

JAARVERANTWOORDING
2023

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Programma's	6
Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid.....	7
Programma Verkeer en openbare ruimte.....	25
Programma Lokale economie.....	32
Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport	45
Programma Werk en inkomen	67
Programma Zorg.....	74
Programma Milieu	93
Programma Ruimtelijke ontwikkeling.....	102
Programma Algemene dekkingsmiddelen	114
Programma Bedrijfsvoering	121
Paragrafen	130
Paragraaf Lokale heffingen	131
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	139
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	152
Paragraaf Financiering	159
Paragraaf Bedrijfsvoering.....	163
Paragraaf Wet Open Overheid.....	172
Paragraaf Projecten.....	174
Paragraaf Grondbeleid	178
Paragraaf Verbonden partijen.....	182
Paragraaf subsidies	200

Overige ontwikkelingen	201
Jaarrekening.....	203
Balans per 31 december 2023	204
Programmarekening o.b.v. taakveld 2023	206
Waarderingsgrondslagen	210
Toelichting op de balans	218
Niet uit de balans blijvende verplichtingen.....	238
Toelichting programmarekening 2023	241
Overzicht incidentele baten en lasten	242
Overzicht reserves en voorzieningen	245
Wet normering bezoldiging topfunctionarissen (WNT)	247
Verplichte beleidsindicatoren	249
SiSa bijlage.....	251
Overzicht taakvelden 2023.....	263
Rechtmatigheidsverantwoording.....	269
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	272
Afkortingenlijst	273

Jaarverantwoording 2023

Inleiding

De jaarverantwoording 2023 is opgesteld conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten.

Naast de opstelling van een programmabegroting. Deze is aangepast als gevolg van een aantal begrotingswijzigingen. In december hebben wij de programmerapportage en de rapportage van het sociaal gepresenteerd. Als sluitstuk van de budgetcyclus bieden we u nu de jaarverantwoording 2023 aan. De jaarverantwoording is op dezelfde manier opgesteld als de begroting.

De jaarverantwoording is een integraal geheel en als volgt opgebouwd:

1. Programmaverantwoording
2. Paragrafen
3. Jaarrekening

De programma's bevatten een analyse van de belangrijkste afwijkingen van het programma per taakveld. In de financiële tabellen van de begroting zijn mutaties op totaalniveau opgenomen. In jaarrekening zijn mutaties uitgesplitst. In de programmaverantwoording is ook het overzicht van de voortgang van projecten en investeringen opgenomen.

2023 stond aanvankelijk in het teken van de oorlog in de Oekraïne met alle maatschappelijke en economische ontwikkelingen als gevolg. Dit vindt zijn weerslag in deze jaarrekening en in de paragraaf overige ontwikkelingen gaan we hier nader op in.

De jaarrekening sluit met een positief saldo van € 11.108.735. Dit is exclusief de winst van de bouwgrondexploitaties. Deze bedraagt (na aftrek van de vennootschapsbelasting en dotatie aan de reserve Kwaliteit Openbare Ruimte € 297.316 en wordt met de reserve bouwgrondexploitaties vereffend.

Saldo van baten en lasten	2023
Baten	82.523.000
Lasten	71.967.000
Saldo van baten en lasten voor bestemming	10.556.000
Toevoeging aan reserves	7.936.000
Beschikking over reserves	7.384.000
Saldo van baten en lasten na bestemming	11.108.000

Programma's

Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid

0.1 Bestuur

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>De raad vindt het van groot belang een goede binding met de inwoners van de gemeente te hebben en om te weten wat er bij hen leeft. Om zijn volksvertegenwoordigende rol te vervullen zal de raad meer contact met de samenleving zoeken.</p>	<p>Om meer contact met de samenleving te hebben, gaat de raad regelmatig op werkbezoek en is aanwezig bij diverse inwonersbijeenkomsten. De raad werkt vanuit een lange termijnagenda. Hiermee beoogt de raad een meer sturende rol over de thema's die zij wil behandelen én verkrijgt de raad meer grip op zijn agenda. Om de raadsbijeenkomsten toegankelijker te maken, zijn niet alleen de raadsvergaderingen live via de website te volgen, maar ook de informerende en kaderstellende raadsbijeenkomsten.</p>	<p>In 2023 hebben honderd inwoners uit de gemeente zich gebogen over de voorwaarden voor de mogelijk komst van de kerncentrales in de gemeente. Tijdens een aantal bijeenkomsten zijn de voorwaarden geformuleerd en aan de gemeenteraad aangeboden. De raad heeft deze voorwaarden unaniem vastgesteld.</p>
<p>Samenwerking dorpsraden.</p>	<p>We (dorpswethouder, burgemeester, college) houden jaarlijks overleg met de dorpsraden en desgewenst extra overleg. Deze periode gebruiken we om tot een actualisatie van de samenwerking met de dorpsraden te komen.</p>	<p>We hebben ons laten informeren over een bredere wijze van participeren van onze inwoners vooruitlopend op de actualisering in 2024. Ook organiseerden we een jaarlijkse bijeenkomst met de dorpsraden. Dit jaar hebben we de dorpsraden uitgenodigd bij ons team Buitendienst op de werkplaats in Heinkenszand.</p>
<p>Verordening rekenkamer de Bevelanden.</p>	<p>In Bevelands verband verkennen we de mogelijkheid om te komen tot een rekenkamer de Bevelanden zodat deze in lijn is met de nieuwe wetgeving.</p>	<p>Samen met de Bevelandse gemeenten en gemeente Tholen wordt een rekenkamer opgericht. De werving voor de leden van deze rekenkamer is in volle gang. Naar verwachting zullen de leden in het eerste kwartaal van 2024 worden benoemd en kan de rekenkamer aan de slag.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>We willen het politieke bewustzijn van jeugdigen (basisschoolleeftijd) aanwakkeren en de betrokkenheid tussen gemeente en kinderen vergroten.</p>	<p>Ieder jaar installeren we een kinderburgemeester die een jaar lang actief is. De kinderburgemeester gaat aan de slag met één of meerdere uitgekozen thema's en neemt deel aan verschillende activiteiten in de gemeente. We willen het educatieprogramma voor de basisscholen herzien. Dit programma loopt in dezelfde periode als de werving van de nieuwe kinderburgemeester.</p>	<p>In 2023 was Ayden Courtin de kinderburgemeester van gemeente Borsele. Ze heeft zich onder andere ingezet om eenzaamheid onder ouderen tegen te gaan. Daarnaast heeft Ayden aan veel activiteiten in de gemeente deelgenomen. Ook zijn er oriënterende gesprekken geweest om Democracy op te starten in gemeente Borsele. Democracy is een educatief programma waarin basisschoolleerlingen spelenderwijs leren hoe het lokale bestuur werkt. De planning is om in 2024 deze plannen verder uit te werken en tot uitvoer te brengen.</p>
<p>Duidelijkheid over de koers die we op willen met (burger)participatie.</p>	<p>Begin 2023 wordt de participatienota Borsele ter besluitvorming aangeboden aan de raad. In deze nota wordt zowel in- als extern aangegeven op welke wijze wij onze inwoners betrekken bij beleid en uitvoering van gemeentelijke taken. Ook het uitdaagrecht (Right to Challenge) en digitale mogelijkheden maken hiervan onderdeel uit.</p>	<p>Inmiddels werken we volgens de uitgangspunten van de participatienota. In december 2023 hebben we het besluit genomen om een digitaal participatieplatform aan te schaffen. Hierdoor hopen we meer inwoners te betrekken bij onze taken. De implementatie van het digitaal platform rollen we in de loop van 2024 uit.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Een goed leef- en woonklimaat in de grensregio Vlaanderen en Zeeland en verwerving van (Europese) subsidies.</p>	<p>In 2022 is de Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) North Sea Port District (NSPD) opgericht. Dit is een Benelux-samenwerking tussen Gent, Zelzate, Evergem, Borsele, Terneuzen, Vlissingen, provincie Oost-Vlaanderen en provincie Zeeland. Via de BGTS pakken we grensoverschrijdende onderwerpen op, op het gebied van onder andere zoetwaterproblematiek, energietransitie, wonen, natuur, infrastructuur en recreatie.</p>	<p>In februari 2023 hebben wij het mooie nieuws van het kabinet ontvangen dat voor de Regio Deal North Sea Port District € 30 miljoen is gereserveerd (Borsele circa € 5 miljoen). Tot aan de zomer is er gezamenlijk met het Rijk een concreet definitief programma opgesteld, dat is vastgesteld in een Regio Deal (een samenwerkingsovereenkomst tussen Rijk en Regio). De ondertekening van deze samenwerkingsovereenkomst was op 25 september 2023. De afgelopen periode is de uitvoeringsfase voorbereid zodat het programma vanaf 2024 tot uitvoering kan worden gebracht. Dit betreft de sleutelopgaven: ‘Versterken van gezonde leefomgeving’, ‘Aantrekken van talent’ en ‘Vergroten van bereikbaarheid van voorzieningen’.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Optimaliseren Zeeuwse bestuurlijke samenwerking.</p>	<p>We optimaliseren de bestaande Zeeuwse bestuurlijke netwerksamenwerking tussen provincie, gemeenten en waterschap binnen het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO). Dit doen we onder andere door de Zeeuwse lobby integraler op te pakken, de partners uit de Economic Board en andere stakeholders breder in te zetten bij de thema-overleggen van het OZO en gezamenlijk te werken met/vanuit een Zeeuwse strategische agenda.</p>	<p>In 2023 zijn er binnen OZO ongeveer vijftig bestuurlijke overleggen georganiseerd om samen met andere overheden maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. Deze overleggen waren gericht op verschillende thema's zoals het sociaal domein, mobiliteit, arbeidsmarkt en participatie, wonen en voorzieningen, bestuur en financiën en economische versnelling en toerisme. Naast deze specifieke thema's waren er ook algemene overleggen waarin onderwerpen werden besproken die alle thema's overstijgen, zoals het rapport 'Elke regio telt!', kernenergie en ruimtelijke planning.</p> <p>Ter voorbereiding op deze overleggen worden er per thema tal van ambtelijke overleggen gevoerd en komt het strategienetwerk maandelijks samen. Samen met vijftien overheden wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een strategische samenwerkingsagenda en het daarbij behorende 'Verhaal van Zeeland'.</p> <p>Om volksvertegenwoordigers te betrekken en te informeren zijn er in 2023 twee webinars georganiseerd over onderwerpen als circulaire economie en mobiliteit. Op 31 mei vond de jaarlijkse netwerkbijeenkomst plaats voor volksvertegenwoordigers en bestuurders in het Joint Research Center in Middelburg.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Verbreding regionale samenwerking Platform De Bevelanden.</p>	<p>We verbreden de bestaande gemeentelijke samenwerking binnen De Bevelanden tot een zogeheten triple helix samenwerking. Dit staat voor de samenwerking tussen overheid, ondernemingen en onderwijs; ofwel de drie O's. Het onderwijs, bedrijfsleven en de provincie Zeeland zijn aan deze samenwerking toegevoegd. Deze strategische samenwerking gaat plaatsvinden op de actielijnen 'Food', 'Vitaal leven en gezondheid', 'Herkenbare beleving op de Bevelanden', 'Slim en multifunctioneel grondgebruik' en 'Beweging op de Bevelandse woningmarkt'.</p>	<p>In 2023 werkten we in de Bevelanden samen aan een sterke en vitale regio oftewel een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven. Wonen, werken, toerisme, recreatie, economie en duurzaamheid waren onderwerpen waar we met elkaar resultaten hebben bereikt. In 2023 pakten we diverse onderwerpen op, bijvoorbeeld het uitwerken van een plan voor flexwonen, een regionale woon/zorgvisie, een actieprogramma gericht op beleving in de Bevelanden en een duurzaamheidsproject met betrekking tot energiearmoede. Verder is het gelukt om een Europese subsidie te verkrijgen voor het Interreg-project "(Be)leefbare Schelde". Juist de samenwerking in onze regio heeft ertoe bijgedragen dat we die subsidie konden binnenhalen.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Een efficiëntere en doelmatige samenwerking tussen de GGD, VRZ en de RUD.	<p>Door het adviesbureau Berenschot is een onderzoek uitgevoerd. Door de drie Algemeen besturen is aangegeven dat het rapport voldoende aanknopingspunten biedt voor een volgende stap in de samenwerking tussen de drie GR-en. Het rapport wordt gebruikt om de komende periode een vervolgaanpak en actieprogramma uit te werken. Bij de uitwerking wordt dan gedacht aan de volgende thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - advisering over de Omgevingswet, - stroomlijnen van begrotings- verantwoordings- en besluitvormingsprocessen richting de deelnemers en - samenwerking op bedrijfsvoeringsprocessen. 	<p>Alle drie de organisaties hebben een huisvestingsvraagstuk én de wens om nauwer met elkaar samen te werken. Daarom hebben de dagelijks besturen opdrachten geformuleerd voor de samenwerking:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een agenda voor gemeenschappelijke bedrijfsvoerings(taken); - een gezamenlijke gebiedsverkenning voor huisvesting in Goes-West; - een inhoudelijke, operationele samenwerkingsagenda. <p>Een projectleider is met deze opdrachten aan de slag gegaan. Er zijn gesprekken gevoerd met stakeholders (ambtelijk, directie en bestuurlijk) en de afzonderlijke algemeen besturen om in 2024 tot besluitvorming te komen. In het traject worden de raden betrokken.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Oordeel van inwoners over de kwaliteit van communicatie en dienstverlening van de gemeente via het inwonerspanel DUO en eventueel aanvullende enquêtes	-	7,2	7,2	
Een goed gewaardeerde externe communicatie	-	7,5	7,5	
Onze website geeft op minimaal 85% van alle ingevulde zoekopdrachten de juiste informatie weer	85%	85%	85%	

0.2 Burgerzaken

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Voortdurende verbetering van onze dienstverlening.	We geven vervolg aan onze ambitie. We stellen een integrale visie op over gastheerschap. Hiervoor maken we gebruik van best practices. De rol van de receptie, telefonie, de inrichting van de hal, de balies van Burgerzaken en het gebruik van hulpmiddelen en applicaties nemen we in deze visie op. Op basis van deze visie doen wij voorstellen voor optimalisering van onze dienstverlening. De integrale visie gastheerschap vormt zich in nauwe samenhang met de nieuw te ontwikkelen dienstverlenings- en communicatievisie.	Mede door de toename van medewerkers in 2023 is de planning van het nieuwe werkplekconcept vertraagd. Hierdoor is ook onze integrale visie op gastheerschap vertraagd. Ondanks dit gaan we wel door met het aanbieden van trainingen en het gebruik van applicaties om onze dienstverlening te optimaliseren en continu te verbeteren.
Optimaliseren (digitale) dienstverlening.	Steeds meer worden producten digitaal aangevraagd en afgehandeld. Het programma iBurgerzaken biedt alle modules voor een optimale dienstverlening op het gebied van Burgerzaken. Dit biedt ons de mogelijkheid om onze dienstverlening uit te bouwen: veilig, efficiënt en gebruikersvriendelijk. We sluiten aan bij nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast houden we aandacht voor inwoners die de digitale dienstverlening niet of minder goed kunnen bijhouden.	In 2023 zijn we van start gegaan met de module i-Archief. Deze module zorgt voor de juiste bewaar- en vernietigingstermijn per zaak. Hiermee voldoen we aan de archiefwetgeving en de AVG-voorwaarden. De website- en dienstverleningsmodules worden voortdurend geactualiseerd. Het bezoek aan de balie van team Burgerzaken blijft beschikbaar voor aanvragen die in persoon moeten plaatsvinden en voor inwoners die liever de balie bezoeken dan online zakendoen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Verdere ontwikkeling en vernieuwing van het verkiezingsproces.</p>	<p>Onderwerpen als versterking kwaliteit verkiezingsproces, vernieuwing uitbrengen en tellen stemmen, toegankelijkheid verkiezingen, andere vormen van stemmen en digitalisering staan op de agenda van Nederlandse gemeenten. We volgen alle (wets-)ontwikkelingen en vernieuwingen op de voet om tijdig aan te kunnen sluiten. Naar verwachting starten we in 2023 bij de verkiezingen Provinciale Staten en Waterschap met een vernieuwde Procedure Vaststelling Verkiezingsuitslag. Belangrijkste doel van deze wetswijziging is het creëren van mogelijkheden om tijdig, vóór de vaststelling van de uitslag van een verkiezing eventuele (tel)fouten te constateren en op een transparante en controleerbare manier te corrigeren. Daarmee is er extra aandacht voor de betrouwbaarheid van de uitslagvaststelling en dat elke stem telt.</p>	<p>Tijdens de dubbele verkiezingen (Provincie en Waterschap) in maart 2023 en de tussentijdse Tweede Kamerverkiezing is de organisatie van de verkiezingen onder druk gezet. In 2023 is geïnvesteerd in kwaliteit door meer stembureaus te openen en meer stembureauleden in te zetten. In Borsele zijn de verkiezingen goed verlopen en staan we garant voor een betrouwbare uitslag. De vernieuwing van het verkiezingsproces laat (lang) op zich wachten, we volgen alle (wets-)ontwikkelingen op de voet. Bij elke verkiezing is er aandacht voor de toegankelijkheid van de stemlokalen en het informeren van de kiezer.</p>

1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Een financieel gezonde en stabiele veiligheidsregio.	De gemeenteraad heeft positieve zienswijzen uitgebracht over de programmabegroting 2023 en het nieuwe meerjarenbeleidsplan 2022-2026 van de VRZ. De begroting 2023 is opgesteld in lijn met het meerjarenbeleidsplan. De laatste jaren is er een fors beroep gedaan op het vermogen van VRZ om bepaalde kosten structureel binnen de eigen begroting op te vangen. De moeite die het gekost heeft om deze taakstellingen structureel op te vangen laat zien dat hier weinig tot geen financiële ruimte meer voor is. Meer vragen van de VRZ betekent dat de uitvoering van de wettelijke taken ook vanuit financieel perspectief onder druk komt te staan. We vragen en nemen een actieve rol om samen met de VRZ op een gewenst en verantwoord ambitieniveau te blijven.	Het afgelopen jaar is de verdeelsleutel van de gemeentelijke bijdrage aan de VRZ aangepast. De nieuwe verdeelsleutel is aangepast naar indexatie en moet financiële ruimte bieden om ontwikkelingen aan te kunnen. Bijvoorbeeld op het gebied van personeel en inflatie. Toch blijft de druk op de VRZ onverminderd hoog. In 2023 hebben we als gemeente meegedacht in oplossingen en geparticipeerd in trajecten om de financiële toekomst van de VRZ stabiel en wendbaar te maken.
Op peil houden van de brandweezorg.	Brandweervrijwilligers verzorgen in Zeeland voor een groot deel de huidige brandweezorg. Demografische en maatschappelijke ontwikkelingen hebben een grote invloed op het op peil houden van de huidige basisbrandweezorg. Het initiatief voor de ontwikkeling van een nieuwe toekomstvisie voor de uitvoering van de brandweezorg ligt bij de VRZ. Ook hier vragen en nemen we een actieve rol om er samen met de VRZ zorg voor te dragen dat de basisbrandweezorg op een gewenst peil blijft.	De toekomstvisie is het afgelopen jaar verder uitgewerkt. In 2023 is een eerste vertaalslag gemaakt naar de werkvloer. Zowel bestuurlijke als operationele wensen worden bekeken en waar mogelijk uitgevoerd. Basisbrandweezorg op niveau is altijd het uitgangspunt. Zo is er het afgelopen jaar op meerdere plaatsen in Zeeland geïnvesteerd in nieuwe kazernes, zo ook voor onze gemeente in Heinkenszand.

1.2 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Het uitvoering geven aan het vastgestelde Integrale veiligheidsbeleid op grond van de Nota Integrale Veiligheid.</p>	<p>Eén van de speerpunten van het veiligheidsbeleid blijft de aanpak van georganiseerde criminaliteit in de zeehavens. In samenwerking met de partners van de Havendriehoek geven we uitvoering aan het uitvoeringsplan 'Weerbare en integere zeehavens'. Dit plan loopt af in 2022 en gaat voor 2023 over in het mainportprogramma. Hierin leggen we onze ambities qua aanpak vast voor de komende zeven jaar. Hiervoor hebben we als Havendriehoek structurele financiële middelen gekregen van de rijksoverheid.</p> <p>Jaarlijks geven we samen met de gemeenteraad aandacht aan het thema veiligheid.</p> <p>We willen ondermijning en overlastsituaties tegengaan en zorgen voor een optimale inzet van rampen- en crisisbeheersing. Zodoende willen we een veilig gevoel bewerkstelligen voor onze inwoners.</p>	<p>Inmiddels zijn we ruim een jaar bezig met de uitrol van de projecten van het mainportprogramma Zeeland/West-Brabant. Er zijn al meerdere successen geboekt. Denk bijvoorbeeld aan het trainen van een groot deel van de havenmedewerkers, het participeren in landelijke overleggen met andere mainports en het opzetten van nieuwe samenwerkingsverbanden tussen diensten.</p> <p>We hebben een speciale bijeenkomst voor raadsleden gehouden over arbeidsmigranten en mogelijke vormen van uitbuiting.</p> <p>Het afgelopen jaar is er flink geïnvesteerd in de aanpak van jongerenoverlast. Dit heeft geresulteerd in nieuwe samenwerkingen tussen organisaties en een nog prominentere inzet van handhaving en jongerenwerk.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Het handhaven van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV).</p>	<p>We beschikken over een goede en actuele APV. We gaan de handhaving binnen de gemeente Borsele zowel kwalitatief als kwantitatief verbeteren. Dit doen we onder andere door het verbeteren van onze structuren en werkwijze. Verder zetten we in op verdere uitwerking en verbetering van de samenwerking met de politie, de omliggende gemeenten en de overige toezichtpartners. Verder willen we ondernemers de mogelijkheid bieden om zelf te bepalen of ze een zondagopenstelling wenselijk vinden.</p>	<p>De APV is in 2023 geactualiseerd en passend gemaakt, ook met oog op de ingang van de Omgevingswet in 2024. Het samenwerken tussen de afdelingen 'binnen' en de handhavende partijen is versterkt. We zijn regelmatig in gemengde samenstelling met politie, omliggende gemeenten en andere veiligheidspartners naar buiten geweest om casussen op te pakken. Daarnaast hebben we het afgelopen jaar geïnvesteerd in verdere professionalisering van ons handhavingsapparaat (o.a. aanschaf nieuw dienstvoertuig, werken met Boa Registratie Systeem).</p> <p>De zondagopenstelling betreft een onderwerp uit het bestuursprogramma 2022-2026 Schakelen met raad en daad. Het initiatief om tot uitvoering over te gaan is neergelegd bij de gemeenteraad.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Aanpak ondermijnende criminaliteit.	<p>We blijven ons richten op de aanpak van de ondermijnende criminaliteit. Dat doen we samen met de taskforce van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) Brabant-Zeeland en overige ketenpartners. Met de georganiseerde, integrale controles en acties boeken we resultaten. We continueren onze aanpak door middel van voorlichting en het organiseren van controles. Hierbij richten we ons in het bijzonder op een goede integrale uitwisseling van informatie en het gemeentebreed borgen van de aanpak binnen onze bestaande structuren en werkwijzen. Hiermee zorgen we voor een blijvende inbedding van de aanpak van de ondermijnende criminaliteit. De dertien Zeeuwse gemeenten hebben samen met het waterschap en de provincie de intentieverklaring Zeeuwse norm weerbare overheid ondertekend. Het doel is om de weerbaarheid en de integriteit van de Zeeuwse overheid te versterken. Daarmee werpen we ook drempels op tegen ondermijnende criminaliteit.</p>	<p>In 2023 hebben we onze focus gericht op een aantal speerpunten binnen het brede werkveld van ondermijning: arbeidsmigranten, vastgoed en ondermijning in het havengebied.</p> <p>Het beleid rondom de Wet Bibob is in 2023 uitgebreid, daardoor kunnen we aan de voorkant breder screenen bij vergunningaanvragen. Dit moet leiden tot een afschrikkende werking en geeft ons handvaten om vergunningen te weigeren wanneer zaken niet op orde zijn.</p> <p>De gemeente Borsele heeft het speerpunt 'Informatieveiligheid' geadopteerd als onderdeel van de Zeeuwse norm weerbare overheid. Ook hier zijn de nodige activiteiten voor verricht, zoals een informatieve sessie voor collega's tijdens de Zeeuwse week van de weerbare overheid in september 2023.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
De verbinding versterken tussen 'openbare orde en veiligheid' en het 'sociaal domein'.	De verbinding tussen 'openbare orde' en het 'sociaal domein' heeft vorm gekregen. We werken nauw samen bij overlappende vraagstukken, zowel beleidsmatig als in de praktijk. Dit is noodzakelijk omdat we in de praktijk zien dat openbare orde casuïstiek vaak verband houdt met problematiek binnen het sociaal domein. Onlangs evalueerden we de samenwerking. We zetten deze samenwerking voort, monitoren en verbeteren daar waar nodig.	<p>We werkten aan het versterken van de samenwerking en verbinding. Ook breidden we de beleidsvelden waarbinnen we samenwerken uit, onlangs nog op het gebied van jeugd. De uitbreiding van onze samenwerking geeft ons nog meer mogelijkheden om casussen integraal en binnen de gehele keten op te pakken. Dit leidt tot meer effectieve- en meetbare resultaten.</p> <p>Daarnaast is er in 2023 op Zeeuws niveau een start gemaakt met het project 'Domeinoverstijgend samenwerken zorg en veiligheid'. Het doel is om een betere samenwerking op het snijvlak van zorg en veiligheid te realiseren binnen de dertien Zeeuwse gemeenten.</p>

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Bestuur, dienstverlening en veiligheid				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
0.1 Bestuur	1.088	1.916	4.673	1.816
0.2 Burgerzaken	778	580	717	896
0.4 Overhead	0	61	0	3
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.068	2.340	2.843	2.683
1.2 Openbare orde en veiligheid	3.900	546	6.964	3.167
Totaal lasten	7.833	5.442	15.196	8.566
Baten				
0.1 Bestuur	20	12	1.995	462
0.2 Burgerzaken	327	288	288	295
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-4	0	0	6
1.2 Openbare orde en veiligheid	5.405	11	6.291	5.586
Totaal baten	5.748	310	8.574	6.349
Saldo programma	2.085	5.132	6.622	2.217
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Bestuur	25	0	1.077	24
Reserve Veiligheid	70	33	360	384
Reserve Burgerzaken	16	0	50	49
Totaal baten reserves	111	33	1.487	457

Baten en lasten Bestuur, dienstverlening en veiligheid				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
Reserve Veiligheid	726	0	0	0
Reserve Burgerzaken	2	0	0	2
Totaal lasten reserves	728	0	0	2
Saldo reserves	617	-33	-1.487	-455
Totaal saldo programma	2.702	5.099	5.135	1.762

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 3.373.000 ten opzichte van de begroting.

Dit saldo is inclusief het saldo op de projecten. Voor projecten wordt een apart krediet beschikbaar gesteld Ten laste van een reserve. De onttrekking aan de reserve zal in het boekjaar maximaal het bedrag van de bestedingen in dat jaar zijn. Het restant wordt doorgeschoven naar volgend jaar.

Taakveld bestuur € 270.000 voordeel

Op basis van de actuariële berekeningen worden de pensioenvoorzieningen bepaald. De stijging van de rente zorgt voor een vrijval van de voorziening voor een bedrag van € 134.000. De overige kosten voor ondersteuning van de raad en het college waren lager dan geraamd.

Op dit taakveld resteert ook het Fonds Oekraïne ad. € 1.000.000. Hiervan is niks uitgegeven en hiertegenover is er ook geen onttrekking gedaan uit de reserve. Per saldo is dit budgettair neutraal.

Taakveld Burgerzaken € 175.000 nadeel

In 2023 is het kabinet gevallen waardoor er in het najaar extra Tweede Kamer verkiezingen hebben plaatsgevonden. Samen met een wijziging in het aantal stembureauleden per shift en het aantal tellers zorgt dit voor een stijgende kostenpost van € 86.000. Het overige verschil ad. € 89.000 op taakveld Burgerzaken zit in de stijging van personeelslasten en ambtelijke inzet.

Taakveld Crisisbeheersing en brandweer € 165.000 voordeel

Doordat de personeelslasten en ambtelijke inzet dit jaar op andere taakvelden worden verantwoord levert dit op dit taakveld een voordeel op van € 165.000.

Taakveld Openbare orde en bijzondere wetten € 3.170.000 voordeel

De opvang van ontheemden heeft veel van de ambtelijke capaciteit van de organisatie gevergd. Hierdoor ontstond verschuiving en prioritering van taken en personele capaciteit. Voor de opvang van ontheemden ontvangt de gemeente een vaste vergoeding per gerealiseerde opvangplek per dag (€ 83). Daarnaast worden de transitiekosten (bijvoorbeeld aanleg terrein Nieuwdorp en Nisse) volledig vergoed. In 2022 waren de werkelijke kosten 2,4 miljoen. De vergoeding waarvoor we in aanmerking komen bedraagt 5,5 miljoen. De gemeente is vrij om het voordeel van 3,1 miljoen terug te betalen of naar eigen inzicht in te zetten. In een raadsvoorstel over de resultaatbestemming wordt uw raad voorgesteld hoe we deze middelen in willen zetten.

Binnen deze taakvelden verantwoorden we ook de samenwerkingen Mainport Zeeland/West-Brabant en Bestuurlijk Platform de Bevelanden.

Gemeente Borsele draagt zorg voor de geldstromen voor het gezamenlijke project Mainport Zeeland/West-Brabant. Alleen de kosten die rechtstreeks aan de gemeente zijn toe te rekenen worden in de exploitatie verantwoord. Het aandeel van de overige gemeenten verloopt via de balans van de gemeente. Dit geldt ook voor het gezamenlijk project Bestuurlijk Platform de Bevelanden waar de gemeente Borsele ook de geldstromen voor verzorgt.

Met betrekking tot de specifieke uitkering Flexwonen wordt er een baat en een last geraamd van € 1.983.471. Deze lasten worden volledig gedekt door een SPUK-bijdrage. Dit budget wordt overgeheveld naar 2024. Per saldo budgettair neutraal.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Beschikbaar gesteld	Restant 1-1-2023	Verleend in 2023	Besteed in 2023	Saldo
Projecten						
Doorontwikkeling iBurgerzaken	5-6-2014		7.209	-	5.750	1.459
Borsele projecten B2030	1-11-2018		36.470	-	1.260	35.210
Verkiezingen	2-12-2021		25.000	-	25.000	-
Budget handhavingszaken	7-7-2022		4.815	-	4.815	-0
Bestuursopdracht toekomstvisie	4-2-2021		17.763	-17.763	-	-
Vorbereiding Brandweerpost Heinkenszand	3-10-2019		12.390	32.500	44.890	-
Investeringen						
Elektrische auto boa	16-9-2021	30.000	30.000	-	43.118	-13.118
Brandweerpost Heinkenszand	9-5-2019 / 1-12-2022	1.970.310	1.247.685	595.000	1.492.029	350.656
Brandweerpost Heinkenszand, openb.ruimte	9-5-2019	121.460	85.834	-	-	85.834
Brandweerpost Heinkenszand, grond	9-5-2019	372.996	372.996	-	372.996	-
Brandweerpost Heinkenszand, terrein	9-5-2019 / 1-12-2022	60.253	54.753	5.500	-	60.253

Doorontwikkeling iBurgerzaken

Het restantbedrag is beschikbaar voor de doorontwikkeling van iBurgerzaken dat binnen het samenwerkingsverband GR De Bevelanden wordt opgepakt.

Borsele projecten B2030

Er zijn nog lopende uit te voeren initiatieven vanuit de dorpen. De afronding van de projecten B2030 zal de komende jaren plaatsvinden.

Verkiezingen

Het volledige bedrag is gebruikt voor de verkiezingen voor Provinciale Staten en het waterschap en verkiezingen en voor de Tweede Kamer.

Bestuursopdracht toekomstvisie

We laten dit restantkrediet vrijvallen.

Brandweerpost Heinkenszand

De bouw van de nieuwe brandweerpost Heinkenszand is in 2023 gestart. Bouwbedrijf Van de Linde bouwt de post in samenwerking met DWT-installatiegroep. Beide bedrijven zijn gevestigd in Goes. Per boekdatum zitten de werkzaamheden van de bouw in de laatste fase en zijn deze afgerond in het 2e kwartaal 2024. De brandweerploeg is per heden verhuisd naar de nieuwe post aan de Guldenroedestraat en actief.

Elektrische auto BOA

De aanschaf van de nieuwe auto was € 36.000. Daarnaast zijn er nog aanpassingen nodig geweest (o.a. arbo en striping) van € 6.000.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

Veiligheidsregio Zeeland

Programma Verkeer en openbare ruimte

2.1 Verkeer en Vervoer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Duurzame veilige herinrichting van wegen.	We richten onze wegen in volgens het principe Duurzaam Veilig. Bij de totstandkoming van onze plannen passen we burgerparticipatie toe. We streven ernaar om bewoners zoveel mogelijk bij de planvorming te betrekken.	Wij hebben gebruik gemaakt van van de participatienota om bewoners te informeren en mee te laten denken bij een herinrichting of de aanleg van wegen.
Goed onderhouden en toegankelijke wegen.	We inspecteren in 2023 al onze wegen op basis van de landelijke normen van Centrum Regelgeving en Onderzoek Wegenbouw (CROW). Wegen die niet aan ons ambitieniveau voldoen, nemen we op in de onderhoudsplanning 2023-2027.	De wegen zijn in het voorjaar geïnspecteerd. Aan de hand van de inspectie hebben wij klein onderhoud uitgevoerd. Groot onderhoud hebben we verwerkt in de meerjarenplanning 2024-2028. In het afgelopen jaar voerden wij werkzaamheden uit in o.a. de Kerklaan, Talingstraat en de Wilhelminastraat.
Goed functionerende en duurzame openbare verlichting.	Op basis van de meerjarenonderhoudsplanning 2023-2027 voeren we onderhoud uit aan masten en armaturen. De conventionele armaturen vervangen we door energie-efficiëntere led armaturen.	We hebben uitvoering gegeven aan de onderhoudsplanning 2023-2027. Wij voerden werkzaamheden uit in o.a. de Baarlandsezandweg, Kamperfoeliestraat, Kerklaan en de Wilhelminastraat.
Een goede samenwerking en visieontwikkeling met de andere wegbeheerders.	De visies voor zowel Borsele-West als Borsele-Oost zijn gereed. We geven verdere invulling aan het uitvoeringsprogramma. In 2023 realiseren we het kruispunt Baarlandsezandweg – Schoorkenszandweg in 's-Gravenpolder en starten we met de aanleg van de randweg Hoedekenskerke. Tevens zijn we nauw betrokken bij de totstandkoming van de gebiedsontsluitingsvisie van het Veerse Meer en optimalisatie van de fietsinfrastructuur op de school- en werkroutes richting Goes.	De voorbereidingen van de aanleg van de randweg Hoedekenskerke zijn gestart. Het kruispunt Baarlandsezandweg – Schoorkenszandweg – Provincialeweg in 's-Gravenpolder is gerealiseerd. Voor de gebiedsontsluitingsvisie Veerse Meer Zuid is de voorkeursvariant en de bouwroute bekend. Deze werken wij verder uit, ook starten wij met de overige wegbeheerders met het participatietraject.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Aanleg parkeerplaatsen in relatie tot de transformatie-opgave Beveland Wonen.	We leggen extra parkeerplaatsen aan in een aantal dorpskernen. Beveland Wonen draagt hieraan ongeveer 50% bij uit hun Kernenfonds. In 2023 leggen we een parkeerterrein aan in de Doelstraat in Oudelande.	Het parkeerterrein aan de Doelstraat hebben wij gerealiseerd. Wij bereidden de aanleg van het parkeerterrein aan de Boomgaardstraat in 's-Gravenpolder voor. Medio maart 2024 leggen wij dit parkeerterrein aan.
Herinrichting Stenevate.	Het streven is om een deel van de Stenevate als dertigkilometerzone in te richten. De uitvoering hiervan is afhankelijk van de bouw van de Lidl.	Wij hebben de verkeerssituatie op de Stenevate gemonitord. Deze informatie verwerken wij in een ontwerp voor de herinrichting.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Ondergrens kwaliteitsniveau wegen	10%	10%	15%	15%
Bovengrens kwaliteitsniveau wegen	87%	88%	60%	60%

5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Een duurzame, klimaatadaptieve en biodiverse openbare ruimte.	We geven in samenwerking met onze inwoners uitvoering aan de vastgestelde 15 dorpsplannen van het Groenstructuurplan. We continueren het biodiversiteitsbeheer op de omgevormde gazons.	We hebben in nagenoeg alle kernen GSP-projecten en het extensieve maaibeheer uitgevoerd. We hebben op 40 locaties bloembollen laten aanbrengen. De vergroening van de Wilhelminastraat te Oudelande is afgerond. In Baarland is gestart met een nieuw wandelpad. In 's-Heerenhoek is project Bosgaardshoek aan de Molendijk/ Julianaweg opgepakt.
Duurzame dorpsbossen.	We geven uitvoering aan het beheer- en herplantingsplan van onze dorpsbossen. De nadruk ligt op duurzaam beheer. Bij de uitvoering monitoren we de biodiversiteit. Indien noodzakelijk sturen we hierop bij.	De geplande maatregelen in de dorpsbossen zijn uitgevoerd. In 's-Heerenhoek zijn volkstuinen opgeheven en is weer een bosrand toegevoegd. Het bestek voor een nieuwe onderhoudsperiode is opgesteld.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Aantal m2 klimaatadaptieve verharding	2.300	3.850	4.500	4.500
Aantal m2 ecologisch groenbeheer	353.483	353.000	400.000	400.000
Aantal bomen per inwoner	0,51	0,51	0,51	0,51

7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Toegankelijke en goed onderhouden begraafplaatsen.	We houden de gemeentelijke begraafplaatsen op orde en geven uitvoering aan het bestaande begraafbeleid. We ontwikkelen ontwerp- en beheerhandvatten voor de inrichting van onze begraafplaatsen. We zoeken oplossingen voor vervuilde grindpaden en situaties met open grond.	We hebben enkele secundaire paden op de begraafplaatsen te Hoedekenskerke en 's-Gravenpolder ontdaan van grind en omgevormd naar gazon. In Nisse zijn onderhandelingen gevoerd om uitbreiding aan de achterzijde van de begraafplaats mogelijk te maken.

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Verkeer en openbare ruimte				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
2.1 Verkeer en Vervoer	3.558	3.695	4.306	4.275
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	1.915	1.985	2.068	2.356
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	342	404	404	409
Totaal lasten	5.815	6.083	6.777	7.040
Baten				
2.1 Verkeer en Vervoer	283	51	171	108
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	48	33	33	58
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	354	327	327	346
Totaal baten	685	411	531	512
Saldo programma	5.130	5.672	6.245	6.528
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Verkeer en vervoer	17	0	879	477
Reserve Groen en recreatie (prog. 2)	0	0	65	65
Totaal baten reserves	17	0	944	542
Lasten				
Reserve Verkeer en vervoer	487	0	578	41
Reserve Groen en recreatie (prog. 2)	179	0	0	143
Totaal lasten reserves	667	0	578	184
Saldo reserves	650	0	-365	-358
Totaal saldo programma	5.780	5.672	5.880	6.170

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een nadelig saldo van € 290.000 ten opzichte van de begroting.

Met ingang van 1 januari 2020 zijn de onderhoudsvoorzieningen omgezet naar egalisatiereserves. Als basis dienen de beheersplannen voor wegen, lichtmasten en groen. Verschillen tussen de begrote en gerealiseerde lasten worden vereffend met de egalisatiereserve. Hierdoor zijn de verschillen op taakvelden verkeer en vervoer en openbaar groen beperkt. In de paragraaf kapitaalgoederen vindt u een overzicht van de reserves en een toelichting hierop.

Taakveld Verkeer en vervoer € 103.000 voordeel

We hebben een aanzienlijk voordeel ad. € 265.000 bij de post bijzondere elementen. In 2023 hebben we dit budget met € 150.000 verhoogd voor specifieke uitgaven zoals het oeverlicht bij de strekdam Hoedekenskerke en de kerkmuur in Nisse. Deze projecten hebben vertraging opgelopen en zullen uitvoering vinden in 2024. De € 150.000 nemen we om die reden mee naar 2024. We zien ook een voordeel van € 47.000 op het onderdeel straatreiniging, dit komt voornamelijk door minder ambtelijke inzet dan begroot. De kleine werken leveren een nadeel op. Deze zijn € 244.000 hoger dan begroot. Deze overschrijding wordt gedekt door de egalisatiereserve wegenbeheer. Op het hele taakveld zien we juist meer uren dan begroot. Dit levert een nadeel op. Dit nadeel wordt gedempt door lagere kapitaallasten. Verder zijn er op dit taakveld geen bijzonderheden. De geraamde last van €93.000 voor verkeerveiligheid is niet uitgegeven. Hier tegenover staat een SPUK-bijdrage. Deze budgetten worden doorgeschoven naar 2024. Per saldo budgettair neutraal. Voor de Mobiliteitshub (Regio Deal) zijn voorbereidingskosten gemaakt van € 28.000. Deze zijn niet begroot.

Taakveld Openbaar groen en (oplucht) recreatie € 406.000 nadeel

Het onderhouden van de plantsoenen was duurder dan begroot. We hebben namelijk meer werk uitbesteed dan geraamd. Dit levert een nadeel van circa € 35.000 op. Het grootste nadeel komt voort uit salarislasten en hogere kosten van de buitendienst die naar dit taakveld worden doorbelast van € 365.000. Er zijn in 2023 aanzienlijk meer uren besteed aan het onderhouden van het groen in onze gemeente, een trend die we al langer zien. Het werk om alle plantsoenen netjes te houden is steeds arbeidsintensiever. De doorbelastingen van de buitendienst zijn uiteenlopende kosten zoals onderhoud (lichte) vrachtwagens en tractoren, werk door derden, aanschaf gereedschap, dienstkleding en overige goederen en diensten. Er is op dit taakveld nog wel een voordeel op de kapitaallasten. Door het voordeel op treasury rekenen we geen rente toe aan de taakvelden, dit levert een voordeel van € 25.000 op. De afschrijvingslasten zijn ook € 20.000 lager dan verwacht. De kosten die ten laste van de beheersplannen komen zijn per saldo € 114.000 lager. Dit voordeel wordt in de egalisatiereserve groenbeheer gestort.

Taakveld Begraafplaatsen en crematoria € 12.000 voordeel

Op dit taakveld zijn weinig bijzonderheden te melden. De grootste afwijking is een hogere opbrengst van €18.000 van de lijkbezorging in verband met het verlengen grafrechten. Er zijn daarnaast een aantal kleine nadelen.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Beschikbaar gesteld	Restant 1-1-2023	Verleend in 2023	Besteed in 2023	Saldo
Projecten						
Ontsluitingsweg Slothoeve Baarland (eenmalige kosten)	6-10-2022		38.733	-38.733	-	-
Investeringen						
Herinrichtingsplannen wegen + groen 2021	1-12-2022		42.388	-42.388	-	-
Herinrichtingsplannen wegen + groen 2022	1-12-2022		803.162	-	803.162	-
Herinrichtingsplannen wegen + groen 2023	2-2-2023	970.000	-	970.000	50.638	919.362
GGA Borsele Oost	7-1-2021 / 29-6-2023	1.280.000	1.051.421	125.000	772.438	403.983
Parkeerterrein Doelstraat Oudelande	4-11-2021	67.500	52.306	-	47.160	5.145
Parkeerplaats Schoolstraat	1-4-2021	258.000	132.345	-132.345	-	-
Ontsluitingsweg Slothoeve Baarland (investering)	6-10-2022		87.666	-87.666		-
Regio Deal: Groenstructuurplan 2022 (2018-2038)	7-7-2022 / 29-6-2023	4.700.000	2.046.544	2.350.000	192.045	4.204.499
Herinrichting Stenevate Heinkenszand	2-2-2023	75.000	-	75.000	98.377	-23.377
Parkeerterrein Boomgaardstraat 's-Gravenpolder	2-2-2023	87.500	-	87.500	5.647	81.853
Strekdam damwand Hoedekenskerke	1-6-2023	350.000	-	350.000	323.063	26.937

Ontsluitingsweg Slothoeve Baarland

We laten dit restantkrediet vrijvallen.

Herinrichtingsplannen

Jaarlijks wordt het totaal krediet voor de herinrichtingsplannen, als onderdeel van de beheersplannen openbare ruimte aan de raad voorgelegd. Dit budget wordt ingezet voor investering in de herinrichting van de wegen en groeninrichting van diverse wegen. Het restantkrediet van 2021 laten we vrijvallen. De investeringen van de herinrichtingsplannen 2022 zijn volledig uitgevoerd. De herinrichtingsplannen van 2023 zijn uitgesteld naar 2024 vanwege onder andere weersomstandigheden.

GGA Borsele Oost

In september 2023 is het kruispunt Baarlandsezandweg – Schoorkenszandweg opnieuw ingericht. De uitvoering van dit project loopt door in 2024 en 2025. De aanleg van de randweg Hoedekenskerke start in 2024 en loopt door in 2025.

Parkeerplaats Schoolstraat

De parkeerplaats achter de nieuwbouwwoningen aan de Schoolstraat is eind 2022 afgerond. Het resterende restantkrediet laten we vrijvallen.

Ontsluitingsweg Slothoeve Baarland

Het plan Slothoeve Baarland is definitief geschrapt. We laten dit restantkrediet vrijvallen.

Regio Deal: Groenstructuurplan

In 2023 hebben we eigen middelen verleend, middelen van het Rijk ontvangen en cofinanciering aangewend. In 2023 zijn voornamelijk uitgaven geweest voor het planten van bollengazons in Borsele. We gaan de komende jaren verder met dit project. De middelen voor de uitvoering van de groenstructuurplannen zijn gereserveerd voor de komende vier jaar in combinatie met de Regiodeal.

Herinrichting Stenevate Heinkenszand

In 2023 is de herinrichting van van Stenevate te Heinkenszand volledig afgerond. Hierbij is de weg, het fietspad en het groen rondom aangepakt. Hierdoor is de verkeersveiligheid geborgd.

Parkeerterrein Boomgaardstraat 's-Gravenpolder

In februari 2024 wordt het parkeerterrein aangelegd.

Strekdam damwand Hoedekenskerke

De strekdam langs de Oude Veerhaven biedt de haven bescherming. De kop van deze strekdam bestaat uit een stalen damwand. Deze damwand was van slechte kwaliteit en is vervangen in 2023.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

Geen

Programma Lokale economie

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Efficiënt gebruik van gebouwen en gronden en het afstoten van gebouwen en gronden die niet (meer) nodig zijn voor gemeentelijke taken.</p>	<p>We blijven gronden verhuren, ver(erf)pachten, ruilen of verkopen. Zo mogelijk strategische inzet van (vrij van pacht komende landbouw-) gronden, bijvoorbeeld via het Kavelruilbureau Zeeland.</p>	<p>In 2023 hebben we meer gronden verhuurd en verpacht dan we hadden begroot. We hebben diverse stukjes tuingrond verkocht. Daarnaast hebben we bijeenkomsten van het kavelruilbureau van de Provincie bijgewoond zodat we op de hoogte zijn van de actuele ontwikkelingen op de grondmarkt.</p>

3.1 Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Bijdragen aan een sterk, duurzaam en veilig opererend haven- en industriecomplex, dat bijdraagt aan de werkgelegenheid in de regio.</p>	<p>We begunstigen een actief (8,33%) aandeelhouderschap in North Sea Port door een bestuurlijke en ambtelijke afvaardiging. We volgen de aandeelhoudersstrategie, waarin de aspecten 'sterk, duurzaam en veilig' zijn geborgd. North Sea Port heeft deze aspecten uitgewerkt in het strategisch ondernemingsplan 'Connect 2025' en voert dit de komende jaren in actieplannen uit. Sinds juni 2022 vertegenwoordigen we de Nederlandse aandeelhouders, met uitzondering van de provincie Zeeland, in het Toezicht Houdend Orgaan van North Sea Port.</p>	<p>North Sea Port heeft verder uitvoering gegeven aan haar ondernemingsplan zoals vastgesteld in 2021. Dat doen zij door te sturen op 8 programma's die verband houden met de aandeelhoudersstrategie. Eén collegelid maakt deel uit van het toezichthoudend orgaan van North Sea Port. Binnen deze rol beoordeelt diegene het handelen van het dagelijks bestuur van het havenbedrijf.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Behoud van een sterk energieproductiebedrijf. Het waterbedrijf Evides rechtstreeks onderbrengen bij de aandeelhouders.	We hebben de aandelen Evides ontvlochten van de PZEM en ondergebracht in GBE Aqua B.V. Daarmee is voldaan aan de aandeelhoudersambitie om Evides rechtstreeks in publieke handen te plaatsen. De dividendopbrengsten zijn, conform het nieuwe dividendbeleid, deels afhankelijk van de dividenduitkering van de PZEM. De mogelijkheden van herstructurering van de overige bedrijfsonderdelen van ons energieproductiebedrijf worden verder onderzocht.	In 2023 is de verkoop van de Wholesaleactiviteiten van PZEM aan EPH (Energetický a Průmyslový Holding) gerealiseerd. EPH heeft de handelsnaam ook gekocht. Dit betekent dat de overgebleven bedrijfsonderdelen (waaronder de kerncentrale Borssele) onderdeel zijn van de nieuw opgezette ZEH (Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij N.V.). Voor ZEH N.V. hebben we een nieuwe aandeelhoudersstrategie opgesteld.
Een goed ondernemersklimaat in de gemeente Borsele.	We bezoeken bedrijven en zijn sparringpartner voor hen. We organiseren accountgesprekken met Impuls Zeeland over economische ontwikkelingen en mogelijke nieuwe vestigingen. Het Post Corona Versnellingsplan Zeeland biedt ons handvatten om de Borselse economie stabiel te houden en te versterken.	We hebben actief contact met zowel ondernemers als ondernemersverenigingen. Diverse ondernemers hebben te maken met netcongestie. We volgen de ontwikkelingen hiervan op de voet en hebben hierover contact met Stedin en Impuls Zeeland.
Een goed ondernemersklimaat in regio De Bevelanden.	We werken samen met de vijf Bevelandse gemeenten in de regionale werkgroepen Werken en Recreëren van het Bestuurlijk Platform De Bevelanden. De actielijnen 'Agri- en aquafood', 'Slim en Multifunctioneel grondgebruik' en 'Beleving op de Bevelanden' vormen op economisch vlak de basis voor de nauwere regionale samenwerking. Met deze actielijnen versterken we de brede welvaart op de Bevelanden. We geven uitvoering aan het nieuwe regionale bedrijventerreinprogramma.	We werken samen met de vijf Bevelandse gemeenten aan de hand van diverse actielijnen. De actielijn 'Slim en multifunctioneel grondgebruik' heet nu actielijn 'Economie'. We hebben een monitoringstool laten ontwikkelen voor de bedrijventerreinen in de regio. Met de actielijn 'Beleving op de Bevelanden' adverteren we gezamenlijk in de edities van de Badkoerier Walcheren/Bevelanden en doen we mee met de Interregaanvraag (Be)leefbare Schelde.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Een compensatie voor het nucleaire dossier.	We stellen in samenwerking met de omgeving een lijst met voorwaarden en wensen op indien Borsele wordt aangewezen als voorkeurslocatie voor een nieuwe kerncentrale. De doelstelling van de lijst is optimalisatie van de woon- en leefkwaliteit in de gemeente Borsele.	De compensatiemaatregelen uit het pakket 'Wind in de Zeilen' houden geen direct verband met Borsele. Borsele is aangesteld als voorkeurslocatie voor de komst van twee nieuwe kerncentrales. Wij hebben ons gericht op het versterken van de leefkwaliteit in Borsele en het voorwaardenpakket wat daarbij hoort.

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
In de regio de Bevelanden willen we voldoende aanbod van kwalitatief goede en toekomstbestendige bedrijvenlocaties.	We onderzoeken de toekomstbestendigheid van de bedrijventerreinen in de regio. We geven uitvoering aan acties die mogelijk voortvloeien uit het nieuwe regionale bedrijventerreinprogramma. Als gemeente onderzoeken we de komende jaren of er behoefte is aan en mogelijkheden zijn voor nieuwe bedrijventerreinlocaties. Via het Just Transition Fund bieden we financiële en praktische hulp om neveneffecten van de verduurzamingsopgaven af te vangen.	Binnen de actielijn Economie zijn projectgroepen opgericht die aan de slag gaan met de uitvoering van de regionale bedrijventerreinprogrammering zoals de monitoringstool. Sinds 2023 dragen we bij aan het Just Transition Fund. Dit fonds heeft als doel om regio's (in dit geval North Sea Port) hulp te bieden bij de overgang naar een duurzamere economie.
De bestaande bedrijventerreinen aantrekkelijk houden voor ondernemers en daarmee ook leegstand tegen gaan.	We bieden maatwerk bij de uitbreiding van bedrijfslocaties binnen de kaders van het provinciaal beleid. We stimuleren verduurzaming en revitalisering van de bedrijventerreinen in onze gemeente. De bouwgrond op bedrijventerrein Noordzak verkopen we of geven we in erfpacht uit.	We hebben opdracht gegeven om een plan van aanpak op te stellen voor de verduurzaming van de bedrijventerreinen in Heinkensand. Op het bedrijventerrein Noordzak III hebben we alle reguliere kavels uitgegeven. Er zijn enkel nog woon-werkkavels beschikbaar. Bedrijventerrein Noordzak II is in 2023 woonrijp gemaakt.

3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Een robuuste Zeeuwse economie, dus ook voor Borsele, met een goede kennisinfrastructuur, versterking in economische sectoren en stevige verbindingen tussen ondernemingen, onderwijs en overheid.	Wij dragen bij aan het structuurversterkingsfonds 'Zeeland in Stroomversnelling' als uitvloeisel van het rapport Balkenende. Dit fonds wordt ingezet voor consortia van ondernemingen, onderwijs en overheden die haalbaarheidsonderzoek doen en demonstratieprojecten opzetten.	In 2023 zijn twee Borselse projecten gesubsidieerd vanuit het fonds Zeeland in Stroomversnelling: 1. haalbaarheidsonderzoek Brut de mer (wijn van Zeeuwse zeebodem) en 2. demonstratieproject Natuurlijk! (de zee – Sea-based eiwitrevolutie in Zeeland).
Het behouden van een sterke landbouwsector die bestand is tegen extreme weersomstandigheden en een bijdrage kan leveren aan de instandhouding van ons landschap.	We houden onze ogen en oren open voor de behoeften van moderne land- en tuinbouw, onder andere door jaarlijks overleg met de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO). Waar mogelijk bieden we ondersteuning aan duurzame en innovatieve initiatieven, waaronder de opslag van zoet water. Voor dit laatste onderwerp participeren we binnen het North Sea Port District om de komende jaren een grensoverschrijdende zoetwaterstrategie te ontwikkelen.	In 2023 hebben we intensief overleg gevoerd met het bestuur van de ZLTO. We hebben onderzoek gedaan naar de (on)mogelijkheden die we als gemeente hebben om een goede zoetwaterhuishouding te faciliteren. In 2023 is een ontwikkelperspectief vastgesteld. Eén van de speerpunten is water en bodem.

3.4 Economische promotie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
We willen de gemeente Borsele aantrekkelijk houden om te ondernemen, zowel voor bestaande als voor startende ondernemers.	We nemen deel aan de Contacta en mogelijk aan de regionale Startersdag. We denken daar waar nodig mee met de (startende) ondernemers en leveren maatwerk.	In 2023 hebben we samen met Zeeland Business de Ondernemersdag georganiseerd (voorheen Startersdag). Gezamenlijk met de 5 Bevelandse gemeenten hebben we deelgenomen aan de Contacta in november 2023.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Een toegesneden winkelbestand voor het behoud van leefbare dorpen.	De verantwoordelijkheid voor de instandhouding van winkels ligt vooral bij de consument en de ondernemer. Daar waar mogelijk faciliteren we ontwikkelingen; ook voor bedrijfsmatige activiteiten aan huis.	We hebben regelmatig ondernemers bezocht om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen in de sector. We hebben bedrijfsmatige activiteiten aan huis gefaciliteerd.
Meer bekendheid genereren voor het Landschapspark Borsele onder haar inwoners en gasten, zodat deze als ambassadeur voor ons Landschapspark kunnen optreden.	Financieel en ambtelijk ondersteunen we de Stichting Landschapspark Borsele, zodat de stichting de lokale recreatieve en toeristische promotie uit kan voeren.	Stichting Landschapspark Borsele werkt actief aan de promotie van Borsele. In 2023 is wederom een Toeristische Gids uitgegeven en is de Dag van het Landschapspark georganiseerd.
De rol bepalen van Borsele in de promotie van Zeeland op het gebied van economische versnelling en toerisme.	Voor de huidige en toekomstige opgaven van Zeeland werken wij het komende jaar aan een gezamenlijke en integrale Zeeuwse marketingorganisatie. We geven uitvoering aan de acties die voortvloeien uit de Visie Bestemming Zeeland 2030 die eind 2021 is vastgesteld.	In 2022 en 2023 is de uitvoering van de toeristische marketingstrategie gefinancierd door de Provincie Zeeland en de Stichting Fan van Zeeland. Zeeland Marketing is nog in ontwikkeling. De positionering van Zeeland is bepaald: 'Shaping the future Delta'. We geven samen met de provincie en overige Zeeuwse gemeenten uitvoering aan de acties die voortvloeien uit de Visie Bestemming Zeeland 2030 die eind 2021 is vastgesteld.
Het stimuleren van recreatieve ontwikkelingen passend binnen het Landschapspark Borsele om zo het recreatieve product van dit gebied te versterken.	We voeren het Toeristisch Recreatief Actieplan 2019-2023 uit. Waar mogelijk bieden we maatwerk bij nieuwe initiatieven.	Als uitvoering van het Toeristisch Recreatief Actieplan hebben we ondernemers gestimuleerd tot het ontwikkelen van een BOB (Bijzondere Overnachtingsplaats Borsele). Er zijn markeringszuilen geplaatst bij de stroomgaten van de watersnoodramp en er is een bijdrage geleverd aan de geoparkwandeling rondom Nisse (in ontwikkeling).
Toekomstbestendig maken van de eindpuntvoorziening van de Stoomtrein Goes-Borsele (SGB) in Hoedekenskerke.	We hebben een voorstel gedaan aan de SGB voor de overdracht van de eindpuntvoorziening aan de SGB in het kader van de verzelfstandiging. Wij zetten de gesprekken met de SGB voort en verwachten hier in 2023 uitsluitsel over te geven.	We hebben contact gehad met de SGB over de mogelijke overdracht van de eindpuntvoorziening. De SGB bereidt gegevens voor die nodig zijn voor het doen van een voorstel voor verzelfstandiging.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Aantal startende ondernemers	253	267	200	200
Aantal bezoekers van gesubsidieerde attracties	32.202	38.305	40.000	40.000
Aantal bedrijfsvestigingen	2.601	2.914	2.650	

5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Goed onderhouden recreatieterreinen.	Wij streven naar goed onderhouden recreatieterreinen, zodat deze aansluiten bij de beleving en de wensen van de recreant.	We hebben het beheer van de terreinen gecontinueerd. In Heinkenszand is medewerking verleend aan een bewonersinitiatief om een hondenloopgebied op het voormalige stationemplacement te faciliteren. In het buitengebied hebben we enkele verouderde informatiepanelen verwijderd.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Aantal m2 klimaatadaptieve verharding	2.300	3.850	4.500	4.500
Aantal m2 ecologisch groenbeheer	353.483	353.000	400.000	400.000
Aantal bomen per inwoner	0,51	0,51	0,51	0,51

8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Het behouden van een financieel gezond grondbedrijf dat invulling geeft aan de ruimtelijke ambities van de gemeente.</p>	<p>Bouwgrond voor woningen en bedrijven bieden we te koop aan of geven we in erfpacht uit. De voorbereidingen voor de gronduitgifte in het nieuwe woningbouwplan Platepolder in Heinkensand zijn in volle gang. De optieverlening verloopt parallel aan het proces van bouwrijp maken van de gronden (najaar 2022). Naast Platepolder lopen er bestemmingsplanmatige voorbereidingen om woningbouw op korte termijn mogelijk te kunnen maken in 's-Gravenpolder, Nisse, Baarland en 's-Heerenhoek. We actualiseren de Nota Grondbeleid en stellen deze begin 2023 vast aansluitend op de Omgevingsvisie.</p>	<p>We hebben in 2023 12 bouwkvavels verkocht en 4 kvavels in erfpacht uitgegeven. De meeste kvavels liggen in Heinkensand (Platepolder). Daarnaast zijn nog een aantal particuliere kvavels in optie gegeven. De gemeenteraad heeft in 2023 grondexploitaties vastgesteld voor woningbouwontwikkeling in 's-Heer Abtskerke, Oudelande en 's-Gravenpolder (incl. flexwonen). We hebben in 2023 het adviesbureau Metafoor ingehuurd om een Nota Kostenverhaal op te stellen en ons te begeleiden bij de actualisering van de Nota Grondbeleid.</p>

8.3 Wonen en bouwen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Een voorraad strategische gronden beheren waardoor we adequaat kunnen inspelen op de behoefte naar bouwgrond in grondexploitaties.</p>	<p>We monitoren de markt en onderzoeken waar mogelijkheden liggen voor de middellange termijn. In 2023 gaan we verder aan de slag met het uitdiepen van de locaties, waar we nog gronden hebben die kunnen dienen voor woningbouw en het onderzoek naar de behoeftevraag per kern.</p> <p>Waar nodig en mogelijk gaan we over tot (ver)koop/ruil van gronden om onze grondpositie te behouden of te versterken.</p>	<p>In diverse kernen hebben we strategische gronden. Deze gronden zijn tijdelijk verpacht. Op 14 december 2023 is de raad geïnformeerd over de verdere woningbouwontwikkelingen in Borsele. We zijn in 2023 gestart met de financiële verkenning van de herontwikkeling van de locaties Postweg en Zandkreekstraat in Lewedorp. Ook hebben we een woning aan de Burgemeester Lewestraat aangekocht. Deze woning maakt onderdeel uit van de herontwikkelingslocatie aan de Postweg. Tenslotte hebben we grond aangekocht in Nieuwdorp voor de herontwikkeling van het middengebied aan de Hertenweg.</p>

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Lokale economie				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	467	554	554	177
3.1 Economische ontwikkeling	230	186	304	295
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	187	3	4.982	2.195
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	21	12	22	23
3.4 Economische promotie	102	110	234	87
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	0	11
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	237	170	170	132
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	2.462	1.899	2.272	2.225
8.3 Wonen en bouwen	0	22	22	16
Totaal lasten	3.706	2.955	8.559	5.162
Baten				
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.377	154	484	488
3.1 Economische ontwikkeling	3	0	0	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	5.215	2.350
3.4 Economische promotie	76	27	27	29
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	1
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	3.492	1.899	2.272	2.568
8.3 Wonen en bouwen	10	0	0	6
Totaal baten	4.959	2.079	7.997	5.443
Saldo programma	-1.253	876	562	-281

Baten en lasten Lokale economie				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Beheer gronden en gebouwen	12	24	24	10
Reserve Economische zaken	29	0	49	49
Reserve Economische promotie	51	10	82	0
Reserve Groen en recreatie (prog. 3)	44	0	52	0
Reserve Bouwgrondexploitatie	1.391	0	678	678
Totaal baten reserves	1.527	34	884	737
Lasten				
Reserve Beheer gronden en gebouwen	21	0	315	315
Reserve Groen en recreatie (prog. 3)	25	0	0	0
Reserve Bouwgrondexploitatie	2.427	0	678	1.172
Totaal lasten reserves	2.472	0	993	1.487
Saldo reserves	945	-34	109	750
Totaal saldo programma	-307	842	671	469

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 202.000 ten opzichte van de begroting.

Taakveld Beheer overige gebouwen en gronden € 366.000 voordeel

Het voordeel op dit taakveld wordt veroorzaakt door hogere gerealiseerde verkoop van ruilgronden.

Taakveld Economische ontwikkeling en Taakveld Fysiek bedrijfsinfrastructuur € 68.000 nadeel

Het nadeel op deze post wordt nagenoeg geheel veroorzaakt door het project Grootschalige Energietransitie & Leefkwaliteit Borsele. Borsele is in 2022 aangewezen als de voorkeurslocatie voor de bouw van twee kerncentrales. In voorbereiding op alle gevolgen voor Borsele is hiervoor een team van

ambtelijk en inhuur personeel gevormd. De kosten bedroegen € 2.189.000. Deze werden voor € 2.121.000 gedekt uit de ontvangen middelen van het Rijk. We zijn in verdere onderhandeling met het Rijk over compensatie van de door ons gemaakte voorbereidingskosten.

Taakveld Economische promotie en Taakveld Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen € 65.000 voordeel

Van het budget voor de promotie van toerisme hebben we € 22.000 minder besteed. Aan subsidies was € 19.000 minder uitgegeven. Voor 'Borsele op de kaart' is € 25.000 overgeheveld van 2022 naar 2023. Dit is echter ook in 2023 niet uitgegeven. Als gevolg van langdurig uitstel worden diverse projecten niet meer uitgevoerd. Hierdoor vallen diverse restantkredieten vrij.

Taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie € 12.000 nadeel

Het voordeel van €12.000 betreft het onderhoud van groenbeheer aan recreatieterreinen. Dit onderhoud valt samen met het groenbeheer op programma Verkeer en Openbare ruimte.

Taakveld Grondexploitatie € 150.000 nadeel

De lasten en baten van dit product worden volledig toegerekend aan de betreffende grondexploitaties (Grexe) en verrekenend met de balanspositie voorraden. Jaarlijks worden alle bouwgrondexploitaties opnieuw beoordeeld en doorgerekend op basis van de notities die hiervoor richtinggevend zijn. Per saldo bedroeg het voordeel van winst- en verliesneming € 306.000. Van deze winst is € 186.000 toegevoegd aan de reserve Kwaliteit openbare ruimte. In de paragraaf Grondbeleid vindt u een uitgebreid overzicht met toelichting. Jaarlijkse winsten en verliezen, de vennootschapsbelasting en de negatieve (rente)effecten verrekenen we met de reserve bouwgrondexploitaties waardoor er een budgettair neutraal effect ontstaat. Per saldo wordt € 297.000 aan de reserve grondexploitaties toegevoegd.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Beschikbaar gesteld	Restant 1-1-2023	Verleend in 2023	Besteed in 2023	Saldo
Projecten						
Toeristisch Recreatief actieplan	4-7-2019		16.564	-16.564	-	-
Subsidie toeristische recreatie	7-12-2021	16.500	16.500	-16.500	-	-
Recreatieve hotspot Heinkenszand	5-9-2019		10.070	-10.070	-	-
Nota Economisch Beleid	5-9-2019	100.000	55.540	-55.540	-	-
Regio Deal: KlompenLAB	29-6-2023	550.000	-	550.000	-	550.000
Regio Deal: Koppelingsgebied 's-Heerenhoek	29-6-2023	4.200.000	-	4.200.000	-	4.200.000
Investeringen						
Kapitaalstorting GBE Aqua B.V. (2023)	7-12-2023	2.351.517	-	2.351.517	2.351.517	-
Regio Deal: Motoriekroute	29-6-2023	425.000	-	425.000	-	425.000
Woning Burgemeester Lewestraat 15 Lewedorp	2-11-2023	400.067	-	400.067	400.067	-
Woning Prinses Irenestraat 7 Nieuwdorp		235.809	-	235.809	235.809	-
Grondaankoop Paulushoekseweg Driewegen	29-6-2023	95.760	-	95.760	95.760	-
Grondaankoop Hertenweg Nieuwdorp	1-12-2022	383.477	-	383.477	383.477	-

Toeristisch Recreatief actieplan

We laten dit restantkrediet vrijvallen.

Subsidie toeristische recreatie

We laten dit restantkrediet vrijvallen.

Recreatieve hotspot Heinkenszand

We laten dit restantkrediet vrijvallen.

Nota Economisch Beleid

We laten dit restantkrediet vrijvallen.

Regio Deal (KlompenLAB, Motoriekroute en Koppelingsgebied 's-Heerenhoek).

Voor alle drie de projecten geldt: in 2023 hebben we hiervoor eigen middelen verleend, middelen van het Rijk ontvangen en cofinanciering aangewend.

In 2023 zijn nog geen uitgaven gedaan. Het project zal in 2024 van start gaan.

Kapitaalstorting GBE Aqua B.V.

In 2022 was de kapitaalstorting uiteindelijk lager dan geraamd in het raadsvoorstel van 6 oktober 2022. Dit omdat het Evides hoger bleek en dit verrekend wordt met de kapitaalstorting.

Strategische aankopen

Gedurende 2023 hebben we diverse strategische aankopen gedaan van woningen en gronden. In de toekomst zullen de gronden naar verwachting in een grondexploitatie worden ingebracht. De aankopen van woningen is uniek voor gemeente Borsele. Deze zullen eerst voor de opvang van Oekraïners worden gebruikt. In de toekomst wordt bezien wat er met de woningen gebeurt.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

PZEM NV

North Sea Port

NV Economische Impuls Zeeland

GBE Aqua B.V.

BGTS North Sea Port District

Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport

4.1 Openbaar basisonderwijs

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>We waarborgen de continuïteit en het specifieke karakter van het openbaar onderwijs.</p>	<p>We houden toezicht op het openbaar onderwijs aan de hand van diverse rapportages die de stichting Omnisscholen periodiek aanlevert. We evalueren de afspraken die zijn gemaakt bij de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs in 2013.</p>	<p>We gingen het gesprek aan en kregen het jaarverslag van de Omnisscholen toegestuurd. De resultaten hiervan deelden we in het college en raad. De periodieke rapportages worden niet meer aangeleverd. De financiële stand van zaken bespreken we immers tijdens de periodieke overleggen tussen de wethouder en de bestuurder van de Omnisscholen. De Omnisscholen zijn volledig zelfstandig en geen gemeenschappelijke regeling (GR).</p>

4.2 Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Adequate huisvesting voor alle basisscholen in onze gemeente.</p>	<p>Vanaf 2023 krijgen we te maken met nieuwe wetgeving waardoor we moeten gaan werken met een Integraal Huisvestingsplan (IHP). Een IHP helpt gemeenten en schoolbesturen om strategische keuzes te maken en biedt inzicht in de investeringen op de lange termijn, waarbij ook de duurzaamheidsopgave wordt betrokken.</p> <p>In dit plan betrekken we de concentratie van basisscholen. Daarnaast voeren we een duurzaamheidsscan uit per schoolgebouw. Ook laten we periodiek meerjarenonderhoudsplanningen maken ter controle van de onderhoudsstaat van de gebouwen. We maken afspraken in de beheerscommissies van de brede scholen over de uitvoering van het onderhoud. Bij de overige schoolgebouwen ligt deze verantwoordelijkheid bij de schoolbesturen. Ten slotte zijn we voor Nieuwdorp bezig met de uitvoering voor een nieuwe school: een Integraal Kindcentrum (IKC).</p>	<p>Het IHP hangt nauw samen met de besluitvorming met betrekking tot het kaderplan maatschappelijke voorzieningen. Om die reden is in 2023 nog geen IHP opgesteld. Datzelfde geldt voor de meerjarenonderhoudsplanningen.</p> <p>Er is opdracht verstrekt aan Marsaki voor het uitvoeren van een duurzaamheidsscan per schoolgebouw. Deze duurzaamheidsscans zijn inmiddels opgeleverd.</p> <p>Via de onderhoudsservice overeenkomsten bieden we scholen hulp bij de uitvoering van kleine onderhoudsklussen.</p> <p>De bouw van de multifunctionele accommodatie (MFA) in Nieuwdorp, waar een Integraal Kindcentrum (IKC) een onderdeel van is, is gestart.</p>

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Een optimale en brede ontwikkeling van ieder kind in Borsele aan de hand van de Lokale Educatieve Agenda (LEA).</p>	<p>We bespreken met de schoolbesturen en de kinderopvangorganisaties ontwikkelingen op het gebied van het lokaal onderwijs(achterstanden)-beleid. We maken afspraken over de beleidsontwikkeling en de beleidsuitvoering.</p>	<p>Dit jaar heeft er op 7 juni en 28 november een LEA plaatsgevonden.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Verbetering van de schoolorganisatie en de kwaliteit van het onderwijs (schoolbegeleiding).	We ondersteunen onze basisscholen door twee schoolbegeleidingsdiensten te subsidiëren: Bazalt groep en Driestar Educatief. We werken met een convenant waarin we afspraken hebben vastgelegd over de inzet van onze subsidies. Vanaf 2023 bouwen we deze subsidie jaarlijks met 25% af, wegens de bezuinigingsopgave. Vanaf 2026 stoppen wij volledig met het subsidiëren van deze schoolbegeleidingsdiensten.	In 2023 is niet de volledige subsidie ingezet voor schoolbegeleiding binnen twee scholenkoepels. Belangrijkste redenen hiervoor zijn de personele krapte en de inzet van de Nationaal Programma Onderwijs (NPO-)middelen. De middelen die niet zijn ingezet vloeien terug naar de gemeente. Komend jaar ontvangen Driestar Educatief en de BAZALT-groep opnieuw 25% minder subsidie ter besteding van schoolbegeleiding. Daarnaast is de herziene subsidieregeling Schoolbegeleiding 2023-2026 vastgesteld door het college. Hierin is opgenomen dat de gemeente Borsele de subsidie afbouwt.
Voorkomen van schoolverzuim, schooluitval en thuiszitten. Een startkwalificatie of behalen van het hoogst mogelijke niveau voor iedere leerling.	We hebben een gemeenschappelijke regeling voor de uitvoering van de taken op grond van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC). Het Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL) voert deze taken voor ons uit. We hebben periodiek overleg met het RBL over het te voeren beleid en over de financiën. We leggen de nadruk zoveel mogelijk op preventie.	Wij hebben maandelijks overleg gevoerd met het RBL over de stand van zaken rondom genoemde onderwerpen om op die manier tijdig bij te kunnen sturen. Daarnaast bespraken we eventuele knelpunten op financieel gebied, zodat we ook daarin tijdig actie konden ondernemen indien nodig. Voor 2023 was dat laatste niet aan de orde.
De ontwikkelvertraging die kinderen hebben opgelopen tijdens de coronaperiode bestrijden en terugdringen.	Het Rijk heeft een specifieke uitkering verstrekt om het onderwijs te ondersteunen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO). We hebben een werkgroep NPO samengesteld waarin onderwijs, kinderopvang en gemeente vertegenwoordigd zijn. We streven ernaar om de middelen zowel duurzaam als naar behoefte van het werkveld in te zetten. De looptijd voor de besteding van de NPO-middelen loopt tot en met schooljaar 2024-2025.	De uitkering vanuit het NPO zou 1 augustus 2025 aflopen. Er is een tussentijdse evaluatie opgesteld. Bij het opstellen van de financiële paragraaf hebben wij de huidige beschikbare NPO-middelen verspreid over een langere periode. Over dit onderwerp zijn we in gesprek met de schoolbesturen. Dit wordt ook besproken in het OLOB.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Bevordering van de samenwerking tussen scholen en andere partijen op het gebied van opvang en zorg om de ontwikkelingskansen van kinderen te verbeteren.</p>	<p>We organiseren buitenschoolse activiteiten via Borsele Na School (BONS). Daarnaast intensiveren we het contact tussen het CJG en de intern begeleiders van de scholen om zo vroeg mogelijk in te kunnen grijpen bij eventuele zorgbehoeften van kinderen. Via ons onderwijshuisvestingsbeleid brengen we samenwerkingspartners zoveel mogelijk onder in één gebouw.</p>	<p>In 2023 hebben we 145 BONS activiteiten georganiseerd waaraan 1320 kinderen hebben deelgenomen. Er zijn geen nieuwe aanvragen voor het IKC-fonds binnengekomen. Wel zijn er enkele projecten afgerond en geëvalueerd. Door deze projecten is IKC-vorming weer een stap dichterbij gekomen.</p>
<p>Regionale afstemming over het beleid van schoolbesturen en gemeenten in de Oosterschelderegio.</p>	<p>We voeren overleg via de Regionale Educatieve Agenda (REA) op de terreinen aansluiting onderwijszorg, leerplicht, doorgaande lijn, leerlingenvervoer, onderwijshuisvesting en passend onderwijs.</p>	<p>De REA heeft zoals gepland drie keer plaatsgevonden. We hebben stappen gezet om ons onderwijsbeleid beter af te stemmen op de signalen vanuit het onderwijs en collegagemeenten. Via dit platform proberen we zoveel mogelijk samen met andere gemeenten naar eenduidig onderwijsbeleid te streven. De verschillende samenwerkingsverbanden met besturen en gemeenten hebben hun nieuwe ondersteuningsplannen gepresenteerd waarin er nieuwe afspraken gemaakt zijn met betrekking tot passend onderwijs.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
We willen dat kinderen zonder of met een kleinere achterstand in het basisonderwijs starten (Voor- en Vroegschoolse Educatie).	We zorgen voor voldoende en kwalitatief goed voorschools aanbod voor peuters met een (risico op) ontwikkelingsachterstand. Daarnaast stimuleren we een zo groot mogelijke deelname van (doelgroep)kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar. We geven uitvoering aan het vastgestelde Bevelandse Onderwijsachterstanden beleidsplan 2020-2022 en de bijbehorende lokale paragraaf. Voor de beleidsperiode 2023-2026 stellen we gezamenlijk een nieuw Bevelands Onderwijsachterstanden beleidsplan op.	Ouders van peuters (2-4 jaar) zijn gestimuleerd om gebruik te maken van één van de erkende opvangvoorzieningen ten behoeve van de ontwikkeling van het jonge kind. In december is het geactualiseerde Bevelands Onderwijsachterstandbeleid 2023-2026 afgerond. Begin 2023 is samen met een externe partij de VVE monitor Zeeland geïmplementeerd. Deze monitor wordt verder ontwikkeld om de toeleiding naar het voorschoolse aanbod beter te organiseren. Gedurende dit traject is er een goede samenwerking tussen de GGD, de kinderopvang en gemeenten.
Leerlingen uit het speciaal onderwijs zelfstandig laten reizen met het openbaar vervoer en/of de fiets.	We zetten in op het vergroten van zelfstandigheid van deze leerlingen. We enthousiasmeren en ondersteunen hen om uit te stromen naar het openbaar vervoer (OV) en/of het fietsvervoer. We zetten hiervoor maatwerk in. Dit doen we in samenwerking met scholen en ouders.	Jaarlijks kijken we samen met de betreffende scholen welke leerlingen zelfstandig kunnen gaan reizen, per fiets of openbaar vervoer. Hierdoor stimuleren we leerlingen zichzelf te ontwikkelen en daardoor zelfstandiger te worden. In het schooljaar 2023/2024 maakten of maken vijf kinderen de stap van aangepast naar zelfstandig vervoer. Deze zullen gaan reizen per fiets. In 2023 hebben we een nieuwe verordening en beleidsregels voor leerlingenvervoer opgesteld. Deze zijn per 1 januari 2024 in werking getreden.
Aandacht voor laaggeletterden en mensen met minder digitale vaardigheden.	We werken samen met het SWVO, Scalda en het Taalhuis om de doelgroep te informeren dat ze voor ondersteuning bij het Taalhuis en de bibliotheek terecht kunnen.	We sloten een uitvoeringsovereenkomst (Digi)Taalhuis Oosterschelde met de Oosterschelde gemeenten en de Bibliotheek Oosterschelde voor de periode 2022-2024.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Aantal voortijdig schoolverlaters	18	12	14	12

5.1 Sportbeleid en activering

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Een vitale en gezonde samenleving waarin we een gezonde leefstijl, ontmoeting en participatie stimuleren.	We geven uitvoering aan het actieplan 'Meebewegen en leggen hierbij nadrukkelijk de koppeling met het Sociaal Domein.	In 2023 is verder uitvoering gegeven aan de verschillende actiepunten uit het actieplan 'Meebewegen' en het Actieplan Sociaal Domein. Zo konden inwoners ook afgelopen jaar deelnemen aan de activiteiten in de beweegtuinten in Heinkenszand en 's-Gravenpolder. Die werden begeleid door de buurtsportcoach en vrijwilligers. Het sociale aspect, na afloop samen koffiedrinken, speelde daarbij een belangrijke rol. Ook voor Samen Vitaal - bewegen en gezamenlijk lunchen - bleek afgelopen jaar weer veel animo te zijn. Gemiddeld namen zestien mensen hieraan deel. Ook Fylm (online platform waarmee zorginstellingen geautomatiseerd beweegfilms kunnen maken die ervoor zorgen dat patiënten meer bewegen) bleek te voldoen aan een behoefte. Wekelijks namen twaalf mensen deel. Het college heeft eind 2023 daarom besloten Fylm ook de komende jaren te continueren. In samenwerking met het VrijwilligersHuis werd in de zomer een wandeling voor mantelzorgers georganiseerd. Daarnaast verzorgde onze buurtsportcoach fietslessen voor statushouders.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Elke inwoner van Borsele – jong én oud en met én zonder beperking – kan een leven lang plezier beleven aan sport en bewegen.</p>	<p>We stimuleren inwoners deel te nemen aan sport- en/of beweegactiviteiten. Hierbij hebben we bijzondere aandacht voor kwetsbare inwoners. We signaleren financiële, praktische en sociale drempels om te gaan sporten en/of bewegen en proberen deze drempels te verlagen of weg te nemen. Samen met de sport- en beweegaanbieders maken we ons aanbod toegankelijker en inclusiever.</p>	<p>Om kinderen uit minimagezinnen dezelfde kansen te bieden in het onderwijs en in de samenleving, is in het najaar van 2023 besloten dat deze kinderen gratis kunnen deelnemen aan de BONS-activiteiten. Inmiddels maken al negen kinderen, afkomstig uit vijf gezinnen, gebruik van deze regeling.</p> <p>In 2023 maakten 94 kinderen gebruik van het Jeugdfonds Sport & Cultuur. Het aantal deelnemers aan het Volwassenenfonds Sport & Cultuur bedroeg het afgelopen jaar vijftien. Om ervoor te zorgen dat nog meer inwoners in aanmerking komen voor deze fondsen, is besloten om de criteria en de budgetten te verruimen.</p> <p>Ook zijn we in 2023 bezig geweest met een plan van aanpak Valpreventie; één van de thema's uit de Brede SPUK/GALA-regeling. We werken daarbij toe naar deelname aan de Ketenaanpak Valpreventie, samen met onder andere de Huisartsenconnectie en fysiotherapeuten. Door het organiseren van een Doortrapdag hebben we ook aandacht besteed aan fietsvalpreventie.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
De sportverenigingen in Borsele vitaal krijgen en/of houden en daarmee toekomstbestendig maken.	<p>We onderhouden (via de verenigingsondersteuner) directe contacten met bestuurders van sportverenigingen, waardoor we goed op de hoogte zijn van de ontwikkelingen binnen de verenigingen. In toenemende mate zien we dat verenigingen toenadering zoeken tot elkaar. Begin 2023 gaan we met de verenigingen in gesprek om een gezamenlijke langetermijnvisie te ontwikkelen. Het huidige onderzoek naar de capaciteitsbehoeften van de Borselse sportverenigingen geldt hierbij als vetrekpunt, net als het te verkrijgen inzicht in de mogelijke concentratie van voorzieningen.</p> <p>We gaan verder ook in gesprek met sportverenigingen om te kijken hoe zij een grote(re) maatschappelijke rol kunnen gaan vervullen. Op deze manier kunnen de sportverenigingen hun bijdrage leveren aan het realiseren van gemeentelijke doelstellingen op het gebied van een gezonde sportomgeving.</p>	De verenigingsondersteuner heeft ook in 2023 nauwe contacten onderhouden met de sportverenigingen. Zo heeft hij met elke vereniging afzonderlijk de resultaten van het onderzoek naar de capaciteitsbehoeften besproken en is tevens gesproken over de visies van de verschillende verenigingen. Ook is samen met de buurtsportcoach gezondheid gekeken of de sportverenigingen een groter(re) maatschappelijke rol kunnen/willen vervullen, zoalsop het gebied van een gezonde sportomgeving. Inmiddels hebben we in Borsele vier gezonde sportlocaties.
Alle Borselse kinderen voldoen aan de beweegrichtlijnen en verbeteren hun motorische vaardigheden.	We voeren motorische screenings (MQ-scans) uit bij zoveel mogelijk leerlingen van de Borselse basisscholen. Op basis van de resultaten van deze screenings kunnen we - indien nodig - passend advies en ondersteuning voor een kind inzetten. Op die manier voorkomen we mogelijk de inzet van zwaardere (en vaak dure) zorg.	In 2023 is op zeven basisscholen de MQ-scan uitgevoerd. De resultaten van deze motorische screenings zijn besproken met de Intern Begeleider en de eventuele vakleerkracht bewegingsonderwijs van de betreffende school en met de JGZ-verpleegkundige.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Meer kinderen en jongeren in Borsele hebben een gezond gewicht.</p>	<p>We geven uitvoering aan het plan van aanpak met betrekking tot JOGG (Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst). De JOGG-aanpak is een lokale integrale methode gericht op kinderen en jongeren van 0 tot en met 19 jaar. We maken de leefomgevingen waar zij vaak komen gezonder: thuis, school, buurt, sport, vrije tijd, werk en media. Samen met andere partijen zorgen we ervoor dat het makkelijker wordt om gezonde(re) keuzes te maken.</p>	<p>In 2023 is verder uitvoering gegeven aan het plan van aanpak JOGG. We hebben diverse projecten en activiteiten georganiseerd om bewustwording te creëren met betrekking tot het belang van een gezonde leefomgeving. Zo is in april de 'Borsele drinkt water week' georganiseerd, is aan het begin van het schooljaar aandacht besteed aan 'Trommel zonder Rommel' en zijn op verschillende scholen informatiebijeenkomsten verzorgd. We werkten hierbij samen met verschillende partijen, waaronder het CJG, basisscholen, bibliotheken, supermarkten en sport- en beweegaanbieders. Tevens is de JOGG-aanpak geëvalueerd en heeft het college op basis daarvan in december 2023 besloten ook de komende jaren de JOGG-aanpak te continueren. Hiervoor is een nieuwe samenwerkingsovereenkomst afgesloten met Stichting JOGG.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Percentage personen dat voldoende beweegt (16+)	56,0%	56%	44,8%	52%

5.2 Sportaccommodaties

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Een functionele en duurzame sportinfrastructuur die voor iedereen bereikbaar en toegankelijk is.	In lijn met het bestuursprogramma 2022-2026 ontwikkelen we een visie op het gebied van buitensportaccommodaties. Deze visie vormt de basis voor toekomstige (beleids)keuzes.	Ingenieursbureau KYBYS heeft het onderzoek naar de huidige en toekomstige benodigde capaciteit van de buitensportaccommodaties (voetbal en tennis) begin 2023 afgerond. De resultaten zijn op 11 mei 2023 gepresenteerd aan de gemeenteraad en vervolgens met alle afzonderlijke verenigingen besproken. Besloten is om het onderzoek en de te formuleren visie in te passen in een breder kaderplan maatschappelijke voorzieningen. Hier maken ook de scholen en dorpshuizen onderdeel van uit.

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Aantrekkelijk cultuurbeleid voor inwoners en toeristen.	Wij geven uitvoering aan de in 2022 vastgestelde cultuurnota.	<p>In samenwerking met onder andere de Culturele Raad Borsele is een aantal evenementen georganiseerd en gesubsidieerd.</p> <p>Bijvoorbeeld Literair Café, een boekbespreking waarbij drie Zeeuwse schrijvers vertelden over hun werk. Ook organiseerde de Culturele Raad 'Cultuur Uit de Zak': een festival waarbij in negen verschillende dorpen culturele activiteiten plaatsvonden. Op 16 september was het 'Koken zonder Grenzen'. Hier stond de culturele keuken van de gemeente Borsele centraal en konden bezoekers kennismaken met de diversiteit aan gewoontes, tradities en smaken in de Borselse keukens.</p> <p>In samenwerking met het Vrijwilligershuis werd van mei t/m november Kunstwerkplaats georganiseerd. Maandelijks (behalve in de vakantiemaanden juli en augustus) waren er workshops waarin inwoners creatief aan de slag konden.</p> <p>Naast het organiseren van eigen activiteiten heeft de Culturele Raad ook verschillende andere culturele activiteiten gesubsidieerd, waaronder het Kindertheaterfestijn, themaconcerten van Euterpe en theatervoorstelling 'Dansen op der Boede'.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Kinderen de mogelijkheid geven tot muziekonderwijs.	Wij subsidiëren de Zeeuwse muziekschool. We nemen deel aan en subsidiëren het regionale programma Kunst- en Cultuureducatie.	<p>Met de Muziekschool wordt gesproken over de uitvoering van een plan van aanpak om de financiële problemen op te lossen.</p> <p>De subsidiëring van kunst- en cultuureducatie is voortgezet en wordt deels ingezet als matchingsbijdrage voor cultuureducatie met kwaliteit.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Aantal leerlingen Muziekschool excl. groepslessen	123	123	123	123

5.4 Musea

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
We stimuleren musea en evenementen met betrekking tot lokale historie.	Wij verlenen structureel subsidie aan musea op basis van de subsidieregeling musea.	<p>De subsidies zijn verstrekt op basis van de subsidieregeling.</p> <p>Een verzoek van Stichting Musea de Bevelanden om extra structurele subsidie is afgewezen, omdat hiervoor geen middelen beschikbaar zijn.</p>

5.5 Cultureel erfgoed

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Behouden en versterken van cultureel erfgoed.	Door samen te werken met eigenaren en andere partijen richten we ons op het behoud en herstel van het erfgoed. De erfgoednota en de uitvoeringsregels actualiseren we in 2023-2024. De vaststelling van de kerkenvisie in de gemeenteraad is gepland voor 2023. Voor 2023 ondersteunen we kerkbesturen voor het uitvoeren van de rijkssubsidieregeling SIM (subsidiering instandhouding monumenten). Met behulp van deze extra financiële middelen kunnen diverse kerken en kerktorens gerestaureerd en onderhouden worden. Verder faciliteren bij andere subsidietrajecten en restauraties van erfgoed.	In 2023 is er een plan van aanpak opgesteld voor het actualiseren van nieuw erfgoedbeleid die aansluit bij de Omgevingswet per 1 januari 2024. De kerkenvisie maakt onderdeel uit van het erfgoedbeleid. In 2023 is de 1e fase van de Kerkenvisie (de inventarisatie) opgeleverd. In het eerste kwartaal van 2024 zal deze worden aangeboden aan de gemeenteraad. In het nieuwe erfgoedbeleid zal de 2e fase van de Kerkenvisie (de uitvoeringsfase) en de (dreigende) leegstand van het agrarisch erfgoed prioriteit krijgen. De huidige subsidieregeling voor de Rijksmonumentale molens loopt in 2024 af. In 2023 zijn de voorbereidingen gestart om de molens weer in te laten stromen voor een nieuwe planperiode van 6 jaar.

5.6 Media

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Het bekostigen van de regionale omroep.	Wij bekostigen de aangewezen regionale omroep samen met de omliggende gemeenten.	In 2023 is de procedure voor de nieuwe aanwijzingsperiode opgestart. Alleen de huidige regionale omroep heeft zich gemeld. Die aanwijzing zal verlengd worden.
Een kwalitatief goede bibliotheekfunctie aanbieden aan alle inwoners.	Wij onderzoeken hoe we (ondanks een bezuinigingsopgave) een kwalitatief goede bibliotheekfunctie voor onze inwoners in stand kunnen houden.	Gebleken is dat de opgelegde taakstelling niet haalbaar is. Subsidiering van de bibliotheek wordt op de huidige voet voortgezet. De mogelijkheden om te starten met een pilot Voorleesexpress zijn onderzocht. Deze zal in 2024 van start gaan.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Aantal leden Bibliotheek	4.615	4.530	4.530	4.500

5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Het in stand houden van veilige en duurzame speelplekken.	We blijven nauw samenwerken met de vijftien speeltuinverenigingen voor de uitvoering van het speeltuinbeleid. We voeren veiligheidsinspecties uit en stemmen de vervanging van toestellen en/of de aanleg van nieuwe (groene) speelplekken gezamenlijk af. Op basis van de evaluatie van de huidige nota Spelenderwijs stellen we in 2023 geactualiseerd speeltuinbeleid op.	In 2023 hebben we zowel gezamenlijke als individuele overleggen gehad met de speeltuinverenigingen. Zij zijn nauw betrokken bij onderhoudswerkzaamheden en nieuwe initiatieven, zoals het groene schoolplein in Oudelande. We hebben de huidige nota gezamenlijk geëvalueerd en brede input opgehaald. Het geactualiseerd speeltuinbeleid is nog in concept. Ook hebben we data toegevoegd aan ons beheersysteem om de nieuwe digitale inspectiemodule te activeren. Op diverse locaties zijn verplichte valondergronden herzien.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Het stimuleren van de dorpshuisfunctie.</p>	<p>We verstrekken exploitatiesubsidies en adviseren de dorpshuisstichtingen over exploitatie, beheer en onderhoud. We stimuleren maatschappelijke activiteiten in de dorpshuizen. Wanneer er behoefte is aan het opknappen van een dorpshuis, denken we actief mee.</p>	<p>We stimuleren stichtingsbesturen om de dorpshuisfunctie te vergroten en bieden hierbij ondersteuning aan. We zijn nauw betrokken bij renovaties en aanpassingen, zoals bij dorpshuis Baarland.</p> <p>Er wordt in opdracht van uw raad een onderzoek uitgevoerd naar de (on)mogelijkheden voor het behoud en/of het clusteren van maatschappelijke voorzieningen, de dorpshuizen maken onderdeel van het onderzoek uit. Dit komt samen in het kaderplan maatschappelijke voorzieningen.</p> <p>De bouw van de multifunctionele accommodatie (MFA) in Nieuwdorp, waar het dorpshuis van Nieuwdorp een onderdeel van is, is in 2023 gestart.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Het versterken van de talentontwikkeling van onze jongeren.</p>	<p>De jongerenwerker en de Jongerenraad Borsele werken samen aan een passend aanbod voor onze jeugd. Wij faciliteren het jeugd- en jongerenwerk door middel van subsidie, ondersteuning en advisering door onze jongerenwerker. In 2023 richten we ons op de heroriëntatie van de adviesfunctie van de Jongerenraad. We kijken of deze nog aansluit bij de huidige wensen en behoeften van de jongeren.</p>	<p>In 2023 bekeken we met de adviesraden hoe we de adviesraden, waaronder de jongerenraad, toekomstgericht kunnen maken. Hierbij ging het om het veranderen van de adviesfunctie, niet om de activiteiten die worden georganiseerd. In juni 2023 hebben we officieel afscheid genomen van de jongerenraad. In de eerste helft van het jaar heeft de jongerenraad nog diverse activiteiten georganiseerd. Een groot deel hiervan wordt in 2024 ondergebracht bij een nieuwe stichting, die deze activiteiten onder de vlag van de soostour zal voortzetten. Spectra wordt ondergebracht bij Klomppop en via een afzonderlijke subsidie geborgd.</p> <p>Het jeugdpreventieteam legde contact met meerdere jongeren en zorgde samen met inwoners voor de totstandkoming van verschillende activiteiten en de heropening van de Jeugdsoos in Heinkensand. We stimuleerden jongeren zelf mee te helpen met het leefbaar houden van onze dorpen, door in te zetten op het verminderen van overlast en door activiteiten te organiseren die bijdragen aan sociale cohesie en talentontwikkeling.</p>

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
4.1 Openbaar basisonderwijs	38	0	0	79
4.2 Onderwijshuisvesting	803	760	931	852
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.938	2.097	2.483	2.041
5.1 Sportbeleid en activering	268	276	512	446
5.2 Sportaccommodaties	678	524	616	584
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	383	252	452	308
5.4 Musea	34	34	34	32
5.5 Cultureel erfgoed	20	93	150	352
5.6 Media	727	759	781	802
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	187	169	170	174
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.741	1.821	2.143	1.261
Totaal lasten	6.817	6.783	8.271	6.930

Baten en lasten Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Baten				
4.1 Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0
4.2 Onderwijshuisvesting	124	124	231	206
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	528	523	898	739
5.1 Sportbeleid en activering	54	0	142	201
5.2 Sportaccommodaties	175	84	215	202
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	4	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	0	1	1	26
5.6 Media	68	37	60	58
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	7	5	5	2
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	254	309	319	285
Totaal baten	1.214	1.083	1.870	1.718
Saldo programma	5.603	5.700	6.401	5.212
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Huisvesting basisonderwijs	59	53	53	77
Reserve Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-38	0	92	92
Reserve Sportbeleid	11	0	0	0
Reserve Sportbeleid en activering	20	50	109	73
Reserve Buitensportaccommodaties	0	0	0	221
Reserve Musea	31	31	76	31
Reserve Cultureel erfgoed	181	0	143	277
Reserve Groen en recreatie (prog. 4)	0	0	2.313	0
Reserve Kindercentra/dorpshuizen/gymzalen	0	0	40	331
Reserve Dorpshuizen	0	0	83	9
Totaal baten reserves	264	134	2.909	1.111

Baten en lasten Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
Reserve Huisvesting basisonderwijs	-9	0	0	0
Reserve Sportbeleid	12	0	0	12
Reserve Buitensportaccomodaties	13	0	0	218
Reserve Cultureel erfgoed	0	0	2.313	0
Reserve Media	0	0	0	0
Reserve Kindercentra/dorpshuizen/gymzalen	0	0	0	620
Reserve Dorpshuizen	276	0	0	0
Totaal lasten reserves	291	0	2.313	850
Saldo reserves	26	-134	-597	-261
Totaal saldo programma	5.629	5.566	5.805	4.951

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 854.000 ten opzichte van de begroting.

Taakveld Openbaar onderwijs € 79.000 nadeel

Dit “nadeel” betreft directe salarislaster die op andere taakvelden in het programma zijn geraamd. Dit is per saldo in dit programma geen werkelijk nadeel. In 2024 gaan we dit beter monitoren.

Taakveld onderwijshuisvesting € 74.000 voordeel

Op taakveld onderwijshuisvesting worden de kosten van afschrijving, rente (kapitaalslasten), onderhoud, energie e.d. van onze schoolgebouwen verantwoord. Een deel van onze kosten rekenen we door aan het bijzonder onderwijs en kinderopvang. Het verschil voor 2023 was vooral het gevolg van het voordeel op treasury waardoor we geen rente toerekenen aan dit taakveld. Dit levert een voordeel op van € 91.531. Een nadeel voor 2023 zit met name in de doorberekening van kosten aan de Brede School. Hierop zijn € 25.237 minder kosten doorberekend dan begroot.

Taakveld Onderwijsbeleid en leerlingzaken € 283.000 voordeel

Er zijn ambtelijk minder uren benut op het Onderwijsachterstandenbeleid hetgeen tot een € 140.000 voordeel leidt. Hierbij geldt dezelfde opmerking als bij het Taakveld Openbaar onderwijs. Verder betreft € 143.000 van dit voordeel het restant krediet Onderwijsachterstandenbeleid. Dit is dus wel een resultaat in de jaarrekening maar wordt budgettair neutraal via het algemeen weerstandsvermogen verwerkt.

Taakveld Sportbeleid en activering € 77.000 voordeel

Bij de opmerking Taakveld Openbaar onderwijs is aangegeven dat er directe salarislasten op andere taakvelden in het programma zijn geraamd. In dit taakveld is € 37.910 meer geraamd dan in werkelijkheid is geboekt.

Bij de raming voor de ZLM-tour zijn geen inkomsten geraamd. Er zijn uiteindelijk wel inkomsten gegeneerd van € 39.781.

Taakveld Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie € 144.000 voordeel

Voor de coronacompensatie was vanuit 2022 nog € 45.000 beschikbaar. In 2023 zijn hieruit geen verplichtingen voortgevloeid. Bij de resultaatbestemming 2023 wordt dit geormerkt voor uitgaven voor cultuur

Voor het Klompenlab is in 2023 € 100.000 beschikbaar gesteld. Hiervan is in 2023 geen gebruik gemaakt en wordt doorgeschoven naar 2024 Dit levert op dit taakveld een voordeel op van € 100.000 echter is dit budgettair neutraal verrekend met het algemeen weerstandsvermogen.

Taakvelden Musea Cultureel erfgoed en Media € 109.000 nadeel

De uitgaven op monumentenzorg (beheersplannen) zijn in 2023 € 281.251 hoger dan begroot. Dit wordt met name verklaard door het groot onderhoud aan een aantal kerktorens in de Gemeente (o.a. 's-Gravenpolder, Nisse en Oudelande). De extra onttrekking (voordeel) aan de egalisatiereserve voor deze uitgaven betreft € 134.000. Daarnaast hebben wij nog een niet begrote bijdrage ontvangen van Stichting Restauratiefonds van € 26.000.

Taakveld Samenkracht en burgerparticipatie € 464.000 voordeel

Het verschil wordt met name verklaard door de lagere kapitaalslasten (€ 344.000) ten opzichte van de begrote kapitaalslasten voor het Masterplan Nieuwdorp. Omdat het Masterplan nog niet is afgerond worden de kapitaalslasten op een later moment administratief opgenomen. Daarnaast zit er een verschil van € 420.000 (voordeel) in de beheersplannen verenigingsgebouwen. Dit wordt voor € 300.000 gedekt door een onttrekking uit de egalisereseve gebouwenbeheer. Per saldo een budgettair effect van € 120.000 In afwachting van het kaderplan maatschappelijke voorzieningen wachten we met groot onderhoud in de verenigingsgebouwen.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Beschikbaar gesteld	Restant 1-1-2023	Verleend in 2023	Besteed in 2023	Saldo
Projecten						
Onderwijsachterstandenbeleid	13-7-2017		214.823	315.398	363.725	166.496
Actieplan sport, bewegen en gezondheid	5-3-2020		54.202	50.000	67.733	36.469
Onderzoek toekomst buitensportaccommodaties	7-7-2022		5.000	-	5.000	-
Culturele zaken (coronamiddelen)	7-12-2023	45.000	45.000	-	-	45.000
Masterplan Nieuwdorp (eenmalige lasten)	2-12-2021		82.597	-	9.325	73.272
Drainsleuven sportveld A	2-2-2023	75.000	-	75.000	-	75.000
Kaderplan maatschappelijke voorzieningen	12-1-2023	100.000	-	100.000	71.873	28.127
Investeringen						
Masterplan Nieuwdorp	2-12-2021	11.520.540	8.848.779	1.984.774	2.109.875	8.723.678

Onderwijsachterstandenbeleid

Het onderwijsachterstandenbeleid (OAB) is een specifieke uitkering. Een deel van het restantkrediet is 'Rijksgeld' en een deel is 'gemeentelijk geld'. In 2023 was er sprake van een afrekening uit een voorgaand jaar. Volgens het onderwijsachterstandbeleid wordt dit verrekend met de reserve ter dekking van het budget voor 2024.

Actieplan sport, bewegen en gezondheid

Het actieplan sport, bewegen en gezondheid loopt nog door. In 2023 hebben we hiervoor een een buurtsportcoach ingehuurd.

Onderzoek toekomst buitensportaccommodaties

Het onderzoek naar de toekomst van onze buitensportaccommodaties is in 2022 gestart en de laatste onderzoeken zijn afgerond in 2023.

Culturele zaken

Dit zijn overgebleven coronamiddelen bestemd voor culturele zaken. In 2024 wordt hiervan een deel gebruikt voor het project 80 jaar Slag om de Schelde.

Masterplan Nieuwdorp

In de raad van 2 februari 2023 is het investeringskrediet voor het Masterplan verhoogd. De bruto-investering is begroot op € 11.520.540. Na aftrek van bijdrages uit reserves en subsidies bedraagt de netto-investering € 10.112.630. De bestedingen bedroegen tot en met 31-12-2023 € 3.730.109. Er zijn twee deelprojecten afgerond: kavel Steketeepad (Stekestekje) en de klimaatstraat Prinses Margrietstraat. Het dorpshart en het middengebied zijn nog in uitvoering.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

Stichting Omnischolten
Regionaal Bureau Leerlingzaken
Zeeuwse Muziekschool
Sportfondsen Borsele

Programma Werk en inkomen

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>We voldoen aan de taakstelling huisvesting statushouders, die wij vanuit het Rijk opgelegd krijgen.</p>	<p>Sinds 2021 is de taakstelling voor de te huisvesten statushouders bijna verdubbeld. De verwachting is dat ook in 2023 sprake zal zijn van deze verhoogde taakstelling. De afdeling Werk, Inkomen & Zorg (WIZ) van de GR de Bevelanden coördineert de huisvesting van de statushouders. Het betreft een integraal vraagstuk waarbij meerdere partijen betrokken zijn; niet alleen op het gebied van wonen maar ook op sociaal vlak waaronder inburgering en arbeidsparticipatie.</p>	<p>Het huisvesten van statushouders is een taak van GR de Bevelanden WIZ. De gerealiseerde cijfers over 2023 laten zien dat we de taakstelling in 2023 niet gehaald hebben, ondanks de geleverde inspanningen van alle partijen. We zijn geëindigd met een achterstand van tien statushouders. In het kader van het interbestuurlijk toezicht door de Provincie, is door hen aangegeven dat dit aantal onder het verschoningsrecht valt.</p> <p>Onder de urgentieregeling ‘versnelde uitstroom statushouders’ hebben we een statushouder geplaatst onder de Hotel- en accommodatieregeling (HAR) om zo de druk op COA-locatie Ter Apel te verlichten.</p>
<p>Op basis van de uitgangspunten van de Veranderopgave inburgering doen wij een passend aanbod aan onze nieuwe inwoners in het kader van het nieuwe inburgeringsstelsel.</p>	<p>Namens Borsele en de andere Bevelandse gemeenten verzorgt WIZ de procesregie voor de inburgering, zet het budgetcoaching in voor het aanleren van financiële vaardigheden en koopt het taaltrajecten in. We subsidiëren Vluchtelingenwerk voor onder meer de maatschappelijke begeleiding van onze statushouders. We richten ons daarbij ook op het financieel ontzorgen van statushouders zodat financiële problemen worden voorkomen en zij zo snel mogelijk kunnen participeren in de maatschappij.</p>	<p>We richtten ons ook op het financieel ontzorgen van statushouders. Daardoor voorkomen we mogelijke financiële problemen en kunnen mensen zo snel mogelijk meedoen in de maatschappij. Vluchtelingenwerk is betrokken als partner voor de maatschappelijke begeleiding van statushouders, zodat zij hun weg weten te vinden binnen onze gemeente. In 2023 hebben we ons vooral gericht op het verbeteren van de contacten tussen Vluchtelingenwerk en het VrijwilligersHuis.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Percentage werkloosheid	-	n.t.b.	2,9%	
Percentage huishoudens met zorg en ondersteuning	20,8%	n.t.b.	20,8%	
Stapeling in huishoudens met voorzieningen per wet	17	n.t.b.	17	

6.3 Inkomensregelingen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Kinderen mogen niet de dupe worden van de financiële situatie van hun ouders.	We zorgen voor een volledig 'kindpakket' voor kinderen in armoedegezinnen door subsidiëring van voorzieningen voor kinderen. Ook organiseren we lokaal activiteiten waardoor kinderen kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Voorbeelden hiervan zijn: Bons (Borsele Na School; laagdrempelige naschoolse activiteiten), de Kledingbank, de Voedselbank, stichting Leergeld en zowel het Jeugd- als het Volwassenenfonds Sport & Cultuur. Samen met het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en de jeugdgezondheidszorg (JGZ) kijken we hoe we de desbetreffende gezinnen nog eerder en beter kunnen ondersteunen.	<p>Voor de uitvoering van ons armoedebeleid subsidiëren we verschillende partijen, zoals de Voedselbank, de Kledingbank en het Jeugdfonds Sport & Cultuur. Ook zijn we aangesloten bij het Volwassenenfonds Sport & Cultuur.</p> <p>In 2023 hebben we ingezet op het onder de aandacht brengen van de bestaande kindregelingen. Hiervoor hebben we een aparte pagina op onze website gemaakt. Ook hebben we een flyer gemaakt die huis-aan-huis verspreid is en uitgedeeld is op alle basisscholen. Gedurende het jaar hebben we meerdere keren gecommuniceerd over de verschillende regelingen voor kinderen.</p> <p>Met ingang van het schooljaar 2023-2024 kunnen kinderen uit gezinnen die leven in armoede gratis deelnemen aan drie BONS-activiteiten.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Inwoners hebben perspectief op een schuldenvrije toekomst.</p>	<p>We geven uitvoering aan de acties uit de kadernota ‘Leven zonder geldzorgen’. We brengen inwoners met betalingsproblemen zo vroeg mogelijk in beeld: we zetten vroegtijdige hulpverlening in door gebruik te maken van geconstateerde signalen. We continueren deze ‘vroegsignalering’ van schulden samen met onze netwerkpartners.</p> <p>Via WIZ bieden we schulddienstverlening aan en zorgen we dat inwoners en ondernemers met financiële zorgen bekend zijn met de mogelijkheid hierop een beroep te kunnen doen. Voor deze doelgroepen met schulden zoeken we een passende oplossing.</p> <p>Daarnaast bieden we ondersteuning en zetten we in op preventie via de vrijwillige thuisadministratie.</p>	<p>We gaven uitvoering aan de Kadernota Armoede & Schulden (‘Leven zonder (geld)zorgen’) en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). Door aandacht voor vroegsignalering van schulden zetten we in op het voorkomen van grotere en ernstigere problemen. We zagen ook in 2023 een toename van het aantal signalen door inflatie en stijgende energieprijzen. Net als in 2022 werd er in het najaar van 2023 een energietoeslag verstrekt als categoriale bijzondere bijstand.</p>

6.4 WSW en beschut werk

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
We streven naar een zo hoog en duurzaam mogelijke arbeidsparticipatie, dan wel maatschappelijke participatie van onze inwoners.	Via de regionale samenwerking van De Betho bieden we mensen met een beperking werkgelegenheid aan, onder aangepaste omstandigheden. Dat doen we door middel van: beschut werken, dagbesteding, de bestaande werkverbanden 'sociale werkvoorziening' en re-integratie-activiteiten voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. We geven uitvoering aan de zogeheten baanafspraken. Dat wil zeggen dat we personen met een arbeidshandicap plaatsen in reguliere banen.	Gemeenschappelijke regeling De Betho (hierna: De Betho) bood ook in 2023 werkgelegenheid onder aangepaste omstandigheden aan mensen met een beperking. Onder meer door uitvoering te geven aan de Wet sociale werkvoorziening (Wsw), het uitvoeren van re-integratieactiviteiten en gesubsidieerde arbeid voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.
Herijking van de huidige re-integratievoorzieningen en -trajecten. Om een integrale werkwijze te ontwikkelen voor de dienstverlening aan de veranderende doelgroep in de Participatiewet.	We brengen de behoeften van de doelgroep in beeld en vergelijken die met de beschikbare re-integratie-instrumenten in en buiten de regio. We bezien op welke manier we behoeften en beschikbaarheid beter op elkaar kunnen aansluiten; ook waar het gaat om 'beschut werk'.	Het vierde kwartaal is gebruikt voor het uitwerken van de bestuursopdracht 'Betho in ontwikkeling'. Dit gaat over de rol die De Betho kan hebben in de behoefte aan beschikbare re-integratie middelen. Dit rapport is in concept gereed.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Aantal lopende re-integratievoorzieningen per 1.000 inwoners 15 - 74 jaar	15	n.t.b.	15	n.t.b.

6.5 Arbeidsparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
We streven naar een stabiele arbeidsparticipatie voor onze inwoners.	Via onder meer het Werkgeversservicepunt (WSP) begeleiden we inwoners naar betaald werk en maatschappelijke participatie. Daarbij bieden we zo nodig een inkomensvoorziening op basis van de Participatiewet. Jongeren tot 27 jaar zonder startkwalificatie geven we de mogelijkheid om aan een zogeheten kwalificerend traject deel te nemen. We doen dit in samenwerking met het Regionaal Bureau Leerlingzaken Oosterschelderegio.	WIZ voerde de participatiewet voor ons uit. Mensen konden een beroep doen op een uitkering voor levensonderhoud en werden waar mogelijk begeleid richting de arbeidsmarkt.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Aantal personen met een bijstandsuitkering per 1.000 inwoners	16,5	n.t.b.	16,5	n.t.b.

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Werk en inkomen				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	232	175	502	438
6.3 Inkomensregelingen	5.606	4.716	5.212	6.564
6.4 WSW en beschut werk	1.539	1.562	1.700	1.628
6.5 Arbeidsparticipatie	538	589	494	557
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	16	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	16	0	0	0
Totaal lasten	7.931	7.058	7.907	9.187

Baten en lasten Werk en inkomen				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Baten				
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	1.658	1.541	1.679	1.679
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	20	0	260	489
6.3 Inkomensregelingen	3.138	3.330	3.330	4.073
6.4 WSW en beschut werk	180	0	0	206
6.5 Arbeidsparticipatie	0	0	0	-71
Totaal baten	4.995	4.871	5.269	6.376
Saldo programma	2.936	2.187	2.638	2.812
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Inkomensregelingen	188	0	360	360
Totaal baten reserves	188	0	360	360
Lasten				
Totaal lasten reserves	0	0	0	0
Saldo reserves	-188	0	-360	-360
Totaal saldo programma	2.748	2.187	2.278	2.452

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een nadelig saldo van € 173.000 ten opzichte van de begroting.

Taakveld Algemene uitkering en overige uitkeringen

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

Taakveld Samenkracht en burgerparticipatie € 293.000 voordeel

Hier worden de kosten van de Wet Inburgering verantwoord. Ook de Onderwijsroute voor nieuwkomers wordt hier verantwoord. GR de Bevelanden regelt namens de gemeente de uitvoering van deze regelingen. Daarnaast subsidiëren we Stichting Vluchtelingenwerk vanuit onze middelen. Per saldo bleef er op deze onderdelen € 293.000 over en betreft een eenmalig voordeel op de subsidie vluchtelingenwerk en afrekening 2022.

Taakveld Inkomensregelingen € 609.100 nadeel

- Bijstand en bijstand zelfstandigen € 161.300 voordeel

Dit voordelig effect bestaat uit een hogere rijksvergoeding B.U.I.G. die € 520.400 hoger is uitgekomen dan geraamd. Daartegenover staat dat er meer uitkeringen WWB zijn gedaan voor € 359.100.

- Armoedebestrijding/schuldhelpverlening en minimabeleid € 770.400 nadeel

In 2023 ontvingen wij € 360.000 van de decembercirculaire 2022 voor de uitvoering van de energietoeslag. In de raadsvergadering van 3 november 2023 stemde de gemeenteraad in met het ophogen van de inkomensgrens van 120% naar 130% om inwoners met een wettelijk of minnelijk schuldhelpverleningstraject in aanmerking te laten komen voor de energietoeslag. In 2023 betaalden we € 1,2 miljoen voor deze energietoeslag en € 21.300 voor uitvoeringskosten aan de WIZ. Per saldo bedraagt het nadeel in 2023 € 737.000. De reguliere uitvoering van het minimabeleid en de uitvoeringskosten hiervan leverden een nadeel van € 47.000 op ten opzichte van de raming.

Taakveld WSW en beschut werk € 278.100 voordeel

Het jaarrekeningresultaat van de Betho over 2023 bedroeg € 212.000 positief voor Borsele. De resterende lasten waren in 2023 € 66.100 lager dan geraamd.

Taakveld Arbeidsparticipatie € 134.900 nadeel

De door de WIZ gemaakte lasten voor Maatwerktrajecten voor Re-integratie waren in 2023 € 135.400 hoger dan geraamd. De overige kosten waren € 500 lager.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

Samenwerkingsverband GR de Bevelanden
GR De Betho

Programma Zorg

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>We willen dat mensen zich meer inzetten voor burgerinitiatieven, vrijwilligerswerk en mantelzorg.</p>	<p>Onze welzijnsmedewerkers bouwen aan stevige sociale netwerken in de dorpen vanuit 'Borsele Voor Elkaar'. We leggen daarbij de nadruk op het betrekken en activeren van vrijwilligers en lokale partners zoals ondernemers, thuiszorgorganisaties, huisartsen, verenigingen en dorpshuizen.</p>	<p>Onze welzijnswerkers hebben goed, persoonlijk contact met de vrijwilligersgroepen in 'hun' dorpen, mede door het inzetten van een welzijnswerker als 'gezicht van het dorp'.</p> <p>Het werven van nieuwe vrijwilligers doen we via het online-dienstenplatform, maar ook via onze sociale contacten in de dorpen. Het lukt bijna altijd om in de vraag te voorzien.</p> <p>Er wordt vaker een beroep gedaan op vrijwillige ondersteuning door onze zorgpartners. Dat is een goede ontwikkeling, maar vraagt ook meer begeleiding en opleiding van de vrijwilligers vanuit het VrijwilligersHuis.</p> <p>We zien een toename van het aantal mantelzorgers en ook dat de druk op mantelzorgers toeneemt. We verkennen de mogelijkheden om de ondersteuning van mantelzorgers te verbreden.</p>
<p>We willen dat onze (kwetsbare, eenzame) inwoners zelf de regie over hun leven nemen door te werken aan een stevig sociaal netwerk in hun eigen omgeving.</p>	<p>We bieden onder andere algemene, laagdrempelige activiteiten aan vanuit het VrijwilligersHuis en Borsele Beweegt. We bieden ondersteuning aan vrijwilligers en mantelzorgers. We maken inwoners bewust van hun eigen verantwoordelijkheid om te anticiperen op het ouder worden door het verstrekken van informatie en advies.</p>	<p>Via onze netwerken, 'Welzijn op recept' en activiteiten bouwen de welzijnswerkers met de lokale vrijwilligers aan meer ontmoeting en sociale cohesie in de dorpen. We zijn gestart met het project Lief en Leed straten, waarbij mensen in de straat meer naar elkaar omzien.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Mensen met een zorg- en hulpbehoefte blijven zo lang mogelijk in hun eigen vertrouwde omgeving wonen.	We zetten continu in op het werven van vrijwilligers met behulp van ons online dienstenplatform 'Borsele Voor Elkaar'. We geven samen met betrokken partners inhoudelijk en financieel invulling aan een nieuwe benadering van de welzijnsactiviteiten. Daarbij haken we aan bij ons ontmoetingsproject. Zo ontstaat een koppeling tussen de preventieve aanpak van eenzaamheid met de activiteiten voor onze kwetsbare inwoners. We bieden de woonplusregeling aan voor een bijdrage in kleine woningaanpassingen.	Via verschillende communicatiemiddelen informeren we frequent over de mogelijkheden voor hulp en ondersteuning. Onze zorg en ondersteuning is mede gericht op bewustwording van de noodzaak om te anticiperen op het ouder worden en het langer thuis wonen. Daar zijn diverse diensten voor, zoals de Woon+++ regeling en de warme maaltijd-thuisservice. Deze en andere diensten voeren we zoveel mogelijk uit met vrijwilligers.
We ontwikkelen de verbinding tussen preventie en zorg.	We leggen een koppeling tussen het preventieve jeugd- en jongerenwerk met licht ambulante begeleiding van jongeren, ondersteuning van gezinnen en opbouwwerk. Onze jongerenwerker bevordert de overgang 18-/18+ naar jongvolwassenheid. Samen met zorgaanbieders werken we aan een goede verbinding tussen voorliggende voorzieningen en de maatwerkvoorzieningen Jeugd en Wmo.	Binnen de toegang kijken we bij de aanvraag van zorg waar we zelf lichte ambulante hulp aan jongeren en/of ouders kunnen bieden. Hiermee voorkomen we dat lichte zorg escaleert, waarmee we (zwaardere) zorgtrajecten proberen af te wenden. We gaven uitvoering aan verschillende acties zoals beschreven in de beleidsnota 'Jongvolwassenen (18-/18+)'. In 2023 hebben 248 jongeren een verjaardagskaart ontvangen, waarbij zij werden geattendeerd op alle wijzigingen bij de overgang naar volwassenheid. Onze jeugd- en gezinsondersteuner heeft bij 36 casussen - waarin al een vorm van jeugdhulp aanwezig was - actief contact gezocht met de jeugdige of de betrokken zorgaanbieder. Zij werden gevraagd om een toekomstplan te maken met de jongeren in zorg.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>We gaan 'Welzijn Nieuwe Stijl' in de volle breedte doorontwikkelen.</p>	<p>We zien 'Welzijn Nieuwe Stijl' breder dan het geven van informatie en advies. We verschuiven de werkzaamheden meer richting lichte hulpverlening in het voorliggend veld. Dit vraagt een andere inzet en vaardigheden: de rol van de welzijnswerkers verandert.</p>	<p>We zetten vooral in op vraaggerichte ondersteuning. 'Welzijn op recept' is één van de methoden die we daarvoor inzetten. We zetten de huisbezoeken gericht in en zien dat dit werkt.</p> <p>Het 'wijkgericht werken' werpt daarmee zijn vruchten af. Zowel inwoners, actieve vrijwilligersgroepen als onze zorgpartners weten de welzijnswerkers goed te vinden. En de welzijnswerkers kennen de mogelijkheden in het dorp.</p>
<p>Een aanbod en aanpak waarmee we in een vroeg stadium in hulpvragen kunnen voorzien om inzet van dure zorg te voorkomen.</p>	<p>We geven bekendheid aan de algemene (preventieve) voorzieningen. We investeren in een breed netwerk met onze zorgpartners en vrijwilligers waardoor formele en informele zorg goed op elkaar aansluiten. Samen met onze zorgpartners ontwikkelen we een voorliggend aanbod dat goed aansluit bij de behoeften van onze inwoners. We zetten stevig in op communicatie over normalisering en de eigen verantwoordelijkheid.</p>	<p>De inloopvoorzieningen (indicatieloze dagbesteding) worden goed gevonden. Inmiddels hebben we drie locaties, in Lewedorp, Heinkenszand en 's Gravenpolder.</p> <p>De samenwerking met de kinderopvang zorgt ervoor dat hulpvragen nu eerder worden afgestemd. Daarmee voorkomen we dat passende zorg en ondersteuning later dan gewenst wordt ingezet. We zien dat de jeugd- en gezinsondersteuners steeds meer benaderd worden voor consultatie en advies. Ook via het onderwijs.</p> <p>De in 2023 gestarte Wijk GGD'er, die is aangesteld voor signalen op de scheidslijn zorg en veiligheid, blijkt in een behoefte te voorzien. Hij wordt onder andere ingezet voor de buurt, de hulpvrager of voor consultatie en advies van de welzijnswerkers. Het betreft vaak casussen met overlast en zorgmijndend gedrag.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>We werken met gebiedsgerichte teams waarbij integraliteit tussen de verschillende zorgdomeinen (Wmo, Jeugd en Participatie) vooropstaat. De overige zorgwetten hanteren we consequent als voorliggende voorziening.</p>	<p>De inzet is erop gericht om de toegang tot zorg en ondersteuning lokaal in te richten. Over de grenzen van de beleidsvelden heen, werken we toe naar een integrale werkwijze voor de diverse wetten. Hierbij passen we ook een striktere afbakening toe van de Jeugdwet/Wmo versus andere zorgwetten (Wet langdurige zorg en Zorgverzekeringswet). We maken een start met het gezamenlijk uitdragen van de visie op '1Gezin-1Plan-1Regisseur' (1G1P1R).</p>	<p>Het gebiedsgericht werken krijgt steeds verder vorm. In 2023 hebben we samen met de GR (klantmanagers Wmo en team participatie) enkele kennismakingsbijeenkomsten georganiseerd, waarbij de uitvoerende professionals aan de hand van casuïstiek beproeven hoe domeinoverstijgende problematiek integraal kan worden aangepakt. Ook is er een intensieve samenwerking met het team Veiligheid en Handhaving opgezet. Verder is er op het gebied van Wonen en Zorg een structureel overleg met collega's van het domein Ruimte, waar de Woonzorgvisie wordt voorbereid en woonzorginitiatieven worden afgestemd. In 2023 zijn alle zorgprofessionals Jeugd getraind in de werkwijze 1gezin1plan1regisseur (1G1P1R). Bij de inzet van 1G1P1R staat de klant centraal en wordt zelfregie gestimuleerd, waardoor eigen kracht en zelfverantwoordelijkheid worden versterkt. De werkwijze wordt specifiek ingezet wanneer er sprake is van een kwetsbaar huishouden en/of onvoldoende basiszorg en/of veiligheid.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Kinderen tussen twee en vier jaar voorbereiden op de basisschool. Bij de peutergroepen leren kinderen sociale vaardigheden zoals vriendjes maken, op hun beurt wachten en te delen. Daarnaast maken ze ontwikkelingen door met betrekking tot 'spraak en taal', leren ze tellen en wordt er veel bewogen en gespeeld, wat goed is voor hun motoriek.</p>	<p>Met het subsidiëren van peutergroepen voor twee- en driejarigen zien we erop toe dat ieder kind de kans wordt gegeven zich te ontwikkelen; ter voorbereiding op de basisschool.</p>	<p>Naast het subsidiëren van de peutergroepen, hebben we ook diversie Sociaal Medische Indicaties (SMI) afgegeven. Dit was het geval bij gezinnen, waarbij kinderopvang noodzakelijk is - of bijdraagt aan het voorkomen van ontwikkelingsachterstand - en waarvan de ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag.</p> <p>Het team van het CJG investeert in zichtbaarheid, door laagdrempelig contact met kinderopvang en scholen.</p>
<p>Veilige kinderopvang en peutergroepen waar kwaliteit vooropstaat en kinderen zich kunnen ontwikkelen.</p>	<p>We dragen zorg voor het toezicht op alle locaties voor kinderopvang (inclusief peutergroepen). Dit doen we in nauwe samenwerking met de GGD.</p>	<p>We hebben de GGD Zeeland opdracht gegeven om toezicht te houden op alle kinderopvanglocaties in Borsele. Indien nodig zetten we handhaving in, overeenkomstig ons handhavingsbeleid. We investeren in een goede samenwerking en relatie met de houders van kinderopvanglocaties. Bij een overtreding sturen we op een spoedig en volledig herstel om de kwaliteit van de opvang te borgen.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>In een vroeg stadium aansluiten bij de leefwereld van jonge gezinnen.</p>	<p>Onze jeugd- en gezinsondersteuners (voorheen: opvoedcoaches) bepalen samen met de kinderopvang en JGZ of ondersteuning in een vroeg stadium in het gezin nodig is. We zoeken hierin ook de verbinding met het welzijnswerk van ons VrijwilligersHuis.</p> <p>Samen met diverse zorgorganisaties werken we aan een kansrijke start voor ieder kind. Met dat collectieve aanbod ondersteunen we - op gepaste wijze - gezinnen die dat nodig hebben, al vroeg: bij kinderwens, zwangerschap en vroeg na de geboorte.</p>	<p>Onze jeugd- en gezinsondersteuners zijn beschikbaar voor kortdurende (opvoed)ondersteuning en advies. Ze onderhouden laagdrempelig contact met onder andere kinderopvang, scholen en huisartsen. Dankzij hun kortdurende en vroegtijdige ondersteuning zijn diverse gezinnen niet terechtgekomen in de hulpverlening.</p> <p>De lokale coalitie Kansrijke start Borsele heeft in 2023 een multidisciplinair overleg opgezet. Kwetsbare ouders staan hierin centraal en worden in een vroeg stadium en met een passend aanbod geholpen. Ook heeft de GGD 'Nu Niet Zwanger' en het prenataal huisbezoek opgenomen binnen haar reguliere dienstverlening.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Percentage werkloosheid	-	n.t.b.	2,9%	n.t.b.
Percentage huishoudens met zorg en ondersteuning	20,8%	n.t.b.	20,8%	n.t.b.
Stapelings in huishoudens met voorzieningen per wet	17	n.t.b.	17	n.t.b.

6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Wij willen een zorgstructuur creëren om passende zorg te leveren voor jongeren.	We bouwen verder aan de doelstellingen van het Consultatie- en Regie Team (CRT) Borsele zoals beschreven in het koersplan. Daarmee leggen we de laatste hand aan de opzet van een sluitende zorgstructuur binnen de jeugdzorg. Ook stimuleren we de integrale samenwerking van 0 tot 100 jaar voor de hele zorgketen.	In 2023 gaven we vanuit het Koersplan het CRT verder vorm. We analyseerden diverse casussen waarbij langdurig intensieve zorg werd ingezet. Het gaf ons meer zicht op de zorgstapeling en de daarmee gepaard gaande kosten. Mede hierdoor zijn werkprocessen rondom complexe casuïstiek, ook vanuit de aanpak 1G1P1R, verder ontwikkeld zodat we jeugdigen en gezinnen op ieder moment de best passende zorg en ondersteuning bieden.
Verbetering van de vroegsignalering.	In plaats van hulptrajecten zetten we in op preventieactiviteiten en de inzet van basisvoorzieningen. Binnen ons welzijnswerk richten we ons de komende twee jaren op activiteiten ter versterking van een specifieke groep jongeren ter voorkoming van overlast in sommige buurten.	Het jeugd preventie team, bestaande uit een welzijnswerker, opbouwwerker en jeugd- en jongerenwerker, stelde een plan van aanpak op met als doel jongeren beter te bereiken en zo overlast te beperken. Met een positieve inslag is overlast geminimaliseerd en bijgedragen aan begrip tussen overlastgevers en personen die overlast ervaren. Jongeren zijn ondersteund op het gebied van talentontwikkeling, door diverse activiteiten te organiseren en persoonlijke ondersteuning aan te bieden aan jongeren en gezinnen die dit nodig hadden. Daarbij is de samenwerking met diverse (externe) partijen, zoals de politie, scholen en het CJG geïntensiveerd.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Verdere professionalisering van onze gemeentelijke toegang.</p>	<p>We sturen strikter op de duur en omvang van indicaties. We gaan bij de inzet van maatwerkvoorzieningen Wmo en jeugdzorg werken met een doelgerichte aanpak. Deze is gericht op instroombeperking en uitstroombevordering. Bij een aanvraag tot verlenging van de maatwerkvoorzieningen toetsen we of de beoogde resultaten bereikt zijn; daar waar nodig stellen we bij.</p>	<p>In het proces van vraagverheldering - voorafgaand aan de definitieve toewijzing van zorg – wordt samen met de klant naar alternatieve oplossingen in het eigen netwerk of bij beschikbare voorzieningen gezocht. Bij de toekenning van begeleiding en ondersteuning monitoren we de resultaten van de ingezette zorg. Aanpassingen in de Wmo-verordening zorgden voor een duidelijk kader voor klantmanagers in de toegang. Dat helpt in het onderzoek voor indicatiestelling en het beschikbaar houden van de Wmo-maatwerkvoorzieningen voor de meest kwetsbare inwoners.</p>

6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Het stimuleren van zelfredzaamheid om de zorg betaalbaar te houden.</p>	<p>We geven uitvoering aan Beter (T)Huis In Borsele: waar mogelijk koppelen we dat aan het actieplan en het werkplan van ons VrijwilligersHuis, bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ We organiseren preventieve huisbezoeken voor inwoners van 75+. ▪ We stimuleren de mogelijkheden om langer zelfstandig wonen mogelijk te maken. ▪ We creëren een sociale ontmoetingsplek in de dorpen voor een brede doelgroep waarbij we aandacht hebben voor de problematiek van eenzaamheid, dementie en extramuralisering. We zien hier een kans en rol weggelegd om dit te laten organiseren in de kernen; we jagen dit aan vanuit het VrijwilligersHuis. ▪ We bieden ondersteuning in het voorliggend veld door het aanbieden van algemene voorzieningen zoals een inloopvoorziening voor dagbesteding. 	<p>We zijn bezig om preventieve huisbezoeken op te zetten met vrijwilligers en in samenwerking met de huisartsen. De werving is gestart. De eerste gesprekken met de huisartsen hebben plaatsgevonden.</p> <p>Het aantal dorpen waar we met de vrijwilligersgroepen en dorpshuisbeheerders ontmoetingen vanuit het dorps huis organiseren, groeit.</p> <p>De eerdergenoemde Lief en leed straten stimuleren de zelfredzaamheid van de buurt.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Aantal inwoners met individuele Wmo-voorzieningen per 1.000 inwoners (Hulpmiddelen en diensten)	42	43	42	-
Aantal inwoners met individuele Wmo-voorzieningen per 1.000 inwoners (Ondersteuning Thuis)	25	13.	14	-
Aantal indicaties met een looptijd van 10 jaar of langer	406	296	415	-
Aantal inwoners met individuele Wmo-voorzieningen per 1.000 inwoners (Hulp bij het huishouden)	0	0	29	-
Aantal inwoners met individuele Wmo-voorzieningen per 1.000 inwoners (Verblijf en Opvang)	27	28	n.n.b.	-

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Een betere deelname aan de samenleving van inwoners met fysieke beperkingen.	We bieden maatwerk door de inzet van materiële en immateriële voorzieningen en bieden de keuze aan voor een Persoonsgebonden Budget (PGB). We betrekken hierbij het netwerk van de hulpvrager.	We bieden inwoners die daar recht op hebben een maatwerkvoorziening vanuit de Wmo, zodat iedere inwoner mee kan doen in onze maatschappij. Daarbij kijken we ook wat het informele netwerk kan betekenen bij de zorgvraag. Indien gewenst kan een inwoner een PGB aanvragen. We besteden vanuit de Lokale Inclusie Agenda extra aandacht aan actiepunten die eraan bijdragen dat iedere inwoner, ongeacht een eventuele beperking, kan participeren.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Aantal cliënten met begeleiding per 1.000 inwoners	11	11	11	-
Aantal cliënten met dagbesteding per 1.000 inwoners	4	4	-	-
Aantal nieuwe toegewezen aanvragen huishoudelijke hulp	100	111	100	-

6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>We willen in Borsele integrale, adequate en kwalitatief goede jeugdhulp bieden.</p>	<p>Onze toegangsprofessionals zijn voldoende toegerust om in te schatten wat nodig is. Dit leidt enerzijds tot - waar mogelijk - vervanging van zwaardere trajecten door lichtere. Anderzijds kan het ook leiden tot het inzetten van zwaardere hulp zonder eerst een licht traject aan te bieden (matched care). Matched care is zorg die erop gericht is de cliënt zo snel mogelijk op de meest geëigende plaats te behandelen.</p> <p>Aan de hand van een normatief afwegingskader geven we nog duidelijker aan wat jeugdhulp precies is en wat past binnen het voorliggend veld. Daarbij geven wij ook aan wat de grenzen van de Jeugdwet zijn en onder welke voorwaarden jeugdhulp mag worden verleend. In de praktijk betekent het onder andere dat we scherper zijn op het handelen van de gecontracteerde zorgaanbieders. Hiermee sturen we meer op het handelen van onze eigen professionals op het gebied van jeugd en gezin en beperken we de keuzevrijheid voor de duur en het volume van de zorginzet bij de zorgaanbieders.</p>	<p>De toenemende complexiteit van onze maatschappij zorgt ervoor dat veel jeugdigen en gezinnen extra ondersteuning nodig hebben. We zagen dan ook een lichte stijging van het aantal unieke cliënten met een indicatie jeugdhulp. De toenemende kosten waren vooral terug te leiden naar een aantal uiterst complexe casussen, waarbij 24-uurs zorg werd geleverd.</p> <p>We zien een verschuiving naar een hoger percentage indicaties dat door de gemeente is afgegeven. Dit is een gunstige ontwikkeling, omdat onze toegangsmedewerkers door middel van een uitgebreide vraagverheldering gerichter kunnen doorverwijzen naar passende ondersteuning, voorliggend en/of geïndiceerd. Daarmee wordt op basis van inhoudelijke kennis gestuurd op de omvang en de duur van de zorg. Reeds ingezette zorg werd gemonitord en bij verlengingen werd waar mogelijk afgeschaald. De procentuele stijging laat ook zien dat de samenwerking met andere wettelijk verwijzers steeds beter verloopt: we worden steeds vaker betrokken met het verzoek een brede vraagverheldering te doen.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Verdeling jeugdzorgtrajecten (percentage jeugdbescherming)	8,7%	8,5%	7,5%	-
Aantal toewijzingen ten opzichte van het aantal cliënten	1,65	2,2	1,6	-

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Verdeling jeugdzorgtrajecten (percentage jeugreclassering)	0,0%	0,9%	0,01%	-
Percentage jongeren met jeugdhulp (aandeel jongeren tot 18 jaar)	12,8%	10,5%	12,5%	-
Verdeling jeugdzorgtrajecten (percentage jeugdhulp zonder verblijf)	80,9%	90,0%	82,0%	-
Verdeling jeugdzorgtrajecten (percentage jeugdhulp met verblijf)	10,4%	10,0%	10%	-
Aantal nieuwe casussen binnen de toegang	203	211	220	-

6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
We gaan inwoners met psychische en/of psychosociale problemen zo veel mogelijk in de eigen omgeving zorg bieden.	Om inwoners zo lang mogelijk in de eigen omgeving te laten wonen, bieden we hun ambulante zorg aan. We geven uitvoering aan het plan van aanpak verwarde personen. We werken met het netwerk van de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGZ) om met de juiste partners casussen af te stemmen. We leggen daar ook de verbinding met het sociale netwerk via de welzijnswerkers vanuit ons VrijwilligersHuis.	Vanuit het VrijwilligersHuis ontplooiën we diverse activiteiten gericht op deze doelgroep. Zoals de inzet van de Wijk GGD'er, 'Welzijn op recept', lotgenotencontact, inzet van maatjes ook in gezinnen etcetera. Daarnaast verkennen we de mogelijkheid om te werken met ervaringsdeskundigheid en een inloopvoorziening van waaruit we ook groepsaanbod kunnen doen

6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Terugdringen en duurzaam oplossen van huiselijk geweld en kindermishandeling door specialistische voorzieningen in Zeeland beschikbaar te houden.</p>	<p>We voeren acties uit zoals omschreven in de regiovisie 'Voor een toekomst zonder Geweld'. Samen met Veilig Thuis bouwen we verder aan het verkorten van de veiligheidsketen. Ook verkennen we de mogelijkheden die bijdragen aan een actieve verbinding met onze lokale zorg, waardoor deze professionals (ook preventief) beter in staat zijn te handelen in situaties waarin sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld.</p> <p>Vanuit het kwaliteitskader 'Werken aan veiligheid' voeren we een zelfscan uit om de hiaten in beeld te brengen. Daarna stellen we een verbeterplan op.</p>	<p>De Zeeuwse gemeenten en de ketenpartners zetten zich in om geweld zo snel mogelijk te stoppen. Ook komen ze in actie voor het realiseren van stabiele veiligheid en het herstel van door de betrokkenen opgelopen schade. We volgen in Zeeland de landelijke visie 'gefaseerd samenwerken aan veiligheid' en werken vanuit het kader van de Regiovisie HGKM.</p> <p>Vanuit het CRT werken we nauw samen met professionals vanuit Veilig Thuis en de GI, waardoor we steeds sneller kunnen schakelen met betrekking tot op- en afschalen en we in de toekomst verder kunnen werken aan het verkorten van de veiligheidsketen.</p>
<p>We voorkomen dat kinderen (te) lang op passende hulp moeten wachten en creëren een gerichte integrale en efficiënte aanpak complexe en/ of duurdere casussen.</p>	<p>Als uitvoering van 'maatregel 1' (gebiedsgericht werken; sociaal gebiedsteam) uit het koersplan, zijn we gestart met de vormgeving van het CRT. In eerste instantie richt dit CRT zich op complexe casussen met veiligheidsissues. Casusregie alsook ondersteuning en versterking van onze jeugdprofessionals, is hierbij volop in ontwikkeling. Een andere mogelijke taak voor dit CRT is het heroverwegen van de hulp die is ingezet in de gezinnen met de duurste casussen én de trajecten met verblijf.</p>	<p>In 2023 hebben we verder gewerkt aan de optimalisatie van het CRT, casusregisseurs zijn of worden allen getraind in de top 3 methodiek en 1G1P1R. Per 1 april 2023 is in samenspraak met de data-analist begonnen met een nieuwe manier van monitoren van de CRT casuïstiek. Tot april 2023 zijn er 66 zaken in het CRT ingebracht. Daarnaast zijn de casusregisseurs, buiten het CRT om, zowel binnen de gemeente als binnen het SMWO 35 keer om consult en advies gevraagd.</p>

7.1 Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Het bevorderen van de algemene gezondheidstoestand van de bevolking.</p>	<p>De GGD Zeeland geeft namens de dertien Zeeuwse gemeenten uitvoering aan de wettelijke taak op het gebied van preventief gezondheidsbeleid zoals beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg). De verdere ontwikkeling van het rijksvaccinatieprogramma (RVP), de samenhang met de Omgevingswet en de aanpak van het jeugdartsentekort zijn enkele van de speerpunten. Naast de regionale paragraaf voor het gezondheidsbeleid hebben we onze lokale preventieve gezondheidsactiviteiten opgenomen in het actieplan. Vanuit de provinciale, regionale en lokale opgaven leggen we koppelingen tussen onder andere gezondheid, preventie, zorg, bewegen, sport en veiligheid. Deze krijgen een praktische uitwerking door middel van integrale projecten uit ons actieplan, zoals de uitvoering van het lokaal preventieakkoord.</p>	<p>Ook in 2023 had de GGD te maken met grote sociaal-maatschappelijke uitdagingen, zoals de blijvende toename in jeugdzorg, de stijging in mentale problematiek en de (on)houdbaarheid van het zorgstelsel. De GGD blijft inzetten op preventie, vroegsignalering en tijdige interventies om (zwaardere) zorg te voorkomen. In samenwerking met de GGD is een integraal Plan van aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) Borsele opgesteld voor 2024-2026. De gezondheidsthema's uit het actieplan en het lokaal preventieakkoord zijn hierin opgenomen.</p> <p>Dit jaar heeft de GGD ook een Gezondheidsmonitor Jeugd uitgezet onder Zeeuwse middelbare scholieren in klas 2 en 4. De resultaten en bijbehorende aanbevelingen komen in 2024.</p>

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Zorg				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.283	1.918	2.075	2.010
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.525	1.734	1.669	1.728
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	724	1.048	1.033	1.287
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	4.789	0	0	0
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	0	2.611	3.013	2.510
6.71b Begeleiding (WMO)	15	2.495	2.446	1.429
6.71c Dagbesteding (WMO)	0	0	0	1.263
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-6	81	66	78
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	6.365	0	0	0
6.72a Jeugdhulp begeleiding	0	1.115	1.068	1.015
6.72b Jeugdhulp behandeling	0	593	593	129
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	0	534	534	524
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	537	537	527
6.73a Pleegzorg	0	625	625	614
6.73b Gezinsgericht	0	128	128	126
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	0	1.007	1.007	954
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	1.215	776	1.193
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	501	501	614
6.74c Gesloten plaatsing	0	179	179	176
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	62	0	0	0
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	43	13	11
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	859	0	0	0
6.82b Jeugdreclassering	0	27	27	23
6.82a Jeugdbescherming	0	464	477	445

Baten en lasten Zorg				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
7.1 Volksgezondheid	1.047	1.174	1.715	1.336
Totaal lasten	16.664	18.029	18.482	17.993
Baten				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	38	53	124	136
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	69	0	0	2
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	-26
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	131	0	0	0
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	0	160	175	164
6.71b Begeleiding (WMO)	0	573	178	53
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	20	20
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	21	0	0	2
6.72a Jeugdhulp begeleiding	0	0	25	23
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	43	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	32	0	170	163
Totaal baten	334	786	691	538
Saldo programma	16.330	17.243	17.791	17.455
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Wijkteams	0	0	49	31
Reserve Maatwerkvoorzieningen (WMO)	95	0	94	94
Reserve Maatsch. Werk/vrijw.Huis/jeugd	22	0	25	20
Reserve Maatwerk 18+	0	0	57	34
Reserve Maatwerk 18-	0	0	300	0
Reserve Volksgezondheid	342	0	275	0
Reserve Geëscaleerde zorg 18-	1.195	0	0	300
Totaal baten reserves	1.654	0	800	479

Baten en lasten Zorg				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
Reserve Maatwerkvoorzieningen (WMO)	95	0	0	0
Reserve Maatsch. Werk/vrijw.Huis/jeugd	5	0	0	0
Reserve Maatwerk 18-	0	0	300	0
Reserve Geëscaleerde zorg 18-	1.695	0	0	300
Totaal lasten reserves	1.795	0	300	300
Saldo reserves	141	0	-500	-179
Totaal saldo programma	16.471	17.243	17.290	17.276

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 14.000 ten opzichte van de begroting.

De financiële jaarresultaten van het Samenwerkingsverband Welzijnszorg Oosterschelderegio (SWVO) en de Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland (IJZ) verwerken we niet in ons gemeentelijke jaarrekeningresultaat. De resultaten van de twee GR-en verwerken we namelijk in het opvolgende boekjaar. Dit is volgens de T+1-systematiek. Voor de jeugdzorg bedraagt het voordeel € 45.000. Voor het SWVO bedraagt het voordeel € 53.000.

In december 2023 hebben we de bijgestelde begrotingen van deze GR-en aan uw raad voorgelegd. De effecten daarvan hebben we in de programmarapportage verwerkt. Daarnaast zijn ook de afrekeningen 2022 verwerkt en zijn deze verrekend met de reserve Sociaal Domein. Als gevolg hiervan hebben deze GR-en geen budgettair effect in de jaarrekening van Borsele. De totale jaarbijdragen 2023 bedroegen voor de onderstaande GR-en:

- GGD 1,3 miljoen
- IJZ 6,8 miljoen
- SWVO 6,7 miljoen

Het programma zorg heeft een voordeel van € 14.000 ten opzichte van de begroting. We hebben de belangrijkste afwijkingen in beeld gebracht.

Het voordelige effect wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Taakveld Samenkracht en burgerparticipatie € 77.000
- Taakveld Hulp bij het huishouden (WMO) € 491.500
- Taakveld Jeugdhulp begeleiding € 51.000
- Taakveld Jeugdhulp behandeling € 464.500
- Taakveld Jeugdhulp met verblijf overig € 53.500
- Taakveld Jeugdbescherming € 32.000
- Taakveld Volksgezondheid € 97.000

Het nadelige effect heeft zijn oorzaak voornamelijk in:

- Taakveld Toegang en eerstelijnsvoorzieningen € 74.500
- Taakveld Maatwerkvoorzieningen (WMO) € 286.000
- Taakveld Begeleiding (WMO) € 392.500
- Taakveld Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf € 417.500
- Taakveld Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf € 113.000

In ons actieplan hebben we diverse actielijnen opgenomen. Daaraan hebben we een budget gekoppeld in onze begroting. De uitvoering van het actieplan is na de coronaperiode op gang gekomen. De resultaten worden zichtbaar. We hebben u daarover uitgebreid gerapporteerd in de programmarapportage sociaal domein 2023. Nog niet alle plannen zijn (volledig) in gang gezet. Via de programmarapportage hebben we gevolggelijk € 30.000 hiervan afgeraamd.

In 2023 is de programma-indeling van de financiële beleidsstukken aangepast volgens de voorschriften van de 'Informatie voor Derden'-systematiek (Iv3). Deze nieuwe indeling biedt het voordeel dat het sociaal domein nu onder één programma valt. Hierdoor zijn de programma's 'Werk en Inkomen' en 'Zorg' samengevoegd tot één programma 'Sociaal Domein'. Vanaf het verslagjaar 2023 zijn de taakvelden binnen dit programma gedetailleerder, wat leidt tot een beter inzicht in de totale lasten.

Voortgang projecten en investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Beschikbaar gesteld	Restant 1-1-2023	Verleend in 2023	Besteed in 2023	Saldo
Projecten						
Scouting Heinkenszand tijdelijke huisvesting			20.108	-	14.867	5.241
Regio Deal: Kernegezond Borsele	29-6-2023	275.000	-	275.000	-	275.000
Investeringen						
Scouting gebouw Heinkenszand	15-9-2022 / 29-6-2023	353.000	282.000	71.000	233.050	119.950

Scouting

De voorbereiding van de procedure omgevingsvergunning voor de nieuwbouw van de scouting is in gang. De geraamde investering bedraagt € 282.000. Door bijdragen van de Scouting, Zeeland Refinery en Zelfwerkzaamheid bedraagt de netto-investering voor Borsele € 212.000. Vanwege de prijsinflatie over 2023 zijn de kosten voor de nieuwbouw gestegen. Om deze reden is er aanvullend krediet verstrekt in de raadsvergadering van 29 juni 2023. De werkzaamheden zitten in de laatste fase en ronden we in het 2e kwartaal 2024 af.

Regio Deal: Kernegezond Borsele

In 2023 hebben we eigen middelen verleend voor de ambtelijke inzet voor Kernegezond Borsele. In 2023 zijn er nog geen uitgaven gemaakt. Het project zal in 2024 van start gaan.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Zeeland (GGD)
 Veiligheidsregio Zeeland
 Gemeenschappelijke regeling de Bevelanden
 Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio

Programma Milieu

7.2 Riolering

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Doelmatige inzameling en transport van afvalwater.	We zorgen voor goed onderhouden rioleringen en scheiding van de afvalwaterstromen van schoon en vuil water zoals is aangegeven in het Gemeentelijk Rioleringsplan 2019-2023 (GRP). Voor doelmatig onderhoud renoveren we waar mogelijk de riolering met de kousmethode of voeren we deelreparaties uit in plaats van de buis volledig te vervangen. De kosten zijn lager en de uitvoeringsduur is korter. Door de klimaatsverandering zijn er meer zettingen in de ondergrond met meer lekkages. Om schade aan de weg te voorkomen worden deze zo snel mogelijk gerepareerd.	In 2023 hebben we de riolering in de kernen Driewegen, 's-Heerenhoek en Kwadendamme gereinigd. De riolering is hier deels geïnspecteerd. In de kernen 's-Gravenpolder en Kwadendamme zijn de sloten gebaggerd. Het bestek voor renovatie van vrijvervalrioleringen is aanbesteed. De uitvoer van 5 kilometer riool volgt in 2024. De rioolkolken in alle dorpen zijn gereinigd. In 100 pomputjes van de drukriolering is het leidingwerk vernieuwd. Ook zijn elektrische installaties vervangen.
Een duurzaam riolerings- en watersysteem.	De hoeveelheid rioolvreemd water op de riolering, zoals drainagewater, verminderen tot maximaal 10%. We streven naar 2% minder energieverbruik voor de gemalen en drukrioleringen per jaar.	Door monitoring van de energieverbruiken worden storingen aan gemalen eerder geconstateerd. Bij de inspectie van de riolering is gecontroleerd op rioolvreemd water. Dit om verpompen van schoonwater te voorkomen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Voorkomen van wateroverlast en klimaatadaptatie.	Om wateroverlast te voorkomen wordt neerslag waar mogelijk in openbaar groen opgeslagen en deels bovengronds afgevoerd. In 2023 wordt een regenwaterriool in de Wilhelminastraat in Oudelande aangelegd. In de Florishoek, Schansstraat en de Torenstraat in Baarland worden regenwaterriolen aangelegd. Het water van en nabij het kruispunt VanTilburghstraat-Paulushoekseweg in Driewegen wordt rechtstreeks bovengronds afgevoerd naar polderwater.	De werkzaamheden in de Wilhelminastraat zijn afgerond. De werkzaamheden in de Van Tilburgstraat- Paulushoekseweg zijn door de afstemming met DNWG doorgeschoven naar maart 2024. Door afstel van de uitbreiding door een ontwikkelaar in Florishoek zijn de werkzaamheden in de Schansstraat- Torenstraat uitgesteld. In de Maximastraat is het maaiveld verlaagd en een regenwaterriool aangelegd om meer regenwater vast te houden en om wateroverlast te voorkomen.
Een klimaatbestendige openbare ruimte met minder wateroverlast en hittestress.	Samen met het waterschap onderzoeken we voor de Stedelijke wateropgaves (SWO) de water- en klimaatknelpunten. Voor 2023 staat Heinkenszand op het onderzoeksprogramma.	Vanwege capaciteitsgebrek bij het waterschap is er geen gezamenlijke SWO uitgevoerd. De SWO Heinkenszand is doorgeschoven naar 2024.
Vasthouden van en het vergroten van de beschikbaarheid van zoetwater (Stedelijk waterplan Borsele).	In uitbreiding Platepolder wordt regenwater in de ondergrond geïnfiltreerd en worden extra sloten en een vijver aangelegd voor de opvang van regenwater. Met een stuw wordt neerslag vastgehouden in het gebied. In bestaand gebied wordt meer neerslagwater vastgehouden in openbaar groen.	De uitbreiding Platepolder is in overeenstemming met het plan en planning in 2023 aangelegd.
Schoon oppervlaktewater, grondwater en een schone waterbodem.	We voeren de maatregelen uit die zijn aangegeven in het GRP. Een cruciaal element in de gemengde riolering is de uitstroom van de riooloverstort. De uitstroomconstructies van deze overstorten worden komende jaren verbeterd en onderhoudsvrij gemaakt met betonbestortingen.	Voor de aanpak van de overstorten is een bestek gemaakt. Dit plan is nog niet in uitvoering. In de Wilhelminastraat in Oudelande pakten we de uitstroom van een regenwaterriool aan. Dit deden we in combinatie met het rioolwerk.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Een kostendekkend tarief voor de rioolheffing.	Sinds 2022 verhogen wij de heffing, zoals in de kadernota 2022-2025 is aangegeven, tot 100% kostendekkende tarieven.	Door het activeren van de kapitaalswerken van het grote onderhoud was het tarief van de riool- en watersysteemheffing in 2023 kostendekkend. Aanvullen na opstellen paragraaf Lokale heffingen.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Percentage afgekoppeld regenwater van de gemengde riolering (scheiding afvalwaterstromen, vuil en schoonwater)	31,5%	32,5%	32,5%	32,5%

7.3 Afval

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Behalen van de doelstelling van het uitvoeringsprogramma Van afval naar Grondstof (VANG).	<p>De concrete doelstelling is maximaal 100 kilogram huishoudelijk restafval per inwoner per jaar te bereiken en 75% afvalscheiding.</p> <p>Dit doen we op basis van het VANG-plan. Door aandacht te geven aan voorlichting, communicatie en controle willen we verdere stappen zetten om het aantal kilogrammen huishoudelijk restafval per inwoner per jaar, terug te dringen. Gerichte afvalcommunicatie is daarbij leidend.</p>	In 2023 hebben we de controle van afvalcontainers uitgebreid van Nieuwdorp naar andere dorpen en routes. Dit om het aantal kilo's restafval per inwoner per jaar terug te dringen. Voorafgaand aan controle worden inwoners geïnformeerd over het scheiden van afval.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Aantal kilo's restafval per inwoner per jaar (VANG-doelstelling)	230	215	210	210
Percentage afvalscheiding (% gescheiden afval op totaal)	70%	73%	73%	73%

7.4 Milieubeheer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Realiseren van een verduurzamingsslag om te komen tot een aardgasvrije gebouwde omgeving.	We zien een versnelling van de energietransitie. Bij nieuwbouw is aardgasloos bouwen de norm, bij woningrenovatie is er groeiende aandacht voor energiebesparing en duurzame energieopwekking. Voor een verdere versnelling geven we richting aan de transitie naar een aardgasloze gebouwde omgeving met de Transitievisie Warmte (TVW). De vertaling van de TVW naar de praktijk doen we door samen met inwoners Wijk Uitvoerings Plannen (WUPs) op te stellen. We zorgen voor een concrete aanpak van diverse projecten, gericht op advies en ondersteuning aan inwoners en bedrijven.	We zijn gestart met het opstellen van een Wijk uitvoerings Plan voor het dorp 's-Heer Abtskerke. Hierin speelt participatie een belangrijke rol. We voerden in diverse dorpen gesprekken met inwoners en organiseerden samen met lokale ondernemers informatiebijeenkomsten over het reduceren van energie en het verder verduurzamen van woningen. Daarnaast zijn we gestart met een buurtaanpak om samen met inwoners uit Borssele, Nisse en de wijken Watervliet en Over de Dijk in Heinkensand een plan te maken om van het aardgas af te gaan. Voor de wijk Platepolder werd het bodemenergieplan vastgesteld zodat de aardgasvrije woningen verwarmd kunnen worden met bodemwarmte.
We willen op termijn dat het wagenpark geen gebruik meer maakt van fossiele brandstoffen.	We doen onderzoek naar de verduurzamingsmogelijkheden van ons wagenpark. De resultaten van dit onderzoek gebruiken we om duurzame keuzes te maken bij het onderhoud en nieuwe investeringen in het wagenpark.	Dit onderzoek is gestart en wordt geactualiseerd. Op het moment dat er een vervangingsinvestering noodzakelijk is, dan is duurzaamheid onderdeel van het proces.
We actualiseren het beleid voor kleinschalige windturbines.	We werken aan een beleidsnotitie en doen onderzoek naar de mogelijkheden van kleinschalige windturbines bij agrariërs.	Het beleid is vastgesteld tijdens de besluitvormende raad van 7 december 2023.
Uitvoering geven aan de projecten uit de duurzaamheidsvisie.	We herzien de huidige duurzaamheidsvisie en gaan aan de slag met de projecten die hierin opgenomen staan.	De duurzaamheidsvisie is niet herzien. We zijn gestart met een nieuw programma welke onder de omgevingsvisie valt.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
In Nederland streven we naar een volledig circulaire economie in 2050.	We zetten de eerste stappen, overeenkomstig het Rijksprogramma Circulaire Economie, om beleid te ontwikkelen op dit gebied.	In samenwerking met de Zeeuwse gemeenten zijn we gestart met het opstellen van beleid met daarin circulaire doelstellingen.
We ontwikkelen een aanpak voor de bestrijding van energiearmoede.	We benutten de Rijksgelden die we hiervoor ontvangen hebben. We ontwikkelen een aanpak in samenwerking met andere Bevelandse gemeenten en voeren deze in 2023 uit.	We hebben een aanpak samen met de Bevelandse gemeenten en woningcorporatie Beveland Wonen ontwikkeld. We zijn gestart met de uitvoering.
We ontwikkelen een aanpak binnen het Nationaal Isolatie Programma om de komende jaren woningeigenaren te ondersteunen bij het isoleren van woningen.	We dienen een aanvraag in bij het Nationaal Isolatieprogramma om de Rijksmiddelen te ontvangen.	We hebben een aanvraag ingediend. Deze is gehonoreerd. Samen met de Zeeuwse gemeenten is een aanpak ontwikkeld. We zijn gestart met de uitvoering.

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Milieu				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
7.2 Riolering	1.891	1.104	1.297	1.432
7.3 Afval	3.002	2.605	2.705	2.734
7.4 Milieubeheer	1.295	1.061	4.047	1.543
Totaal lasten	6.188	4.771	8.050	5.710
Baten				
7.2 Riolering	2.204	1.888	1.983	2.056
7.3 Afval	3.615	3.437	3.517	3.789
7.4 Milieubeheer	216	54	1.838	421
Totaal baten	6.035	5.378	7.337	6.266
Saldo programma	153	-607	713	-556
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Riolering	0	39	71	601
Reserve Afval	0	0	95	95
Reserve Milieubeheer	120	0	1.140	958
Totaal baten reserves	120	39	1.306	1.654
Lasten				
Reserve Riolering	162	0	0	531
Reserve Milieubeheer	0	0	0	584
Totaal lasten reserves	162	0	0	1.114
Saldo reserves	42	-39	-1.306	-540
Totaal saldo programma	195	-645	-593	-1.096

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 502.000 ten opzichte van de begroting.

Taakveld Riolering € 61.000 nadeel

Ondanks dat de kosten voor onderhoud aan rioolgemalen € 45.000 hoger zijn dan begroot zien we dat de kosten in 2023 lager uitvallen dan we begroot hadden. Dit heeft verschillende oorzaken. Op verschillend onderdelen is er minder uitgegeven dan begroot zoals de kolkenzuiger en zoetwaterhuishouding (€ 61.000). Daarnaast zien we minder kapitaallasten dan verwacht (€ 101.000). Aan de ene hand zijn er vorig jaar investeringen doorgeschoven waardoor er minder afschrijvingslasten zijn ontstaan. Aan de andere hand hebben we een rentevoordeel waardoor er geen rente ten laste komt van dit taakveld. Ten slotte was de opbrengst rioolheffing € 30.000 hoger dan begroot. Het resterende nadeel op het taakveld komt door de hogere dotatie van € 95.000 aan de tariefegalisatievoorziening.

Taakveld Afval € 243.000 voordeel

De lasten van afvalstoffenheffing zijn € 50.000 lager dan verwacht. De lasten van de huisvuilwagen zijn € 72.000 hoger dan begroot. We hebben een positieve afrekening van € 85.000 van de O.L.A.Z. over 2022 ontvangen. Daarnaast hebben we meer opbrengsten uit de verschillende afvalstromen zoals glas en kunststof van € 57.000. De opbrengsten van de afvalstoffenheffing is € 75.000 hoger dan begroot. Desondanks heeft er een onttrekking van € 54.000 aan de voorziening plaatsgevonden in plaats van een dotatie van € 50.000 zoals begroot. Dit geeft een positief resultaat op het taakveld. De reden dat we onttrekken aan de voorziening is omdat er meer toerekenbare kosten waren in 2023.

Taakveld Milieubeheer € 1.086.000 voordeel

Voor de werkzaamheden op het gebied van milieu en duurzaamheid krijgen we veel middelen van het rijk via specifieke uitkeringen. Daarnaast zetten we zelf een deel van de IBP-middelen in. Deze middelen zijn in totaliteit beschikbaar om uitgegeven te worden, daarom worden deze bedragen geraamd als lasten. De daadwerkelijke uitgaven worden echter in meerdere jaren gedaan. Dat zorgt voor een positief saldo op dit taakveld. Dit betreft de onderdelen klimaatadaptatie (€ 307.000), duurzaamheidsvisie (€ 145.000), toekomstbestendig wonen (€ 189.000), vitaal platteland (€ 108.000), energietransitie (€ 148.000), asbestsanering woningen (€ 70.000). Deze restantkredieten schuiven door naar 2024. Het resterende voordeel van € 120.000 komt door een te hoog geraamde bijdrage RUD voor € 60.000 en een positief rekeningresultaat RUD van € 60.000.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Beschikbaar gesteld	Restant 1-1-2023	Verleend in 2023	Besteed in 2023	Saldo
Projecten						
Asbestsanering	2-6-2016		73.598	-	3.833	69.765
Energiearmoedebestrijding	3-11-2022		263.000	98.945	17.316	344.629
Nationaal Isolatieprogramma	3-11-2022		81.800	-	7.173	74.627
Duurzaamheidsvisie (IBP)	4-11-2021		167.000	-	21.068	145.932
Vitaal Platteland (IBP)	4-11-2021		120.298	-	12.600	107.698
Klimaatadaptie (IBP)	4-11-2021		189.226	-	53.549	135.677
Toekomstbestendig wonen (IBP)	4-11-2021		188.858	-	-	188.858
Energietransitie	4-11-2021		150.396	30.000	32.168	148.228
Investeringen						
Spelingsdetector	3-11-2022		278.000	-	254.180	23.820
Voorkoming wateroverlast 's-Gravenpolder	6-9-2018		120.718	-120.718	-	-
Herinrichtingsplannen riolering 2021 en 2022	12-5-2022		492.442	-468.187	24.255	-
Herinrichtingsplannen riolering 2023	2-2-2023	776.000	-	776.000	301.419	474.581

Projecten*Asbestsanering*

Asbestsanering is een doorlopend krediet om subsidies aan particulieren te verstrekken voor asbestsanering. Hier zijn geen bijzonderheden over te melden.

Energiearmoedebestrijding

Binnen de Bevelanden werken we samen aan de uitvoering van deze regeling. Komende winter starten we met een uitgebreid programma waarbij we inzetten op ontzorging van de groep inwoners die lijden onder energiearmoede. Hierbij gaan we gebruik maken van coaches en klusteams.

Nationaal Isolatieprogramma

In Zeeland werken we samen met de andere Zeeuwse gemeenten aan de uitvoering van het Nationaal Isolatieprogramma. Hierbij ligt de focus op het verduurzamen van de woningen met slechte energielabels (E,F,G). Komende jaren ontvangen we vanuit het Rijk middelen om deze taak uit te voeren. Hierbij ligt de focus zowel op kleine maatregelen als op grote isolatiemaatregelen.

IBP middelen: Duurzaamheidsvisie, Vitaal Platteland, Klimaatadaptatie, Milieubeleid en Toekomstbestendig wonen

In 2022 is er in de raad een plan vastgesteld voor de besteding van de zogenaamde IBP middelen. De ontwikkeling van deze projecten is verder uitgewerkt in 2023. De komende jaren zullen we deze projecten verder uitvoeren.

Energietransitie

Deze middelen zetten we onder andere in voor het ontwikkelen van Wijkuitvoeringsplannen.

Transitievisie warmte (visie)

Begin 2022 heeft de gemeenteraad de Transitievisie Warmte vastgesteld. Op dit moment zijn we bezig om uitvoering te geven aan de TVW. Dit doen we door het maken van Wijkuitvoeringsplannen. Dit doen we in samenwerking met inwoners.

Investerings*Spelingsdetector*

De spelingsdetector is in 2023 aangeschaft en actief.

Voorkoming wateroverlast 's-Gravenpolder

Dit restantkrediet laten we vrijvallen.

Herinrichtingsplannen riolering

Herinrichtingsplannen riolering 2021 en 2022 hebben we tot heden beschikbaar gehouden voor afrekening van projecten. Deze kunnen nu vrijvallen in de tariefegalisatievoorziening rioolheffing. De uitvoering van verschillende werken binnen de herinrichtingsplannen 2023 zijn doorgeschoven naar 2024. Een van de oorzaken is het gebrek aan capaciteit bij de voorbereiding: zowel binnen het team Leefomgeving als bij de nutsbedrijven.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland (OLAZ)

Regionale uitvoeringsdienst Zeeland (RUD)

Programma Ruimtelijke ontwikkeling

8.1 Ruimte en leefomgeving

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Opstellen omgevingsvisie.	De structuurvisie Borsele 2015-2020 had een looptijd tot en met 2020. Op 1 januari 2023 treedt de Omgevingswet in werking. Op basis van deze wet zijn wij verplicht een omgevingsvisie op te stellen. De planning is erop gericht om de Omgevingsvisie door de gemeenteraad te laten vaststellen in het eerste kwartaal van 2023, maar in ieder geval na inwerkingtreding van de Omgevingswet.	In 2023 hebben we het ontwerp van de Omgevingsvisie geschreven. Daarop zijn 22 zienswijzen ingediend. Tijdens de vergadering van 5 oktober 2023 nam de gemeenteraad vijf amendementen aan waarna de Omgevingsvisie gewijzigd werd vastgesteld.
Tegengaan van verpaupering van bebouwing in het buitengebied.	Het ruimtelijk beleid voorziet in ruime mogelijkheden tot herbestemming van bedrijfsgebouwen en biedt ruimte voor het toevoegen van economische nevenactiviteiten aan bestaande bedrijfsactiviteiten.	In 2023 hebben initiatiefnemers aangegeven dat zij hun verpauperde bedrijfsgebouwen in het buitengebied willen slopen. Dat gebeurde op grond van het ruimtelijk beleid. Daarvoor in de plaats mogen woningen worden gebouwd.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Het vaststellen van nieuwe regionale woningmarktafspraken de Bevelanden.</p>	<p>In de nationale woon- en bouwagenda van maart 2022 is bepaald dat er in Nederland tot 2030 900.000 woningen gebouwd moeten worden waarvan twee derde betaalbaar. De provincie Zeeland maakt op basis hiervan prestatieafspraken met het Rijk over de bouwopgave voor Zeeland (de zogenaamde Zeeuwse woondeal). In 2023 maken wij met de gemeenten in de Bevelanden een doorvertaling van deze prestatieafspraken in nieuwe regionale woningmarktafspraken.</p>	<p>We moeten als Borsele minimaal 510 woningen bouwen tot en met 2030. Dat is onze 'bouwopgave'. Daarvan moeten er 323 woningen in het betaalbare segment komen, waarvan 141 sociale huur. Op 29 juni 2023 heeft de gemeenteraad de prioritering vastgesteld voor de planologische voorbereiding van potentiële bouwlocaties.</p> <p>Samen met de Bevelandse gemeenten en woningcorporatie Beveland Wonen zijn we gestart met de voorbereiding van de realisatie van flexwoningen. Dat is een uitvloeisel van de Zeeuwse Woondeal. De flexwoningen zijn bedoeld voor starters (minimaal 50%), spoedzoekers (maximaal 20%) en statushouders (maximaal 30%). Voor Borsele gaat het om 31 woningen op drie locaties in Oudelande, 's-Heer Abtskerke en 's-Gravenpolder. Deze woningen realiseren wij in 2024.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Bouwrijpe grond beschikbaar krijgen om te voldoen aan de nieuwe regionale woningmarktafspraken de Bevelanden.</p>	<p>We stellen een planning/prioritering op voor de planologische voorbereiding van potentiële bouwlocaties om te kunnen voldoen aan de bouwopgave voor Borsele tot 2030. Deze vloeit voort uit de Zeeuwse woondeal en de regionale woningmarktafspraken de Bevelanden. Woningbouwprojecten worden volgens deze planning opgepakt.</p>	<p>We zijn gestart met de voorbereiding van woningbouwplannen in Oudelande (Tolhoek II), 's-Heer Abtskerke (Colenshoek III) en 's-Gravenpolder (flexwoningen Schuitweg). Daarnaast hebben wij een bestemmingsplan vastgesteld voor de Magnoliastraat in 's-Gravenpolder. We hebben in diverse kernen bestaande plannen herontwikkeld en herstructureringslocaties verder uitgewerkt. We gaan woningbouw realiseren passend bij de marktbehoeften en bij de ambities van de Woondeal.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Zuid-West 380 kV west, 150 kV kabel, Net op zee IJmuiden Ver Alpha, Net op zee Nederwiek 1, Hoogspanningstation omgeving Sloegebied 380kV-hoogspanningsverbinding Zeeuws-Vlaanderen.</p>	<p>Op het grondgebied van de gemeente Borsele zijn de werkzaamheden tot aanleg van Zuid-West 380kV afgerond. Na ingebruikname van deze nieuwe verbinding moet de bestaande 380 kV-verbinding nog worden gesloopt. Wij houden toezicht op deze sloop. Ook heeft TenneT een aanvraag ingediend voor de aanleg van de 150 kV kabel van Ellewoutsdijk naar Goes. Tevens verwachten wij dat er in 2023 (planologische) procedures gevoerd gaan worden door het Ministerie van EZK voor het realiseren van de verbinding Net op zee IJmuiden Ver Alpha, voor het realiseren van de verbinding Net op zee Nederwiek 1, voor de realisatie van een nieuw 380kV hoogspanningsstation omgeving Sloegebied en voor een 380 kV hoogspanningsverbinding naar Zeeuws-Vlaanderen. Het is zaak dat wij deze procedures nauwlettend volgen/in deze procedures meegenomen worden en daar waar nodig hierop reageren.</p>	<p>Op het grondgebied van de gemeente Borsele zijn de werkzaamheden tot aanleg van Zuid-West 380kV afgerond. De nieuwe verbinding is eind april 2023 in gebruik genomen, waardoor de bestaande 380 kV-verbinding niet langer meer in gebruik is. De daadwerkelijke sloop vindt pas plaats nadat ook het deel van de verbinding tussen station Kapelle en hoogspanningstation Rilland in gebruik is. Dit zal niet eerder dan begin 2025 zijn. De aanleg van de ondergrondse 150 kV verbinding van Goes naar Westdorpe op ons grondgebied is gestart in juli 2023. De aanleg hiervan komt in de eerste helft van 2024 gereed. Eind 2023 zijn het ontwerp-inpassingsplan en de bijbehorende ontwerp-uitvoeringsbesluiten in procedure gebracht van de rijkscoördinatierегeling (RCR) Nederwiek 1.</p> <p>In 2023 hebben we regelmatig overleg gehad met het ministerie van EZK en TenneT. We hebben gesproken over de (planologische) procedure voor de realisatie van een nieuw 380kV hoogspanningsstation in de omgeving van het Sloegebied. Ook hebben we gesproken over een 380 kV hoogspanningsverbinding naar Zeeuws-Vlaanderen.</p> <p>Voor de voorbereiding van de aanleg van het Waterstofnetwerk Zuidwest-Nederland is er intensief contact met het ministerie van EZK en Hynetwork Services (GasUnie). Het is zaak dat wij al deze procedures/projecten nauwlettend volgen, in deze procedures meegenomen (blijven) worden en daar waar nodig hierop reageren.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Het opstellen van een regionale woonvisie en Borselse uitvoeringsagenda.</p>	<p>We starten een woonbehoeftenonderzoek: welke type woningen voor welke doelgroepen, ook in relatie tot zorg. Met deze informatie actualiseren we de Regionale Woonvisie en werken we aan een uitvoeringsagenda voor de gemeente Borsele.</p>	<p>Om te komen tot een Bevelandse woon(zorg)visie is er een plan van aanpak opgesteld. In 2023 is dit vastgesteld door de vijf gemeenteraden. Daarna is er een discussienota opgesteld en een brede groep van stakeholders hierover bevroegd. Alle input is verwerkt tot een definitief concept, dat eind 2023 is vastgesteld door alle vijf de Bevelandse colleges.</p> <p>De verwachting is dat de nieuwe woon(zorg)visie in de eerste helft van 2024 ter vaststelling aan de gemeenteraden kan worden voorgelegd.</p>
<p>Een goede woonomgeving rondom het Sloegebied.</p>	<p>Sloerandbeleid algemeen: bijdragen leveren aan de leefbaarheid van (de dorpen in) de Sloerandzone, onder andere door inzet van de Sloerandreserve voor in dat gebied wenselijke voorzieningen.</p> <p>Groenproject 't Sloe: ontwikkeling van ongeveer 200 hectare multifunctioneel bos in een zoekgebied van ongeveer 280 hectare. Indien er zich meer gelegenheid tot verwerving aandient, zetten wij deze mogelijkheid in. We gaan het Sloerandbeleid en Groenproject 't Sloe herzien en borgen binnen het plan dat wordt ontwikkeld voor de bovenwettelijke compensatie van de ontwikkelingen rondom het Sloegebied. Hierin nemen we samen met de provincie Zeeland de leiding en werken we nauw samen met andere organisaties, met als doel de leefomgeving te versterken.</p>	<p>In het Sloegebied zijn veel grootschalige infrastructurele energieprojecten. We onderzoeken hoe we de leefkwaliteit rondom het Sloegebied kunnen behouden en waar nodig verbeteren. Dit doen we door overleg aan te gaan met ministerie van EZK, TenneT en North Sea Port.</p> <p>Wij zijn gestart met het ontwikkelen van een nieuwe visie op de Sloerand. Hierbij herzien we het Sloerandbeleid en Groenproject 't Sloe. Hierbij kijken we naar voorbeelden zoals de ontwikkelde koppelingsgebieden aan de Vlaamse kant van het North Sea Port District.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Beschikbaarheid van een duurzame parkeergelegenheid voor vrachtwagens.	Positieve insteek op het idee van North Sea Port tot de ontwikkeling van een Central Gate met innovatieve faciliteiten voor vrachtwagens en chauffeurs. North Sea Port heeft een locatieonderzoek uitgevoerd naar locaties die hiervoor mogelijk geschikt zijn. Met Central Gate wordt bedoeld: de centrale toegang tot terminals in het Sloegebied en als veilige rust- en overnachtingsplaats voor vrachtwagenchauffeurs.	Ondanks dat wij een positieve grondhouding hebben met betrekking tot het idee van een Central Gate, zijn we wel kritisch over de locatie. Middels een motie heeft de gemeenteraad uitgesproken dat een Central Gate binnen de havencontouren gerealiseerd moet worden en de locatie Assemburgweg zodoende onbespreekbaar is.

8.3 Wonen en bouwen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Uitvoering geven aan het bestaande raamwerk prestatieafspraken.	In 2020 hebben we regionale raamwerkafspraken gemaakt met woningcorporatie Beveland Wonen en de vier andere Bevelandse gemeenten. Deze afspraken gelden van 2020-2023. In 2023 maken we nieuwe raamwerkafspraken voor de aansluitende periode. Op basis van deze afspraken worden er jaarlijks regionale prestatieafspraken gemaakt. Per jaar evalueren we deze. We geven uitvoering aan die afspraken over: leefbaarheid, beschikbaarheid, kwaliteit, duurzaamheid, wonen en zorg.	We hebben uitvoering gegeven aan de jaarlijkse prestatieafspraken, samen met de andere Bevelandse gemeenten, Beveland Wonen en de Huurdersvereniging De Bevelanden. In december 2023 zijn de regionale jaarlijkse prestatieafspraken verlengd en gelden ook nog voor 2024. In 2023 is de keuze gemaakt om de regionale raamovereenkomst prestatieafspraken pas in 2024 te vernieuwen zodat deze aansluit bij de planning en ambities van de regionale woon(zorg)visie.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Fatsoenlijke en humane huisvesting voor arbeidsmigranten.</p>	<p>We zien toe op de naleving van het (regionale) beleid. Controle van bestaande huisvesting en handhaving op illegale situaties is één van de speerpunten van ons Handhavingsuitvoeringsprogramma gemeente Borsele 2021 (HUP). Met onze inspanning willen we realiseren dat de huisvesting voor arbeidsmigranten voldoet aan de eisen van het regionale beleid. Waar mogelijk faciliteren wij nieuwe huisvestingsinitiatieven.</p>	<p>We hebben controles uitgevoerd bij diverse locaties, zowel aangekondigd als onaangekondigd. Waar nodig hebben wij handhavend opgetreden of vergunningen verleend.</p> <p>We hebben diverse aanvragen en informatieverzoeken in behandeling genomen van bedrijven voor de huisvesting van arbeidsmigranten en eigen werknemers. Dit varieert van kleinschalige plannen tot grotere huisvestingslocaties; zowel voor eigen werknemers als verhuur voor andere bedrijven.</p> <p>We zijn gestart met het inventariseren van reguliere woningen die mogelijk in gebruik zijn voor de huisvesting van arbeidsmigranten.</p>
<p>Implementatie van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb).</p>	<p>De Wkb treedt naar verwachting vanaf 1 januari 2023 stapsgewijs in werking. Het doel van de wet is het verbeteren van het bouwtoezicht en de bouwkwaliteit. Het bouwtoezicht wordt uitgevoerd door de private sector. Daarnaast wordt de aansprakelijkheid van particuliere en professionele opdrachtgevers uitgebreid. De handhaving op overtredingen blijft een verantwoordelijkheid van de gemeente. Wij zijn op dit moment bezig om onze werkprocessen aan te passen op de Wkb, de legesverordening op te stellen en we maken onderlinge werkafspraken over de gewenste werkwijze.</p>	<p>De Wkb is op 1 januari 2024 in werking getreden. In 2023 zijn de werkprocessen aangepast, getest en geïmplementeerd. Gedurende het gehele jaar heeft de invoering van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en de daarbij behorende ICT-applicatie RXMission geïmplementeerd. Verder hebben we de informatievoorziening voor onze inwoners geactualiseerd die aansluit bij de nieuwe wetgeving. Ook is de legesverordening aangepast naar de komst van de Wkb.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Uitvoering geven aan het Handhavingsuitvoeringsprogramma gemeente Borsele 2021 (HUP).	Op 12 juli 2021 is het nieuwe HUP 2021 vastgesteld. Het HUP maakt inzichtelijk hoe wij de beschikbare capaciteit en middelen inzetten op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Wij geven uitvoering aan het HUP 2021. In de loop van 2023 stellen we een nieuwe integrale HUP op, waarin ook aandacht besteed wordt aan openbare orde en veiligheid/handhaving.	In 2023 voerden we het geldende HUP uit. Ook hebben we het HUP geëvalueerd. We hebben al langer de wens om een integraal risico-analytisch HUP op te stellen. Hiertoe hebben we in het najaar contacten gelegd met een extern gespecialiseerd bureau Senze, die het HUP 'nieuwe stijl' samen met ons gaat oppakken.
Uitvoering van de starterslening gemeente Borsele/ leningen particuliere woningverbetering.	Vanuit de revolverende fondsen zijn er nog middelen beschikbaar voor het verstrekken van leningen. Een revolverend fonds is een fonds waaruit budget wordt toegekend aan derden, waarbij de inkomsten weer worden aangewend om opnieuw te worden ingezet. De geldverstrekking vindt plaats in de vorm van een lening.	Er zijn 16 Startersleningen en 18 leningen voor particuliere woningverbetering afgegeven. Daarnaast zijn diverse informatievragen beantwoord. De fondsen zijn bijna uitgeput. Gezien de maatschappelijke ontwikkelingen gaan we een voorstel aan de gemeenteraad voorleggen met een verzoek om nieuw budget beschikbaar te stellen.
Geactualiseerd beeldkwaliteitsbeleid voor de korte en lange termijn.	Voor de lange termijn actualiseren van het beleid en onderdeel laten uitmaken van het vast te stellen omgevingsplan (2026 gereed). Voor de korte termijn herijken we een aantal actuele kwesties (2023).	Er is een raads werkgroep beeldkwaliteit samengesteld. Met deze werkgroep hebben er diverse bijeenkomsten plaatsgevonden. Hierbij is ingezoomd op hoe het proces en de planbeoordeling nu plaatsvindt. Ook hebben we opgehaald wat de wensen zijn. Om dit meer duiding te geven, is er een excursie georganiseerd met de werkgroep. Voor de verdere uitwerking hiervan zullen nog enkele sessies volgen.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Aantal woningen naar eigendom (% huur)	4,9%	5,0%	5,0%	5,0%
Aantal woningen naar eigendom (% sociale huur)	20,6%	21,0%	21,0%	21,0%

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Aantal afgegeven startersleningen	4	6	4	4
Aantal afgegeven leningen particuliere woningverbetering	2	1	2	2
Aantal woningen naar eigendom (% koop)	74,5%	74,0%	74,0%	74,0%
Aantal nieuwbouwwoningen (start bouw)	137	79	90	90
Percentage leegstaande woningen	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Ruimtelijke ontwikkeling				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
5.5 Cultureel erfgoed	283	0	0	0
8.1 Ruimte en leefomgeving	643	509	1.676	622
8.3 Wonen en bouwen	1.689	1.061	2.367	1.420
Totaal lasten	2.615	1.570	4.043	2.042
Baten				
5.5 Cultureel erfgoed	69	0	0	0
8.1 Ruimte en leefomgeving	25	160	160	153
8.3 Wonen en bouwen	1.925	176	176	663
Totaal baten	2.019	336	336	816
Saldo programma	595	1.234	3.707	1.225

Baten en lasten Ruimtelijke ontwikkeling				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Ruimtelijke Ordening	436	0	0	0
Reserve Monumenten	14	0	20	20
Reserve Bouwen en wonen	215	0	2.178	487
Totaal baten reserves	665	0	2.198	507
Lasten				
Reserve Monumenten	17	0	0	0
Totaal lasten reserves	17	0	0	0
Saldo reserves	-648	0	-2.198	-507
Totaal saldo programma	-53	1.234	1.509	719

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 791.000 ten opzichte van de begroting.

Taakveld Ruimte en leefomgeving en Taakveld Wonen en bouwen € 790.542 voordeel

- *Bestemmingsplannen, wijzigings en projectprocedures € 148.000 voordeel*

De leges voor de 'wijzigings- en projectprocedures' waren € 20.000 lager dan geraamd. In 2023 waren er minder projecten dan gebruikelijk. Op dit taakveld wordt een medewerker RO ingehuurd ter vervanging van een senior beleidsmedewerker RO die wordt ingezet binnen het team Grootschalige Energietransitie en Leefkwaliteit Borsele (GELB). Dit levert een voordeel op van € 168.000. Echter dit is budgettair neutraal verrekend met het algemeen weerstandsvermogen.

- Omgevingsvergunning, handhaving € 455.000 voordeel

De opbrengst van de 'leges omgevingsvergunningen' was € 457.000 hoger dan geraamd. Er was één groot project voor het Masterplan Nieuwdorp van € 155.000. Daarnaast waren er veel bouwaanvragen met als gevolg ook veel druk op de organisatie. De personeelkosten, de kosten voor inhuur en de kosten voor handhavingszaken bedroegen om die reden € 266.000. Hiervoor was echter € 295.000 geraamd zodat dit een voordeel oplevert van € 29.000.

- Omgevingswet, Omgevingsvisie € 56.000 voordeel

De lasten voor inhuur ter voorbereiding/implementatie van de nieuwe omgevingswet zijn € 56.000 lager dan begroot.

- Dorpsvernieuwing € 68.000 voordeel

Het voordeel op dorpsvernieuwing komt door niet gerealiseerde lasten subsidies van ca. € 35.000 en gerealiseerde rentebaten SVN leningen van € 33.000.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Hoofdsom	Restant 1-1-2023	Verleend in 2023	Besteed in 2023	Saldo
Projecten						
Dorpsvernieuwing	7-9-2017		422.234	-	6.548	415.686
Omgevingswet, Omgevingsvisie, Omgevingsplan	2-11-2017		466.295	-	177.496	288.799
Regionale Woonvisie	1-3-2018		20.000	-20.000		-
Sloebos	16-9-2010		977.125	-	-	977.125
Inhuur handhaving	7-4-2022		6.881	-	6.881	-
Kerkenvisie	9-7-2020		17.379	-	7.448	9.931
Inhuur trainee RO	7-12-2023	190.000	-	190.000	32.666	157.335

Dorpsvernieuwing

Wij hebben in 2023 slechts enkele projecten in het kader van dorpsvernieuwing uitgevoerd. Het resterende budget blijft beschikbaar om te voldoen aan onze verplichtingen voor erfgoed, de aanpak van aandachtslocaties en voor particuliere woningverbetering. Het restant hevelen over naar 2024.

Omgevingswet, Omgevingsvisie, Omgevingsplan

De middelen gebruiken we voor het inhoudelijk opstellen van het omgevingsplan voor het gehele grondgebied van de gemeente. Hierbij schakelen we deskundigen in die helpen bij het opstellen van het omgevingsplan en voor het implementeren van de benodigde software. De ingangsdatum van de Omgevingswet is 1 januari 2024. In 2023 zijn we gestart met de voorbereiding van de implementatie. Het restantkrediet hevelen we over naar 2024.

Regionale Woonvisie

Dit restantkrediet laten we vrijvallen.

Sloebos

In 2023 zijn er nog geen aankopen van grond gedaan in het kader van het Sloebos.

Kerkenvisie

Het traject is opgedeeld in twee fasen. De inventarisatiefase is afgerond door oplevering van de 'Kerkenvisie'. We vervolgen met de uitwerkingsfase. Samen met de kerkeigenaren kijken we naar de toekomst van de kerkgebouwen en de mogelijke invulling hiervan. In de raad van 23 mei 2024 is de kerkenvisie besproken en is er een aanvullend budget van € 100.000 verleend voor de verdere uitwerking van de voorgestelde aanbevelingen voor de kerkenvisie.

Inhuur trainee RO

vanuit het team RO is een senior beleidsmedewerker RO ingezet binnen de projectorganisatie GELB. Gelet op de ontwikkelingen op het gebied van de woningbouwopgave is het noodzakelijk om deze formatieplaats op te vangen met inhuur van een trainee. We dekken dit met de rijksbijdrage voor GELB.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

Geen

Programma Algemene dekkingsmiddelen

0.5 Treasury

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Benodigde financieringsmiddelen aantrekken tegen zo laag mogelijke kosten en risico's.	We monitoren de geld- en kapitaalmarkt. Ook kijken we naar onze financieringsbehoefte. Afhankelijk hiervan lenen we zo goedkoop mogelijk.	In 2023 sloten we geen kasgeldlening of langlopende lening af. We hadden voldoende liquide middelen in kas om te voorzien in de financieringsbehoefte.

0.61 OZB woningen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Het zo reëel mogelijk ramen van de opbrengsten.	De mutaties in de WOZ-waarden compenseren we door het bijstellen van het tarief van de Onroerendezaakbelasting (OZB). We willen hiermee voorkomen dat waardeinstijging tot een hogere aanslag leidt voor onze inwoners. Om de stijging van de lasten als gevolg van prijsstijgingen te kunnen opvangen, passen we de tarieven voor inflatie aan.	In 2023 was er een afwijking in de opbrengst van de onroerendezaakbelasting. De raming voor komende jaren pasten we hierop aan. We stelden in 2023 de tarieven voor 2024 op basis van prognoses van SaBeWa op.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Woonlasten eigenaar-bewoner éénpersoonshuishouden	€ 670	€ 700	€ 786	-
Woonlasten eigenaar-bewoner meerpersoonshuishouden	€ 795	€ 835	€ 925	-

0.62 OZB niet-woningen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Het zo reëel mogelijk ramen van de opbrengsten.	De mutaties in de WOZ-waarden compenseren we door het bijstellen van het tarief van de Onroerendezaakbelasting (OZB). We willen hiermee voorkomen dat waardeinstijging tot een hogere aanslag leidt voor de bedrijven. Om de stijging van de lasten als gevolg van prijsstijgingen te kunnen opvangen, passen we de tarieven voor inflatie aan.	In 2023 was er een afwijking in de opbrengst van de onroerendezaakbelasting. De raming voor komende jaren pasten we hierop aan. We stelden in 2023 de tarieven voor 2024 op basis van prognoses van Sabewa op.

0.64 Belastingen overig

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Het zo reëel mogelijk ramen van de opbrengsten.	Sinds 2022 leggen we geen precarioheffing meer op. De compensatie voor het aandeel in de betaalde precariobelasting van Evides is daarmee vervallen. Het bedrag van Enduris over vorige jaren is gereserveerd in afwachting van de gerechtelijke uitspraak.	In 2023 vond er nog geen gerechtelijke uitspraak plaats. Het bedrag van Enduris blijft gereserveerd.

0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Het zo reëel mogelijk ramen van de algemene uitkering en de decentralisatie uitkeringen uit het Gemeentefonds.	De raming van de algemene uitkering en de decentralisatie uitkeringen stemmen we af op de circulaire van het Ministerie van BZK. In deze begroting is de meicirculaire 2022 verwerkt.	We verwerkten de ramingen van het gemeentefonds volgens de circulaire.

0.8 Overige baten en lasten

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Efficiënt gebruik maken van de werkplaats en het breed inzetten van het personeel.	We streven naar een optimale bezetting van de werkplaats. Verder zetten we personeel efficiënt in voor projecten met andere gemeenten.	De werkplaats verrichtte in 2023 naast het eigen onderhoud ook onderhoud en APK voor de Veiligheidsregio Zeeland en verschillende Zeeuwse gemeenten.

0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Een rechtvaardige belastingdruk voor die situaties waarbij de gemeente als 'ondernemer' optreedt.	We dienen aangiften in conform de fiscale regelgeving.	We hebben aangifte gedaan overeenkomstig de fiscale wetgeving. Onze belaste VpB-activiteiten betreffen grondexploitaties en een klein deel van de inkomsten uit reststromen van afval.

0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Een evenwichtige en reëel structureel sluitende meerjarenbegroting.	We houden de ramingen actueel door tussentijdse begrotingswijzigingen en rapportages.	Het saldo van de programmarapportage (met daarin de effecten van de septembercirculaire) is toegevoegd aan het weerstandsvermogen. De totaalijst van begrotingswijzigingen is vastgesteld door de raad van 7 december 2023.

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Algemene dekkingsmiddelen				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
0.5 Treasury	463	490	502	353
0.62 OZB niet-woningen	151	136	167	172
0.64 Belastingen overig	5	240	240	0
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	1	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	179	1.206	368	200
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	189	22	22	34
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	4.107	-23	-33	11.109
Totaal lasten	5.094	2.070	1.266	11.868
Baten				
0.5 Treasury	2.963	660	3.957	3.647
0.61 OZB woningen	3.085	3.150	3.150	3.256
0.62 OZB niet-woningen	5.590	5.546	5.546	5.641
0.64 Belastingen overig	149	141	141	-75
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	38.851	38.350	38.590	41.415
0.8 Overige baten en lasten	129	156	136	233
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	1	0	0	0
3.4 Economische promotie	71	33	33	58
Totaal baten	50.838	48.036	51.552	54.175
Saldo programma	-45.744	-45.965	-50.287	-42.307
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Algemene dekkingsmiddelen/overige baten	514	205	485	250
Totaal baten reserves	514	205	485	250

Baten en lasten Algemene dekkingsmiddelen				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
Reserve Algemene dekkingsmiddelen/overige baten	5.763	0	3.447	3.447
Totaal lasten reserves	5.763	0	3.447	3.447
Saldo reserves	5.249	-205	2.962	3.197
Totaal saldo programma	-40.495	-46.170	-47.325	-39.110

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een nadelig saldo van € 8.214.000 ten opzichte van de begroting.

Taakveld Treasury € 160.000 nadeel

Sinds het najaar 2022 bedraagt onze schatkistbankieren een fors saldo waarover wij rente ontvangen. In 2023 hebben we ruim € 766.000 aan rentebaten ontvangen. Hiervan is € 600.000 geraamd wat per saldo een voordeel van € 166.000 oplevert. Door de forse rentebaten is het niet meer noodzakelijk om rente over onze activa te rekenen. Dit levert als jaarresultaat een voordeel op van € 479.000 maar dit is verdeeld over de verschillende taakvelden waar de kapitaallasten van de activa geraamd staan. Op taakveld Treasury is dit een nadeel. In onze begroting 2023 hebben we een financieringstekort geraamd voor de verwachte investeringen. Dit is gedurende het jaar niet nodig geweest en levert dus een voordeel op van € 144.000.

Taakveld OZB woningen € 105.000 voordeel

"Het voordeel op de onroerendezaakbelasting wordt veroorzaakt door hogere grondslagen voor de waardering van WOZ-objecten. De werkelijke stijging van de WOZ-waarde is hoger uitgevallen dan waarvan in de eerste raming was uitgegaan. Verschuivingen houden we in acht tijdens het bepalen van de tarieven voor de eerstvolgende belastingverordeningen.

Taakveld OZB niet-woningen € 95.000 voordeel

Zie taakveld OZB woningen.

Taakveld Algemene uitkering € 2.824.000 voordeel

Het grootste voordeel zat in de decembercirculaire 2023. We ontvingen hier ongeveer € 1.500.000 aan extra middelen die we niet meer mee konden uitgeven in 2023 en ook niet konden meenemen in een begrotingswijziging 2023. Dit zien we elk jaar terug. Het rijk rondt het uitkeringsjaar af met het

oog op de jaarafsluiting van het Rijk. Hierdoor krijgen wij vaak extra geld dat voor het einde van het jaar geregeld moet zijn (denk aan de energietoeslag). Verder hebben wij verschillende maatstaven bijgesteld. Dit betreft onder andere de maatstaven over de waarde van woningen en niet-woningen. Het Rijk hield met lagere WOZ-waardestijgingen rekening dan Borsele. Door met een hogere WOZ-waardestijging rekening te houden, wordt er meer gekort in het gemeentefonds. Uiteindelijk bleek de waarde tussen de schattingen van BZK en die van Borsele voordelig uit te vallen. Daarnaast is er een maatstaf huishoudens met een laag inkomen die enorm schommelt. De komende jaren wordt hier door het Rijk naar gekeken en worden gemiddelde waarden gepakt waardoor deze schommelingen minder zou moeten zijn.

Taakveld Overige baten en lasten € 30.000 voordeel

De opbrengsten voor derden leverde ons een voordeel van € 30.000 op. Het gaat om detachering personeel, aanleggen van inritten en onderhoud, reparatie en verkoop van tractiemiddelen voor andere overheidsinstellingen. Verder is de forensenbelasting € 26.000 hoger dan geraamd.

Taakveld Vennootschapsbelasting € 73.000 nadeel

De vennootschapsbelasting van de grondexploitaties bedroeg € 55.000. Deze wordt budgettair neutraal verrekend met de reserve grondexploitaties. Door een negatieve afrekening bedroeg het nadeel € 73.000 ten opzichte van de raming.

Resultaat van de rekening van baten en lasten € 11.141.735 voordelig.

Het resultaat van de begroting is € -33.000. Het saldo van de jaarrekening bedraagt € 11.108.735.

Het resultaat is vooral het gevolg van grote incidentele meevallers. Een aantal voordelen lopen weg in nog te maken kosten in het volgende boekjaar. In principe wordt het saldo in eerste instantie toegevoegd aan het algemeen weerstandsvermogen. Daarna worden in het raadsvoorstel voor de resultaatbestemming voorstellen gedaan voor de inzet van deze middelen.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Hoofdsom	Restant 1-1-2023	Verleend in 2023	Besteed in 2023	Saldo
Projecten						
Investeringsfonds	5-6-2014		249.292	-	12.941	236.351

Investeringsfonds

Dit fonds is ingesteld om structurele bezuinigingen te realiseren voor de gemeentebegroting. De daarvoor opgenomen taakstelling is gerealiseerd. Daarmee is het doel en de noodzaak van dit fonds gerealiseerd en blijft het bedrag binnen het weerstandsvermogen beschikbaar. Er liggen nog een aantal claims op dit fonds die nog verder uitgewerkt worden.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling Zeeland (SaBeWa)

Programma Bedrijfsvoering

0.4 Overhead

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Verbetering van zowel onze interne als externe dienstverlening en communicatie.	We gaan starten met een nieuw uitvoeringsprogramma dat is opgesteld vanuit de dienstverlenings- en communicatievisie. In het uitvoeringsprogramma zijn concrete plannen voor verbetering van zowel de interne als de externe dienstverlening en communicatie opgenomen.	In 2023 voerden we onderzoek uit naar onze dienstverlening en communicatie. Met de uitkomsten zetten we de puntjes op de 'i' van het uitvoeringsprogramma. We maakten wel een plan voor de interne communicatie en arbeidsmarktcommunicatie waar we vanaf 2024 uitvoering aan geven.
Een geactualiseerde zoekvraag gestuurde website.	We blijven onze nieuwe website optimaliseren door actief het zoekgedrag te monitoren. We passen het aanbod op de website periodiek aan op het zoekgedrag van onze bezoekers en houden de website (digitaal) toegankelijk voor een brede doelgroep.	Bij de website staat de zoekreis van de gebruiker centraal. Het aanbod passen we aan de actuele ontwikkelingen aan. Met name op de homepage. De top 25 meest bezochte pagina's zijn geoptimaliseerd en voldoen aan alle eisen op het gebied van digitale toegankelijkheid. Ook hebben we voorbereidingen getroffen om de pdf-formulieren te vervangen door e-formulieren.
Meepratende en meedenkende inwoners.	Via het inwonerspanel willen we tenminste drie enquêtes uitzetten per jaar. De resultaten uit het inwonerspanel zijn van invloed op de beleidskeuzes en worden door ons met de inwoners gedeeld. In 2023 wordt de participatienota vastgesteld en implementeren we deze in onze organisatie.	In 2023 hebben we 2 enquêtes uitgezet. De volgende onderwerpen kwamen aan bod: communicatie & dienstverlening en toegankelijkheid. Ook stelde de raad de participatienota Borsele vast en troffen we de eerste voorbereidingen voor een digitaal platform. Hierop kunnen inwoners online participeren in verschillende projecten vanuit de gemeente.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Een effectief en digitaal informatiebeheer inclusief duurzame toegankelijkheid van informatie.</p>	<p>We werken aan een effectief en digitaal informatiebeheer. Hierbij staat het ontwikkelen en het vergroten van kennis en vaardigheden centraal. Waar nodig werken we samen met andere Zeeuwse overheden.</p>	<p>Het op orde brengen van de informatiehuishouding is een doorlopend proces, waarbij de moeten voldoen aan de gestelde wettelijke eisen met bijbehorende KPI's. We toetsen hierop en zijn aan de slag gegaan met de verbeterpunten. Dit loopt de komende jaren door. We hebben de werkprocessen in de organisatie in beeld gebracht en verwerkt in i-Navigator. Hierdoor weten we waar en hoe onze informatie is opgeslagen. We trokken samen met de Bevelandse gemeenten op om onze kennis en expertise over (digitaal) informatiebeheer te delen en te verbeteren.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
<p>Een toekomstbestendige en stabiele informatievoorziening.</p>	<p>We geven uitvoering aan de i-Visie en de speerpunten die daarin zijn opgenomen. Deze i-Visie is een gezamenlijk product dat de vijf Bevelandse gemeenten en ICT GR de Bevelanden opstelden.</p>	<p>ICT GR de Bevelanden heeft gewerkt aan het speerpunt continuïteit en uitwijk. Daarom is de capaciteit van de uitwijkserveren vergroot en zijn de glasvezelverbindingen tussen de gemeentekantoren dubbel uitgevoerd. Ook is de back-up voorziening vervangen met anti-hacking opties en is een technische uitwijk test uitgevoerd. Er is onder begeleiding van een externe deskundige toegewerkt naar een risicoanalyse van de huidige omgeving. De gesignaleerde risico's en tegenmaatregelen om deze op te heffen of te verminderen worden projectmatig opgepakt.</p> <p>Ook onderzochten we hoe we wensen op het gebied van informatievoorziening kunnen realiseren door i-Visie projecten. Hiervoor hebben we samen met de Bevelandse gemeenten en ICT GR de Bevelanden het proces Project Portfoliomanagement opgezet.</p> <p>Het gewenste draaiboek hacking is in voorbereiding en ook de kick-off voor de implementatie van Microsoft 365 is geweest. In 2024 krijgt dit een vervolg.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Vaardige medewerkers op het gebied van iBewustzijn.	We verhogen het bewustzijn op informatiebeveiliging en privacy door aandacht te schenken aan het onderwerp bij indiensttreding (bijvoorbeeld e-learning) en door verschillende communicatieactiviteiten voor alle medewerkers te organiseren. Dit doen we op basis van het communicatieplan informatieveiligheid 2022-2025.	Nieuwe medewerkers volgen verplicht een onlinetraining over iBewustzijn. Periodiek wordt dit herhaald. Daarnaast besteden we op intranet aandacht aan veilig digitaal werken door onderwerpen als phishing, omgang met wachtwoorden en veilig mailen uit te lichten. Als slotstuk hebben we een phishingtest uitgevoerd in samenwerking met de Bevelandse gemeenten en GR de Bevelanden. De resultaten gebruiken we voor nieuwe communicatieacties.
Een organisatie in stand houden die adequaat en flexibel inspeelt op nieuwe trends en ontwikkelingen.	Met behulp van de strategische personeelsplanning 'SPP' (een hulpmiddel om op een effectieve en gerichte manier te sturen op de optimale bezetting van de organisatie/een team) anticiperen we tijdig op toekomstige personeelsvraagstukken.	Strategische personeelsplanning (SPP) is meer dan alleen de capaciteit (aantal fte's). SPP is het beleid om de in-, door- en uitstroom van personeel af te stemmen op veranderingen in de vraag naar arbeid in de organisatie. Zodanig dat de taken uitgevoerd kunnen blijven worden die nodig zijn om de doelstellingen van de organisatie te behalen. We stelden een nieuw doorlopend proces voor SPP vast. De eerste stappen zijn inventarisatie en analyse. Vervolgens wordt intern de dialoog aangegaan om te komen tot een formatieplan/ actieplan. Dit nemen we mee als paragraaf in de kadernota en begroting. In 2023 zijn we gestart met dit nieuwe proces en zijn de eerste stappen doorlopen.
Integere, betrouwbare, klantgerichte en flexibele bestuurders en medewerkers.	We werken volgens het vastgestelde integriteitsprotocol. We brengen dit onderwerp structureel onder de aandacht van medewerkers en bestuurders. We geven aandacht aan invulling en naleving van onze kernwaarden.	De domeinmanagers gingen met de collega's tijdens teamoverleggen in gesprek over gewenste omgangsvormen en ongepast gedrag. Hierbij sloot ook een adviseur HRM aan. We blijven aandacht geven aan onze kernwaarden bij onder andere personeelsbijeenkomsten en medewerkersgesprekken.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?	Wat hebben we ervoor gedaan per 31 december 2023?
Duurzame inzetbaarheid.	Wij geven in 2023 een vervolg aan ons beleid op het gebied van duurzame inzetbaarheid (Borsele-fit). Naast de strategische personeelsplanning (SPP) geven wij invulling aan vitaliteitsbeleid.	In 2023 richtten we een werkgroep op met medewerkers die het leuk vinden om mee te denken over vitaliteit. De werkgroep dacht mee met de totstandkoming van de verlofspaarregeling maar is ook aan de slag gegaan met concrete projecten zoals: de saladebar, stoelmassage, een vitaliteitsbrochure en het opstarten van een sport- en beweegcommissie. Op het gebied van talentmanagement (onderdeel van duurzame inzetbaarheid) maakten we in 2023 met succes voor het eerst een ontwikkelkalender met daarop trainingen die alle medewerkers in dit jaar mochten doen.
Verwerven van subsidies.	Wij maken gebruik van een deskundige ten behoeve van een integraal subsidieadvies. Door initiatieven aan elkaar te koppelen, vergroten we de kans op subsidie.	Vanaf 2023 maken we gebruik van de database "Vindsubsidies". Dit is een programma om makkelijker subsidies te vinden op de thema's die voor verschillende beleidsthema's interessant zijn.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023
Het aantal afgeronde 213a-onderzoeken per jaar	2	1	2	-
Personeelskosten per fte	€ 68.000	€ 70.000	€ 73.500	-

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Bedrijfsvoering				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begr. na wijziging 2023	Rekening 2023
Lasten				
0.4 Overhead	7.647	9.144	11.291	8.577
kp_ovg Kostenplaatsen	0	0	0	0
Totaal lasten	7.647	9.144	11.291	8.577
Baten				
0.4 Overhead	199	171	171	331
kp_ovg Kostenplaatsen	0	0	0	0
Totaal baten	199	171	171	331
Saldo programma	7.448	8.972	11.120	8.247
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Overhead	1.161	0	1.832	1.839
Totaal baten reserves	1.161	0	1.832	1.839
Lasten				
Reserve Overhead	1.043	0	61	0
Totaal lasten reserves	1.043	0	61	0
Saldo reserves	-118	0	-1.771	-1.839
Totaal saldo programma	7.330	8.972	9.349	6.407

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 2.942.000 ten opzichte van de begroting.

De grootste afwijkingen binnen dit taakveld worden hieronder toegelicht.

Personeelskosten

Bij de begroting voor 2023 is een stelpost cao-verhoging van € 1.350.000 opgenomen. Omdat de exacte gevolgen hiervan nog niet konden worden berekend is deze cao-verhoging niet over alle programma's verdeeld maar als één totaal bij bedrijfsvoering opgenomen. De werkelijke (verhoogde) salarislasten zijn wel als last gerealiseerd bij alle andere programma's. Dit kan dus niet als een voordeel worden gezien.

SPUK Voorbereiding Kerncentrale

De overhead met betrekking tot de personeelslasten in het kader van de Specifieke Uitkering voorbereiding kerncentrale (€ 582.000 voordeel) zijn gedeclareerd in de SPUK-uitkering en dus in mindering gebracht op de taakveld Overhead.

Mainport

Een deel van de overhead van de salarissen voor vergunningen en veiligheid en communicatie behoren toe aan het Mainportprogramma. Deze salarislasten zijn in mindering gebracht op taakveld Overhead. Dit is een voordeel van € 126.000.

GR de Bevelanden

De maandelijkse bevoorschotting van GR de Bevelanden is in september 2023 verhoogd. De totale bevoorschotting kwam hierdoor € 84.000 (nadeel) hoger uit dan begroot.

De Jaarrekening 2023 van Gemeenschappelijke Regeling de Bevelanden laat een aandeel zien in het resultaat voor de Gemeente Borsele van € 252.431. Hiervan wordt € 151.666 toegevoegd aan de algemene reserve/bestemmingsreserve van GR de Bevelanden en € 100.765 is het uiteindelijke rekeningsaldo en is als bate geboekt voor de Gemeente Borsele.

De facturen die wij rechtstreeks van GR de Bevelanden krijgen is als stelpost opgenomen voor € 180.000. Hiervan is het grootste gedeelte doorgeboekt naar de verschillende programma's en daar als werkelijke lasten gerealiseerd. Het "batig saldo" bij Diensverlening kan dus ook niet als voordeel worden gezien.

Flexwerken

In 2023 is € 83.476 - (voordeel) als restant krediet opgenomen voor het werkplek concept. In 2023 zijn hierop kleine uitgaven geweest en is het volledige saldo als restantkrediet doorgeschoven naar 2024. Dit moet dus ook niet worden gezien als een voordeel.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Hoofdsom	Restant 1-1-2023	Verleend in 2023	Besteed in 2023	Saldo
Projecten						
E-depot archief	1-11-2018		43.000	-	-	43.000
GT-Connect			30.000	-	27.253	2.747
Dienstverleningsvisie / communicatievisie	5-6-2014		52.439	-	14.374	38.065
Inhuur team Ruimtelijke ontwikkeling	16-9-2021		33.713	-	33.713	-
Informatiebeheer op orde	7-12-2023	72.000		72.000	15.992	56.008
Flexibel werken	4-3-2021		94.267	-	10.792	83.475
Vervanging financieel pakket, HRM-pakket en website	8-7-2021		33.489	-	9.770	23.719
Investeringen						
Aanpassing werkplaatsen HKZ en 's-GVP	5-3-2020		38.754	-	12.033	26.721
Lichte vrachtwagen OW 51	5-11-2020		32.000	-	-	32.000
Zoutoplosser + betonbak	7-11-2019		27.000	-	-	27.000
Elektrische auto buitendienst	16-9-2021		30.000	-	36.435	-6.435
Elektrische auto buitendienst	16-9-2021		30.000	-	36.435	-6.435
Bestelauto stratenmakers OW 96	3-11-2022		45.000	-	59.000	-14.000
Bestelbus verkeersveiligheid OW 69	5-11-2020		46.000	-46.000	-	-

Projecten*E-depot archief*

In 2023 heeft een startgesprek met het Zeeuws Archief plaatsgevonden en we zitten nu in de verkenningsfase. We kijken samen met de andere Bevelandse gemeenten en GR De Bevelanden naar de mogelijkheden. Naar verwachting vindt de besluitvorming hierover in 2024 plaats.

GT-Connect

In 2023 vond samen met de Bevelandse gemeenten en GR de Bevelanden de voorbereidingen van het GT-Connect project voor een nieuw telefonieplatform plaats. De planning is erop gericht om in het eerste kwartaal van 2024 het nieuwe telefonieplatform te implementeren.

Dienstverleningsvisie

Het budget wordt gebruikt om aanschaffingen te doen in verband met de huisstijl van de gemeente Borsele.

Informatiebeheer op orde

Voor het wegwerken van de ontstane achterstand bij het papieren archief, het meer op orde krijgen van informatiebeheer en het inwerken van een nieuwe collega huren we een senior informatiespecialist in.

Werkplekconcept

Het flexibel (thuis)werken vraagt een zorgvuldige voorbereiding en afstemming. Het is de intentie om het gemeentehuis zodanig (gefaseerd) aan te passen dat dit aansluit bij de huidige en toekomstige behoefte als het gaat om flexibel werken, (digitaal) vergaderen en projectmatig werken. Vanwege onder andere een flinke groei in het personeelsbestand wordt het ruimtelijk en functioneel programma van eisen gemeentehuis Borsele geactualiseerd. Daarnaast pakken we kleine knelpunten die eenvoudig zijn op te lossen alvast op.

Vervanging financieel pakket, HRM-pakket en website

Het financieel pakket en het HRM-pakket zijn vervangen en de nieuwe pakketten zijn in gebruik genomen. De uitvoering is bijna gereed en we verwachten dat GR de Bevelanden de komende periode de resterende kosten aan ons zal doorrekenen.

Investeringsen*Aanpassing werkplaatsen HKZ en GVP*

Dit betreft een lopende investering. Het budget blijft beschikbaar voor afrondende werkzaamheden.

Lichte vrachtwagen OW-51

Deze lichte vrachtwagen is aanbesteed en wordt in 2024 geleverd.

Zoutoplosser + betonbak

Deze investering is opgeschoven naar 2026 vanwege de kwaliteit van het huidige object.

Elektrische auto buitendienst

Deze auto's zijn beiden in 2023 aangeschaft.

Bestelauto Stratenmakers OW 96

Deze bestelauto is aangeschaft in 2023.

Bestelbus verkeersveiligheid OW-69

Dit restantkrediet laten we vrijvallen want de investering gaat niet meer door.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

Gemeenschappelijke regeling De Bevelanden

Paragrafen

Paragraaf Lokale heffingen

Algemeen

Iedere inwoner van de gemeente Borsele is verplicht lokale heffingen te betalen die op hem/ haar betrekking hebben. Het doel van deze heffingen is inkomsten genereren. We gebruiken deze inkomsten als dekking van de uitgaven van de gemeente Borsele. In onze gemeente kennen we verschillende belastingen en heffingen, deze heeft de gemeenteraad via verordeningen vastgesteld.

SaBeWa voert voor de gemeente Borsele de werkzaamheden uit met betrekking tot de Wet WOZ en de heffing en invordering van de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolheffing en woonforensenbelasting.

Vanaf 2017 moeten we de kostendekkendheid van de belastingen en leges aantonen. Dit doen we in deze paragraaf. Wij maken geen gebruik van de zogeheten kruissubsidiëring tussen de verschillende belastingen en leges. Tekorten op de ene belasting dekken we dus niet door overschotten op de andere belasting. De lasten van de overhead berekenen we met behulp van een omslagpercentage over de directe loonkosten. In het programma Bestuur en ondersteuning hebben we de berekening opgenomen. Voor 2023 bedroeg dit omslagpercentage 80,2%.

Berekening % overhead van directe loonkosten	
Totale loonsom	14.616.378
Raad en commissies	-303.761
College van burgemeester en wethouders	-586.318
Loonkosten taakveld overhead	-3.463.973
Directe personeelslasten	10.278.931
Saldo taakveld overhead inclusief reserves	8.242.258
Percentage overhead van de directe loonkosten	80,2%

Verder onderzoeken we momenteel of er mogelijkheden zijn om de rioolheffing op een andere manier te heffen. We betrekken de werkgroep begroting hierbij. Daarnaast loopt er een Zeeuwsbreed onderzoek via de Samenwerking (Afval)waterketen Zeeland (SAZ+). Dit onderzoek verkent de mogelijkheden van een eenduidige afrekeningsystematiek. In deze heffingsmethodiek zitten ook de kosten voor de klimaatsmaatregelen die iedereen te goede komen en waarbij iedereen een aanslag rioolheffing krijgt. Ook de percelen die niet op de riolering zijn aangesloten.

Opbrengstramingen belastingen en heffingen

Besloten is de belastingen voor het jaar 2023 te verhogen met 3,0% voor inflatie. Voor sommige belastingen wijkt het stijgingspercentage af door eerdere besluitvorming of om aansluiting te houden met de berekening van de tariefegalisatievoorzieningen.

In onderstaand overzicht geven we de geraamde en werkelijke opbrengsten van de gemeentelijke belastingen voor 2023 weer.

art. GW	Naam	Begroting 2023	Begroting na wijz.	Realisatie 2023
220	Onroerendezaakbelasting	€ 8.696.000	€ 8.696.000	€ 8.896.905
223	Forensenbelasting	€ 32.000	€ 32.000	€ 58.344
226	Hondenbelasting	€ 141.000	€ 141.000	€ 159.012
229	Afvalstoffenheffing	€ 3.264.000	€ 3.314.000	€ 3.389.116
229	Reinigingsrechten	€ 80.000	€ 80.000	€ 80.291
229	Lijkbezorgingsrechten	€ 325.000	€ 325.000	€ 345.662
229	Rioolheffing	€ 1.782.000	€ 1.882.000	€ 1.911.899
	Totaal lokale heffingen	€ 14.320.000	€ 14.470.000	€ 14.841.230

Toelichting per belastingsoort en heffing*Onroerendezaakbelastingen*

De onroerendezaakbelastingen bestaan uit drie soorten belastingen: de eigenarenbelasting woningen, de eigenarenbelasting niet-woningen en de gebruikersbelasting niet-woningen. Het tarief bedraagt een vast heffingspercentage van de WOZ-waarde. Deze waarde wordt jaarlijks per 1 januari van het voorafgaande jaar opnieuw bepaald conform de wet WOZ. Voor 2023 waren de tarieven:

Tarieven OZB	2023
Gebruikersbelasting	0,2443%
Eigenaar woning	0,1102%
Eigenaar niet-woning	0,2773%

De opbrengst is aanzienlijk hoger dan begroot. Dit komt omdat er nog € 979.516 aangeslagen is over vorige jaren.

Forensenbelasting

De forensenbelasting heffen we van personen die niet binnen de gemeente Borsele wonen, maar wel een (recreatie)woning voor zichzelf ter beschikking houden (de zogenaamde tweede woningbezitter). De heffing betreft, afhankelijk van de WOZ-waarde, een vast bedrag per woning. Voor 2023 waren de tarieven:

WOZ-waarde	2023
minder dan €50.000	€ 125,00
meer dan €50.000 maar minder dan €100.000	€ 170,00
meer dan €100.000 maar minder dan €145.000	€ 213,00
meer dan €150.000	€ 257,00

Hondenbelasting

Hondenbelasting heffen we voor het houden van een hond binnen de gemeente. Qua tarief maken we onderscheid in een tarief voor één hond, twee of meerdere honden en een zogenaamd kenneltarief (honden die gehouden worden in geregistreerde kennels).

Voor 2023 waren de tarieven:

Tarief	2023
Eén hond	€ 60,00
Tweede en volgende hond	€ 87,60
Kenneltarief	€ 175,20

Precariobelasting

Er loopt nog steeds een rechtsprocedure met betrekking tot de precariobelasting. Op 13 december 2021 zijn de volgende uitspraken gedaan:

- De rechtbank heeft de procedure tijdens de zitting op 22 september 2021 doorverwezen naar de meervoudige kamer. De meervoudige kamer heeft op 13 december 2021 in het nadeel beslist voor de gemeente Hulst.
- De uitspraak betreft het toewijzen van de door de belastingplichtige ingeroepen kracht van gewijsde van de uitspraak van het Hof Den Haag. Verder gaat de rechtbank niet in op het geschil, maar ook nauwelijks op de argumenten die gemeente Hulst heeft ingebracht.
- De uitwerking is dat de gemeente Hulst door de rechtbank gebonden wordt geacht aan de uitspraak van het Hof Den Haag over 2015, maar dat die uitwerking enkel voor Hulst geldt en niet voor andere bestuursorganen met een gelijklopende ATO (lees de andere Zeeuwse gemeenten).

Zo lang de procedure loopt houden we de opbrengsten van precariobelasting aan in een voorziening.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een vergoeding voor de kosten van ophalen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De totale belastingopbrengst mag hierbij de totale lasten niet overschrijden en maximaal 100% kostendekkend zijn. Voor 2023 waren de tarieven:

Afvalstoffenheffing		2023
Eenpersoonshuishoudens	€	255,60
Meerpersoonshuishoudens	€	382,20
extra container 140 liter	€	129,00
extra container 240 liter voor gft	€	190,20
extra container 240 liter voor restafval	€	259,80
extra container voor papier	€	51,00

Op basis van de bovenstaande tarieven bedroeg het dekkingspercentage in 2023 100,0%. De lasten waren in 2023 iets hoger dan de baten, het verschil dekken we uit de tariefegalisatievoorziening afvalstoffenheffing.

Afvalstoffenheffing		2023
Directe lasten taakveld		2.914.280
Overhead	80,2%	331.676
Dotatie (+)/onttrekking (-) tariefegalisatievoorziening		-54.227
BTW		462.684
Indirecte lasten		740.133
Totale lasten afvalstoffenheffing		3.654.413
Afvalstoffenheffing en vergoeding afval		3.654.413
Dekkingspercentage		100,0%

Reinigingsrechten

Reinigingsrechten heffen we voor ophalen van afvalstoffen (uitgezonderd autowrakken) van bedrijven en instellingen die we door hun aard, omvang of hoeveelheid niet periodiek inzamelen. Voor 2023 waren de tarieven:

Reinigingsrechten 2023	
Per bedrijfspand	€ 541,80
extra container 140 liter	€ 181,80
extra container 240 liter	€ 271,20
extra container voor papier	€ 54,00

Voor 2023 bedroeg de kostendekkendheid 84,4%.

Reinigingsrechten 2023	
Directe lasten taakveld	74.725
Overhead	80,2% 8.505
BTW	11.864
Indirecte lasten	20.368
Totale lasten reinigingsrechten	95.093
Reinigingsrechten	80.291
Dekkingspercentage	84,4%

Lijkbezorgingsrechten

Deze rechten heffen we voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor diensten in verband met de begraafplaatsen die door de gemeente verleend zijn. Het kostendekkendheidspercentage was in 2023 60,6%. Hiermee blijven we onder de streefwaarde van 70%. Jaarlijks kan de kostendekkendheid vrij veel schommelen door het verlengen van grafrechten. In 2022 zaten we namelijk boven de streefwaarde. We monitoren de opbrengsten en kosten van de lijkbezorgingsrechten nauwlettend.

Lijkbezorging		2022
Directe lasten taakveld		408.056
Overhead	80,2%	161.855
Totale lasten taakveld lijkbezorging		569.911
Begraafrechten		345.513
Dekkingspercentage		60,6%

Rioolheffing

De rioolheffing is een vergoeding voor de kosten van de gemeentelijke riolering, beheer van grondwater op de gemeentegrond en de bestrijding van wateroverlast en droogte. Om de kosten aan de gemeentelijke riolering te kunnen betalen en om wateroverlast te bestrijden heffen we rioolheffing. De totale belastingopbrengst mag hierbij de totale lasten niet overschrijden en mag maximaal 100% kostendekkend zijn. De belasting is afhankelijk van het waterverbruik (gebruikers) en vooral de WOZ-waarde (eigenaren.) Tussen woningen en niet woningen is een geringe tariefdifferentiatie. De tarieven bedroegen in 2023:

Rioolheffing			2023
Eigenarenbelasting	Woning	Niet woning	
Eigendom	0,0353%	0,0476%	
Gebruikersbelasting			
Waterverbruik < 75m3	€	66,00	
Waterverbruik 75m3 - 150m3	€	84,00	
Waterverbruik 151m3 - 225m3	€	103,20	
Waterverbruik 226m3 - 300m3	€	144,00	
Waterverbruik > 300m3, per 100m3	€	36,00	

Het dekkingspercentage is in 2023 100%. De lasten exclusief dotatie aan de egalisatievoorziening waren lager dan de opbrengsten van de rioolheffing. Dat betekent dat we een bedrag van € 195.213 aan de tariefegalisatievoorziening toevoegen. Dit is ook hoe we het begroot hebben. Ondanks de hogere opbrengsten zal het tarief de komende jaren verder stijgen conform onze planning van de tariefegalisatievoorziening rioolheffing.

Rioolheffing		2023
Directe lasten taakveld		1.429.995
Overhead	80,2%	229.419
Dotatie (egalisatie)voorziening		195.213
BTW		201.374
Indirecte lasten		626.006
Totale lasten taakveld rioleringen		2.056.000
Vergoeding kolkenzuiger, huisaansluitingen etc.		144.102
Baten		144.102
Netto lasten taakveld rioleringen		1.911.899
Rioolheffing		1.911.899
Dekkingspercentage		100,0%

Leges

Voor het verstrekken van een vergunning of document heffen we leges. Er zijn verschillende soorten leges, die wij op verschillende posten en programma's in de begroting verantwoorden. Zo boeken wij de leges voor afgeven van een paspoort of rijbewijs onder het programma Bestuur, terwijl de leges voor afgeven van een Omgevingsvergunning onder het programma Ruimtelijke Ontwikkeling vallen. In onderstaand overzicht geven we de resultaten van het onderzoeksbureau met betrekking tot de kostendekkendheid van de gemeentelijke leges weer:

Leges 2023	Salarislasten	Overhead	Overig	Totale kosten	Opbrengsten	Kostendekkendheid
Burgerlijke stand	16.730	13.418	59.253	89.401	50.215	56,2%
Basisregistratie personen	3.551	2.848	12.271	18.671	13.039	69,8%
Rijbewijzen	33.259	26.674	23.014	82.947	101.083	121,9%
Reisdocumenten	44.259	35.496	53.068	132.824	119.407	89,9%
Overige	4.162	3.338	-	7.500	10.990	146,5%
Omgevingsvergunningen	531.975	426.644	263.712	1.222.330	604.477	49,5%
Bestemmingswijzigingen	80.068	64.214	15.807	160.089	144.022	90,0%
Horeca, evenementen en overige	76.822	61.612	156.078	294.512	22.312	7,6%
Totaal	790.827	634.243	583.204	2.008.273	1.065.545	53,1%

Lokale lastendruk

De lokale belastingdruk bestaat uit de OZB, afvalstoffenheffing en de rioolheffing en berekenen we op basis van een standaardgezin met een twee onder één kap woning van € 300.000. In 2023 bedroeg de lokale belastingdruk € 903,00.

Lastensoort	Borsele		Reimerswaal	
	Bedrag (in €)	stijging (in %)	Bedrag (in €)	stijging (in %)
Onroerendezaakbelasting	330,60	-7,6%	249,90	-14,4%
Afvalstoffenheffing	382,50	5,7%	282,00	-23,8%
Rioolheffing	189,90	-12,4%	277,56	-0,2%
Totaal	903,00	-3,6%	809,46	-13,9%

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente hanteert het uitgangspunt dat alle inwoners met een inkomen op 100% van de bijstandsnorm in aanmerking moeten kunnen komen voor kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Dit doen we tenzij sprake is van een vermogen dat groter is dan het wettelijke normbedrag. De uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid vindt in gezamenlijkheid plaats door Sabewa Zeeland. Voor 2023 hebben we een bedrag van € 85.117 aan kwijtschelding verleend.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

De paragraaf weerstandsvermogen bevat ten minste:

- Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- Een inventarisatie van de risico's;
- Het beleid voor de weerstandscapaciteit en de risico's;
- De kengetallen financiële positie;
- Een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Op deze begrippen gaan we hieronder kort in. Daarna werken we uit wat dit betekent voor onze gemeente.

Het weerstandsvermogen bestaat volgens het BBV uit:

- De weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen is voldoende als we financiële tegenvallers goed op kunnen vangen. Het saldo van de weerstandscapaciteit min de risico's moet positief zijn. We maken een onderscheid tussen statisch en dynamisch weerstandsvermogen. Voor de berekening hiervan hanteren we respectievelijk de incidentele en de structurele weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken zonder dat we de begroting en het beleid aan moeten passen. Deze middelen bestaan uit bijvoorbeeld de algemene reserve, stille reserves en de onbenutte belastingcapaciteit. Onder incidentele weerstandscapaciteit verstaan we de capaciteit die de gemeente heeft om eenmalige tegenvallers op te vangen. Onder structurele weerstandscapaciteit verstaan we de middelen die permanent inzetbaar zijn om tegenvallers op te vangen. Risico's vangen we in de regel op binnen de incidentele weerstandscapaciteit. De gevolgen van verreweg de meeste risico's zijn éénmalig.

Bestanddeel	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit
Algemeen weerstandsvermogen	X	
Post onvoorziene uitgaven	X	
Begrotingsruimte / structureel onvoorzien		X
Stille reserves	X	
Onbenutte belastingcapaciteit		X
Kostenreductie / efficiency maatregelen		X

Met de vaststelling van het beleid voor de weerstandscapaciteit in 2007 is bepaald dat de ratio weerstandsvermogen (dit is de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit) minimaal 1,0 moet zijn. Als voorzorgsmaatregel hanteren wij een ratio van 2,0.

Risico's

Een risico is een kans op het optreden van een gebeurtenis met een bepaald gevolg. De risico's die van belang zijn voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn afgedekt en die een financieel gevolg kunnen hebben. Doen deze risico's zich voor, dan vangen we ze op vanuit het weerstandsvermogen.

Reguliere risico's zijn risico's die zich regelmatig voordoen en die goed meetbaar zijn. Deze risico's zijn niet van belang voor het weerstandsvermogen. Daarvoor kunnen we immers verzekeringen afsluiten of voorzieningen vormen.

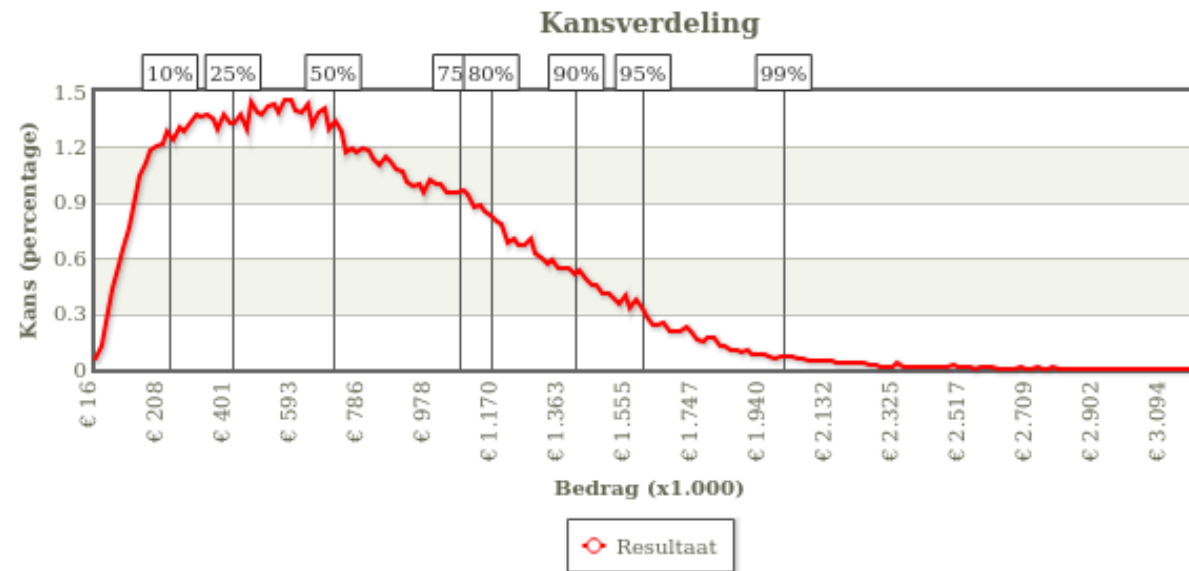
Vanaf het begrotingsjaar 2023 maken wij voor het bepalen van de risico's gebruik van NARIS (NAR Risicomanagement informatiesysteem). Deze risicomanagementsoftware gebruiken we voor registratie, analyse en rapportage over het risicoprofiel van de gemeente Borsele. Het ondersteunt risicomanagement en faciliteert hiermee integraal risicomanagement.

De software zorgt voor eenzelfde manier van omgaan met de risico's. Het analyseren en beoordelen van risico's in een (financieel of niet-financieel) gevolg en de kans van optreden gebeurt met dezelfde klasse-indelingen. Hierdoor worden de risico's gelijk behandeld en zijn daarmee vergelijkbaar.

De nieuwe berekeningssystematiek is anders. Er wordt nu gebruik gemaakt van de Monte Carlo methode. Dat wil zeggen dat de risico's door een simulatie van 100.000 trekkingen wordt bepaald. Een trekking wordt statistisch bepaald en kan een minimaal risico maar ook een maximaal risico zijn binnen de klasse indeling. Hierdoor kan het risico (of het gemiddelde risico) lager uitvallen dan bij de oude berekeningssystematiek. Daarnaast hanteren wij een zekerheidspercentage van 90%, omdat alle risico's zich nooit gelijktijdig voordoen. Bij de oude berekeningssystematiek was dit 100%.

In totaal kent Borsele 42 risico's. Het absolute risicobedrag bedraagt afgerond € 6,5 miljoen. De hiervoor benodigde weerstandscapaciteit bedraagt bij een zekerheidspercentage van 90% € 1.4 miljoen.

Visualisatie van het risicobedrag.

Zekerheidspercentage	Bedrag
10%	€ 214.556
25%	€ 395.749
50%	€ 684.312
75%	€ 1.050.964
80%	€ 1.138.933
90%	€ 1.384.190
95%	€ 1.575.908
99%	€ 1.980.894

Statistieken	Waarde
Minimum	€ -
Maximum	€ 3.206.352
Gemiddeld	€ 754.051
Standaarddeviatie	€ 451.118
Absolute maximum	€ 6.475.000
Trekkingen	€ 100.000

Risicogebeurtenis	Financieel	Kans	Risicobedrag
Hoger of complexer (duurder) aantal aanvragen jeugdzorg dan ingeschat.	> € 500.000	50%	€ 250.000
De zorgaanbieders kunnen niet meer aan hun betalingsverplichtingen voldoen	€ 250.000 < € 500.000	50%	€ 125.000
datalek/ransomware/hacking	€ 250.000 < € 500.000	30%	€ 75.000
Hoofdelijke aansprakelijkheid gemeente voor leningen North Sea Port. Bank doet beroep op garantstelling en eist leningen op.	> € 500.000	10%	€ 50.000
Er doet zich een onvoorziene omstandigheid voor, waardoor de projectcalculatie moet worden aangepast	€ 25.000 < € 100.000	70%	€ 35.000
Vergunning voldoet niet aan de wet- en regelgeving.	€ 250.000 < € 500.000	10%	€ 25.000
Afwijzen subsidieaanvraag	€ 25.000 < € 100.000	30%	€ 15.000
Niet te verzekeren uitkering ten laste van het weerstandsvermogen	€ 25.000 < € 100.000	30%	€ 15.000
Onjuist berekende en vastgestelde OZB-tarieven	€ 25.000 < € 100.000	30%	€ 15.000
Omvang klantenbestand is groter dan waarvan is uitgegaan bij de vaststelling van het budget	€ 100.000 < € 250.000	10%	€ 13.000
Stichting Omnischolten kan geen onderwijs meer aanbieden omdat alle scholen moeten worden gesloten.	€ 100.000 < € 250.000	10%	€ 12.430
Overstroming als gevolg van hevige regenval.	€ 100.000 < € 250.000	10%	€ 12.000
Bij GR ontstaat een begrotings- of liquiditeitstekort door wanbeleid of fraude.	€ 100.000 < € 250.000	10%	€ 12.000
Regelgeving wordt ongeldig verklaard.	€ 100.000 < € 250.000	10%	€ 12.000
Exploitatietekort bij het dorpshuis	< € 25.000	70%	€ 8.700

Financieel

Netto

x > € 500.000	1		1		
€ 250.000 < € 500.000	1	1	1		
€ 100.000 < € 250.000	5				
€ 25.000 < € 100.000	8	3		2	
x < € 25.000	14	3	1	1	

Geen financiële gevolgen

Kans

10% 30% 50% 70% 90%

Toelichting:

Risico's waarvan de oorzaken en gevolgen in klassen ingedeeld zijn kunnen geplaatst worden in een risicokaart. De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden. Een risico dat in het groene gebied zit, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft die in het oranje gebied zit, vraagt om aandacht. Een risico dat een risicoscore heeft in het rode gebied vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd.

Niet te kwantificeren risico's

Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb): Deze wet is in 2023 in werking getreden. Er komen taken te vervallen waarvoor we leges ontvangen. De omvang hiervan is nog onduidelijk en is niet in de meerjarenraming verwerkt.

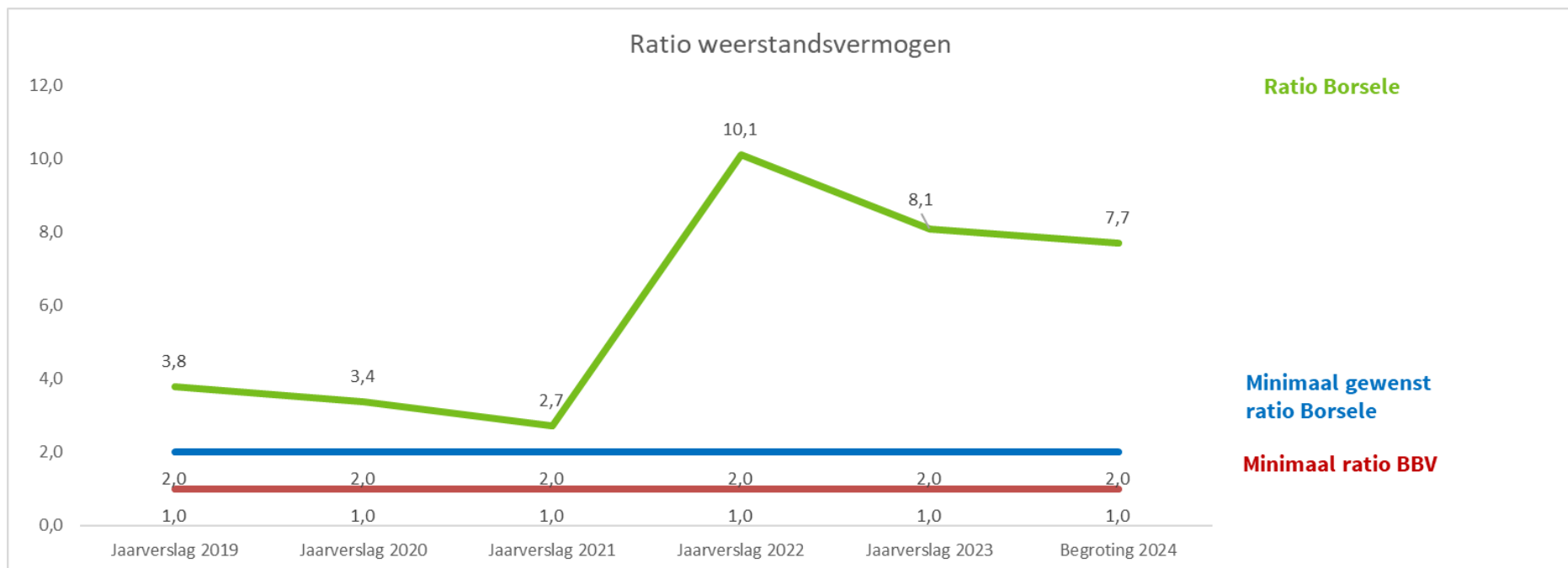
De totaal benodigde weerstandscapaciteit komt uit op afgerond € 1.4 miljoen

Voor de bepaling van de aanwezige weerstandscapaciteit komen in aanmerking:

Algemeen weerstandsvermogen	€ 8.924.194
Stille reserves (53 hectare verpachte landbouwgrond)	€ 2.400.000
Totaal komt de aanwezige weerstandscapaciteit uit op	€ 11.324.194

Uitgaande van de risico-inventarisatie, komt de ratio weerstandsvermogen uit op 8,1. We voldoen hiermee aan de eis dat het weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit afgezet tegen de benodigde) minimaal 1,0 moet zijn.

In onderstaande grafiek wordt het verloop van de ratio weerstandsvermogen weergegeven door de jaren heen.

Beleid voor de weerstandscapaciteit en de risico's

Het beleid is sinds 2007 als volgt geformuleerd:

- De ratio weerstandsvermogen is vastgesteld op 1,0 met de kwalificatie voldoende.
- De nota 'weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Borsele' wordt elke vier jaar geactualiseerd.
- Het risicomanagement binnen de gemeentelijke organisatie implementeren we op de wijze zoals in de nota 'weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Borsele' is aangegeven.
- In nota's aan het college en voorstellen aan de raad werken we met een rubriek risico's, waarin we aandacht schenken aan de identificatie, analyse, beoordeling en beheersing van risico's.
- In de begroting en jaarrekening nemen we een paragraaf weerstandsvermogen op, waarin we ingaan op de ontwikkeling van risico's.

In 2024 gaan we het risicobeleid opnieuw beoordelen en actualiseren. We implementeren de 'Risk appetite' of risicobereidheid dat zich vertaalt in het treffen van beheersmaatregelen met als doel een lager risicoprofiel te bereiken. De beheersmaatregelen worden als eerste voor de oranje gearceerde risico's toegepast. Ook kan het ook betekenen dat door toegenomen risicobewustzijn het aantal risico's toeneemt.

Beleidsmatige opties voor risicobeheersing

Het is niet voldoende de risico's in beeld te brengen en te waarderen. Voor elk risico moet ook besloten worden hoe we er mee omgaan. Daarvoor is er een keuze uit verschillende maatregelen:

- Vermijden: aanpassen van werkprocessen of van beleid waardoor risico's zoveel mogelijk worden vermeden;
- Verminderen: aanpakken of wegnemen van de oorzaak van het risico;
- Afdekken: instellen van een voorziening of een budget in de begroting of afsluiten van een verzekering;
- Overdragen: het beleid dat een risico met zich meebrengt uit laten voeren door een andere partij die ook de risico's overneemt;
- Accepteren: als een risico niet kan worden vermeden, verminderd, afgedekt of overgedragen, wordt het geaccepteerd. Bij het berekenen van de weerstandscapaciteit zal dan met dit risico rekening moeten worden gehouden. Dit betekent niet dat verder geen maatregelen genomen moeten worden. Uiteraard blijft het van belang om het risico zo klein mogelijk te houden.

Om een beeld te schetsen van de ontwikkeling van de risico's, zowel in aantallen als in bedragen, is het navolgende overzicht opgenomen.

Jaarrekening 2020		Jaarrekening 2021		Begroting 2022		Begroting 2023	
Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
54	2.246.800	54	2.629.300	54	2.629.300	46	1.415.127

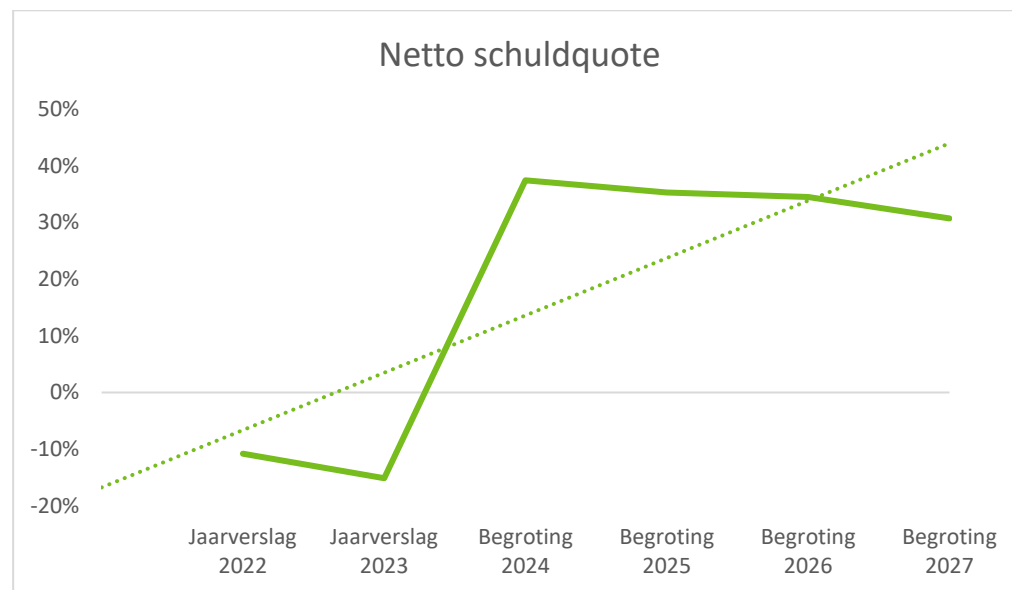
Kengetallen financiële positie

Om de financiële positie in beeld te brengen stellen we jaarlijks een overzicht van de exploitatie in baten en lasten (de begroting en jaarrekening) en een balans op. Voor een goed oordeel over de financiële positie gebruiken we aanvullende kengetallen, zodat bijvoorbeeld een beeld kan worden geschetst in welke mate we de schuldpositie kunnen dragen. De schuldpositie brengt risico's met zich mee.

Netto schuldquote

De netto-schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van een gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Onze netto-schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De schuldquote stijgt maar blijft ruim onder het landelijke gemiddelde. In het verleden was deze zeer laag. Doordat de investeringen in 2023 nog niet gerealiseerd zijn, grondverkopen en ontvangen SPUK-uitkeringen hebben we liquide middelen (schatkistbankieren) per balansdatum. Dit geeft een negatief (vertekend) beeld.

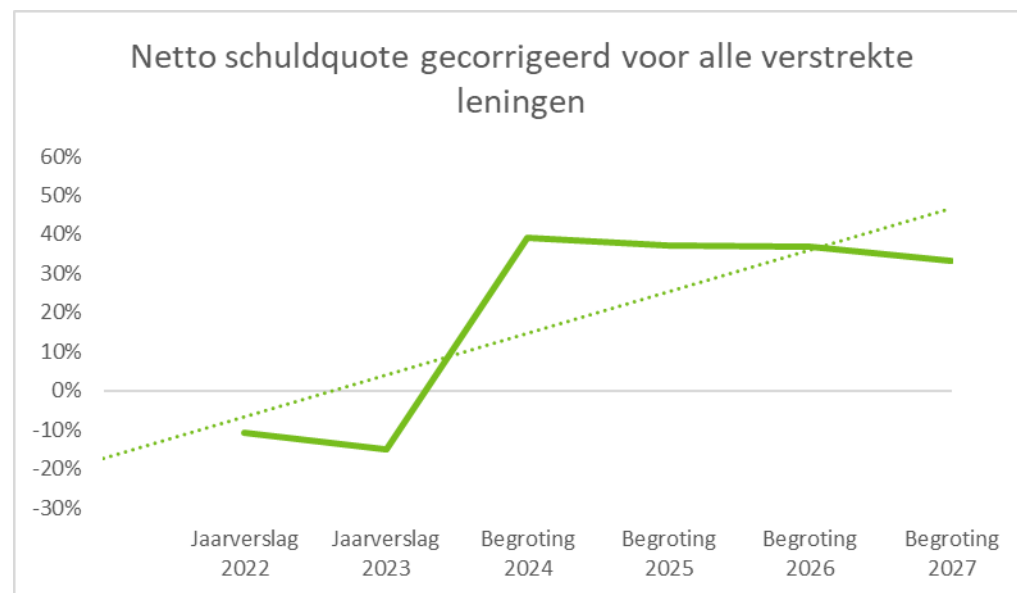
Kengetal	Landelijk gemiddelde	jaarverslag	Begroting	jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Netto schuldquote	71%	-11%	24%	-15%	37%	35%	35%	31%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van zogenaamd doorlenen wordt de netto-schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op deze manier brengen we duidelijk in beeld wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor onze schuldenlast. Bij de financiële vaste activa horen ook de verstrekte geldleningen.

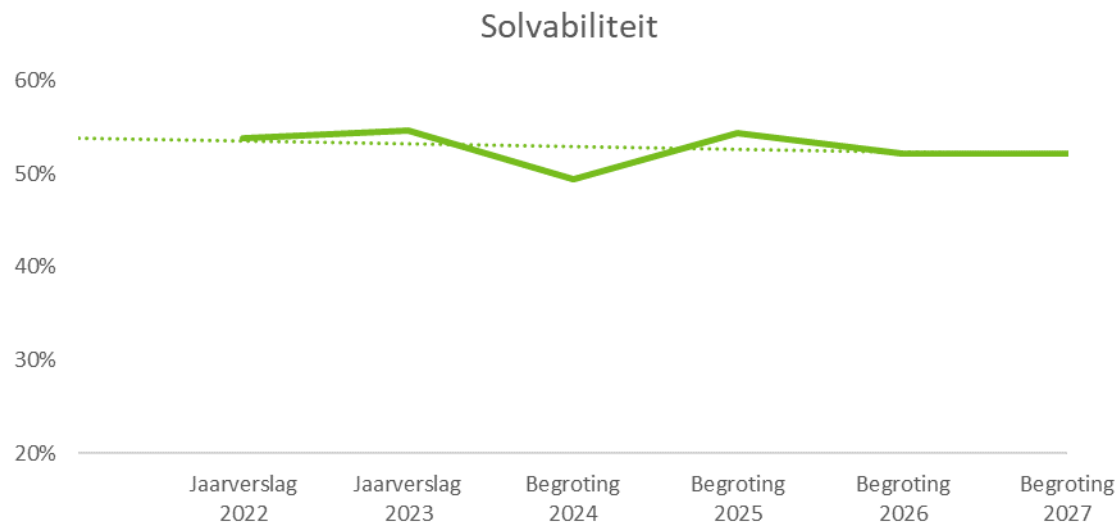
Kengetal	Landelijk gemiddelde	jaarverslag	Begroting	jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	65%	-11%	18%	-15%	39%	37%	37%	33%

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio wordt het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van de gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten (resultaat jaarrekening). De solvabiliteitsratio blijft rond de 50%.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	jaarverslag	Begroting	jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Solvabiliteitsratio	31%	54%	48%	55%	49%	54%	52%	52%

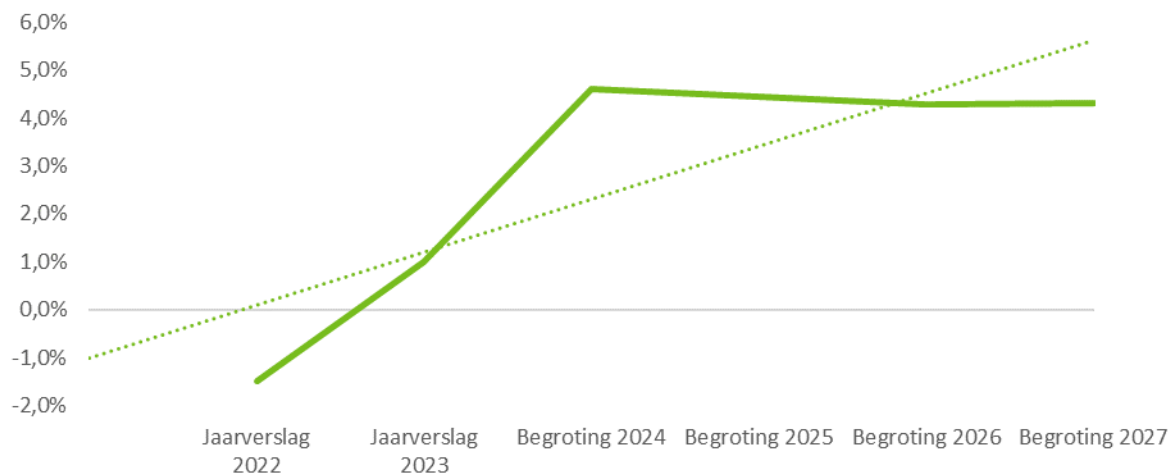

Structurele exploitatieruimte

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. De overzichten van de geraamde incidentele baten en lasten en structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves maken onderdeel uit van het overzicht van baten en lasten in de begroting. Deze gegevens nemen we ook op in de jaarstukken. Op basis hiervan berekenen we het saldo van de structurele baten en lasten. In principe stellen we een begroting op waarin de baten en lasten structureel in evenwicht zijn en is de exploitatieruimte zeer beperkt.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	jaarverslag	Begroting	jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Structurele exploitatieruimte	1%	-1%	5%	1%	5%	4%	4%	4%

Structurele exploitatieruimte

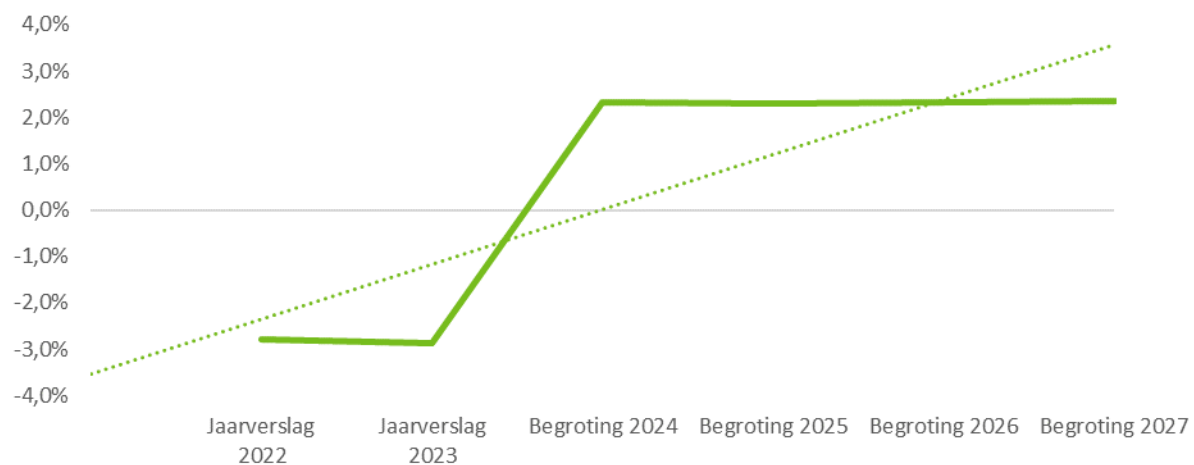

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van gemeenten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Het kengetal van de grondexploitatie geeft aan wat de verhouding is van de gronden in vergelijking met de baten van de begroting. Veel grondexploitaties bevinden zich in een vergevorderd stadium van hun levenscyclus of juist nog helemaal aan het begin van de levenscyclus. De meeste grondverkopen zijn gerealiseerd. Dat leidt tot een lage boekwaarde en dus een zeer beperkt risico. In onderstaande tabel geven we onze positie weer.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	jaarverslag	Begroting	jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Grondexploitatie	6%	-3%	2%	-3%	2%	2%	2%	2%

Grondexploitatie

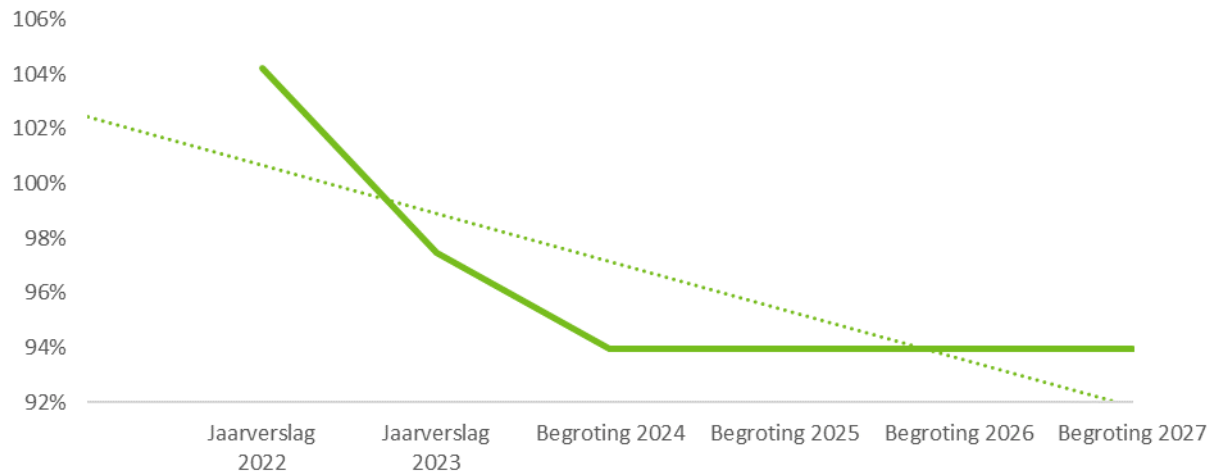

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

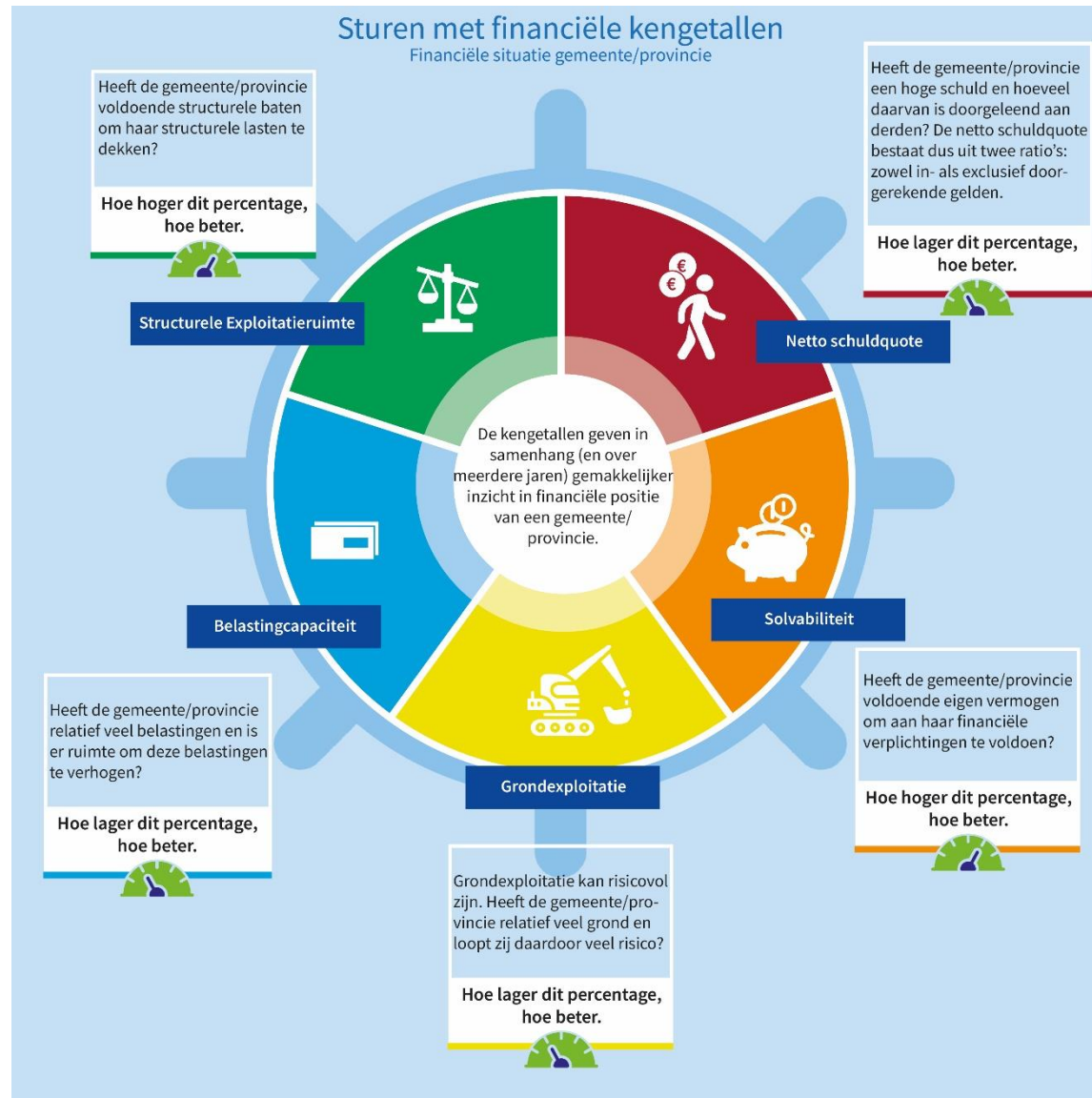
De totale woonlasten bestaan uit de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing. De belastingcapaciteit van de gemeente berekenen we door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden te vergelijken met een landelijk gemiddelde. Het kengetal zetten we af tegen het landelijk gemiddelde van vorig jaar (t-1). Door een stijging van de woonlasten van het landelijke gemiddelde ten opzichte van voorgaand jaar daalt de belastingcapaciteit voor gemeente Borsele. Hierdoor is de belastingcapaciteit weer onder de 100%.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	jaarverslag	Begroting	jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Belastingcapaciteit	105%	104%	93%	97%	94%	94%	94%	94%

Belastingcapaciteit

Kengetallen alleen zeggen nog niet veel: het gaat enerzijds om de onderlinge relatie tussen kengetallen (en andere variabelen) en anderzijds om de ontwikkeling in de tijd die de kengetallen laten zien. In onderstaande afbeelding worden de kengetallen nog verder toegelicht.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

In deze paragraaf komt het onderhoud van de openbare ruimte (wegen, riolering, groen en openbare verlichting), de gemeentelijke begraafplaatsen en de gemeentelijke gebouwen aan de orde. Een groot deel van het 'vermogen' van onze gemeente ligt in de grond of op het openbaar gebied. Een zorgvuldig beheer hiervan is dan ook van wezenlijk belang. Een tweede, wellicht nog belangrijker, aspect is dat de kwaliteit van het openbaar gebied door de inwoners vaak het meest intensief wordt beleefd. Zwerfvuil, hondenpoep, loszittende stoeptegels, boomwortels en toegankelijkheid van gemeentelijke gebouwen; deze onderwerpen in de directe omgeving raken de inwoners direct en hier hebben zij vaak een eigen en duidelijke mening over. Met de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen kunnen we de kaders stellen voor het onderhoud van wegen, riolering en gebouwen. Een individueel geval of een individuele klacht beoordelen we op basis van deze totale kaders. Een derde reden voor specifieke aandacht voor het geïnvesteerde vermogen in het openbaar gebied is dat deze kapitaalgoederen vaak van belang zijn voor het realiseren van de gemeentelijke programma's.

Het onderhoud heeft plaatsgevonden aan de hand van de volgende beheerplannen:

Onderdeel	Omschrijving	Vastgesteld door raad	Frequentie actualisatie	Volgende actualisatie	Achterstallig onderhoud
Wegen	Uitvoeringsprogramma 2023-2027	2023	Jaarlijks	2024	Nee
Openbare verlichting	Uitvoeringsprogramma 2023-2027	2023	Jaarlijks	2024	Nee
Riolering	Gemeentelijk Rioleringsplan 2019-2023	2019	Eén keer per vijf jaar	2024	Nee
	Uitvoeringsprogramma 2023-2027	2023	Jaarlijks	2024	Nee
Water	Gemeentelijk Rioleringsplan 2019-2023	2019	Eén keer per vijf jaar	2024	Nee
Groen	Groenstructuurplan 2018-2038	2022	Eén keer per zeven jaar	2025	Nee
	Uitvoeringsprogramma 2023-2027	2023	Jaarlijks	2024	Nee
Gebouwen	Onderhoudsnota gemeentelijke gebouwen 2016 - 2025	2015	Eén keer per tien jaar	2025	Nee

Wij hebben op de genoemde onderdelen een wettelijke zorgplicht. De beheerplannen geven inzicht in de kwantitatieve en kwalitatieve gegevens van de te beheren goederen. Zo geven ze informatie over de staat van onderhoud, uit te voeren werkzaamheden en de hiervoor benodigde (financiële) middelen.

Wegen

Elk jaar is er een budget beschikbaar voor het onderhoud van de wegen. Volgens het BBV moet onderscheid gemaakt worden tussen (groot) onderhoud

en onderhoud waarbij sprake is van “significante kwaliteitsverbetering, dat leidt tot verlenging van de levensduur van de investering”. Elk jaar vindt een inspectie van de wegen plaats, wat resulteert in een kwalitatief oordeel. Wegvakken die laag scoren pakken we vervolgens aan. Hiermee voorkomen we achterstallig onderhoud en kapitaalvernietiging. Dit verwerken we in een onderhoudsplanning en een planning voor de grotere herinrichtingen. Het uitvoeringsprogramma 2023-2027 voert de basis voor ons wegenbeheer. In dit uitvoeringsprogramma staan per jaar de herinrichtingen per weg beschreven.

Kerncijfers wegen	
Aantal kilometers	321 Km
Oppervlakte weggennet	1.051.472 m2
Waarvan klinkers en tegels	84%
Waarvan asfalt	15%
Waarvan halfverharding	1%

Kosten

Voor 2023 was er een bedrag van € 970.000 beschikbaar voor investeringen. Dit betreft zowel wegen als groen. Hiervan hebben we daadwerkelijk € 9.315 besteed. Herinrichtingen die in 2023 geen doorgang hebben gevonden schuiven we door naar 2024.

Er was daarnaast een bedrag van € 3.834.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten. Hiervan hebben we daadwerkelijk € 3.731.000 besteed.

	Raming		Werkelijk	
	Exploitatie	Investerings	Exploitatie	Investerings
2023	€ 3.834.000	€ 970.000	€ 3.731.000	€ 9.315

Openbare verlichting

De gemeente Borsele heeft lichtmasten van diverse aard, kwaliteit en leeftijd. We hebben een beheersplan voor regulier onderhoud, reparatie en vervanging van onderdelen. Kwaliteitsarme masten en energieverblindende armaturen vervangen we als eerst. De vervanging stemmen we af op andere uit te voeren openbare werken.

Kerncijfers openbare verlichting	
Aantal masten	4.121
Aantal armaturen	4.275
Waarvan ledverlichting	65%

Kosten

Voor 2023 was er een bedrag van € 402.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten. Hiervan hebben we daadwerkelijk € 404.000 besteed. Er waren geen investeringen begroot.

	Raming		Werkelijk	
	Exploitatie	Investerings	Exploitatie	Investerings
2023	€ 402.000	€ 0	€ 404.000	€ 0

Riolering

Het Gemeentelijk rioleringsplan (GRP) 2019-2023 is de basis voor ons waterbeheer. Het rioleringsstelsel maakt een belangrijk onderdeel uit van de gemeentelijke infrastructuur. Aan de ene kant voor de inzameling en transport van afvalwater van inwoners en bedrijven. Aan de andere kant voor het afvoeren van (overtollig) hemelwater en grondwater. Op basis van leeftijd en een gemiddelde levensduur van 60 jaar voor de vrijvervalriolering zijn in de periode 2020 tot 2030 de meeste vervangingen te verwachten. De werkelijke vervanging of renovatie gebeurt op basis van de werkelijk onderzochte kwaliteit. In het GRP 2019-2023 gaat de aandacht uit naar het onderhoud van de riolering en het voorkomen van (grond)wateroverlast.

Ook herstellen we op verschillende locaties de riolering met de 'kous' renovatietechniek. Door de klimaatverandering met lange droge perioden is de trend dat door de bodemdaling eerder lekkages ontstaan in de voegverbindingen en inlaten van de rioleringen. Om schade aan de wegen te voorkomen moeten die tijdig gerepareerd worden met de kous renovatietechniek. Voor een deel zijn dit ook plaatselijke reparaties met een deelliner.

Een zeer vitaal element in de gemengde riolering is de riooloverstort. Om de werking minder afhankelijk te maken van het onderhoud verbeteren we de uitstroomconstructies van de overstorten komende jaren door het aanbrengen van beton bestortingen.

Kerncijfers Riolering	
Aantal kilometers riolering	241 km
Waarvan vrij-vervalriolering (168 km)	70%
Waarvan drukriolering (72 km)	30%
Aantal gemalen	50
Aantal drukrioleringsgemalen	380

Kosten

Voor 2023 was er een bedrag van € 1.126.000 beschikbaar voor investeringen. Hiervan hebben we daadwerkelijk € 1.218.000 besteed. Herinrichtingen die in 2023 geen doorgang hebben gevonden schuiven we door naar 2024.

Er was daarnaast een bedrag van € beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten. Hiervan hebben we daadwerkelijk € besteed.

	Raming		Werkelijk	
	Exploitatie	Investerings	Exploitatie	Investerings
2023	€ 1.126.000	€ 776.000	€ 1.218.000	€ 218.774

Water

Naast het GRP hebben ook een gemeentelijk waterplan. In het gemeentelijk waterplan staan normen voor de inrichting van water en hoe we dit beheren. Het beheer van oppervlaktewater voeren we samen met het Waterschap uit. Regenwater houden we zoveel mogelijk ter plaatse vast. Als dit niet mogelijk is, slaan we het water elders op en als laatste voeren we water af. Binnen de afvalwaterketen werken we samen met andere gemeenten, het Waterschap en Evides in de Samenwerking (Afval)waterketen Zeeland (SAZ+). Een keer in de acht jaar baggeren we samen met het Waterschap de sloten en vijvers uit. Maaien van de sloten gebeurt ieder jaar. Bagger wordt, waar mogelijk, aan de kant neergelegd en later verwerkt in de berm. Overtollige bagger wordt naar het baggerdepot van het Waterschap afgevoerd. Afzet van gerijpte bagger is mede door de strenger wordende milieunormen en de aanwezigheid van stoffen zoals PFAS steeds moeilijker. Samen met andere gemeenten en het Waterschap zoeken we naar duurzame oplossingen.

Verdroging en hittestress worden, door de klimaatverandering, een steeds groter probleem. Aan de randen van de dorpen kan wateropslag gecombineerd worden met dorpsbossen, zoals het geplande dorpsbos in 's-Gravenpolder. Voor dit project is een tijdelijke impulssubsidie klimaatadaptatie (TIK) toegekend. Een groene dorpsrand met bomen, bossen en water geeft met name bij tropische dagen verkoeling. Oudere en kwetsbare inwoners hebben baat bij verkoeling.

Voor de landbouw is het belangrijk om in het buitengebied meer water vast te houden. Dit kan in de vorm van waterbergingen. Door aanleg van waterbergingen wordt ook voorzien in een secundaire bluswatervoorziening. Het meeste water kan vastgehouden worden in de bodem door de sponswerking te verbeteren en anders te draineren. Maar 4% van het oppervlak in het buitengebied bestaat uit open oppervlaktewater. Omdat de verspreiding van neerslag over een jaar diffuus is en het meeste water in de winterperiode valt is het logisch dat een groot deel van het water niet vastgehouden kan worden en afgevoerd moet worden om wateroverlast te voorkomen.

In het waterplan wordt ook drinkwaterverbruik en zoetwaterproblematiek behandeld. Door klimaatverandering wordt de vraag naar zoetwater steeds groter. Vanuit Europa zijn er subsidies voor verruiming van het oppervlaktewater.

Kerncijfers water

% sloten/oppervlaktewateren buitengebied	4,0% van het totaal oppervlak
% sloten/oppervlaktewateren in de dorpen	2,5% van het totaal oppervlak

Kosten

Het budget voor het uitvoeren van het waterplan is bestemd voor zowel rioolbeheer als voor waterbeheer. Daarom verwijzen wij u voor de verantwoording van de gemaakte kosten voor ons waterbeheer naar de alinea Riolerings.

Openbaar Groen

Het basisdocument groenstructuur vormt het beleidskader voor de verschijningsvorm en het verzorgingsniveau van het openbaar groen. Het geeft de hoofdlijnen voor de toekomstige ontwikkelingen weer.

De hoofddoelstellingen zijn:

1. Behoud en vergroting van de ruimtelijke kwaliteit.
2. Inspelen op veranderingen in de leefomgeving, met name biodiversiteit en klimaatadaptatie.
3. Creëren van draagvlak en participatie.

In de hoofdgroenstructuur komt het verband tussen het openbaar groen en de stedenbouwkundige opbouw van een dorpskern tot uiting. De verschijningsvorm en het kwaliteitsniveau van het groen is gekoppeld aan een groenzonering en vastgelegd in het beheersysteem. De aparte dorpsplannen per kern zijn vastgesteld door de raad. De nadruk ligt naast ruimtelijke kwaliteit, op het vergroten van de biodiversiteit en het klimaatadaptief maken van de dorpskernen. Bomen en beplanting spelen hierbij een belangrijke rol. Jaarlijks controleren we een derde van het areaal bomen op veiligheid. Deze controle leggen we vast in het beheersysteem.

In het Landschapsbeleidsplan Borsele is de gemeentelijke visie op de ontwikkeling van het landschap beschreven. Behoud en versterking van natuur- en landschapswaarden streven we na. Overleg vindt plaats met de provincie, het Waterschap en andere terreinbeheerders om samen projecten voor te bereiden en uit te voeren. Een actuele ontwikkeling hierbij is de uitvoering van de Zeeuwse bosvisie. Verder gelden er richtlijnen voor erfbeplantingen die toegepast worden bij landschappelijke inpassingen in het buitengebied.

In Borsele zien we, net als in heel Nederland, de laatste jaren een toename van ongewenste exotische planten, plaagdieren en ziektes in het openbaar groen. Hierbij moet gedacht worden aan de reuzenbereklauw, Japanse duizendknoop, eikenprocessierups, essentaksterfte enzovoorts. Deze ontwikkelingen vragen de komende jaren extra aandacht.

Kerncijfers Openbaar Groen

Oppervlakte openbaar groen	206 ha.
Aantal bomen	11.500 st.

Kosten

Voor 2023 was er een bedrag beschikbaar voor investeringen. Dit is samengevoegd met het onderdeel wegen en wordt daar verantwoord.

Er was daarnaast een bedrag van € 2.371.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten. Hiervan hebben we daadwerkelijk € 2.601.000 besteed.

	Raming		Werkelijk	
	Exploitatie	Investeringen	Exploitatie	Investeringen
2023	€ 2.371.000	Zie onderdeel wegen	€ 2.601.000	Zie onderdeel wegen

Begraafplaatsen

De Wet op de Lijkbezorging en de Beheersverordening begraafplaatsen vormen de basis voor de (her)begravingen, asbezorgingen en ruiming en die in de gemeente Borsele plaatsvinden. We hebben dertien gemeentelijke begraafplaatsen waar begraven wordt. Er is één gesloten begraafplaats in 's Heerenhoek. Uitgangspunt bij ruiming is dat monumenten van vóór 1970 en monumenten waarvoor 40 jaar grafrechten zijn betaald, niet worden verwijderd na het vervallen van de grafrechten. Voor het onderhoud is het groenstructuurplan en de beheersverordening (voor onderhoud graven) van toepassing. De toegankelijkheid van de begraafplaatsen is belangrijk. De hoofdpaden van de begraafplaatsen zijn veelal geasfalteerd. Komende jaren vraagt het onderhoud aan deze hoofdpaden aandacht om de toegankelijkheid te blijven borgen. Wat betreft het kwaliteitsniveau is een teruggang gesignaleerd bij situaties met veel open grond en vervuilde grindpaden. Om de kwaliteit te behouden, voorzien we open grond van bodembedekkers en vormen we verouderde secundaire grindpadjes om tot graspaden.

Kosten

Voor 2023 waren er geen investeringen geraamd. Er zijn ook geen werkelijke uitgaven.

Er was daarnaast een bedrag van € 401.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten. Hiervan hebben we daadwerkelijk € 409.000 besteed.

	Raming		Werkelijk	
	Exploitatie	Investeringen	Exploitatie	Investeringen
2023	€ 401.000	€ 0	€ 409.000	€ 0

Gebouwen

In 2004 zijn we gestart met het formuleren en vaststellen van het beleid voor onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. We zijn eigenaar van verschillende gebouwen, bouwwerken en monumenten. We zijn verantwoordelijk voor het onderhoud dat daarbij hoort. Dit onderhoud staat in een meerjarenonderhoudsplanning (MJOP).

Op 3 december 2015 is de onderhoudsnota gemeentelijke gebouwen voor de periode 2016-2025 door de gemeenteraad vastgesteld. De financiële vertaling uit de nota heeft betrekking op al onze gemeentelijke gebouwen en objecten, met uitzondering van de schoolgebouwen. In 2025 worden op basis van een geactualiseerde meerjarenonderhoudsplanning keuzes gemaakt voor de verduurzaming en toekomstbestendigheid van de gemeentelijke gebouwen.

De gebouwen zijn verdeeld over zes categorieën gebouwen:

Categorieën gebouwen
Monumenten (o.a. torens)
Onderwijsgebouwen
Maatschappelijke gebouwen (o.a. dorpshuizen, gymzalen en peuterspeelzalen)
Brandweerkazernes
Eigen gebouwen (o.a. gemeentehuis, raads- en trouwzaal, werkplaatsen, kunstwerken en overige kleine objecten)
Geprivatiseerde gebouwen (bijv. sport- en tennisaccommodaties)

Kerncijfers Gebouwen	
Aantal gebouwen (peildatum 1 januari 2023)	151
Totaal vloeroppervlakte	52.000 m2
Waarvan gemeentelijke gebouwen (exclusief torens) (24.500 m2)	47,1%
Waarvan onderwijsgebouwen	36,5%
Waarvan Sportfondsen accommodaties	16,4%

Kosten

Voor 2023 was er een bedrag van € 813.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten. Hiervan hebben we daadwerkelijk € 1.104.000 besteed.

	Raming	Werkelijk
	Exploitatie	Exploitatie
2023	€ 813.000	€ 1.104.000

Paragraaf Financiering

De belangrijkste uitgangspunten van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) zijn het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van de decentrale overheden en het beheersen van renterisico's. Om dit te bereiken stelt de Wet Fido diverse regels. De gemeenteraad heeft het treasury statuut vastgesteld op 11 december 2014. Naast het statuut is een paragraaf financiering verplicht in de begroting en de jaarrekening.

Gemeentefinanciering

Financieringen voor een periode van één jaar en langer trekken we alleen aan ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak. We hebben dit jaar geen nieuwe lening aangetrokken. Dat betekent dat we nog altijd vijf leningen uit hebben staan bij de Bank Nederlandse Gemeenten (hierna BNG). Deze leningen komen niet in aanmerking voor vervroegde aflossing. In 2023 zag onze leningenportefeuille er als volgt uit:

Langlopende leningen 2023								
Naam	Startdatum	Einddatum	Hoofdsom	Rente%	Stand 1-1	Aflossing	Rente	Stand 31-12
40.114790	31-12-2021	31-12-2041	10.000.000	0,490%	9.500.000	500.000	46.550	9.000.000
40.104856	31-12-2009	31-12-2029	10.000.000	4,120%	3.500.000	500.000	144.200	3.000.000
40.101105	02-01-2006	02-01-2031	7.000.000	3,800%	2.520.000	280.000	85.120	2.240.000
40.94425	26-03-2002	26-03-2027	25.000.000	5,560%	500.000	100.000	23.630	400.000
40.91101	04-05-2000	04-05-2025	4.537.802	6,105%	544.536	181.512	25.856	363.024
Totaal			56.537.802		16.564.536	1.561.512	325.356	15.003.024

Liquiditeitsbeheer

De liquiditeitspositie is ruim voldoende om te garanderen dat we de verplichtingen op tijd nakomen. Wij maken gebruik van het pakket voor geïntegreerde dienstverlening op het terrein van betalingsverkeer en kredietverlening van de BNG. Dit doen we om de saldi optimaal te beheren.

Uitgeleende middelen

We hebben een uitstaande geldlening aan de gemeente Kapelle die eindigt in 2028. Daarnaast hebben we in 2022 overtollige liquide middelen uitgezet bij externe partijen. In overeenstemming met wet- en regelgeving hebben we dit enkel gedaan bij andere gemeenten om risico te vermijden.

Verstreckte geldleningen	
Gemeente Kapelle	
Hoofdsom	4.050.000
Stand per 1 januari 2023	1.620.000
Aflossing	270.000
Stand per 31 december 2023	1.350.000

Verstreckte kasgeldleningen 2023			
Kenmerk	Hoofdsom	Startdatum	Einddatum
N13657	3.800.000	1-12-2022	1-2-2023
N13908	3.500.000	6-1-2023	31-3-2023
N14562	3.500.000	31-3-2023	30-6-2023
N14337	5.000.000	15-3-2023	30-6-2023

Risicobeheer

In 2011 ontwikkelden we een beleidskader voor garant staan voor leningen van derden. In 2022 hebben we dit beleidskader herzien. In de beleidsregeling namen we op onder welke voorwaarden we een gemeentegarantie afgeven. Voor deze garantieverplichtingen verwijzen we naar de niet uit de balans blijvende verplichtingen in de jaarrekening.

De gemeente heeft de mogelijkheid om middelen uit te zetten uit hoofde van de treasuryfunctie. Voorwaarden zijn dat deze uitzettingen een voorzichtig karakter hebben en niet gericht zijn op genereren van inkomen door het lopen van overmatig risico. Deze voorzichtigheid garanderen we door binnen de kaders van het treasurystatuut te handelen. Het gebruik van derivaten is niet toegestaan. Verder mogen de kasgeldlimiet en de renterisiconorm niet worden overschreden in overeenstemming met de Wet Fido.

Kasgeldlimiet

Een kortlopende geldlening moet voldoen aan de geldende regelgeving. Deze regelgeving staat beschreven in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo).

De kasgeldlimiet bepaalt welk bedrag aan kortlopende leningen mag worden afgesloten. Het maximale bedrag bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal. Bij overschrijding van de kasgeldlimiet is het verplicht om een vaste geldlening aan te trekken. Er heeft geen overschrijding van het kasgeldlimiet plaats gevonden.

Kasgeldlimiet 2023 (bedragen x € 1000)				
Omschrijving	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Lasten Begroting per 1 januari	64.771	64.771	64.771	64.771
Percentage kasgeldlimiet	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
Toegestane kasgeldlimiet	5.505	5.505	5.505	5.505
Vlottende uitzettingen	9.000	9.002	128	72
Vlottende schulden	-	-	-	-
Totale vlottende middelen	9.000	9.002	128	72
Toegestane kasgeldlimiet	5.505	5.505	5.505	5.505
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	14.506	14.508	5.633	5.578

Renterisiconorm

De renterisiconorm geeft het renterisico op de langere termijn weer. Hieronder vallen alle leningen met een looptijd langer dan één jaar. We hebben leningen met verschillende looptijden in onze portefeuille. Bij een verandering van de rente betekent dit dat de effecten vertraagd doorwerken. Hierdoor stijgen de rentelasten in de administratie niet te hard. Per jaar is er een grens aan de herfinancieringen die zijn toegestaan. Dit betreffen herfinancieringen als gevolg van aflossingen en de momenten van renteherziening. De grens is 20% van het begrotingstotaal per 1 januari. In 2023 was de bovengrens voor de gemeente Borsele € 12.954.107. Dit is 20% van het begrotingstotaal per 1 januari (€ 64.770.536). In 2023 bleven de aflossingen ruim onder dit niveau. Dat betekent dat we ruimschoots voldoen aan deze norm uit de Wet Fido.

Renterisiconorm 2023	
Lasten primaire begroting	64.770.536
Percentage renterisiconorm	20%
Renterisiconorm	12.954.107
Reguliere aflossing geldleningen	1.561.512
Geldleningen met renteherziening	-
Ruimte onder risiconorm	11.392.595

Renteomslag

Op basis van de begroting 2023 was het renteomslag percentage 0,95%. Het resultaat van het taakveld treasury hebben we berekend in onderstaand schema.

Renteschema 2023	
De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 336.914
De externe rentebaten	€ 904.427
Totaal door te rekenen externe rente	€ -567.513
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	€ -14.238
De aan taakvelden toe te rekenen rente	€ -553.275
De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	€ -
Renteresultaat op het taakveld treasury	€ -553.275

Renteontwikkeling

We houden de ontwikkelingen op monetair gebied voortdurend in de gaten. In 2023 is de rente gestabiliseerd rond de 3%. We verwachten geen grote stijgingen of dalingen.

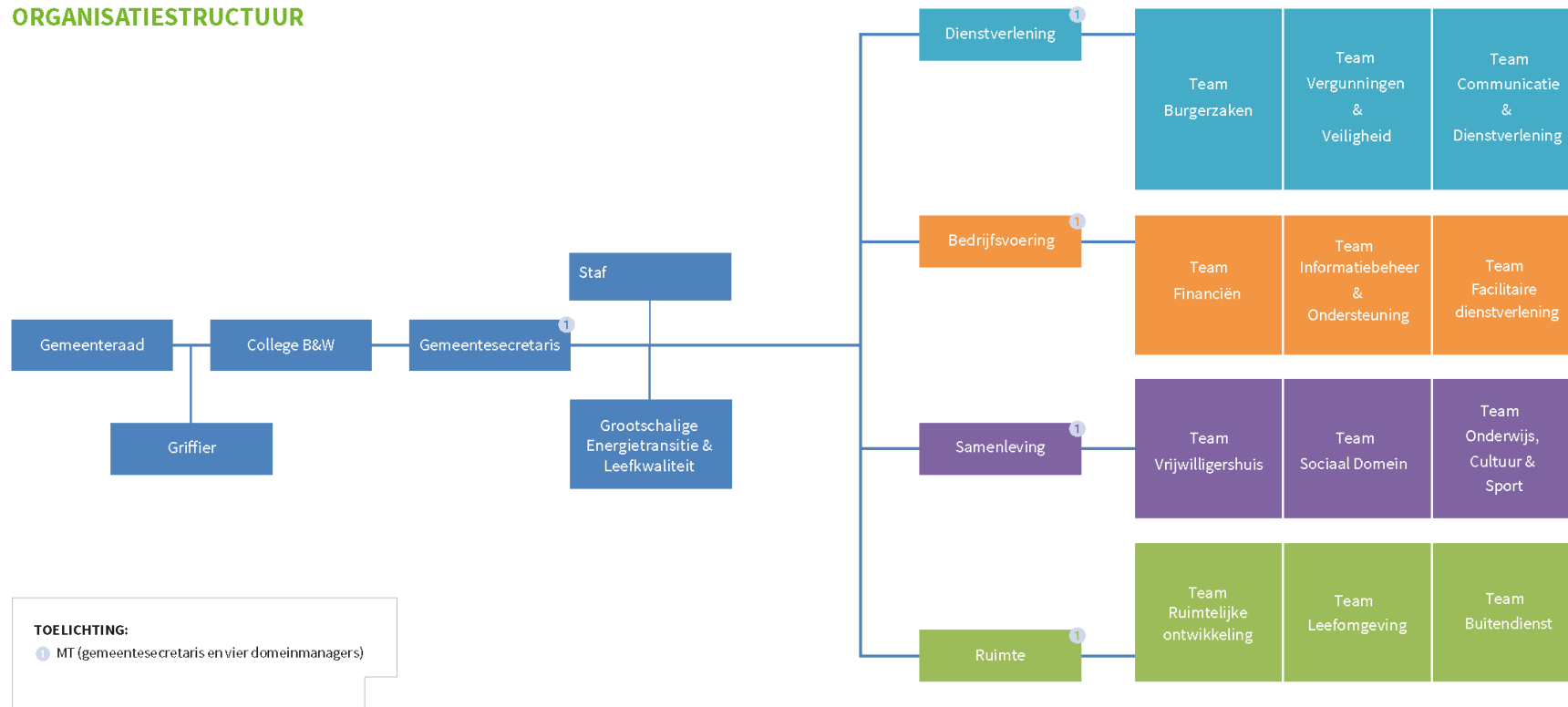
Schatkistbankieren

Sinds december 2013 zijn we als gemeente verplicht tot schatkistbankieren. Hierbij geldt een drempel van 2,00% van het begrotingstotaal. Dit betekent voor Borsele een drempel van ongeveer € 1,3 miljoen. De overtollige liquide middelen houden we aan in Rijksschatkist, waarbij er sinds 2022 een rentevergoeding wordt verstrekt.

Berekening benutting drempelbedrag schakistbankieren (bedragen x € 1000)				
Omschrijving	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Lasten Begroting per 1 januari	64.771	64.771	64.771	64.771
Percentage drempelbedrag	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Drempelbedrag	1.295	1.295	1.295	1.295
Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	20.009	33.024	26.757	25.674
Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	222	363	291	279
Drempelbedrag	1.295	1.295	1.295	1.295
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	1.073	933	1.005	1.016

Paragraaf Bedrijfsvoering

ORGANISATIESTRUCTUUR

Organisatie

We werken volgens bovenstaande organisatiestructuur. De medewerkers dragen in deze structuur veel eigen verantwoordelijkheid. In de praktijk zien we dat de medewerkers deze rol ook steeds meer op zich nemen. Hierin ondersteunen de domeinmanagers. De staf bestaat uit de concerncontroller, de CISO en de data-analist.

In 2023 stonden we wederom aan de lat om uitvoering te geven aan extra taken. Hierdoor is het personeelsbestand zowel in vaste dienst als de inhuur sterk gestegen. De span of control/attention van het management en de teamcoördinatoren en het strategisch vermogen van het management is verder onder druk komen te staan. In 2023 zijn we gestart met een onderzoek hoe we hierop kunnen anticiperen.

Personeel & Organisatie

De totale formatie in 2023 bedroeg per 31 december 184,88 fte. De totale salariskosten over dat jaar waren circa 13,7 miljoen.

Als gemeente willen we een aantrekkelijke werkgever zijn voor ons personeel. Belangrijk hierbij zijn goede secundaire arbeidsvoorwaarden, een goede werksfeer en een marktconform salaris. Daar waar mogelijk harmoniseren we onze arbeidsvoorwaarden binnen de Bevelanden. In 2023 hebben wij op succesvolle wijze invulling gegeven aan onze ontwikkelkalender door 17 incompany opleidingen aan te bieden waaraan zo'n 140 medewerkers aan hebben deelgenomen. Daarnaast hebben wij in 2023 de verlofspaarregeling uitgebreid en de uitloopschalen geïntroduceerd die per 1 januari 2024 van kracht zijn.

In navolging op de resultaten van de inzetbaarheidsscan hebben we in 2023 teamsessies gehouden om de onderlinge samenwerking verder te bevorderen. Op het gebied van duurzame inzetbaarheid hebben wij een werkgroep vitaliteit opgericht. Deze werkgroep komt met initiatieven om de vitaliteit van onze medewerkers te bevorderen. Zo hebben wij o.a. de saladebar en stoelmassages geïntroduceerd.

Flexibel werken

Het thuis en digitaal werken is niet meer weg te denken uit onze maatschappij. In 2023 hebben we verder gewerkt aan het nieuwe werkplekconcept 'Flexibel werken binnen Borsele'. We hebben een projectgroep samengesteld en we hebben een plan van aanpak opgesteld voor de herinrichting van het gemeentehuis. In het plan van aanpak staat op welke manier we de verbouwing van het gemeentehuis en alle bijkomende zaken willen aanpakken. Dit plan hebben we gemaakt met informatie uit het eerder uitgevoerde onderzoek aangevuld met input vanuit de organisatie. Door de groeiende formatie zullen we dit onderzoek verder verdiepen en aanscherpen. Ook zijn we gestart met onderzoek naar hostmanship en hoe we hier binnen de organisatie invulling aan kunnen geven. Halverwege 2023 informeerden we de raads werkgroep begroting over het flexibel werken en de voorgenomen herinrichting van het gemeentehuis. Ook praatten we de gemeenteraad bij tijdens een rondgang door het gemeentehuis. Er is een start gemaakt om het ruimtelijk en functioneel programma door te rekenen. Het gemeentehuis energieneutraal maken voegen we hieraan toe. Dit krijgt in 2024 een vervolg. We blijven medewerkers zowel thuis als op kantoor faciliteren om flexibel te werken, (digitaal) te vergaderen en projectmatig te werken. Zo krijgen medewerkers een laptop en telefoon en faciliteren we voor thuis een bureau, stoel, beeldscherm en toetsenbord. Diverse vergaderruimten zijn uitgerust met de benodigde apparatuur.

Communicatie, dienstverlening en participatie

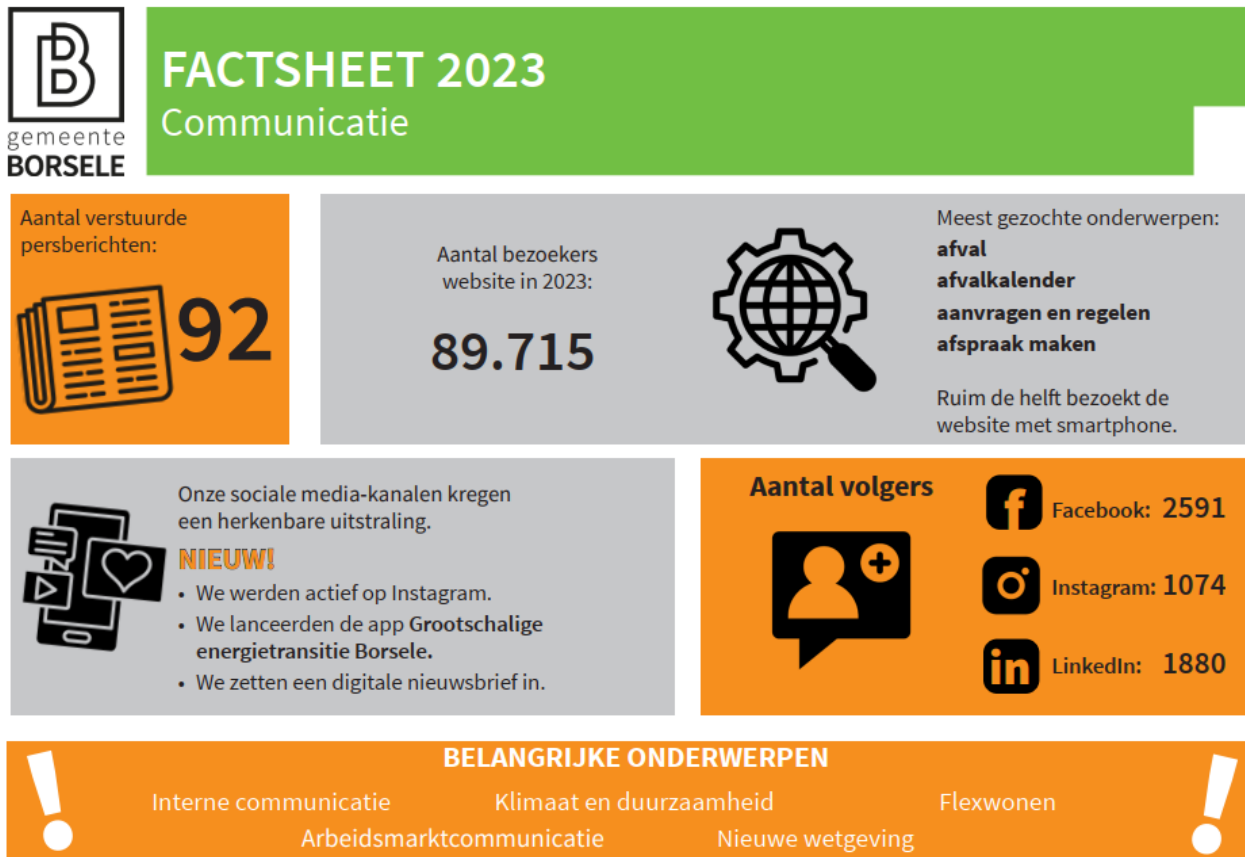
In de dienstverlenings- en communicatievisie geven we aan op welke manier we binnen Borsele omgaan met dienstverlening en communicatie en wat onze ambities voor de komende vijf jaar zijn. Zo willen we denken vanuit de leefwereld van onze inwoners, een gastvrije gemeente zijn en verbindend samenwerken met en voor onze inwoners, eenvoudige en heldere communicatie voor alle doelgroepen en werken aan een Borsele voor iedereen.

We lieten een onderzoek uitvoeren onder het inwonerspanel naar onze dienstverlening en communicatie. Met deze resultaten zetten we de puntjes op de 'i' van het uitvoeringsprogramma. Hierin komen projecten die onze interne en externe dienstverlening en communicatie optimaliseren.

Communicatie

Op het gebied van communicatie ging in 2023 extra aandacht uit naar klimaatadaptatie. Zo organiseerden we een regentonnenactie en hebben we klimaatstraten geopend. Er ging veel aandacht naar flexwonen en nieuwe wetgeving zoals de Omgevingswet, WOO, Wep en digitale toegankelijkheid. We maakten een intern communicatieplan en een plan voor de arbeidsmarktcommunicatie. In 2024 starten we met de uitvoering van beide plannen. Onze sociale media-kanalen kregen een herkenbare uitstraling in onze huisstijl. Tot slot bliezen we het gemeentelijk Instagram-account nieuw leven in.

We bestedden ook veel aandacht aan de communicatie rondom grootschalige energieprojecten. We lanceerden een smartphone-app voor nieuws over deze onderwerpen en we startten met een digitale nieuwsbrief. Dit laatste middel gaan we in 2024 ook voor andere onderwerpen toepassen.

Borselse Voorwaarden Groep

De Borselse Voorwaarden Groep werd opgericht: een groep van 100 inwoners ondersteund door lokale experts stelden in een intensief participatietraject de Borselse Voorwaarden op. Hierin staat wat er bijvoorbeeld nodig is voor het landschap, de leefbaarheid en veiligheid in Borsele als er nieuwe energieprojecten bijkomen.

Samen denken, samen doen

We bezochten de laatste dorpen in het kader van B2030 (Kwadendamme en 's Gravenpolder) en begin 2023 werd de participatienota vastgesteld door de gemeenteraad. Hierin staat op welke manier wij met ons inwoners willen participeren. We hebben voorbereidingen getroffen voor een online participatieplatform. Op een laagdrempelige wijze kunnen inwoners meedenken en meepraten over gemeentelijke vraagstukken en projecten op wijkniveau.

Inwonerspanel

Met het inwonerspanel peilen we meningen en verzamelen we kennis over actuele onderwerpen bij onze inwoners. Naast het onderzoek naar onze dienstverlening en communicatie hebben we het panel vragen gesteld over het onderwerp toegankelijkheid. Toegankelijkheid betekent dat iedere inwoner toegang heeft tot dezelfde plekken en diensten. Dit geldt voor mensen met en zonder een (on)zichtbare beperking.

Informatievoorziening

In 2022 is een i-Visie voor alle zes de deelnemende organisaties (Bevelandse gemeenten en GR De Bevelanden) opgesteld. Werken vanuit een i-Visie raakt niet alleen de ICT, maar de gehele organisatie. Er zijn vier speerpunten geformuleerd:

Speerpunt 1: We versterken het contact met onze klanten.

Speerpunt 2: We hebben een toekomstgerichte duurzame organisatie.

Speerpunt 3: We werken datagedreven.

Speerpunt 4: We investeren in (digitaal) samenwerken, zowel intern als extern.

In vervolg op de i-Visie is gekeken hoe we wensen op het gebied van informatievoorziening kunnen realiseren tot resultaten middels i-Visie projecten. Hiervoor hebben we samen met zes deelnemende organisaties het proces Project Portfoliomanagement opgezet. Hier worden de wensen en ambities van elke organisatie in kaart gebracht, besproken en keuzes gemaakt. Dit omdat we niet elke wens in kunnen vullen gezien de beperkte middelen en menskracht.

Informatiebeveiliging en privacy

We investeren in goede beveiliging van informatie en de bescherming van de privacy van onze inwoners. We hebben dit jaar de formatie van de rollen Chief Information Security Officer (CISO), Privacy Officer (PO) en Functionaris Gegevensbescherming (FG) uitgebreid. Naast de technische kant van informatieveiligheid, focussen we ons ook op de menselijke kant. Bewustwording is een belangrijk thema.

Actualiteit van beleid en procedures

We hebben verder uitvoering gegeven aan het in 2022 vastgestelde Strategisch Informatiebeveiligingsbeleid. Aanvullend hebben we Webapplicatiebeleid vastgesteld.

Na de evaluatie van het privacybeleid in 2022 hebben we in 2023 nieuw privacybeleid vastgesteld. Niet alleen op grond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), maar ook op grond van de Wet politiegegevens (Wpg). De Wpg geldt voor de opsporingstaken van de buitengewoon opsporingsambtenaren (boa).

ENSIA-audit

Over 2023 verantwoorden we onszelf weer via de ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit). ENSIA is een initiatief van gemeenten, het ministerie van BZK en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). ENSIA streeft naar een zo effectief en efficiënt mogelijk ingericht verantwoordingsstelsel over informatiebeveiliging en informatiekwaliteit.

Het onderzoek van de externe auditor geeft aan dat onze processen rondom DigiD op orde zijn. Wij voldoen aan de gestelde informatiebeveiligingsnormen. Het onderzoek van de externe auditor geeft daarnaast aan dat we niet volledig voldoen aan de wettelijk gestelde eisen en normen in het kader van informatieveiligheid rondom het gebruik en beheer van alle Suwinet-aansluitingen. De aansluiting van GR de Bevelanden voldoet namelijk niet volledig.

Wpg-audit

In 2022 hebben we een eerste audit op grond van de Wet politiegegevens (Wpg) laten uitvoeren. De resultaten verplichtte ons om een verbeterplan op te stellen en binnen een jaar een hercontrole te laten uitvoeren. Deze hercontrole heeft plaatsgevonden in de tweede helft van 2023. De resultaten laten zien dat we goede stappen hebben gezet in de naleving van het Wpg-normenkader en werken hier de komende jaren verder aan.

NIS2

In 2023 zijn we gestart met de voorbereiding van de aankomende nieuwe Europese-richtlijn NIS2, die in 2024 in nationale wetgeving zal worden vertaald. De omvang en de impact van NIS2 zijn potentieel enorm. Het doel is om de nationale en Europese veiligheid te borgen, waarbij digitale veiligheid een prioriteit is. Met deze richtlijn wordt van een paar duizend vitale Europese entiteiten, zowel publieke als private, naar meer dan honderdduizend gegaan. Net als bij de AVG is er risico op boetes en op bestuurlijke aansprakelijkheid. De NIS2 wordt per oktober 2024 audit plichtig.

Incidenten

Er zijn zestien incidenten gemeld bij de CISO en/of FG. Vijf incidenten betroffen een datalek met persoonsgegevens. Deze datalekken zijn volgens procedure gemeld en behandeld. Waar nodig hebben we betrokkenen en/of de Autoriteit Persoonsgegevens op de hoogte gesteld. Vijf beveiligingsincidenten betroffen het te laat afmelden van een vertrokken medewerker bij de GR ICT Servicedesk. Daarnaast hebben we vijf keer te maken gehad met diefstal/verlies van een toegangstag. Het laatste incident betrof een poging tot CEO-fraude. Deze poging is zonder gevolgen gebleven. Alle incidenten zijn volgens de procedure gemeld en afgehandeld.

Data-geïnfomeerd werken

In 2023 heeft het MT een visie voor data-geïnfomeerd vastgesteld en hebben we de business-intelligence applicatie IBM Cognos Analytics aangeschaft. Met deze applicatie worden gegevens geïntegreerd, geanalyseerd en gepresenteerd in de vorm van dashboard en rapportages. De data-analist is en blijft nauw betrokken bij het sociaal domein en is inmiddels gestart met een project over afvalinzameling.

Concerncontrol**Inleiding**

In de jaarrekening hebben wij de rechtmatigheidsverantwoording opgenomen met betrekking tot de begrotingsonrechtmatigheden. In het op 7 december 2023 vastgestelde controleprotocol voor de jaren 2023 en 2024 is bepaald dat door het college alle bevindingen over de financiële rechtmatigheid boven de rapportagegrens van € 50.000 (voor begrotingsonrechtmatigheden) in de paragraaf bedrijfsvoering aan de raad worden toegelicht.

Naast deze toelichting gaan wij hieronder in op de bevindingen van het voorwaarden criterium en het misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) criterium. De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld volgens de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en de financiële- en controleverordeningen van onze gemeente. Daarnaast geldt het door de gemeenteraad op 7 december 2023 vastgestelde normenkader.

Begrotingscriterium

Het begrotingscriterium heeft betrekking op de grenzen van de baten en lasten in de door de raad geautoriseerde begroting. Het gaat hierbij om de exploitatie, investeringskredieten en de hiermee samenhangende programma's, waarbinnen de financiële beheershandelingen tot stand komen.

In de Financiële beheersverordening van de gemeente Borsele is ten aanzien van de Begrotingsrechtmatigheid (in artikel 12) het volgende opgenomen:

12.1 Het begrotingscriterium is een criterium van rechtmatigheid dat betrekking heeft op de grenzen van de baten en lasten in de door de raad geautoriseerde begroting van exploitatie en investeringskredieten en de hiermee samenhangende programma's, waarbinnen de financiële beheershandelingen tot stand moeten zijn gekomen;

12.2. De begrotingsrechtmatigheid wordt beoordeeld op het niveau waarop de begroting door de raad is geautoriseerd, zoals is opgenomen in artikel 5.

12.3. Bij investeringsprojecten wordt de begrotingsrechtmatigheid beoordeeld op het niveau van het totaal gevoteerde kredietbedrag. Een overschrijding van het jaarbudget, passend binnen het totaalbedrag van het krediet, wordt daarmee als rechtmatig beschouwd.

12.4. Van begrotingsonrechtmatigheden is sprake als het college bij de realisatie van doelen en het realiseren van activiteiten de door de gemeenteraad vastgestelde budgetten voor wat betreft de lasten of investeringsbudgetten overschrijdt, toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves die niet door de

*gemeenteraad zijn vastgesteld en als bij overschrijdingen van lasten of investeringsbudgetten en/of lagere of hogere baten dan begroot de begroting niet tijdig met begrotingswijzigingen is aangepast. **Afwijkingen die in de jaarrekening aan de raad worden gemeld en toegelicht, worden in deze als tijdig beschouwd.***

12.5 Uitgangspunt is dat iedere afwijking van de begroting als onrechtmatig wordt beschouwd. Afwijkingen worden als acceptabel aangemerkt in de volgende situaties:

- a. Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren.*
- b. Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling.*
- c. De overschrijding is geautoriseerd door middel van de vaststelling van een tussentijdse rapportage.*

12.6. Begrotingsonrechtmatigheden die passen binnen het bestaande beleid van de raad, worden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording (voor zover de verantwoordingsgrens voor afzonderlijke fouten of onduidelijkheden is overschreden), maar worden niet nader toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

Bij onze controles voor het begrotingscriterium hebben wij onrechtmatigheden geconstateerd die uitkomen boven de verantwoordings- en rapporteringsgrens voor fouten (resp. € 794.000 en € 50.000).

Bevinding	Bedrag	Toelichting	Maatregel
Strategische aankoop Prinses Irenestraat.	€235.800	Deze strategische aankoop is niet vooraf aan de raad voorgelegd.	Wij gaan het proces voor strategische aankopen beoordelen, aanpassen waar nodig en implementeren in de organisatie.
Diverse investeringen	€ 138.500	Dit betreft 9 verschillende investeringen met een overschrijding kleiner dan € 50.000. Deze worden niet afzonderlijk toegelicht.	N.v.t.

Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheershandelingen. Deze eisen zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving en hebben betrekking op aspecten als doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur.

Bevinding	Bedrag	Toelichting	Maatregel
Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed	€ 535.000	Het betreft hier 2 diensten zijn als financieel onrechtmatig aangemerkt. Dit betreft in beide gevallen inhuur van tijdelijke ondersteuning. Om te bepalen of de inhuur onder de EU-grens blijft, moet de contractwaarde van de totale inleenperiode bepaald worden. Deze komen boven de EU-grens van € 215.000 en zijn daarmee financieel onrechtmatig.	Vanaf 1 maart 2024 heeft de gemeente een raamovereenkomst met Maandag. Alle nieuwe inhuur en verlenging van bestaande inhuur wordt vanaf die datum zoveel mogelijk ondergebracht bij Maandag. In alle gevallen waar dit niet mogelijk is en er inhuurcontracten met andere aanbieders worden afgesloten zal er worden toegezien dat het eigen inkoop- en aanbestedingsbeleid wordt gevolgd en dat contracten goed worden vastgelegd.

Misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) criterium

Het misbruik en oneigenlijk gebruik heeft betrekking op het voorkomen, detecteren en corrigeren van misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsmiddelen en gemeentelijke eigendommen bij financiële beheershandelingen. De gemeente Borsele heeft nog geen beleid met betrekking tot Misbruik & Oneigenlijk gebruik vastgesteld. Wij verwachten in 2024 een beleid hiervoor vast te stellen.

Doelmatigheidsonderzoeken

In 2023 heeft onze controller meegewerkt aan een extern onderzoek bij het Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL). Dit rapport is in november 2023 opgeleverd aan het bestuur van het RBL.

In 2023 stond er één intern onderzoek op de planning met als titel: inzicht in gemeentelijk vastgoed. Dit onderzoek zal naar verwachting in juli 2024 worden opgeleverd.

Voortgang 213a Onderzoeken

In de verordening 213a gemeentewet is ten aanzien van de terugkoppeling van de verrichte onderzoeken in artikel 4 opgenomen: *Het college rapporteert in de paragraaf bedrijfsvoering van de begroting en jaarstukken over de voortgang van de onderzoeken naar de doelmatigheid en doeltreffendheid.*

Hieronder treft u een overzicht aan van de nog openstaande aanbevelingen uit eerder uitgevoerde onderzoeken van de afgelopen jaren:

Jaartal	Titel Onderzoeksrapport	
2020	Zicht op de financiële positie van de gemeente Borsele	
Nr.	nog uit te voeren aanbevelingen	Datum gereed
2	Verbeter de informatiewaarde van de jaarverantwoording nog verder door: <ul style="list-style-type: none"> • een samenvatting van de kengetallen (zoals opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheer) op te nemen met signaleringswaarden van de provincie Zeeland en dit ook te visualiseren door middel van een zgn. stoplichtmodel. • een overzicht te geven van de vermogenspositie van de gemeente Borsele, met daarbij vermeld de minimumnorm als het landelijke en het Zeeuws gemiddelde. 	n.t.b.
3	Ga het gesprek met de raad (auditcommissie of raads werkgroep) aan over het verder verbeteren van de financiële stuurinformatie, om de informatiebehoefte van de raad nader te duiden.	n.t.b.
4	Voer een houdbaarheidstest gemeentefinanciën uit.	n.t.b.
Jaartal	Titel Onderzoeksrapport	
2021	Inhuren met beleid	
Nr.	nog uit te voeren aanbevelingen	Datum gereed
3	Evalueer met regelmaat de ontwikkeling van de aard en omvang van externe inhuur en de werking van de beheersmaatregelen en rapporteer hierover aan de raad.	n.t.b.
4	Voer na afloop van iedere inhuuropdracht een evaluatie uit met de betreffende persoon om meer zicht te krijgen op mogelijke verbeterpunten ten aanzien van het opdrachtgeverschap van de gemeente.	n.t.b.
5	Bespreek met de raad in welke mate en op welke wijze zij bij dit onderwerp betrokken wil zijn. Is de huidige werkwijze – waarbij door de organisatie wordt gestuurd op beheersmatige aspecten – voldoende, of is er de ambitie om kaders te stellen in de vorm van een strategische visie?	n.t.b.
Jaartal	Titel Onderzoeksrapport	
2022	Grip op gemeenschappelijke regelingen	
Nr.	nog uit te voeren aanbevelingen	Datum gereed
1	nota verbonden partijen	3e kwartaal 2024
2	Opstellen risicoprofiel Grén (onderdeel nota verbonden partijen)	3e kwartaal 2024
3	Omschrijving bestuurlijk opdrachtgeverschap en eigenaarschap per GR (onderdeel nota verbonden partijen)	3e kwartaal 2024

Paragraaf Wet Open Overheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden, als opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur. Het doel van de Woo is een open overheid, die zorgdraagt voor een adequate en toegankelijke informatievoorziening. De Woo legt aan bestuursorganen een aantal verplichtingen op. Eén van deze verplichtingen is het geven van een impuls aan openbaarheid door in de begroting en het verantwoordingsverslag in de jaarstukken aan te geven hoe rekening wordt gehouden met de bepalingen uit de Woo.

De Wet open overheid kent samengevat vier belangrijke aspecten:

1. De verplichting voor ieder bestuursorgaan om een Woo contactfunctionaris aan te wijzen;
2. Verplichtingen gericht op passieve openbaarmaking;
3. Verplichtingen gericht op actieve openbaarmaking;
4. Het op orde brengen van de (digitale) informatiehuishouding.

Woo contactfunctionaris

Per 1 mei 2022 hebben we verplicht een Woo contactfunctionaris aangewezen. In 2023 is het aantal contactfunctionarissen uitgebreid van drie naar vier. De Woo contactfunctionaris moet zorgen voor de beantwoording van vragen over de beschikbaarheid van publieke informatie. De Woo contactfunctionarissen zijn in staat om in gesprek te gaan met onze inwoners en collega's over vragen over de Woo. De uitvoering van de Woo vraagt een forse tijdsinvestering van onze medewerkers. Gaandeweg 2024 hopen we meer inzicht te krijgen op de daadwerkelijk benodigde personele capaciteit.

Passieve openbaarmaking

Ten behoeve van het recht van de inwoner om een Woo-verzoek (naast schriftelijk) ook elektronisch in te kunnen dienen is op de website van gemeente Borsele een mogelijkheid gecreëerd om eenvoudig een Woo-verzoek in te dienen. Uit efficiency-oogpunt gaan we werken met anonimiseringssoftware. We verwachten dat deze software in 2024 beschikbaar is voor onze medewerkers.

Actieve openbaarmaking

De Woo stelt de verplichting om elf benoemde informatiecategorieën actief te publiceren. Deze verplichting zal niet voor alle elf categorieën tegelijk gelden. Over de ingangsdatum van deze verplichting is op dit moment nog geen zekerheid. De uitwerking van deze wet heeft een lange aanloop en kent de nodige bijstellingen in het voortraject. Het is inmiddels wel duidelijk dat de gemeente verantwoordelijk is voor de opslag en publicatie van documenten. Wij zorgen ervoor dat wij voldoen aan de Woo door de op dat moment verplichte informatiecategorieën actief te publiceren. We willen dit jaar de Woo-verzoeken, inclusief de beslissingen en bijbehorende verstrekte informatie, op de website publiceren. Daarnaast is het belangrijk dat medewerkers en bestuurders zich bewust zijn van de impact van de Woo op hun werk en nog meer het belang inzien van een transparante overheid.

Informatiehuishouding op orde

De Woo verplicht dat de digitale informatiehuishouding binnen acht jaar op orde is. Dit betekent dat er maatregelen moeten worden genomen om informatiebestanden duurzaam toegankelijk te creëren en te behouden. Informatie is duurzaam toegankelijk als die gedurende de vastgestelde bewaartermijn voldoet aan de duurzame toegankelijkheid van overheidsinformatie (DUTO)-kenmerken, waaronder: vindbaar, beschikbaar, leesbaar, interpreteerbaar, betrouwbaar en toekomstbestendig. In 2024 starten we met het opstellen van een meerjarenplan, waarin we maatregelen opnemen om informatiebestanden te laten voldoen aan de DUTO-eisen.

Doelstelling 2023

De gemeente maakt al diverse informatie uit eigen beweging openbaar. Daarnaast werken we aan de verbetering van de informatiehuishouding. De veranderopgave is groot en de wetgeving die in werking moet gaan treden is erg omvangrijk. Daarom zetten we in op ambitieniveau Basis. Dat houdt in dat wij voldoen aan het wettelijk minimum voor het openbaar maken van de overheidsstukken van de zeventien categorieën. Vanuit daar kunnen we (eventueel) doorgroeien naar hogere ambitieniveaus. De gefaseerde inwerkingtreding van de verplichte categorieën biedt ons tijd en ruimte om aan de verplichtingen te voldoen. In het jaar 2023 zijn 21 Woo-verzoeken ontvangen: 5 verzoeken zijn ingetrokken, op 12 verzoeken is besloten, 3 verzoeken zijn nog in behandeling, 1 verzoek is doorgestuurd.

Paragraaf Projecten

Momenteel lopen er verschillende grote projecten binnen de gemeente Borsele. In deze paragraaf lichten we toe wat de projecten inhouden. Ook lichten we toe wat de status ervan is om op deze manier het overzicht te behouden.

Grootschalige energietransitie en Leefkwaliteit Borsele

Algemeen

Er komen veel ontwikkelingen op Borsele af. Met name als het gaat om ontwikkelingen die verband houden met de grootschalige energietransitie. Naast elektriciteitsinfrastructuur, ontwikkelingen rondom waterstof en converterstations heeft de minister van Klimaat en Energie op 9 december 2022 Borsele aangewezen als voorkeurslocatie voor de mogelijke bouw van twee nieuwe kerncentrales. Ons doel is om in goed overleg met onze inwoners te zorgen dat de landelijke opgaven in de grootschalige energietransitie leiden tot een versterking van de leefkwaliteit van de gemeente Borsele. Dit geldt voor het geval er wordt gekozen voor Borsele als ontwikkellocatie. Onder leefkwaliteit verstaan we met name:

- Veiligheid en gezondheid;
- Landschap, natuur en water;
- Wonen, werken, voorzieningenniveau en sociale verbinding.

In verband met deze ontwikkeling is er een nieuw team binnen onze organisatie geformeerd. Dit team moet er mede voor te zorgen dat de leefkwaliteit in onze gemeente wordt gewaarborgd en/of zelfs ten gevolge van de grootschalige energietransitie wordt verbeterd. Door het ministerie van EZK is ondertussen na onderhandeling (mondeling) toegezegd dat de hiervoor door ons (in)directe gemaakte kosten 100% worden vergoed voor de jaren 2022, 2023 en 2024. We verwachten in de loop van 2024 van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat duidelijkheid te krijgen of Borsele definitief de locatie gaat worden voor de twee extra kerncentrales.

Uitvoering

In 2023 stelden we samen met onze inwoners een aantal randvoorwaarden op. Deze randvoorwaarden hebben betrekking op de ontwikkelingen rondom de grootschalige energietransitie. Tegelijkertijd wachten we niet met investeren in de leefkwaliteit totdat we de projecten kunnen realiseren. We willen nu al aan de slag met versterking van de leefkwaliteit. In overleg met het ministerie van EZK en de provincie Zeeland onderzoeken we hoe we hier in 2024 al mee kunnen starten. We kijken daarbij naar de mogelijkheden die de Gebiedsinvesteringen Netten op Zee Borsele bieden.

Gebiedsinvesteringen Netten op Zee

Algemeen

De komende jaren worden in verschillende regio's aanlandingen gerealiseerd voor windenergie op zee. Hiervoor stelt het kabinet € 500 miljoen beschikbaar. Dit geld is bedoeld om investeringen te doen om de leefkwaliteit in deze gebieden te verbeteren. Het Rijk financiert deze middelen voor ongeveer 50% uit Europese middelen. De middelen worden via twee tranches beschikbaar gesteld. De eerste tranche van € 220 miljoen wordt vanaf 2024 aan de regio's beschikbaar gesteld. Hiervan is ongeveer € 50 miljoen gereserveerd worden voor de regio Zeeland. Hiervan komt naar verwachting circa €

20 miljoen beschikbaar voor Borsele. Om als regio aanspraak te maken op deze middelen hebben we in 2023 meegewerkt aan de totstandkoming van een concept 'Regioplan Gebiedsinvesteringen Netten op Zee'. Het Regioplan richt zich op de eerste tranche van de gebiedsinvesteringen. Die investeringen zijn gericht zijn op het versterken van de leefkwaliteit, en worden aangewend voor één of meerdere van onderstaande thema's:

1. Thema 1: behoud en versterken van natuur
2. Thema 2: verbeteren van de fysieke leefomgeving
3. Thema 3: versterken van de regionale economie
4. Thema 4: versnellen en toepassen van de (duurzame) energietransitie

Mainportprogramma Zeeland/West-Brabant

Algemeen

In 2022 zijn de havengebieden van Vlissingen, Borsele, Terneuzen en Moerdijk aangewezen als mainport. Dit is de mainport Zeeland/West-Brabant. Deze aanwijzing is gedaan door het ministerie van Justitie en Veiligheid. Hierdoor ontvangt de mainport structurele financiële middelen tot 2030. De inzet van deze financiële middelen is geborgd in het mainportprogramma. Hierin staat beschreven welke maatregelen de komende jaren geïmplementeerd gaan worden. Ieder jaar herijkt het ministerie het meerjarenplan, rekening houdend met de ontwikkelingen in de samenleving en in het bedrijfsleven.

Pijlers

Het mainportprogramma is opgedeeld in vier pijlers. Deze pijlers komen voort uit de kwetsbaarheden van de systeemanalyse van de Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO). Binnen deze pijlers vinden verschillende activiteiten plaats om te komen tot een weerbaar en integer havengebied, elk gericht op een specifiek onderdeel. Binnen alle pijlers wordt samengewerkt volgens de publiek-private samenwerking. De collega's van het programmabureau nemen de projectleiding op zich.

Pijler 1: Onderzoek, kennis en informatiedeling

Activiteiten in deze pijler richten zich op het tot stand brengen van transparante kennis- en informatiedeling tussen publieke- en private partijen in de mainports. Zo houden we een actueel beeld en overzicht.

Pijler 2: Preventie: weerbaarheid (fysiek, sociaal en digitaal)

Focus op kwetsbare schakels is cruciaal. Scenario's van criminele activiteiten laten zwakke plekken zien. We proberen met verschillende barrières deze zwakke plekken weg te nemen en zo een weerbaar havengebied te creëren. Zowel op technologisch als menselijk vlak.

Pijler 3: Preventie en repressie (informatie en onderzoek als verbindende pijler)

Gezamenlijk hebben we de opgave om de integraliteit in de aanpak te versterken, meer focus te leggen op slimme interventies en kennis en expertise te delen om ondermijning tegen te gaan. Informatie en onderzoek speelt hierbij de sleutelrol. Voor een effectieve aanpak moeten we namelijk over een actueel en compleet beeld beschikken.

Pijler 4: toezicht, handhaving, opsporing en vervolging

De uitgestrektheid van de gebieden, de grote aantallen goederenstromen en de diversiteit aan activiteiten zorgen voor een uitdaging voor opsporings- en handhavingsdiensten. De druk op de Zeeuwse en West-Brabantse zeehavens neemt de komende jaren enkel toe. Dit vraagt een uitbreiding van bestaande toezichts-, handhavings-, opsporings- en vervolgingscapaciteit.

Masterplan Nieuwdorp**Algemeen**

Het doel van het Masterplan Nieuwdorp is om dit dorp toekomstbestendig te maken door de sociaal-maatschappelijke voorzieningen (waaronder het dorps huis en de school) duurzaam te vernieuwen. Dit doen we door het creëren van een dorps hart, verbetering van de verkeerssituatie en de verkeersafwikkeling van het dorp en het optimaliseren van de (woon)omgeving. We houden daarbij rekening met (toekomstige) ontwikkelingen en wetgeving op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptie en energietransitie. We voeren het Masterplan uit in twee fasen. In 2024 zetten we de uitvoering van fase 1 verder voort.

Uitvoering

Er zijn twee deelprojecten afgerond: kavel Steketeepad (Stekestekje) en de klimaatstraat Prinses Margrietstraat. Het dorps hart en het middengebied zijn nog in uitvoering.

Dorps hart

In het dorps hart wordt een multifunctionele accommodatie (mfa) met dorps huis, school, kinderopvang en gymzaal gerealiseerd. We verwachten dat het project eind 2024 klaar is.

Middengebied

De gereformeerde gemeente gaat een nieuwe kerk bouwen. Over de plannen van het bedrijf GEO Energie zijn we in gesprek. We beraden ons nog over de invulling van onze eigen kavels. De plannen stemmen we op elkaar af en gaan we in de loop van 2024 verder ontwikkelen.

Regio Deal**Algemeen**

De nieuwe Regio Deal 2023 focust zich op verhoging van de brede welvaart in en rond het kansrijke en kwetsbare grensgebied van North Sea Port District (NSPD). Het doel is om inwoners, bedrijven en voorzieningen te behouden en aan te trekken voor de regio. Dit gaan we doen door gericht te investeren in de verbetering van leefkwaliteit en de versterking van het vestigingsklimaat. Om brede welvaart te bereiken, zetten we in op drie sleutelopgaven:

1. Versterken van een gezonde leefomgeving door toevoegen van groene kwaliteit en positieve gezondheid in binnensteden, koppelingsgebieden en kernen.
2. Aantrekken van talent door innovatie, kennistransfer en cultuurvernieuwing.

3. Vergroten bereikbaarheid van voorzieningen door slimme, landgrens-overstijgende en duurzame mobiliteit.

Uitvoering

Op 26 september 2023 is het convenant door alle betrokken partijen ondertekend. Vanaf 2024 starten we met de uitvoering van onderstaande projecten. Voor de actuele stand van zaken van de projecten verwijzen we u naar de desbetreffende programma's.

1. Versterken van gezonde leefomgeving:
 - Groenstructuurplannen Borssele, 's-Heerenhoek, Lewedorp en Nieuwdorp.
 - Motoriekroute.
 - Koppelingsgebied 's-Heerenhoek.
 - Kernegezond Borsele.
2. Aantrekken van talent:
 - KlompenLab. De uitvoering van dit project ligt in handen van stichting De Klompenkapper. De stichting heeft als doel het bevorderen en instandhouden van het machinaal klompen maken in Nederland. Wij verzorgen als gemeente Borsele de cofinanciering.
3. Vergroten bereikbaarheid:
 - Hubontwikkeling Heinkenszand.

Paragraaf Grondbeleid

Algemeen

Voor 2023 hanteren we het beleid zoals vastgesteld in de nota Grondbeleid 2015-2019. In 2023 zijn we gestart met de voorbereidingen voor de actualisering van deze nota. Dit in verband met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024. De omgevingsvisie is in 2023 door de gemeenteraad vastgesteld.

De twee belangrijkste kerndoelstellingen van het grondbeleid zijn:

- het bevorderen van het gewenste ruimtegebruik en de ruimtelijke kwaliteit;
- het streven naar een financieel gezond grondbedrijf. Winstgevende plannen moeten verlieslatende kunnen compenseren.

Visie

De nota Grondbeleid geeft inzicht in het gemeentelijk handelen bij locatieontwikkelingen. Met het grondbeleid als instrument kunnen de ruimtelijk-economische doelen zoals die in andere beleidsdocumenten zijn vastgelegd, uitgevoerd worden. Dit geldt vooral voor de woningbouwplanning en het bedrijventerreinprogramma. De kerndoelstellingen zijn vertaald naar specifieke beleidsuitgangspunten waaraan de uitvoering van het grondbeleid kan worden getoetst.

Wijze waarop grondbeleid wordt uitgevoerd

De gemeente streeft naar een actief grondbeleid. Hiermee heeft de gemeente meer invloed en kunnen we de kerndoelstellingen beter realiseren. Als gevolg van de achter ons liggende economische crisis en de verwachte demografische ontwikkelingen schuiven we meer op naar faciliterend grondbeleid. Wanneer kansen zich aandienen, risico's overzienbaar zijn en sterke sturing gewenst is, blijft de mogelijkheid van actief optreden aanwezig. Om deze laatste reden is ervoor gekozen het gebied Platepolder in Heinkenszand zelf te exploiteren. Hierbij hebben we rekening gehouden met de hoeveelheid aan projectontwikkelaars uit te geven kavels, zoals genoemd in de nota Grondbeleid. Met dit plan kunnen we aan de toekomstige vraag aan woningbouw op Heinkenszand voldoen. In 2024 gaan we verder met het uitdiepen van de locaties waar we nog gronden hebben voor woningbouw en het onderzoek naar de behoeftenvraag per kern.

Actuele prognose resultaten

Op basis van de jaarrekening 2023 prognosticeren wij op termijn nog een positief resultaat van € 814.353 van alle in exploitatie zijnde plannen. Op deze plannen zijn, via de jaarlijkse resultaatbepaling, al winsten genomen voor in totaal € 13.700.434.

Bouwgronden in exploitatie	Aantal m2	Boekwaarde 31-12-2023	Geraamde kosten	Geraamde opbrengsten	Geraamd Resultaat	Gerealiseerde winstnemingen
Woningbouw:						
Borsele, Stadshoek	948	-277.477	339.558	151.680	-89.599	288.121
's-Gravenpolder, Oostgaarde	6.143	-1.106.953	1.327.531	1.397.160	-1.176.582	2.073.174
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 2	0	-117.313	117.283	0	-30	-114.411
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 3	7.370	-303.054	1.927.513	1.628.653	-4.194	-500.000
's-Heerenhoek, De Blikken 2	4.873	33.060	789.627	934.385	-111.698	513.897
Heinkenszand, Over de Dijk 2 en 3	0	-327.895	205.460	0	-122.435	8.823.695
Heinkenszand. Stenevate	0	-164.326	137.469	0	-26.857	264.734
Heinkenszand Platepolder	15.174	963.421	2.309.266	4.061.485	-788.798	72.447
Kwadendamme, 2001	0	-25.352	25.808	0	456	538.901
Lewedorp, Nieuwe Kraaijertpolder	644	-722.091	300.426	112.700	-534.365	3.247.814
Oudelande, Tolhoek	4.500	-61.068	912.616	851.953	-405	-231.000
Ovezande, Plataanweg 2001	8.375	549.816	874.778	1.426.465	-1.871	-343.378
Ovezande, Nieuwstraat	4.893	-827.451	300.886	888.480	-1.415.045	343.099
Bedrijventerreinen:						
Heinkenszand, Noordzak fase 3	9.090	21.739	554.276	994.920	-418.905	492.881
Totaal	62.010	-2.364.944	10.122.497	12.447.881	-4.690.328	15.469.974

NB: In de jaarrekening 2023 zijn alle plannen opnieuw doorgerekend. Bovenstaand overzicht sluit aan op de gegevens van de jaarrekening.

In het BBV en de notities van de commissie BBV zijn regels bepaald hoe de grondexploitaties berekend moeten worden en hoe we tussentijds winsten en verliezen moeten nemen. Ieder jaar rekenen we deze opnieuw door, op grond van de laatst bekende inzichten en grondslagen. Dit kan leiden tot jaarlijkse winst- en verliesnemingen. Deze mutaties verwerken we vervolgens in de jaarrekening. In de grondslagen van de jaarrekening nemen we uitgangspunten voor onze berekeningen op zoals het rentepercentage en de kostenindexatie. Winsten en verliezen compenseren we door onttrekkingen of dotaties aan de reserve bouwgrondexploitaties. De reserve is gemaximeerd op € 3.000.000. Jaarlijks beoordelen we in de jaarrekening of de hoogte van de reserve toereikend is om de geschatte risico's af te dekken.

De niet in exploitatie genomen gronden horen niet meer tot het grondbedrijf. Zij worden opgenomen onder de materiele vaste activa als strategische gronden. Als een bestemmingsplan door de raad wordt vastgesteld, wordt die strategische grond overgeheveld naar dat bestemmingsplan. In principe

moeten strategische gronden op marktwaarde worden gewaardeerd. De marktwaarde kan afwijken van de aankoopprijs en kan leiden tot afwaardering van de grond. Al onze strategische gronden zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Woningbouw en industrie

Regionale samenwerking en afstemming

Periodiek maken de vijf Bevelandse gemeenten regionale woningafspraken. De huidige woningafspraken bevatten per gemeente een woningbouwplanning voor de periode tot 2025. Die woningbouwplanningen zijn op elkaar afgestemd zodat er een evenwichtige woningmarkt ontstaat binnen de regio. Die woningmarkt is afgestemd op de veranderende samenstelling van de bevolking en de daarmee veranderende vraag. In de nationale woon- en bouwagenda van maart 2022 is bepaald dat er in Nederland tot 2030 900.000 woningen gebouwd moeten worden, waarvan tweederde betaalbaar. De provincie Zeeland maakt op basis hiervan prestatieafspraken met het Rijk over de bouwopgave voor Zeeland (de zogenaamde Zeeuwse woondeal). In 2024 maken wij met de gemeenten in de Bevelanden een doorvertaling van deze prestatieafspraken in nieuwe regionale woningmarktafspraken. We stellen een planning/prioritering op voor de planologische voorbereiding van potentiële bouwlocaties om te kunnen voldoen aan de bouwopgave voor Borsele tot 2030, die voortvloeit uit de Zeeuwse woondeal en de regionale woningmarktafspraken De Bevelanden. Woningbouwprojecten worden volgens deze planning gerealiseerd. De behoefte aan levensloopbestendige woningen blijft aanhouden. Bij de inrichting van nieuwe plannen houden we hier rekening mee. Die behoefte merken we ook bij de ontwikkeling van de Platepolder in Heinkenszand.

Bedrijventerreinenprogramma

Gedeputeerde Staten heeft een geactualiseerde prognose vastgesteld voor de behoefte aan bedrijventerreinruimte. Aan de hand daarvan hebbende regio's de programmering van de terreinen verder uitgewerkt. De vijf Bevelandse gemeenten, vertegenwoordigd in het Bestuurlijk Platform De Bevelanden, hebben het geactualiseerde Bedrijventerreinprogramma De Bevelanden 2021-2030 eind april 2022 ter goedkeuring voorgelegd aan Gedeputeerde Staten. Gedeputeerde Staten heeft ingestemd met de bedrijventerreinprogrammering, waardoor deze vanaf 2022 geldt. In dit programma zijn afspraken gemaakt over kwalitatieve verbetering van de huidige bedrijventerreinen en de regionale toekenning van ontwikkelruimte. Bij de regionale goedkeuring van nieuwe initiatieven kijken we onder andere naar de vraag vanuit de markt. Elke twee jaar bekijken we de wensen van de gemeenten op basis van gezamenlijk opgestelde criteria. Borsele heeft alleen op bedrijventerrein Noordzak nog een aantal kavels beschikbaar. Wij spannen ons ervoor in dat er in de regionale programmering ruimte komt voor noodzakelijke uitbreiding van bestaande solitaire bedrijven.

Grondprijzen

Wij rekenen marktconforme uitgifteprijzen. Hierbij kijken we zowel naar de kostprijs, de prijzen in de regio en het voorzieningenniveau van de betreffende woonkernen. De gemeenteraad stelt de prijzen eenmalig vast bij de vaststelling van het bewuste bestemmingsplan.

Erfpacht

Wij blijven gronden voor woningbouw en bedrijven aanbieden op twee manieren. Zowel koop als erfpacht is mogelijk. Erfpacht is mogelijk onder voor beide partijen aantrekkelijke voorwaarden.

Reserves

Aangezien grondexploitatie omgeven is door risico's, is er een reserve Bouwgrondexploitaties. Deze reserve is bedoeld als:

- Buffer voor verlieslatende grondexploitaties;
- Dekking voor onverwachte (meer)uitgaven in de grondexploitatie;
- Egalisatie van jaarlijkse winsten en verliezen;
- Dekking van de lasten van vennootschapsbelasting;
- Egalisatie voor herwaardering strategische gronden.

De reserve Kwaliteit Openbare Ruimte hangt nauw samen met de bouwgrondexploitaties. Deze reserve wordt met name gevoed uit verkoop van bouwgronden in bestemmingsplannen. Ook nieuwe initiatieven van particuliere ontwikkelaars dragen bij aan deze reserve. Wij gebruiken deze reserve voor openbare voorzieningen, zoals verbetering infrastructuur, versterking natuur, landschap en cultuurhistorie, dorpsvernieuwing, herstructurering en revitalisering van bedrijventerreinen en waterberging.

Overige ontwikkelingen

Hoewel de woningmarkt de laatste tijd herstel vertoont, zijn er toch ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op het tempo van de bouw. Er kunnen extra investeringen nodig zijn voor technische voorzieningen ten behoeve van het milieu. Zo vereisen gasloos bouwen, klimaatadaptatie en mogelijk ook de stikstofproblematiek extra maatregelen. Wij kunnen nog niet inschatten wat hiervan de financiële gevolgen zijn.

Paragraaf Verbonden partijen

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de definitie van en het beleid voor verbonden partijen. Van de belangrijkste verbonden partijen vermelden we: de vestigingsplaats, het publieke belang, het bestuurlijke belang, wie namens onze gemeente vertegenwoordigd is in het bestuur, wat de stemverhouding in het bestuur is, wat ons financiële belang is en de belangrijkste beleidsvoornemens van de verbonden partij.

Definitie verbonden partijen

Verbonden partijen zijn die partijen waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang verstaan we: zeggenschap, ofwel door vertegenwoordiging in het bestuur ofwel door het hebben van stemrecht. Met financieel belang doelen we op een bedrag dat aan de verbonden partij ter beschikking wordt gesteld en dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat en/of het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Deze definities houden in dat gemeenschappelijke regelingen en participaties in N.V. 's, B.V. 's, V.O.F.'s en commanditaire vennootschappen verbonden partijen zijn. Ook stichtingen en verenigingen kunnen onder de verbonden partijen vallen, indien de gemeente een zetel in het bestuur heeft en financiële risico's loopt. Een stichting of vereniging die jaarlijks subsidie krijgt, maar waaraan geen andere financiële verplichtingen verbonden zijn met een juridische afdwingbaarheid door derden is geen verbonden partij.

Beleid

De belangrijkste uitgangspunten voor deelname aan verbonden partijen zijn:

- De gemeente participeert uitsluitend in verbonden partijen als daarmee een publieke taak wordt gediend;
- De gemeente participeert uitsluitend in privaatrechtelijke rechtsvormen als de desbetreffende taak niet vanuit een publieke rechtsvorm kan worden uitgevoerd.

Kernvragen die de gemeente zichzelf hierbij regelmatig dient te stellen zijn:

- Corresponderen de doelstellingen van de verbonden partij nog steeds met die van de gemeente?
- Worden de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partij gerealiseerd?

Besliskader

Besliskader voor het oprichten van of deelnemen in verbonden partijen:

1. Vaststellen of er sprake is van een publiek belang dat door de gemeente moet worden behartigd.
Als dit het geval is:
2. Vaststellen of de gemeente, in de hoedanigheid van publiekrechtelijk rechtspersoon, zelf het publieke belang kan behartigen.
Als dit niet mogelijk of wenselijk is:
3. Vaststellen of de gemeente de bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheid beter kan overdragen aan een andere publiekrechtelijke organisatie.
Als dit niet mogelijk of wenselijk is:
4. Het oprichten van of deelnemen in een besloten vennootschap, naamloze vennootschap, stichting, vereniging of publiek-private samenwerking.

Criteria

Het ontwerpbesluit voor het oprichten van of deelnemen aan een verbonden partij, dat aan de gemeenteraad wordt voorgelegd, behandelt ten minste de volgende punten:

- Het besliskader verbonden partijen;
- De vertegenwoordiging in het bestuur;
- De andere betrokkenen in de verbonden partij;
- De financiële gevolgen voor de gemeente;
- De juridische aspecten.

Beleidskaders

Beleidskaders voor het aanwijzen van gemeentelijke vertegenwoordigers:

A. Gemeentelijke vertegenwoordiging in publiekrechtelijke organisaties.

Er worden geen raadsleden benoemd als vertegenwoordiger van de gemeente in een publiekrechtelijke organisatie, tenzij de publiekrechtelijke organisatie dit zelf voorschrijft.

B. Gemeentelijke vertegenwoordiging in privaatrechtelijke organisaties.

1. Het college benoemt geen collegeleden in:
 - a. Een raad van commissarissen,
 - b. Een raad van toezicht of
 - c. Het bestuur, tenzij het benoemen van collegeleden in genoemde functies in het bijzonder bij kan dragen aan het publieke belang en het private belang van de verbonden partij ook overeenstemt met het publieke belang. Het college dient de afweging tussen het publieke belang en belangenverstrengeling voor een dergelijke benoeming nadrukkelijk te motiveren.
2. Het college benoemt geen gemeenteambtenaren in:

- a. Een raad van commissarissen;
 - b. Een raad van toezicht.
3. Gezien de controlerende functie van de raad kunnen raadsleden niet de functie van gemeentelijke vertegenwoordiger in privaatrechtelijke organisaties bekleden.
 4. Voor benoeming als gemeentelijke vertegenwoordigers in toezichthoudende en adviserende organen als genoemd onder 1. en 2. komen in beginsel gekwalificeerde buitenstaanders ('externen') in aanmerking.
 5. In geval van vennootschappen maakt de gemeente in ieder geval actief gebruik van haar rechten als aandeelhouder in de algemene vergadering van aandeelhouders voor het inbrengen van het gemeentelijk belang.

Naast bovenstaande uitgangspunten wordt in het college de richtlijn gehanteerd dat, indien er om dwingende redenen toch voor een overheidscommissaris wordt gekozen, de portefeuillehouder als vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders zal optreden en de wethouder van Financiën in de raad van commissarissen.

De belangrijkste verbonden partijen voor onze gemeente zijn hieronder nader toegelicht.

De verbonden partijen worden onderverdeeld in:

- Gemeenschappelijke regelingen;
- Vennootschappen en coöperaties;
- Stichtingen en verenigingen, en,
- Overige verbonden partijen.

*Gemeenschappelijke regelingen***Gemeenschappelijke Regeling De Bevelanden**

Vestigingsplaats	Afhankelijk van het samenwerkingsonderdeel.
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal en Noord-Beveland.
Publiek belang	Efficiency en kwaliteitsborging uitvoering gemeentelijke taken door samenwerking op diverse onderdelen van de bedrijfsvoering.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur en in het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Twee leden van het college vanuit elk van de deelnemende gemeenten.
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten van de samenwerkingsonderdelen.
Belangrijkste risico's	Verdere kostenstijging ten gevolge van organisatieontwikkeling.
Jaarcijfers	De jaarrekening 2023 sloot af met een positief saldo van € 1.347.365 voor bestemming.
Bijdrage	De bijdrage in 2024 bedraagt € 4.339.400.
Beleidsvoornemens	Verstevigen van het huidige takenpakket en waar nodig inspelen op actuele ontwikkelingen.

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland (GGD)

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten.
Publiek belang	Het primaire doel betreft het bevorderen van de algemene gezondheidstoestand van de bevolking. De GGD Zeeland geeft uitvoering aan de wettelijke taak op gebied van de uitvoering van preventief gezondheidsbeleid van gemeenten, zoals beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg).
Bestuurlijk belang	De GGD Zeeland is een gemeenschappelijke regeling. Alle Zeeuwse gemeenten zijn vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. De gemeente moet zich conformeren aan meerderheidsbesluiten. De gemeente heeft zitting in zowel het dagelijks als het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	De stemverhouding is per stem met een weging naar verhouding van het aantal inwoners.
Financieel belang	De bijdrage voor de jeugdgezondheidszorg wordt voor 100% gedekt uit rijksbijdragen. De bijdrage voor de algemene gezondheidszorg wordt vanuit het gemeentefonds gedekt.
Belangrijkste risico's	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Er bestaat het risico dat bij terugloop van de markt taken wachtgeldverplichtingen ontstaan. ▪ Risico van beschikbaarheid van arbeidskrachten zoals jeugdartsen en artsen Forensische Geneeskunde is toegenomen door krapte op de arbeidsmarkt bij deze specifieke dienstverleningen. ▪ De beschikbaarheid van arbeidskrachten en uitval in die gevallen waarin slechts één persoon bepaalde werkzaamheden verricht, leidt tot hogere kosten in verband met inhuur van extern

	personeel.
Jaarcijfers	Resultaat 2023 van de GGD Zeeland bedroeg € 3.335.370 positief inclusief de Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland (IJZ). Hiervan bedroeg IJZ € 811.223 positief.
Bijdrage	De bijdrage in 2024 bedraagt voor de GGD € 1.398.956 en voor de IJZ € 6.880.000.
Beleidsvoornemens	De GGD Zeeland is de gezondheidsdienst voor alle dertien gemeenten in Zeeland. De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de Zeeuwse bevolking, op grond van de Wet publieke gezondheid. De GGD adviseert en ondersteunt gemeenten hierbij op een professionele en adequate wijze, in overleg met hen en in samenwerking met alle relevante partners in en buiten de provincie. Er zijn taken die voor alle Zeeuwse gemeenten worden uitgevoerd op basis van afspraken in de gemeenschappelijke regeling, zoals infectieziektebestrijding, jeugdgezondheidszorg, en het rijksvaccinatieprogramma. Ook zijn er taken die voor individuele gemeenten worden uitgevoerd, zoals preventieprojecten, gezondheidsenquêtes enzovoort. Daarnaast worden opdrachten uitgevoerd voor politie en justitie (forensische geneeskunde) en incidenteel voor andere externe partijen (markt taken). Ook is de GGD Zeeland verantwoordelijk voor het toezicht op de kinderopvang.

Zeeuwse Muziekschool

Vestigingsplaats	Middelburg
Deelnemers	Borsele, Goes, Tholen, Reimerswaal, Kapelle, Noord-Beveland, Middelburg, Hulst, Schouwen-Duiveland, Veere.
Publiek belang	Het verzorgen van muziekonderwijs aan particulieren, muziekverenigingen en scholen.
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit wethouders van alle betrokken gemeenten.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	In de vergaderingen van het AB wordt bij stemming het gewicht van de stem van het door de betreffende gemeente aangewezen lid bepaald door de som van het bedrag in euro's dat de deelnemende gemeente in het lopende begrotingsjaar bijdraagt in de vaste kosten, de niet toerekenbare kosten en de variabele kosten, afgerond naar boven op een veelvoud van 100.000, gedeeld door de factor 100.000.
Financieel belang	De gemeente verstrekt subsidie aan de Muziekschool Zeeland (MSZ).
Belangrijkste risico's	De gemeenten Sluis en Vlissingen zijn uitgetreden. Zij hebben een afkoopsom moeten betalen. De bestemmingsreserve is opgebouwd uit die gelden. De bestemmingsreserve wordt specifiek ingezet ter versterking en aanpassing van de organisatie die noodzakelijk zijn door het uittreden met als uitgangspunt dat de andere gemeenten niet voor hogere kosten komen te staan. Als andere gemeenten ook uittreden, kan de toekomst van de MSZ in gevaar komen.

Jaarcijfers	Het resultaat over 2023 bedraagt € 37.297 positief.
Bijdrage	In 2024 kennen wij een bedrag van € 125.472 aan subsidie toe. Mocht het herstelplan niet het gewenste effect hebben, kan daar nog ongeveer € 25.000 bij komen.
Beleidsvoornemens	Wij erkennen het belang van muziekonderwijs voor kinderen en van muziek in het algemeen. Ook het Rijk hecht hier veel belang aan via diverse stimuleringsregelingen.

Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio (SWVO)

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Gemeenten in de Oosterschelderegio
Publiek belang	Realisering van de gezamenlijke beleidsvoorbereiding, besluitvorming en beleidsuitvoering ten aanzien van nader aangeduide bovengemeentelijke voorzieningen en activiteiten op het terrein van de welzijnzorg.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	Naar verhouding van het inwoneraantal. Per 1.000 inwoners wordt één stem toegekend.
Financieel belang	Bijdrage in de kosten van het secretariaat. Daarnaast is het SWVO-intermediair voor de financiering van het algemeen maatschappelijke werk (AMW)/SMWO, volwasseneducatie, Wmo (indiceringen, verstrekkingen, huishoudelijke hulp), doelgroepenvervoer, gezondheidsbeleid, culturele zaken en incidentele regionale projecten.
Belangrijkste risico's	De gemeente Borsele kan door een meerderheidsbesluit in het bestuur met een hogere bijdrage worden geconfronteerd, ingeval van een afwijkend Borsels standpunt over financiële kwesties.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2023 bedraagt € 419.371 positief.
Bijdrage	De bijdrage in 2024 bedraagt € 6.871.189.
Beleidsvoornemens	Het SWVO geeft uitvoering aan het programma Sociaal Domein Oosterschelderegio in samenwerking met GR De Bevelanden en de zeven afzonderlijke gemeenten die samen het SWVO vormen.

Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling Zeeland (SaBeWa - Zeeland)

Vestigingsplaats	Terneuzen
Deelnemers	Borsele, Hulst, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen en Tholen, waterschap Scheldestromen.
Publiek belang	Uitvoeren van de gemeentelijke en waterschapstaken op het gebied van de gemeentelijke en waterschapsbelastingen - met uitzondering van de leges - en de Wet waardering onroerende zaken. Dat wil zeggen het bepalen van de waardes van de onroerende zaken en het heffen en invorderen van de aanslagen onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolrechten, forensenbelasting en

	hondenbelasting.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Ieder lid brengt één stem uit.
Financieel belang	Het aandeel in de totale kosten wordt bepaald door de verhouding van het aantal aanslagen en inningen.
Belangrijkste risico's	Een belangrijk risico is het onjuist of niet tijdig versturen van de belastingaanslagen waardoor de belastingopbrengsten niet of later worden geïnd. Daarnaast groeit het aantal ingediende bezwaarschriften door No Cure No Pay bureaus wat extra lasten voor de gemeente kan meebrengen als bezwaarschriften gehonoreerd worden.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2023 bedraagt € 263.113 negatief.
Bijdrage	De bijdrage in 2024 bedraagt € 449.427.
Beleidsvoornemens	In 2024 ligt de focus op het verder wegwerken van de (resterende) achterstanden, het verbeteren van de datakwaliteit, slimmer werken en kennis verbreden en verdiepen.

Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD)

Vestigingsplaats	Terneuzen
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten, provincie en waterschap.
Publiek belang	Uitvoering (basis)taken milieu: vergunningsverlening, toezicht en handhaving (VTH).
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Gemeenten en waterschap ieder één stem. Provincie 7 stemmen.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten.
Belangrijkste risico's	Het vastgestelde Zeeuwse kwaliteitsbeleid voor de uitvoering van milieutaken en de hiervoor benodigde middelen voor uitvoering zijn niet met elkaar in lijn. Het bereiken van een eenduidige Zeeuws kwaliteitsniveau staat ook onder druk door het moeilijk kunnen invullen van openstaande vacatures voor specialisten. De invoering van de Omgevingswet gaat veel capaciteit vragen.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2023 bedraagt € 752.728 negatief volgens de conceptjaarrekening.
Bijdrage	De bijdrage in 2024 bedraagt € 755.000.
Beleidsvoornemens	Uitvoering onderzoek van de provincie Zeeland naar de robuustheid en toekomstbestendigheid van de RUD. Ook wordt onderzocht hoe RUD, VRZ en GGD kunnen samenwerken. De afrekenmethodiek PxQ verfijnen. Het takenpakket wordt naar verwachting uitgebreid met energietoezicht en de bruidsschat in het kader van de omgevingswet.

GTS North Sea Port District

Vestigingsplaats	Gent
Publiek belang	De BGTS North Sea Port District is een grensoverschrijdend samenwerkingsverband dat bestaat uit acht deelnemers (Gent, Evergem, Zelzate, Terneuzen, Vlissingen, Borsele, provincie Oost-Vlaanderen en provincie Zeeland). Iedere deelnemer heeft één stem in de aandeelhoudersvergadering.
Bestuurlijk belang	Iedere deelnemer benoemt uit zijn midden de leden van de Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur wordt gevormd door twee afgevaardigden per deelnemer.
Vertegenwoordiging in het bestuur	De bestuurlijke vertegenwoordiging wordt ingevuld door de burgemeester en de wethouder met portefeuille ruimtelijke ontwikkeling.
Stemverhouding in het bestuur	Iedere aandeelhouder heeft één stem in de aandeelhoudersvergadering. Er wordt besloten met consensus. Een deelnemer mag zich onthouden van stemming.
Jaarcijfers	De jaarcijfers 2023 zijn nog niet beschikbaar.
Bijdrage	We dragen jaarlijks € 5.500 bij aan het werkkapitaal. De bedragen van de deelnemers worden berekend aan de hand van het inwonersaantal, met een degressieve correctie naargelang het inwonersaantal stijgt. Voor de provincies is een vaste bijdrage vastgesteld.
Beleidsvoornemens	Het samenwerkingsverband is aangewezen als het enige grensoverschrijdende NOVEX (Nationale Omgevingsvisie Extra) gebied van Nederland. Een NOVEX-gebied is een aandachtsgebied waar grote ruimtelijke transitie vragen om een apart ontwikkelperspectief. In 2023 is het ontwikkelperspectief NOVEX vastgesteld. Dit ontwikkelperspectief geeft inzicht in de ruimtelijke opgaven waar we tot 2050 mee te maken krijgen met de focus op de periode tot 2035.

North Sea Port

Vestigingsplaats	Sas van Gent
Deelnemers	Borsele, Terneuzen, Vlissingen en de provincie Zeeland als Zeeuwse aandeelhouders. Gent, Evergem, Zelzate en de provincie Oost-Vlaanderen als Vlaamse aandeelhouders.
Publiek belang	North Sea Port beheert en ontwikkelt de Zeeuwse en Vlaamse havens van Gent en omstreken. In 2021 hebben de aandeelhouders een aandeelhoudersstrategie vastgesteld die drie hoofdambitie beschrijft: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Creatie van werkgelegenheid en economische ontwikkeling; ▪ Bijdrage aan duurzaamheid en klimaat; ▪ Borgen van financiële gezondheid. Dit heeft het doel om door middel van het ontwikkelen en exploiteren van de havens welvaart te

	genereren in de grensoverschrijdende regio. Dit wordt nagestreefd door het accommoderen van nieuwe- en het faciliteren van reeds gevestigde haven- en industriebedrijven. Ook spelen ze een grote rol in de inpassing van infrastructuur en productiemiddelen van het duurzame energiesysteem.
Bestuurlijk belang	De gemeente is sinds juni 2019 rechtstreeks voor 8,33% aandeelhouder in North Sea Port.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis.
Stemverhouding in het bestuur	Voor besluiten is een meerderheid van stemmen nodig. Voor besluiten met een groter impact is 76% meerderheid nodig.
Vertegenwoordiging in het Toezichthoudend Orgaan	Wethouder Weststrate vertegenwoordigt de Nederlandse aandeelhouders, met uitzondering van de Provincie Zeeland, in het Toezichthoudend Orgaan tot juni 2024.
Financieel belang	North Sea Port SE exploiteert voor eigen rekening en risico. Exploitatieverliezen komen ten laste van de SE en hebben uiteindelijk hun effect op de waarde van het aandeel. Exploitatiewinsten kunnen in de toekomst leiden tot dividenduitkeringen. Gelet op de toekomstige investeringsplannen en de garantiestelling voor de leningen is een dividenduitkering nog niet aan de orde, in principe zolang de garanties gelden. Borsele staat voor 16 2/3% garant voor de eerder door North Sea Port Netherlands (voorheen ZSP NV) afgesloten leningen. Het garantieplafond is per 01-01-2024 340 miljoen euro. Hiervan is medio 2023 ongeveer 175 miljoen euro benut. De reeds eerder aangegane garantie voor WarmCo2 bedraagt 65 miljoen euro, waarvan ongeveer 57 miljoen euro is ingezet. Samen dus ongeveer 232 miljoen euro, plus de daarop van toepassing zijnde en aflopende derivaten. Door de fusie met Gent in een 50/50 verhouding daalt het risico effectief van 16,67% naar 8,33%. North Sea Port SE heeft een 100% vrijwaring gegeven voor de eventuele garantieverplichtingen van de Zeeuwse participanten.
Belangrijkste risico's	De gemeente kan worden aangesproken voor uitstaande leningen van North Sea Port Netherlands (voorheen ZSP NV) waarvoor de gemeente zich garant heeft gesteld. Bij structureel slechte bedrijfsresultaten van North Sea Port kan het gemeentelijk aandeel in waarde achteruitgaan.
Jaarcijfers	De cijfers over 2023 zijn nog niet beschikbaar. North Sea Port heeft het jaar 2022 positief afgesloten met een resultaat voor belastingen van 47,7 miljoen euro (2021: 43,1 miljoen euro). Dat is een stijging van 11% ten opzichte van 2021. Het eigen vermogen bedraagt per balansdatum 602 miljoen euro. Het balanstotaal bedroeg per balansdatum 933 miljoen euro.
Bijdrage	Niet van toepassing.
Beleidsvoornemens	Voortzetting van de economische ontwikkeling van de havens. Uitvoering laten geven aan het strategisch ondernemingsplan 'Connect 2025'.

Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland (O.L.A.Z.)

Vestigingsplaats	Kapelle
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten.
Publiek belang	Behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers op het gebied van de afvalstoffenverwijdering.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in zowel het algemeen als het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder C. Weststrate (voorzitter).
Stemverhouding in het bestuur	De gemeente Borsele brengt in het algemeen bestuur 5 stemmen uit.
Financieel belang	Het nadelig saldo wordt omgeslagen zowel naar rato van de hoeveelheid aangeboden afval als naar rato van het aantal inwoners.
Belangrijkste risico's	De tarieven die uit de begroting van O.L.A.Z. voortvloeien zijn voorschottarieven. De in de voorschottarieven verwerkte indexering en het tarief van de milieustraten zijn gebaseerd op aannames. Daarnaast kan de omvang van de verschillende afvalcomponenten fluctueren, evenals de opbrengsten van diverse afvalcomponenten. De ontwikkeling van de afvalstoffenbelasting (inclusief Co2 heffing) kan een risico vormen.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2023 bedraagt € 86.386 positief.
Bijdrage	De bijdrage in 2024 bedraagt € 1.401.872.
Beleidsvoornemens	Uitwerking van het kabinetsprogramma 'Van Afval Naar Grondstof'. Van de gemeenten wordt in dat kader een inzet verwacht op het gebied van de gescheiden inzameling. Aandacht voor standaardisatie en communicatie. Uitwerking van de plannen om de milieustraten te optimaliseren.

De Betho

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Gemeenten in de Oosterschelderegio m.u.v. Schouwen-Duiveland.
Publiek belang	Het op een bedrijfsmatig verantwoorde wijze uitvoeren van alle taken die voortvloeien uit de Wet sociale werkvoorziening (Wsw), waaronder het bieden van beschutte werkplaatsen aan inwoners van de deelnemende gemeenten die behoren tot de doelgroep van de Wsw.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in zowel het algemeen- als het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	Het aantal stemmen per lid van het algemeen bestuur is afhankelijk van de gemeentegrootte. In totaal zijn er 17 stemmen; Borsele heeft er 3.
Financieel belang	Er is een directe koppeling gelegd tussen de gemeentelijke bijdrage en de hoeveelheid uit te besteden

	werk door de gemeenten aan De Betho. Een eventueel nadelig exploitatietekort wordt als volgt berekend: Het aandeel van niet-deelnemende gemeenten wordt berekend naar rato van hun aandeel in het totaal aantal werknemers van het openbaar lichaam; Het resterende tekort wordt als volgt verdeeld: 50% wordt omgeslagen naar rato van het aantal inwoners van de gemeenten; 50% wordt omgeslagen naar rato van het aantal werknemers in dienst van het openbaar lichaam en woonachtig in de gemeenten.
Belangrijkste risico's	De mogelijkheid bestaat dat in de nabije toekomst op landelijk niveau bezuinigingen worden doorgevoerd op de Wsw-subsidie. Daardoor kan een aanvullende gemeentelijke bijdrage (weer) nodig zijn, bovenop de rijksmiddelen.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2023 bedraagt € 1.335.000. Dit bedrag zal in zijn geheel worden uitgekeerd aan de deelnemende gemeenten. Het aandeel voor Borsele bedraagt € 201.600.
Bijdrage	Op basis van de rijksbijdrage betalen we € 1.574.000 door aan De Betho.
Beleidsvoornemens	De behoeften en de beschikbaarheid van de benodigde re-integratieinstrumenten beter op elkaar (laten) aansluiten; ook waar het gaat om 'beschut werk'. Een samenspel tussen de Betho, GR De Bevelanden en de gemeenten.

Regionaal Bureau Leerlingzaken

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland en Tholen.
Publiek belang	Op een hoger plan brengen van de kwaliteit en de dienstverlening, volgen van een eenduidige en consistente handhavingsstrategie.
Bestuurlijk belang	Het behartigen van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC). De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten van de samenwerkingsonderdelen.
Belangrijkste risico's	De inkomsten van het RBL bestaan uit de bijdragen van de deelnemende gemeenten en rijksbijdragen voor kwalificatieplicht en het RMC. Daarnaast ontvangt het RBL bijdragen uit de convenanten voor Voortijdige School Verlaters (VSV) en middelen van het Europees Sociaal Fonds (ESF). Als deze extra middelen komen te vervallen, kan geen sluitende begroting worden gemaakt.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2023 bedraagt € 243.422 positief.
Bijdrage	De bijdrage in 2024 bedraagt € 111.330.

Beleidsvoornemens	Inzetten op preventie: leerlingen behouden op de opleidingen en zorgen dat ze die afronden, met name op de mbo-opleidingen. Extra inzetten op kwetsbare jongeren.
-------------------	---

Vennootschappen en coöperaties

GBE AQUA B.V.

Vestigingsplaats	Middelburg
Publiek belang	Het maatschappelijk kapitaal is verdeeld in 1.000.000 aandelen. Hiervan is 50% in eigendom van de provincie Zeeland en 50% in eigendom van de gemeenten in Zeeland, enkele gemeenten in Noord-Brabant en Zuid-Holland en de provincie Noord-Brabant.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 2,644% deel in het maatschappelijk kapitaal (26.440 van de 1.000.000 aandelen) en oefent zeggenschap uit in de aandeelhoudersvergadering. Ieder aandeel vertegenwoordigd € 1.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis.
Stemverhouding in het bestuur	Stem in de aandeelhoudersvergadering naar rato van het aandelenkapitaal.
Financieel belang	Vanaf 2022 wordt dividend uitgekeerd naar rato van het aandeelhoudersbelang. Voor ons bedragen de dividendinkomsten in 2022 iets meer dan € 141.000. De dividendprognose is aangepast en laat een positievere afbouw van de lening en mogelijke uitkering van dividenden zien. In de gemeentebegroting worden de indicatieve dividendopbrengsten als budgettaire ruimte toegevoegd voor de komende jaren.
Belangrijkste risico's	Het risico is beperkt tot de éénmalige kapitaalstorting van € 26.440. Afhankelijk van de volatiliteit van de elektriciteitsprijzen kunnen we de lening van GBE Aqua B.V. sneller aflossen.
Jaarcijfers	Het nettoresultaat van Evides N.V. bedroeg € 46,1 miljoen in 2023. Dit leidt tot een nettoresultaat van €15,6 miljoen voor GBE Aqua over 2023.
Bijdrage	Ontvangen dividenden van PZEM worden ingezet als kapitaalstorting, zodat GBE AQUA haar lening kan aflossen.
Beleidsvoornemens	In 2023 is groen licht gegeven voor het opstellen van een nieuwe aandeelhouderstrategie. Deze wordt in de eerste helft van 2024 ter besluitvorming voorgelegd.

PZEM NV

Vestigingsplaats	Middelburg
Publiek belang	Het maatschappelijk kapitaal is verdeeld in 15.280 aandelen. Hiervan is 50% in eigendom van de provincie Zeeland en 50% in eigendom van de gemeenten in Zeeland, enkele gemeenten in Noord-Brabant en Zuid-Holland en de provincie Noord-Brabant.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 2,644% deel in het maatschappelijk kapitaal (404 van de 15.280

	aandelen) en oefent zeggenschap uit in de aandeelhoudersvergadering.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis.
Stemverhouding in het bestuur	Stem in de aandeelhoudersvergadering naar rato van het aandelenkapitaal.
Financieel belang	Eind 2021 is nieuw dividendbeleid opgesteld. Dit is primair gebaseerd op het aflossen van de lening van GBE Aqua B.V. en formuleert de randvoorwaarden van de vrij besteedbare dividenduitkeringen.
Belangrijkste risico's	De volatiliteit van de elektriciteitsprijzen op de energiemarkt is voor PZEM een belangrijk risico dat ook de winstgevendheid en daarmee het dividend onder druk zet.
Jaarcijfers	De jaarcijfers over 2023 zijn nog niet beschikbaar. Het totale nettoresultaat over 2022 bedroeg afgerond € 182 miljoen positief. Per eind 2022 is het balanstotaal € 3.139 miljoen. Het eigen vermogen bedroeg € 1.590 miljoen (inclusief resultaat 2022).
Bijdrage	Niet van toepassing.
Beleidsvoornemens	In 2021 hebben wij Evides ontvlochten van PZEM. Begin 2023 is het verkooptraject van Wholesale gerealiseerd. We blijven actief deelnemen in de discussie over de toekomst van het bedrijf.

NV Economische Impuls Zeeland

Vestigingsplaats	Middelburg
Deelnemers	De 13 Zeeuwse gemeenten, ABN AMRO, Dow Benelux, Kamer van Koophandel, Rabobank, provincie Zeeland.
Publiek belang	Ontwikkelingsmaatschappij NV Economische Impuls Zeeland (Impuls) heeft als doel het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse economie. De kerndoelen van Impuls zijn: Structuurversterking en ontwikkeling van de regionale economie door grote projecten te faciliteren; De ontwikkeling en uitvoering van projecten voor de Zeeuwse kenniseconomie (in het kader van het Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie, waarbij de nadruk wordt gelegd op het verhogen van het opleidingsniveau, betere uitwisseling tussen onderwijs en arbeidsmarkt en innovatie); Economische promotie en acquisitie.
Bestuurlijk belang	De gemeente is aandeelhouder van Impuls Zeeland.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis is vertegenwoordiger in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Elke aandeel geeft recht tot het uitbrengen van één stem. Borsele heeft 1.503 van de totaal 750.000 aandelen. Alle besluiten van de algemene vergadering worden genomen met volstrekte meerderheid van stemmen, voor zover bij de wet of de statuten geen grotere meerderheid is voorgeschreven.
Financieel belang	Op basis van een meerjarenbegroting stemmen de aandeelhouders jaarlijks in met de

	deelnemersbijdrage (nu ongeveer € 1,03 per inwoner).
Belangrijkste risico's	Het risico beperkt zich tot mogelijk een hogere jaarlijkse bijdrage per inwoner.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2023 bedroeg €117.812 negatief. Het balanstotaal bedraagt eind 2023 € 14,5 miljoen en het eigen vermogen €11,4 miljoen.
Bijdrage	De bijdrage in 2024 bedraagt ongeveer € 23.500.
Beleidsvoornemens	<p>De vennootschap staat voor een verandering in het aandelenkapitaal. In dat verband stappen het Rijk en de provincie uit het Investeringsfonds Zeeland. De opbrengst daarvan wordt ingezet om het aandelenkapitaal in Impuls (verder) te verwerven. De aandelen van SER Zeeland worden verdeeld over de gemeenten. Na de herverdeling van het aandelenkapitaal is de verdeling daarvan als volgt:</p> <p>45% Rijk 45% Provincie Zeeland 10% Zeeuwse gemeenten (was 17%).</p> <p>De provincie en de gemeenten behouden daarmee een meerderheid. Het is de bedoeling om de besluitvorming over de omzetting van het aandelenkapitaal begin 2024 af te ronden.</p>

Sportfondsen Borsele B.V.

Vestigingsplaats	Heinkenszand
Deelnemers	Borsele.
Publiek belang	De gemeente Borsele heeft het beheer van drie grote sportaccommodaties ondergebracht in de Sportfondsen Borsele B.V. Die draagt zorg voor exploitatie, beheer en onderhoud van Sporthal De Zwake in 's-Gravenpolder, vergader- en congrescentrum De Stenge in Heinkenszand en zwembad Stelleplas in Heinkenszand. Sportfondsen voert ook de exploitatie van de dorpshuizen De Jeugdhoeve en de Burcht.
Bestuurlijk belang	Het bestuur wordt gevormd door een directie die wordt benoemd door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Tweemaal per jaar is er een klant-/leverancieroverleg.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Niet van toepassing.
Stemverhouding in het bestuur	Niet van toepassing.
Financieel belang	De gemeente verstrekt een exploitatie- en onderhoudssubsidie, evenals een bijdrage voor het gebruik van de sporthal ten behoeve van het gymnastiekonderwijs.
Belangrijkste risico's	De voeding van het onderhoudsfonds vormt een belangrijk risico.
Jaarcijfers	De jaarcijfers over 2023 zijn nog niet bekend.
Bijdrage	De gemeentelijke bijdrage in de exploitatie en het klein- en groot onderhoud is vastgesteld op ongeveer

	€ 1.000.000. Aan huur ontvangen we ongeveer € 375.000.
--	--

Veiligheidsregio Zeeland

Vestigingsplaats	Middelburg
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten.
Publiek belang	Het instellen en in stand houden van een overkoepelend orgaan voor fysieke veiligheid in Zeeland. De taken zijn brandweezorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, de gezamenlijke meldcentrale en de voorbereiding en uitvoering van rampenbestrijding en crisisbeheersing.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft 1 zetel in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis.
Stemverhouding in het bestuur	De leden van het algemeen bestuur vertegenwoordigen 1 stem per 5.000 inwoners.
Financieel belang	Eind september 2014 is na bemiddeling door de provincie de verdeelsleutel vastgesteld.
Belangrijkste risico's	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Financieel: Een onttrekking aan het algemeen weerstandsvermogen, een taakstelling in de begroting en een structureel begrotingstekort zorgen voor een financieel risico. ▪ Landelijk is er een discussie gaande over een mogelijke ambtelijke status (Wnra) voor de brandweervrijwilligers.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2023 bedraagt € 475.894 negatief.
Bijdrage	De bijdrage in 2024 bedraagt € 1.920.415.
Beleidsvoornemens	De VRZ zet in op een goed voorbereide crisisorganisatie en een actueel risicobeeld samen met de risicopartners. Er wordt ook ingezet op een toekomstbestendige brandweezorg. De veranderende adviesfunctie van de brandweer op het gebied van omgevingsveiligheid is één van de grootste uitdagingen van de VRZ. Verder toont onderzoek naar brandweervrijwilligers aan dat de huidige inrichting en werkwijze, binnen de veranderde rechtspositie, niet kan blijven bestaan.

BNG Bank

Vestigingsplaats	's-Gravenhage
Deelnemers	Alle Nederlandse gemeenten en het Rijk.
Publiek belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG Bank bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 0,07% deel in het maatschappelijk kapitaal (39.273 van de 55.590.720 aandelen) en heeft zitting in de aandeelhoudersvergadering.

Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Stemrecht op de aandelen die in bezit zijn: 1 stem per aandeel van 2,50. Borsele bezit 39.273 aandelen.
Financieel belang	Het uit te keren dividend 2023 bedraagt € 120 miljoen waarvan het aandeel voor Borsele € 72.105 bedroeg. Voor 2024 hebben wij een bedrag van € 40.000 als dividenduitkering in onze begroting opgenomen.
Belangrijkste risico's	Het verplicht schatkistbankieren voor lagere overheden zet de concurrentiepositie van de bank onder druk.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2023 bedraagt € 254 miljoen positief.
Bijdrage	Niet van toepassing.
Beleidsvoornemens	Er zijn geen specifieke beleidsvoornemens. Behoud van het aandelenkapitaal als duurzame belegging.

*Stichtingen en verenigingen***Stichting Omnisscholen**

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Borsele
Publiek belang	Het openbaar onderwijs van de gemeente Borsele is per 2013 verzelfstandigd: de stichting Omnisscholen.
Bestuurlijk belang	Het bestuur wordt gevormd door één bestuurder. De bestuurder wordt benoemd door de raad van toezicht.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Niet van toepassing. Echter, jaarlijks legt de stichting de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag ter informatie voor aan de gemeenteraad. De extern toezichthoudende rol van de gemeente ziet in het bijzonder toe op de instandhouding van de scholen en vestigingen en de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs.
Stemverhouding in het bestuur	Er is één bestuurslid.
Financieel belang	De gemeente verstrekt diverse subsidies aan de stichting Omnisscholen.
Belangrijkste risico's	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Landelijke beleidskeuzes hebben soms een grote impact. Het is lastig om invloed te hebben op deze besluiten. ▪ Weliswaar zijn de Omnisscholen klein maar de financiële positie voldoet aan de voorwaarden.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2022 bedraagt € 16.229 positief. De jaarcijfers over 2023 zijn nog niet bekend.
Bijdrage	In 2024 kennen we € 37.200 aan subsidie toe in het kader van de Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Borsele.
Beleidsvoornemens	De Omnis Kindcentra (OKC) staan midden in de Borselse samenleving en dragen door hun activiteiten bij aan de leefbaarheid in de dorpen. De Omnisscholen zijn een samenwerkingspartner voor verschillende lokale verenigingen en vrijwilligers. Op ieder OKC is een doorgaande lijn voor kinderen van 2 tot 12 jaar. Door het geven van onderwijs op maat komt ieder kind tot zijn of haar recht.

Karel. (Voorheen Inkoopbureau West-Brabant)

Vestigingsplaats	Etten-Leur
Deelnemers	21 deelnemers, waaronder gemeenten en overige non-profit instellingen.
Publiek belang	Professionalisering van de inkoopfunctie bij de deelnemers.
Bestuurlijk belang	Het is een stichting, waarin alle deelnemers vertegenwoordigd zijn in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.

Stemverhouding in het bestuur	Ieder lid brengt één stem uit.
Financieel belang	De bijdrage is gebaseerd op het aantal dagdelen dat diensten worden afgenomen.
Belangrijkste risico's	De belangrijkste uitdagingen die impact kunnen hebben op de kwaliteit van de dienstverlening van het inkoopbureau zijn thema's zoals arbeidsmarkt, gemeentelijke fusies, de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording, teruglopende gemeentebegrotingen, de onduidelijke impact van digitale innovatie en de steeds prominentere rol van inkoop binnen de strategie van organisaties.
Jaarcijfers	De jaarcijfers over 2023 zijn nog niet bekend.
Bijdrage	De bijdrage in 2024 bedraagt € 30.000.
Beleidsvoornemens	De stichting oriënteert zich nu op ontwikkelingen, waarbij niet langer met een vaste dagdeelafname wordt gewerkt, maar waarbij meer flexibele inzet wordt geboden afhankelijk van de capaciteitsvraag bij de deelnemers in de stichting. De stichting heeft voor de komende jaren een meerjarenvisie ontwikkeld.

Paragraaf subsidies

Conform de financiële verordening presenteren wij in de jaarstukken een overzicht van de verschillende subsidieregelingen en de bijbehorende subsidiebudgetten uit 2023.

Overzicht subsidieregelingen	Begroting 2023	Realisatie 2023
Dorpshuizen	€ 355.500	€ 344.868
Amateurkunst	€ 16.000	€ 14.755
Culturele raad	€ 40.053	€ 39.095
Dorpsraden	€ 19.000	€ 19.947
EHBO	€ 2.900	€ 2.384
Evenementen	€ 14.000	€ 7.809
Regionale instellingen	€ 30.986	€ 30.492
Speeltuinverenigingen	€ 62.647	€ 60.472
Amateursport	€ 44.200	€ 30.490
Jeugd- en jongerenwerk	€ 50.000	€ 45.209
Maak werk van je idee	€ 8.000	€ 3.894
Ouderenwerk	€ 49.000	€ 39.384
Peutergroepen	€ 186.480	€ 183.764
Subsidiëring schoolbegeleiding	€ 77.230	€ 71.991
Bibliotheek	€ 662.415	€ 702.306
Musea	€ 31.837	€ 30.500
Zeeuwse Muziekschool	€ 143.000	€ 149.683
Asbest van het dak (restantkrediet)	€ -	€ 3.833
Stoomtrein Goes - Borsele	€ 45.247	€ 107.089
Sociale Zaken	€ 40.000	€ 63.808
Dorpsvernieuwing	€ 31.350	€ 4.335
Deskundigheidsbevordering en eenmalige subsidies	p.m.	€ 10.503
Overige subsidies	€ -	€ 36.259
Totaal	€ 1.909.845	€ 2.002.869

Begroting 2023 opgenomen volgens de laatste begrotingswijzigingen.

Overige ontwikkelingen

Oekraïne

Op 24 februari 2022 werd onze maatschappij opgeschrikt door de inval van Oekraïne door Rusland. Deze inval en aanval op het Westers democratisch gedachtengoed is door de westerse landen sterk veroordeeld. Nederland draagt onder andere bij in financiële steunpakketten, humanitaire hulp en de opvang van vluchtelingen. Daarnaast werden de politieke banden met Rusland afgebouwd. Een van de bekendste maatregelen is de ontkoppeling van het Russische gas.

Gemeente Borsele draagt ook bij aan de opvang van ontheemden uit Oekraïne. In 2022 hadden wij 135 tot 185 plekken (in woonunits) beschikbaar voor opvang. Het rijk heeft ons op basis van vaste normen per plek (€ 100 en later € 83) een vergoeding versterkt. Voor de opvang konden we gebruik maken van eigen locaties en financieel gunstige opvangplekken. Ook speelden veel vrijwilligers in de diverse dorpen en actieve rol bij de opvang en organisatie van de ontheemden.

Hoe de opvang verder verloopt is afhankelijk van het verloop van de oorlog en de eisen die het rijk aan gemeenten stelt bij de omvang van vluchtelingen.

Inflatie

De gevolgen van de oorlog in Oekraïne hebben grote invloed op de maatschappij en de economie. Fossiele brandstoffen en andere grondstoffen zijn schaars geworden op de wereldmarkt. Dit leidt tot enorme prijsstijgingen, inflatie en rentestijgingen. Met name de kosten van energie stegen in 2022 sterk. Het rijk en gemeenten hebben maatregelen (zoals het prijsplafond en de energietoeslag) genomen om de inwoners tegemoet te komen.

Ook zien wij de gevolgen van de oorlog voor onze organisatie. De sterke prijsstijgingen en inflatie zien we terug in de kosten voor energie, materialen en loonkosten. De sterk gestegen materiaalkosten komen het sterkst tot uitdrukking bij investeringen die in 2022 (en ook 2023) een aanvang nemen. MFA Nieuwdorp, Brandweerpost Heinkenszand, Scoutinggebouw Heinkenszand zijn hier recente voorbeelden van. De (afschrijvings)lasten van deze investeringen spreiden zich over een looptijd van 40 jaar, waardoor het effect in de begroting relatief beperkt zal zijn. De stijging van de energiekosten en de inflatie leidt tot een kostenstijging in de begroting. In de kadernota 2024-2027 wordt hier (voor zover mogelijk en te voorspellen is) rekening mee gehouden.

Statushouders

We zijn er in samenwerking met GR De Bevelanden (WIZ), Beveland Wonen en Vluchtelingenwerk in geslaagd om de gevraagde verhoogde taakstelling voor het huisvesten van statushouders te realiseren. Welke taakstelling we in de toekomst opgelegd krijgen is niet bekend. We hebben geen invloed op het aantal statushouders in Nederland en dus ook niet op het verplicht aantal te huisvesten statushouders in onze gemeente.

Strategische personeelontwikkeling

Strategische personeelsplanning is het beleid dat organisaties voeren om de in-, door- en uitstroom van personeel af te stemmen op veranderingen in de vraag naar arbeid in de organisatie. Wel zodanig dat de uitvoering van taken doorgang vindt die nodig zijn om de doelstellingen van de organisatie te behalen. Door nieuwe taken en werkzaamheden als gevolg van wereldwijde veranderingen (bijvoorbeeld corona, Oekraïne, asielzoekers), nieuwe wetgeving (bijvoorbeeld Omgevingswet, informatieveiligheid, digitalisering) en maatschappelijke ontwikkelingen (bijvoorbeeld vergrijzing, mondigere inwoners, participatie) loopt de gemeente Borsele tegen de grenzen van haar capaciteit aan. Dit geldt ook steeds meer voor gemeenschappelijke regelingen. ‘De rek is eruit’ wordt regelmatig gehoord. Het ontbreekt ons simpelweg aan voldoende uitvoeringskracht op verschillende terreinen. Diverse gemeenschappelijke regelingen zien zich genoodzaakt organisatorisch de basis op orde te krijgen. Dit betekent in de praktijk vaak een uitbreiding van de personele capaciteit. Ook bij gemeente Borsele zien we steeds nieuwe ontwikkelingen ontstaan die bijstelling van de strategische personeelsplanning vragen. De financiële gevolgen hiervan worden meegenomen in de kadernota.

Jaarrekening

Balans per 31 december 2023

		31-12-2023	31-12-2022			31-12-2023	31-12-2022	
ACTIVA				PASSIVA				
	VASTE ACTIVA				VASTE PASSIVA			
Immateriële vaste activa	- investeringen met economisch nut	33.914	33.914	Eigen vermogen	- algemene reserves	17.264.580	13.377.740	
		33.914	33.914		- bestemmingsreserves	21.535.598	21.867.757	
Materiële vaste activa	- investeringen met economisch nut	31.952.915	28.447.121		- gerealiseerd resultaat	11.108.735	4.107.178	
	- investeringen met economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven	2.514.801	2.163.121			49.908.913	39.352.675	
	- investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	7.196.253	4.174.394	Voorzieningen	- voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	5.818.115	5.747.711	
		41.663.969	34.784.636			5.818.115	5.747.711	
Financiële vaste activa	- kapitaalverstekkingen aan deelnemingen	4.814.526	2.463.010	Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	- onderhandse leningen van binnenlandse banken	15.003.024	16.564.536	
	- overige langlopende leningen	3.611.932	3.844.470				15.003.024	16.564.536
	- overige uitzettingen met rentetypische looptijd van één jaar of langer	297.139	272.995					
		8.723.597	6.580.475					
Totaal vaste activa		50.421.480	41.399.025	Totaal vaste passiva		70.730.052	61.664.922	

		31-12-2023	31-12-2022			31-12-2023	31-12-2022
Voorraden	VLOTTENDE ACTIVA			Netto vlottende schuld met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	VLOTTENDE PASSIVA		
	grond- en hulpstoffen				- overige schulden	10.383.716	6.331.363
	- overige grond- en hulpstoffen	0	0				
	- bouwgrond in exploitatie	-2.364.944	-2.157.259			10.383.716	6.331.363
		-2.364.944	-2.157.259				
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	- openbare lichamen	5.757.721	9.247.082	Overlopende passiva	- voorschotbedragen van overheidslichamen met specifiek bestedingsdoel:		
	- verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen	0	7.300.000		Het Rijk	7.771.684	5.174.299
	- overige vorderingen	3.552.947	4.094.166		Overige NL. Overheidslichamen	529.191	0
	- schatkistbankieren	31.118.102	12.870.698		- overige vooruit ontvangen bedragen die t.b.v. volgende begrotingsjaren komen	0	28.095
		40.428.770	33.511.946				
Liquide middelen Overlopende activa	- kas- en banksaldi	144.094	160.435				
	- overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen die t.l.v. volgende begrotingsjaren komen	785.243	284.532				
		929.337	444.967		8.300.875	5.202.394	
	Totaal vlottende activa	38.993.163	31.799.654		Totaal vlottende passiva	18.684.591	11.533.757
	Totaal generaal	89.414.643	73.198.679		Totaal generaal	89.414.643	73.198.679

Bedrag waarvan het recht op verliescompensatie Krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 bestaat			Totaal bedrag waartoe aan natuurlijke personen en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt		
	0	0		290.937.180	302.192.163

Programmarekening o.b.v. taakveld 2023

Taak- Omschrijving veld	Lasten 2023			Baten 2023			Saldo			
	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2023</i>	<i>rekening 2022</i>
0.1 Bestuur	1.916	4.673	1.816	12	1.995	462	1.904	2.677	1.354	1.068
0.2 Burgerzaken	580	717	896	288	288	295	292	429	601	451
0.4 Overhead	61	0	3	0	0	0	61	0	3	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.340	2.843	2.683	0	0	6	2.340	2.843	2.677	2.072
1.2 Openbare orde en veiligheid	546	6.964	3.167	11	6.291	5.586	535	673	-2.418	-1.505
1 Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid	5.442	15.196	8.566	310	8.574	6.349	5.132	6.622	2.217	2.085
2.1 Verkeer en Vervoer	3.695	4.306	4.275	51	171	108	3.644	4.134	4.167	3.275
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	1.985	2.068	2.356	33	33	58	1.952	2.035	2.298	1.867
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	404	404	409	327	327	346	76	76	64	-12
3 Programma Verkeer en openbare ruimte	6.083	6.777	7.040	411	531	512	5.672	6.245	6.528	5.130
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	554	554	177	154	484	488	400	70	-311	-910
3.1 Economische ontwikkeling	186	304	295	0	0	0	186	304	295	228
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3	4.982	2.195	0	5.215	2.350	3	-232	-155	187
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	12	22	23	0	0	0	12	22	23	21
3.4 Economische promotie	110	234	87	27	27	29	83	207	58	25
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	11	0	0	0	0	0	11	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	170	170	132	0	0	0	170	170	132	237
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0	0	1	0	0	-1	0
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.899	2.272	2.225	1.899	2.272	2.568	0	0	-344	-1.030
8.3 Wonen en bouwen	22	22	16	0	0	6	22	22	10	-10
4 Programma Lokale economie	2.955	8.559	5.162	2.079	7.997	5.443	876	562	-281	-1.253

Taak- Omschrijving veld	Lasten 2023			Baten 2023			Saldo			
	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2023</i>	<i>rekening 2022</i>
4.1 Openbaar basisonderwijs	0	0	79	0	0	0	0	0	79	38
4.2 Onderwijshuisvesting	760	931	852	124	231	206	636	700	646	679
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.097	2.483	2.041	523	898	739	1.573	1.585	1.302	1.410
5.1 Sportbeleid en activering	276	512	446	0	142	201	276	370	245	214
5.2 Sportaccommodaties	524	616	584	84	215	202	439	401	382	502
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	252	452	308	0	0	0	252	452	308	379
5.4 Musea	34	34	32	0	0	0	34	34	32	34
5.5 Cultureel erfgoed	93	150	352	1	1	26	92	149	326	20
5.6 Media	759	781	802	37	60	58	722	722	745	660
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	169	170	174	5	5	2	165	166	171	180
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.821	2.143	1.261	309	319	285	1.512	1.824	976	1.487
6 Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport	6.783	8.271	6.930	1.083	1.870	1.718	5.700	6.401	5.212	5.603
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	1.541	1.679	1.679	-1.541	-1.679	-1.679	-1.658
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	175	502	438	0	260	489	175	242	-51	212
6.3 Inkomensregelingen	4.716	5.212	6.564	3.330	3.330	4.073	1.386	1.882	2.491	2.468
6.4 WSW en beschut werk	1.562	1.700	1.628	0	0	206	1.562	1.700	1.422	1.359
6.5 Arbeidsparticipatie	589	494	557	0	0	-71	589	494	628	538
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	16	0	0	0	0	0	16	0	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16
7 Programma Werk en inkomen	7.058	7.907	9.187	4.871	5.269	6.376	2.187	2.638	2.812	2.936

Taak- veld	Omschrijving	Lasten 2023			Baten 2023			Saldo			
		<i>begroting primaair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primaair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primaair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2023</i>	<i>rekening 2022</i>
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.918	2.075	2.010	53	124	136	1.865	1.952	1.875	1.245
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.734	1.669	1.728	0	0	2	1.734	1.669	1.725	1.456
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.048	1.033	1.287	0	0	-26	1.048	1.033	1.313	724
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4.658
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	2.611	3.013	2.510	160	175	164	2.451	2.838	2.346	0
6.71b	Begeleiding (WMO)	2.495	2.446	1.429	573	178	53	1.922	2.268	1.375	15
6.71c	Dagbesteding (WMO)	0	0	1.263	0	0	0	0	0	1.263	0
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	81	66	78	0	20	20	81	46	58	-6
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	0	2	0	0	-2	6.344
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	1.115	1.068	1.015	0	25	23	1.115	1.043	992	0
6.72b	Jeugdhulp behandeling	593	593	129	0	0	0	593	593	129	0
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	534	534	524	0	0	0	534	534	524	0
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	537	537	527	0	0	0	537	537	527	0
6.73a	Pleegzorg	625	625	614	0	0	0	625	625	614	0
6.73b	Gezinsgericht	128	128	126	0	0	0	128	128	126	0
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	1.007	1.007	954	0	0	0	1.007	1.007	954	0
6.74a	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	1.215	776	1.193	0	0	0	1.215	776	1.193	0
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	501	501	614	0	0	0	501	501	614	0
6.74c	Gesloten plaatsing	179	179	176	0	0	0	179	179	176	0
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	19
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	43	13	11	0	0	0	43	13	11	0
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	859
6.82b	Jeugdreclassering	27	27	23	0	0	0	27	27	23	0
6.82a	Jeugdbescherming	464	477	445	0	0	0	464	477	445	0
7.1	Volksgezondheid	1.174	1.715	1.336	0	170	163	1.174	1.545	1.173	1.016
8 Programma Zorg		18.029	18.482	17.993	786	691	538	17.243	17.791	17.455	16.330
7.2	Riolering	1.104	1.297	1.432	1.888	1.983	2.056	-783	-685	-624	-313
7.3	Afval	2.605	2.705	2.734	3.437	3.517	3.789	-831	-811	-1.055	-613
7.4	Milieubeheer	1.061	4.047	1.543	54	1.838	421	1.008	2.209	1.122	1.079
9 Programma Milieu		4.771	8.050	5.710	5.378	7.337	6.266	-607	713	-556	153

Taak- Omschrijving veld	Lasten 2023			Baten 2023			Saldo			
	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2023</i>	<i>rekening 2022</i>
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	0	0	0	213
8.1 Ruimte en leefomgeving	509	1.676	622	160	160	153	349	1.516	468	617
8.3 Wonen en bouwen	1.061	2.367	1.420	176	176	663	885	2.191	757	-236
10 Programma Ruimtelijke ontwikkeling	1.570	4.043	2.042	336	336	816	1.234	3.707	1.225	595
0.5 Treasury	490	502	353	660	3.957	3.647	-170	-3.455	-3.294	-2.499
0.61 OZB woningen	0	0	0	3.150	3.150	3.256	-3.150	-3.150	-3.256	-3.085
0.62 OZB niet-woningen	136	167	172	5.546	5.546	5.641	-5.410	-5.379	-5.469	-5.439
0.64 Belastingen overig	240	240	0	141	141	-75	99	99	75	-143
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	38.350	38.590	41.415	-38.350	-38.590	-41.414	-38.850
0.8 Overige baten en lasten	1.206	368	200	156	136	233	1.050	232	-33	50
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	22	22	34	0	0	0	22	22	34	187
3.4 Economische promotie	0	0	0	33	33	58	-33	-33	-58	-71
11 Programma Algemene dekkingsmiddelen	2.094	1.298	759	48.036	51.552	54.175	-45.942	-50.254	-53.416	-49.851
0.4 Overhead	9.144	11.291	8.577	171	171	331	8.972	11.120	8.247	7.448
kp_ovg Kostenplaatsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12 Programma Bedrijfsvoering	9.144	11.291	8.577	171	171	331	8.972	11.120	8.247	7.448
Resultaat voor bestemming	63.929	89.876	71.967	63.462	84.330	82.523	468	5.546	-10.556	-10.822
Mutaties in reserves	0	7.692	7.384	444	13.206	7.936	-444	-5.514	-552	6.715
94 Resultaat na bestemming	-23	-33	11.109	0	0	0	-23	-33	11.109	4.107
Totaal exploitatie	63.906	97.535	90.459	63.906	97.535	90.459	0	0	0	0

Waarderingsgrondslagen

Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld conform de voorschriften nageleefd zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet. Hierin zijn door de gemeenteraad op d.d. 7 december 2023 de uitgangspunten voor het financiële beleid ende regels voor het financiële beheer en inrichting van de financiële organisatie vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

Waardering van passiva en activa en de bepaling van het resultaat, vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde, tenzij in deze grondslagen anders is vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, ongeacht of ze tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten, waaronder ook begrepen de heffing van de vennootschapsbelasting, worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden genomen als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen oftewel schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeid gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten verantwoord in het jaar dat uitbetaling plaats vindt. Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt dan ook geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Dit gaat om overlopende vakantiegeld- en (spaar)verlofaanspraken.

De algemene uitkering is opgenomen volgens de best mogelijke schatting gebaseerd op basis van de laatst beschikbare informatie. De component over de accresmededeling nemen we op volgens de in het verslagjaar 2023 (t) laatst gepubliceerde accresmededeling. Meestal is deze accresmededeling opgenomen in de septembercirculaire. De gevolgen van het bijgestelde accres zoals opgenomen in de meicirculaire van het verslagjaar t+1, verantwoorden we in de jaarrekening van het op het verslagjaar volgend boekjaar.

Dividenden zijn verantwoord in het jaar waarin het besluit tot toekenning van het dividend door de Algemene vergadering van de vennootschap is genomen.

De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel lichten we verderop in deze jaarrekening toet.

Algemeen

Hieronder geven we bij de diverse onderdelen van de vaste activa een toelichting.

Alle bedragen in de tabellen van deze paragraaf zijn gedeeld door € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Vaste activa

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen van derden, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De kosten van het sluiten van geldleningen (inclusief de betaalde boeterente) en het saldo van agio en disagio worden geactiveerd en over maximaal de looptijd van de lening volledig afgeschreven, te starten vanaf het moment van het in gebruik nemen van het gerelateerde materieel of financieel vast actief.

Indien geen nieuwe lening wordt aangetrokken zijn de kosten van vervroegde aflossing (boeterente) niet geactiveerd, maar als last verantwoord.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief zijn onder de volgende voorwaarden geactiveerd:

- Het voornemen bestaat het actief te gebruiken of te verkopen.
- De technische uitvoerbaarheid om het actief te voltooien staat vast.
- Het actief in de toekomst economisch of maatschappelijk nut genereert.
- De uitgaven die aan het actief toe te rekenen zijn, zijn betrouwbaar zijn vast te stellen.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden volledig afgeschreven in maximaal vijf jaar.

De onder de kosten van onderzoek en ontwikkeling geactiveerde voorbereidingskosten voor grondexploitaties voldoen aan de volgende drie voorwaarden:

- De kosten passen binnen de kostensoortenlijst (artikel 6.2.4) van het Bro.
- De kosten blijven maximaal vijf jaar geactiveerd staan onder de immateriële vaste activa. Na maximaal vijf jaar hebben de kosten geleid tot een actieve grondexploitatie, danwel worden deze afgeboekt ten laste van het jaarresultaat.
- Plannen tot ontwikkeling van de grond waarvoor de voorbereidingskosten worden gemaakt, hebben bestuurlijke instemming, blijkend uit een raads- of – indien gedelegeerd – collegebesluit.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden geactiveerd als aan de volgende vereisten is voldaan:

- Er is sprake van een investering door een derde.
- De investering draagt bij aan de publieke taak.
- De derde heeft zich verplicht tot het daadwerkelijk investeren op een wijze zoals is overeengekomen.

- De bijdrage kan door de gemeente worden teruggevorderd, indien de derde in gebreke blijft of de gemeente anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

Op de geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt afgeschreven, waarbij de afschrijvingsduur maximaal gelijk is aan de verwachte gebruiksduur van de activa (bij derden) waarvoor de bijdrage aan derden is verstrekt.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn fysiek aanwezige activa. Het BBV kent de volgende soorten materiële vaste activa:

- investeringen met een economisch nut;
- investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Investeringen hebben een economisch nut als ze verhandelbaar zijn en/of ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Alle investeringen met een economisch nut > € 25.000 worden volgens de financiële verordening geactiveerd.

Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden geactiveerd en over de gebruiksduur afgeschreven.

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten, verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Ten aanzien van investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut geldt tot aan investeringsdatum 31 december 2016 dat eventuele bijdragen uit de reserves in mindering zijn gebracht op deze investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Ten aanzien van investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven geldt dat vanuit de spaarcomponent van heffingen gevormde voorzieningen voor toekomstige vervangingsinvesteringen met economisch nut in mindering zijn gebracht op de in het boekjaar gepleegde investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing is geheven. Over het resterende bedrag wordt afgeschreven.

De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte economische levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn opgenomen in de financiële verordening, zoals vastgesteld door de gemeenteraad in haar vergadering d.d. 7 december 2023. De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode en starten op het boekjaar volgend op ingebruikname van de investering. Afschrijvingen gebeuren daarnaast onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Op gronden wordt niet afgeschreven, tenzij de grond deel uitmaakt van een investering in de openbare ruimte met maatschappelijk nut. Eventuele boekwinsten bij inruil of afstoting van een kapitaalgoed zijn als incidentele bate in de jaarrekening verwerkt.

Buiten gebruik gestelde vaste activa

Als een vast actief buiten gebruik is gesteld, heeft op het moment van buitengebruikstelling een afwaardering van de boekwaarde plaatsgevonden naar de lagere restwaarde.

Afschrijvingen

De volgende afschrijvingstermijnen, zoals ook vastgelegd in de financiële verordening zijn van toepassing:

Afschrijvingstermijnen

Afschrijvingstermijnen		
Gronden en terreinen		n.v.t.
Bedrijfsgebouwen	Permanent	40
	Semipermanent	15
Grond-, weg-, en waterbouw	Begraafplaatsen	25
	Trainingsvelden en sportvelden	40
	Wegen, voet- en fietspaden	20
	Openbare verlichting	20
	Riolering	20
	Tennisvelden	20
Vervoermiddelen	Aanhangwagens	15
	Huisvuilauto's	8
	Overige vervoermiddelen	10
Installaties, machines, apparatuur en inventaris	Hefbrug	20
	Sproeimachines	6
	Technische installatie	15
	Overige installaties, machines en apparatuur en inventaris	10

De lasten samenhangend met de uitvoering van klein en groot onderhoud, bodemsaneringen en het baggeren van watergangen zijn niet levensduur verlengend en zijn daarom niet geactiveerd, maar direct ten laste van de exploitatie gebracht.

Erfpacht

In erfpacht uitgegeven gronden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, waarbij de uitgifteprijs van eerste uitgifte geldt als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Warme gronden

Gronden verworven met het oog op gebiedsontwikkeling, maar waarvoor nog geen operationele grondexploitatie is vastgesteld, worden in de regel geduid als 'warme gronden'. Volgens de notitie grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019) worden deze verantwoord onder materiele vaste activa (artikel 52 lid 1 onderdeel a BBV) tegen de verwervingskosten. Het toerekenen (activeren) van andere kosten is daarbij niet toegestaan.

In de bepaling of er bij deze 'warme gronden' sprake is van een duurzame waardevermindering, zoals bedoeld in artikel 65 BBV lid 1, kan onder de volgende cumulatieve voorwaarden uitgegaan worden van de waarde in toekomstige bestemming in plaats van de geldende bestemming:

- de gronden moeten deel uitmaken van een door de gemeenteraad vastgestelde visie of masterplan voor (een) concrete en binnen afzienbare tijd te starten grondexploitatie(s), waarin de gebiedsontwikkeling van totaalplan naar deelgrondexploitaties is vastgelegd;
- de gebiedsontwikkeling mag niet zodanig conflicteren met de uitkomst van de inventarisatie van bedreigingen die de ontwikkeling in de weg kunnen staan, bijvoorbeeld op het gebied van milieu of bereikbaarheid;
- de visie/het masterplan mag niet strijdig zijn met beleid van de provincie en/of Rijk;
- er is een betrokkenheid bij de gebiedsontwikkeling van provincie of Rijksoverheid;
- het mag alleen gaan om gebiedsontwikkeling voor de bouw van woningen en niet voor bedrijfsterreinen;
- periodiek (minimaal eens in de twee jaar) worden de gronden getaxeerd tegen de waarde volgens de toekomstige woningbouwbestemming, met inachtneming van de inherente onzekerheden van de ontwikkelmogelijkheden.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) verminderd met de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Als de marktwaarde van de aandelen daalt tot onder de verkrijgingsprijs, vindt afwaardering naar deze lagere marktwaarde plaats.

Vorraden

Grond- en hulpstoffen

Grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Als de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs worden de grond- en hulpstoffen tegen deze lagere marktwaarde gewaardeerd.

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

Het startpunt van een grondexploitatie is het raadsbesluit met de vaststelling van het complex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de grondexploitatie geopend en kunnen vervaardigingskosten worden geactiveerd.

De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Als de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten (limitatief opgesomd in de kostensoortenlijst zoals opgenomen artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening), welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs worden daarnaast een redelijk deel van de indirecte kosten opgenomen en is de werkelijk over vreemd vermogen betaalde rente over het boekjaar toegerekend. De rente is toegerekend over de boekwaarde van de grondexploitatie per 1 januari van het betreffende boekjaar.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd wordt tussentijds naar rato van de voortgang van de kosten en de opbrengsten winst worden genomen. Als aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. se grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

De verliezen op grondexploitaties worden voorzien zodra deze bekend zijn. De voorziening wordt gewaardeerd op nominale waarde.

Gereed product en handelsgoederen

De overige voorraden worden gewaardeerd tegen historische kostprijs. Als de marktwaarde lager is, dan wordt tegen marktwaarde gewaardeerd.

Vooruitbetalingen

De vooruitbetalingen zijn tegen de laatst bekende inkooprijzen gewaardeerd. Voor eventuele risico's op oninbaarheid is een voorziening getroffen.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald. Onder de nog te ontvangen bedragen zijn de gemaakte voorbereidingskosten voor faciliterende exploitatieplannen of nog te sluiten anterieure overeenkomsten als 'nog te verrekenen kosten' opgenomen indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. de kosten moeten passen binnen de kostensoortenlijst Wro/Bro; en
2. de kosten mogen maximaal vijf jaar als overige nog te ontvangen bedragen blijven staan; na maximaal vijf jaar moet het kostenverhaal zijn gerealiseerd dan wel dienen de kosten te worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat; en
3. er is een besluit door de raad of het college genomen tot het maken van voorbereidingskosten voor faciliterend grondbeleid in een aangewezen gebied voor het ontwikkelen van het exploitatieplan of tot het sluiten van een anterieure overeenkomst.

Eigen vermogen

In het BBV worden reserves omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die vanuit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden zijn. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van reserves is een zaak van de gemeenteraad. Daarom worden reserves ook wel onderverdeeld in algemene en bestemmingsreserves. Zodra de raad aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve. Om die reden kunnen bestemmingsreserves naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Heeft een reserve geen bestemming dan wordt het een algemene reserve genoemd. Mutaties in reserves zijn enkel mogelijk op basis van een raadsbesluit genomen voor het einde van het betreffende begrotingsjaar. De reserves worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen (schulden) van de gemeente. Om die reden kunnen voorzieningen naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Voorzieningen worden gevormd als er sprake is van:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
- Bijdragen (spaarcomponent) aan toekomstige vervangingsinvesteringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven.
- Middelen verkregen van derden, die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen verkregen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

De vorming van een voorziening, dan wel een dotatie aan een al bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendungen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Voor het bepalen van het “jaarlijks vergelijkbaar volume” is een tijdsperiode van vier jaar gehanteerd.

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan.

Vaste schulden, met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Toelichting op de balans

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2023:

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 01-01-2023	Investerings	Desinvesterings	Afschrijvingen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
			Subsidies			
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	33.914	-	-	-	-	33.914
Totaal	33.914	-	-	-	-	33.914

De investeringen over 2023 bedroegen:

Investerings immateriële vaste activa 2023	
	-
Totaal	-

Volgens onderstaande termijnen zijn de afschrijvingen berekend:

Materiële vaste activa met economisch nut:	
Gebouwen t.b.v. het onderwijs	40 jaar
Bedrijfsgebouwen	15 tot 40 jaar
Vervoermiddelen	8 tot 15 jaar
Machines, apparaten en installaties	6 tot 20 jaar
Overige materiële vaste activa	10 jaar
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	20 tot 40 jaar

Materiële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de investeringen met economisch nut gedurende het jaar 2023:

Materiële vaste activa	Boekwaarde 01-01-2023	Investerings	Desinvesteringen Subsidies	Afschrijvingen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
Gronden en terreinen	6.367.136	524.683	266.551	-	-	6.625.268
Bedrijfsgebouwen	20.347.451	4.459.975	-	1.185.126	-	23.622.300
Grond-,weg en waterbouwkundige werken	720.951	-	-	82.861	-	638.090
Vervoermiddelen	373.184	43.118	-	86.369	-	329.932
Machines, apparaten en installaties	545.753	254.180	38.440	106.520	-	654.973
Overige materiële vaste activa	92.647	-	-	10.294	-	82.353
Totaal	28.447.121	5.281.956	304.991	1.471.171	-	31.952.915

De investeringen over 2023 bedroegen:

Investeringen materiële vaste activa met economisch nut	
Gronden en terreinen	
Verpachte bouw kavels (registratie waarde)	512.918
Scouting terreininrichting Heinkenszand	11.765
Bedrijfsgebouwen	
Brandweerpost Heinkenszand	1.492.029
Scoutinggebouw Heinkenszand	221.285
Strategisch: Prinses Irenestraat 7 NWD	235.809
Strategisch: Burgemeester Lewestraat 15 LWD	400.067
MP Nieuwdorp: bouwkosten MFA Kibeo	151.617
MP Nieuwdorp: bouwkosten MFA School	528.198
MP Nieuwdorp: bouwkosten MFA Dorpshuis/Kerk	823.796
MP Nieuwdorp: bouwkosten MFA Gymzaal	595.142
Aanpassing werkplaats HKZ en GVP	12.033
Vervoermiddelen	
Elektrische auto BOA	43.118
Machines, apparaten en installaties	
Spelingsdetector APK Buitendienst	254.180
Totale investering	5.281.956

Het totale bedrag aan in erfpacht uitgegeven grond bedraagt per 31-12-2023 € 2.791.797 resp. 31-12-2022 € 2.278.879. In 2023 zijn drie kavels verkocht zijnde in Ovezande en Heinkenszand. De boekwaarde van de strategische (warme) gronden bedraagt per 31-12-2023 € 1.382.920 resp. € 1.649.471 per 31-12-2022. In 2023 is de grond in het project Brandweerpost te Heinkenszand ingebracht.

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven gedurende het jaar 2023:

Materiële vaste activa	Boekwaarde 01-01-2023	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
Gronden en terreinen	48.385	-	-	-	-	48.385
Grond-,weg en waterbouwkundige werken	1.688.417	485.500	44.768	114.890	-	2.014.258
Vervoermiddelen	421.851	131.871	-	101.564	-	452.158
Machines, apparaten en installaties	4.469	-	-	4.469	-	0
Totaal	2.163.121	617.371	44.768	220.923	-	2.514.801

De investeringen over 2023 bedroegen:

Investerings materiële vaste activa incl. heffing	
Grond-,weg en waterbouwkundige werken	
Beheersplan Riolering	485.500
Vervoermiddelen	
Bestelauto stratenmakers OW 96	59.000
Elektrische auto voorman groenploeg west	36.435
Elektrische auto voorman groenploeg oost	36.435
Totale investering	617.371

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut gedurende het jaar 2023:

Materiële vaste activa	Boekwaarde 01-01-2023	Investerings 855.193	Desinvesteringen Subsidies	Afschrijvingen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
Gronden en terreinen	951.749	855.193	-95.760	-	-	1.902.702
Grond-, weg en waterbouwkundige werken	3.222.645	2.418.549	216.895	130.749	-	5.293.551
Totaal	4.174.394	3.273.742	121.135	130.749	-	7.196.253

De investeringen over 2023 bedroegen:

Investerings materiële vaste activa met maatschappelijk nut	
Gronden en terreinen	
Grond brandweerpost Heinkenszand	372.996
Grondaankoop Hertenweg Nieuwdorp	316.947
MP Nieuwdorp: aankoop grond kerk/pastorie	165.250
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Koppelingsgebied C Bosgaardshoek	75
Strekdam Damwand HDK	338.063
Inrichting parkeerhaven voorzijde Jumbo	73.896
Groen rond gemeentehuis	94.409
Beheersplan Wegen en groen 2023	50.638
Parkeerplaatsen Boomgaardstraat GVP	5.647
Ontsluitingsweg Slothoeve Baarland (nieuwbouwplan)	-900
Groenstructuurplan 2022	124.589
Dorpsentree 's-Heerenhoek groen (Molendijk)	46.612
Parkeerplaats Doelstraat	47.160
Wilhelminastraat ODL (weg)	112.638
Talingstraat HKZ (weg)	271.512
Schoolstraat GVP (weg)	363.358
MP Nieuwdorp: Klimaatstraat	96.578
MP Nieuwdorp: buitenruimte MFA	7.357
GGA Borsele Oost	786.918
Totale investering	3.273.742

Financiële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2023:

Financiële vaste activa	Boekwaarde 01-01-2023	Investerings Desinvesteringen	Afgeschrijvingen Subsidies	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
Deelnemingen	310.785	-	-	-	310.785
Kapitaalverstrekingen	2.152.225	2.351.517	-	-	4.503.741
Overige langlopende vorderingen	3.844.470	37.462	-	270.000	3.611.932
Overige vorderingen	272.995	24.144	-	-	297.139
Totaal	6.580.475	2.413.123	-	270.000	8.723.598

De investeringen over 2023 bedroegen:

Investerings financiële vaste activa	
Kapitaalverstreking GBE Aqua B.V.	2.351.517
SVN-leningen	37.462
Vorderingen bijstand, krediethypotheek	24.144
Totaal	2.413.123

De deelnemingen hebben betrekking op aandelen GBE Aqua B.V., Delta, Bank Nederlandse Gemeenten en Zeeuwind.

Overige langlopende vorderingen hebben betrekking op de lening aan gemeente Kapelle per 31-12-2023 € 1.350.000 resp. € 1.620.000 per 31-12-2022. Het saldo van SVN-leningen bedraagt per 31-12-2023 € 2.261.932 resp. € 2.224.470 per 31-12-2022. De te vorderen bijstand, krediethypotheek en leenbijstand bedraagt per 31-12-2023 € 330.065 minus een voorziening van € 32.925 resp. € 312.417 en € 39.421 per 31-12-2022.

VLOTTENDE ACTIVA*Vorraden*

Financiële vaste activa	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Grond- en hulpstoffen	-	-
Totaal	-	-

Bouwgronden in exploitatie

Het verloop van de bouwgronden gedurende het jaar 2023 geven we in het onderstaande overzicht weer:

Bouwgronden in exploitatie	Boekwaarde 01-01-2023	Vermeerderingen	Verminderingen	Overige opbrengsten	Terugname/ verliesvoorz.	Winstneming en afname	Boekwaarde 31-12-2023	Aantal m2
Woningbouw:								
Borssele, Stadshoek	-241.577	4.987	-	-	40.887		-277.477	948
's-Gravenpolder, Oostgaarde	-1.936.486	342.141				487.392	-1.106.953	6.143
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 2	-170.038	89.825			37.100		-117.313	-
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 3	-	197.696	750		500.000		-303.054	7.370
's-Heerenhoek, De Blikken 2	-232.192	211.389				53.863	33.060	4.873
Heinkenszand, Over de Dijk 2 en 3	-190.263	139.523	372.996			95.841	-327.895	-
Heinkenszand. Stenevate	-251.606	57.514				29.766	-164.326	-
Heinkenszand Platepolder	1.555.674	278.327	942.673			72.093	963.421	15.174
Kwadendamme, 2001	-124.755	105.684			6.281		-25.352	-
Lewedorp, Nieuwe Kraaijertpolder	-856.929	26.256				108.582	-722.091	644
Oudelande, Tolhoek II	-	169.932			231.000		-61.068	4.500
Ovezande, Plataanweg 2001	562.282	24.999	137.465			100.000	549.816	8.375
Ovezande, Nieuwstraat	-626.011	21.232	288.710			66.038	-827.451	4.893
Bedrijventerreinen:								
Heinkenszand, Noordzak fase 3	354.642	40.323	481.796			108.570	21.739	9.090
Totaal	-2.157.259	1.709.828	2.224.390	-	815.268	1.122.145	-2.364.944	62.010

De waardering van de in exploitatie genomen gronden is gebaseerd op de inzichten van april-2024 en de daarbij behorende inschatting van uitgangspunten, parameters en risico's. Uiteraard betreft dit een inschatting die omgeven is door onzekerheden, die periodiek, maar minimaal jaarlijks, wordt herzien en waarbij de waardering in het komende jaar zowel positief als negatief kan uitvallen. Het college is van mening dat op basis van de huidige informatie en inzichten de beste schatting is gemaakt voor de waardering van de in exploitatie genomen gronden.

Het college hanteert de volgende algemene uitgangspunten ten aanzien van haar schattingen:

Rentepercentage bedraagt 0,66%;

Kostenindexatie bedraagt voor 2024 5,0% en vanaf 2025 2,0%;

Opbrengstenindexatie bedraagt 0%;

De geplande afzet is gebaseerd op cijfers uit het verleden, de uitgegeven opties die tot verkoop kunnen leiden en de verwachtingen in de huidige markt.

Ten aanzien van de geraamde nog te maken kosten heeft het college de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- een kostenstijging voor 2024 5,0% en vanaf 2025 2,0% naar aanleiding van het rapport van Metafoor R.O. Outlook grondexploitatie;

Ten aanzien van de geraamde nog te realiseren opbrengsten heeft het college de volgende uitgangspunten gehanteerd:

De verwachtingen naar aanleiding van de aantallen opties die nog lopen;

De aanwezige bouwgrond in de exploitatieplannen;

De opbrengsten uit het verleden;

De inschatting van de opbrengsten door opgaande woningmarkt.

Vanwege de hoge inflatie, duurzaamheidseisen en de onzekerheden die zijn ontstaan als gevolg van het vervallen van de bouwvrijstelling stikstof is de schattingsgevoeligheid van de waardering ten opzichte van voorgaande jaren fors toegenomen.

Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie verwijzen we naar de toelichting op het programma Lokale economie en de paragraaf Grondbeleid.

Het verwachte verloop van de bouwgrond gedurende het jaar 2023 geven we in onderstaand overzicht weer:

Bouwgronden in exploitatie	Aantal m2	Boekwaarde 31-12-2023	Geraamde kosten	Geraamde opbrengsten	Geraamd Resultaat	Gerealiseerde winstnemingen
Woningbouw:						
Borsele, Stadshoek	948	-277.477	339.558	151.680	-89.599	288.121
's-Gravenpolder, Oostgaarde	6.143	-1.106.953	1.327.531	1.397.160	-1.176.582	2.073.174
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 2	0	-117.313	117.283	0	-30	-114.411
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 3	7.370	-303.054	1.927.513	1.628.653	-4.194	-500.000
's-Heerenhoek, De Blikken 2	4.873	33.060	789.627	934.385	-111.698	513.897
Heinkenszand, Over de Dijk 2 en 3	0	-327.895	205.460	0	-122.435	8.823.695
Heinkenszand. Stenevate	0	-164.326	137.469	0	-26.857	264.734
Heinkenszand Platepolder	15.174	963.421	2.309.266	4.061.485	-788.798	72.447
Kwadendamme, 2001	0	-25.352	25.808	0	456	538.901
Lewedorp, Nieuwe Kraaijertpolder	644	-722.091	300.426	112.700	-534.365	3.247.814
Oudelande, Tolhoek	4.500	-61.068	912.616	851.953	-405	-231.000
Ovezande, Plataanweg 2001	8.375	549.816	874.778	1.426.465	-1.871	-343.378
Ovezande, Nieuwstraat	4.893	-827.451	300.886	888.480	-1.415.045	343.099
Bedrijventerreinen:						
Heinkenszand, Noordzak fase 3	9.090	21.739	554.276	994.920	-418.905	492.881
Totaal	62.010	-2.364.944	10.122.497	12.447.881	-4.690.328	15.469.974

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Uitzettingen	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Vorderingen op openbare lichamen	9.247.082	5.757.721
Verstreckte kasgeldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet fido	7.300.000	-
Overige vorderingen	4.094.166	3.552.947
Schatkistbankieren	12.870.698	31.118.102
Totaal	33.511.946	40.428.769

Vorderingen op openbare lichamen	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Min. van Fin. en belastingdienst BCF en BTW	3.636.643	4.391.086
Belastingdienst: vennootschapsbelasting	-	136.369
Min. van Fin. Algemene uitkering	504.680	-
Min. van BZK / OCW / SZW / VWS	107.690	13.472
Min. van JenV: subsidie Opvang Oekraïners	3.322.118	-
SVB (pgb's WMO)	-	11.385
Provincie Zeeland: diverse subsidies	150.331	95.679
Waterschap	103.096	81.995
De Betho	178.104	212.651
Gemeente Goes	189.882	33.850
Sabewa	264.473	311.236
Veiligheidsregio Zeeland	46.255	78.141
Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland	96.153	85.225
RUD Zeeland	19.600	60.315
GR de Bevelanden	512.072	153.144
Div. Gemeenten en overige	115.985	83.918
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	-	9.254
Totaal	9.247.082	5.757.721

Verstreckte kasgeldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet fido	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Gemeente Maastricht geldlening	7.300.000	-
Totaal	7.300.000	-

Overige vorderingen	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Diverse debiteuren belastingen	1.666.571	1.766.317
Voorziening debiteuren belastingen	-26.769	-26.769
Debiteuren te vorderen bijstand	659.134	586.420
Voorziening dubieuze debiteuren	-215.409	-182.330
Diverse debiteuren	2.042.075	1.437.958
Voorziening debiteuren	-31.435	-28.650
Totaal	4.094.166	3.552.947

Schatkistbankieren	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Schatkistbankieren	12.870.698	31.118.102
Totaal	12.870.698	31.118.102

Drempelbedrag

In principe dienen alle overtollige middelen in de schatkist te worden aangehouden. Er zijn echter een aantal uitzonderingen. Eén daarvan is het drempelbedrag. Dat is een minimumbedrag (afhankelijk van de omvang van de decentrale overheid) dat gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden. Voor gemeente Borsele geldt voor 2023 een drempelbedrag van € 1.278.000.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren

Het drempelbedrag is bedoeld om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen: niet elke laatste euro hoeft in de schatkist te worden aangehouden. In principe hoeven dus alleen de liquide middelen die boven het drempelbedrag uitgaan in de schatkist te worden aangehouden. In 2023 hebben geen overschrijdingen plaatsgevonden van het drempelbedrag. In de tabel is te zien wat de benutting van het drempelbedrag schatkistbankieren gedurende de vier kwartalen 2023 is geweest:

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
(1)	Drempelbedrag	1.278			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	222	363	291	279
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	1.056	915	987	999
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	63.897			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	63.897			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.	Drempelbedrag	1277,94			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	20.009	33.024	26.757	25.674
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	222	363	291	279

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

Liquide middelen	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	108.909	72.332
Rabobank, diverse rekeningen	20.554	16.690
Visa-card	4.438	3.173
Kas	26.534	51.899
Totaal	160.434	144.094

Overlopende activa

Het verloop van de overlopende activa was als volgt:

Overlopende activa	Boekwaarde 01-01-2023	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Boekwaarde 31-12-2023
Overige Nederlandse overheidslichamen	5.482	72.515	5.482	72.515
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	279.051	669.949	279.051	669.949
Totaal	284.532	742.464	284.532	742.464

VASTE PASSIVA*Eigen vermogen*

Reserves

In het BBV worden reserves omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die vanuit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden zijn. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van reserves is een zaak van de gemeenteraad. Daarom worden reserves ook wel onderverdeeld in algemene en bestemmingsreserves. Zodra de raad aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve. Om die reden kunnen bestemmingsreserves naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Heeft een reserve geen bestemming dan wordt het een algemene reserve genoemd.

Het in de balans opgenomen eigen vermogen wordt onderscheiden in:

Eigen vermogen	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Algemene reserves	13.377.740	17.264.580
Bestemmingsreserves	21.867.757	21.535.598
Resultaat na bestemming	4.107.178	11.108.735
Totaal	39.352.675	49.908.913

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de algemene reserves gedurende het jaar 2023:

Algemene reserves	Boekwaarde 01-01-2023	Toevoegingen	Onttrekking	Resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 31-12-2023
Algemene reserves	13.377.740	4.125.205	4.345.543	4.107.178	17.264.580
Totaal	13.377.740	4.125.205	4.345.543	4.107.178	17.264.580

Resultaat na bestemming

Saldo baten en lasten na bestemming	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Saldo jaarrekening	4.107.178	11.108.735
Totaal	4.107.178	11.108.735

Algemene reserves

De algemene reserve bestaat uit het algemeen weerstandsvermogen. In 2023 zijn de volgende toevoegingen en onttrekkingen gedaan:

Toevoegingen	
Algemeen weerstandsvermogen	
Resultaat vorig boekjaar	4.107.178
Overige toevoegingen	
Dividend ZEH	2.351.517
Programmarapportage	765.688
Grondbedrijf	678.000
Meicirculaire 2022	143.000
Dividend Evides	187.000
Totaal	4.125.205

Onttrekkingen	
Naar reserve Sociaal Domein	300.000
Effect CAO-verhoging 2023	800.000
Tekorten GR-en	906.375
Restantkredieten	576.404
Energietoeslag	360.000
Inhuur team Vergunningen en Veiligheid	240.000
Opleidingsbudget 2023	100.000
Robotmaaiers	180.000
Uitvoeringskosten klimaatakkoord	160.000
Bijdrage aardbeving Turkije/Syrië	23.000
Overige projecten	699.764
Totaal	4.345.543

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de bestemmings- en egalisatiereserves gedurende het jaar 2023:

Bestemmingsreserves	Boekwaarde 01-01-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	Dekking kapitaallasten	Boekwaarde 31-12-2023
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie	3.678.239	306.877	687.800	-	3.297.316
Subtotaal	3.678.239	306.877	687.800	-	3.297.316
Reserve kwaliteit openbare ruimte	1.417.268	186.629	-	-	1.603.897
Reserve heractivering activa	3.748.094	180.000	-	183.800	3.744.294
Reserve afschrijving Investerings Maatschappelijk nut	358.000	315.000	38.625	-	634.375
Reserve Interbestuurlijk Programma (IBP)	1.551.297	-	702.885	-	848.412
Reserve precariorechten	126.264	-	126.264	-	-
Reserve Sloebos	1.813.090	-	-	-	1.813.090
Reserve Sloerand	907.504	-	-	-	907.504
Reserve Sociaal Domein	1.758.558	300.000	-	-	2.058.558
Reserve Duurzaamheid	-	1.114.347	-	-	1.114.347
Subtotaal	11.680.075	2.095.976	867.774	183.800	12.724.477
Egalisatiereserve Gebouwenbeheer	3.992.438	-	291.325	-	3.701.113
Egalisatiereserve Wegenbeheer	921.235	-	395.836	-	525.399
Egalisatiereserve Buitensportaccommodaties	263.010	38.387	-	-	301.397
Egalisatiereserve Openbare verlichting	166.388	41.352	-	-	207.740
Egalisatiereserve Groenstructuur	635.525	142.631	-	-	778.156
Egalisatiereserve Riolering	530.847	-	530.847	-	-
Subtotaal	6.509.443	222.370	1.218.008	-	5.513.805
Totaal	21.867.757	2.625.223	2.773.582	183.800	21.535.598

Toevoegingen	
Bouwgrondexploitaites	
Winst bouwgrondexploitaties	306.877
Reserve kwaliteit openbare ruimte bouwgrond	186.629
Bestemmingsreserves	
Reserve heractivering activa	180.000
Reserve afschrijving Investerings Maatschappen	315.000
Sociaal domein, programmarapportage	300.000
Reserve Duurzaamheid	1.114.347
Vereffening met egalisereserves:	
Buitensportaccommodaties	38.387
Openbare verlichting	41.352
Groen	142.631
Totaal	2.625.223

Onttrekkingen	
Bouwgrondexploitaites	
Resultaatbestemming 2022	678.000
Reserve Bouwgrondexploitaties	9.800
Bestemmingsreserves	
Reserve heractivering activa	183.800
Reserve afschrijving Investerings Maatschappen	38.625
Reserve Interbestuurlijk Programma (IBP)	702.885
Reserve precariorechten	126.264
Vereffening met egalisereserves:	
Gebouwenbeheer	291.325
Wegenbeheer	395.836
Riolering	530.847
Totaal	2.957.382

Bestemmingsreserves	
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitaties	Voor- en nadelige saldi van bouwgrondcomplexen worden met deze reserve verrekend.
Reserve kwaliteit openbare ruimte	Reserve wordt gevoed door de verkoop van bouwgronden in bestemmingsplannen en dient ter dekking van lasten voor bovenwijkse voorzieningen en waterberging.
Reserve heractivering activa	Reserve ter dekking van de kapitaallasten gemeente gebouwen.
Reserve afschr. Invest. Maatschappelijk nut	Reserve dient ter dekking van kapitaallasten investeringen met een maatschappelijk nut.
Reserve Inter Bestuurlijk Programma (IBP)	Deze reserve dient ter dekking van (kapitaal)lasten van projecten in relatie tot het IBP.
Reserve precariorechten	Reserve ter dekking teruggave belastingen.
Reserve inkomensvoorziening	Deze reserve dient om positieve of negatieve gevolgen in de BUIG (bijstand, bbz, etc) op te vangen.
Reserve Sloebos	Reserve ter egalisering van lasten voor het Sloebos.
Reserve Sloerland	Reserve dient ter dekking van investeringen in de openbare ruimte rond het Sloegebied.
Reserve Sociaal Domein	Reserve ter egalisering van tekorten binnen het sociaal domein.
Reserve Duurzaamheid	Reserve duurzaamheid dient ter dekking van investeringen in duurzaamheidsprojecten.
Egalisatiereserve Gebouwenbeheer	Reserve ter dekking van de onderhoudslasten van de onderhoudsnota gebouwen.
Egalisatiereserve Wegenbeheer	Reserve ter dekking van de lasten van het meerjarenonderhoudsplan wegen.
Egalisatiereserve Buitensportaccommodaties	Reserve ter dekking van de lasten van het meerjarenonderhoudsplan buitensportaccommodaties/sportvelden.
Egalisatiereserve Openbare verlichting	Reserve ter dekking van de lasten van het meerjarenonderhoudsplan lichtmasten/openbare verlichting.
Egalisatiereserve Groenstructuur	Reserve ter dekking van de lasten van het meerjarenonderhoudsplan groenstructuur.
Egalisatiereserve Riolering	Reserve ter dekking van de lasten van het meerjarenonderhoudsplan riolering.

Vorzieningen

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de voorzieningen gedurende het jaar 2023:

Vorzieningen	Boekwaarde 01-01-2023	Toevoegingen	Aanwendingen	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2023
Voorziening Riolering	790.132	195.213	-	-	985.345
Voorziening Afvalstoffenheffing	494.698	-	54.227	-	440.471
Totaal voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven	1.284.830	195.213	54.227	-	1.425.816
Voorziening precariorechten	2.032.797	-	-	-	2.032.797
Voorziening APPA	1.946.542	-	67.961	-	1.878.581
Voorziening Verlofsparen	483.542	-	2.621	-	480.921
Totaal verplichtingen	4.462.881	-	70.582	-	4.392.299
Totaal	5.747.711	195.213	124.809	-	5.818.115

Doel en bestemming van de voorzieningen

Voorziening APPA	Dit is de voorziening pensioenlasten (oud)wethouders
Voorziening precariorechten	Terugbetalingsverplichting voor (mogelijk ten onrechte geheven rechten
Voorziening Verlofsparen	Terugbetalingsverplichting voor overmatig verlofsaldi
Voorziening Riolering	Voorziening voor overschotten en kosten op het gebied van rioolheffing.
Voorziening Afvalstoffenheffing	Voorziening voor overschotten en kosten op het gebied van afvalstoffenheffing.

Vaste schulden met rentetypische looptijd van een jaar of langer

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2023:

Vaste schulden	Boekwaarde 01-01-2023	Vermeerderingen	Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2023
Onderhandse leningen binnenlandse banken	16.564.536	-	1.561.512	15.003.024
Totaal	16.564.536	-	1.561.512	15.003.024

De totale rentelast met betrekking tot de vaste schulden bedraagt voor 2023: € 325.356 resp. 2022: € 375.688.

VLOTTENDE PASSIVA

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

Vlottende Passiva	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Netto-vlottende schulden	6.331.364	10.383.716
Overlopende passiva	5.202.395	8.300.875
Totaal	11.533.759	18.684.591

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

In onderstaand overzicht worden de kortlopende schulden over het jaar 2023 weergegeven:

Overige schulden	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Terugbetaling TOZO	21.054	23.820
Rente leningen BNG	309.560	275.870
Terugbetaling bijstand	141.573	132.539
Overige crediteuren	5.859.176	9.951.487
Totaal	6.331.364	10.383.716

Overlopende passiva

In onderstaand overzicht worden de overlopende passiva over het jaar 2023 weergegeven:

Overlopende passiva	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Het Rijk	5.174.299	7.771.684
Overige Nederlandse lichamen	-	529.191
Overige vooruitontvangen bedragen	28.096	-
Totaal	5.202.395	8.300.875

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de overlopende passiva gedurende het jaar 2023:

Overlopende passiva	Boekwaarde 01-01-2023	Vermeerderingen	Bestedingen	Boekwaarde 31-12-2023
Het Rijk				
Ministerie van Financiën: Onderwijsachterstanden	122.425	265.398	363.725	24.098
Dienst Uitvoering Onderwijs, Onderwijsvertragingen	201.318	-	87.480	113.838
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, RREW	177.656	-	-	177.656
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Ventilatie scholen	107.085	-	107.085	-
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Lokale Aanpak Isolatie	-	851.104	-	851.104
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, CDOKE	-	442.814	245.232	197.582
Ministerie van Justitie en Veiligheid, Coronatoegangsbewijzen	87.191	-	87.191	-
Ministerie van Justitie en Veiligheid, Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekr.	-	6.211.925	5.543.330	668.595
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Lokaal Preventieakkoord	17.564	20.000	30.469	7.095
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Brede Spuk-regeling	-	377.874	377.874	-
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Verkeersveiligheid	92.645	-	-	92.645
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Stimulering Sport 2021	9.788	-	-	9.788
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Stimulering Sport 2023	-	401.140	150.477	250.663
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheden, Wet inburgering	147.124	10.195	147.124	10.195
Ministerie van Binnenlandse Zaken, Energiearmoedebestrijding	263.000	98.945	17.316	344.629
Ministerie van Binnenlandse Zaken, Nationaal Isolatieprogramma	81.800	-	7.172	74.628
Ministerie van Binnenlandse Zaken, Flex- en transformatiewoningen	1.983.471	-	-	1.983.471
Ministerie van Binnenlandse Zaken, Algemene uitkering	-	248.636	-	248.636
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Uitvoering afspraken Kerncentrale	-	2.484.310	2.347.124	137.186
Voorschotbedragen van overheidslichamen met specifiek bestedingsdoel	1.883.232	2.971.212	2.274.569	2.579.875
Subtotaal	5.174.298	14.383.553	11.786.168	7.771.684
Overige Nederlandse lichamen				
Provincie Zeeland, Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptie (TIK)	-	403.233	66.086	337.147
GR de Bevelanden	-	192.044	-	192.044
Subtotaal	-	595.277	66.086	529.191
Overige vooruitontvangen bedragen				
Diversen	28.096	-	28.096	-
Subtotaal	28.096	-	28.096	-
Totaal	5.202.394	14.978.830	11.880.350	8.300.875

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Garantieplichtingen

Door de gemeente zijn garanties afgegeven. Het bedrag is buiten de balans verantwoord. Hieronder treft u de specificatie aan.

Geldnemer	Leningsbedrag/ garantieplafond	Rente-%.	Schuldrestant 01-01-2023	Schuldrestant 31-12-2023	Verplichting 31-12-2023	Percentage borgstelling
Beveland Wonen / BNG	5.000.000	4,515	5.000.000	5.000.000,00	2.500.000	50%
Beveland Wonen / BNG	10.000.000	4,630	10.000.000	10.000.000,00	5.000.000	50%
Beveland Wonen / BNG	9.300.000	4,560	9.300.000	9.300.000,00	4.650.000	50%
Beveland Wonen / BNG	13.000.000	4,490	13.000.000	13.000.000,00	6.500.000	50%
Beveland Wonen / BNG	903.509	3,960	813.402	723.240,82	361.620	50%
Beveland Wonen / BNG	1.300.504	3,730	703.231	703.231,04	351.616	50%
Beveland Wonen / BNG	793.563	3,130	457.446	417.781,20	208.891	50%
Beveland Wonen / BNG	584.853	4,290	433.097	416.653,66	208.327	50%
Beveland Wonen / BNG	1.813.883	3,250	1.223.500	1.138.506,70	569.253	50%
Beveland Wonen / BNG	4.194.253	4,940	2.169.450	1.941.773,66	970.887	50%
Beveland Wonen / NWB	9.000.000	4,665	9.000.000	9.000.000	4.500.000	50%
Beveland Wonen / ASN	8.000.000	3,680	8.000.000	8.000.000	4.000.000	50%
Beveland Wonen / ASN	12.000.000	3,630	12.000.000	12.000.000	6.000.000	50%
Beveland Wonen / IBM	15.000.000	3,865	15.000.000	15.000.000	7.500.000	50%
Beveland Wonen / BNG	15.000.000	0,474	15.000.000	15.000.000	1.470.000	19,6% * 50%
Beveland Wonen / NWB	3.495.000	4,860	3.495.000	3.495.000	342.510	19,6% * 50%
Beveland Wonen / NWB	15.000.000	0,000	15.000.000	15.000.000	1.470.000	19,6% * 50%
Beveland Wonen / BNG	11.247.000	0,000	11.247.000	11.247.000	1.102.206	19,6% * 50%
Beveland Wonen / BNG	10.000.000	1,613	10.000.000	10.000.000	980.000	19,6% * 50%
Beveland Wonen / BNG	10.000.000	1,639	10.000.000	10.000.000	980.000	19,6% * 50%
Beveland Wonen / BNG	10.000.000	3,217	-	10.000.000	980.000	19,6% * 50%
Beveland Wonen / BNG	7.500.000	3,388	-	7.500.000	735.000	19,6% * 50%
Beveland Wonen	173.132.565	0,3 - 5,0	151.842.126	168.883.187	51.380.310	50%
Stichting Verpleeg- en rusth. ZLD / BNG	1.370.063	0,466	1.004.713	959.044	959.044	100%
Korte termijnfaciliteiten NSP BNG	75.000.000	variabel	-	-	-	100%
Korte termijnfaciliteiten NSP NWB	49.000.000	variabel	9.800.000	9.800.000	9.800.000	100%
Korte termijnfaciliteiten NSP Aegon	37.500.000	variabel	-	3.000.000	3.000.000	100%
Lange termijnfaciliteiten NSP BNG	125.000.000	variabel	112.847.223	103.125.000	103.125.000	100%
Lange termijnfaciliteiten NSP Paribas	75.000.000	variabel	69.791.667	65.625.000	65.625.000	100%
Lange termijnfaciliteiten NSP BNG	3.131.083	variabel	1.043.693	521.847	521.847	100%
WarmCO2 BNG	17.000.000	4,400	17.000.000	17.000.000	17.000.000	100%
WarmCO2 Aegon	45.000.000	0,000	42.250.000	39.500.000	39.500.000	100%
Subtotaal	428.001.146	-	253.737.296	239.530.891	239.530.891	100%
V.V. Luctor / Rabo	72.000	405,00%	28.080	21.600	10.800	50%
V.V. Luctor / Rabo	115.000	305,00%	25.704	15.358	7.679	50%
LTV Lewedorpse tennisvereniging	45.000	435,00%	19.500	15.000	7.500	50%
Diverse verenigingen	232.000	-	73.284	51.958	25.979	50%
Totaal	601.365.711		405.652.706	408.466.036	290.937.180	50%-100 %

*North Sea Port heeft een 100% vrijwaring gegeven voor de eventuele garantieplichtingen van de Zeeuwse participanten

Overige verplichtingen

- Voor de afname van gas en energie hebben we voor de jaren 2024 en 2025 een tweejarig contract afgesloten met de PZEM voor electra en gas. De jaarlijks hieruit voortvloeiende lasten voor electra en gas inclusief netwerkkosten bedragen ca. € 280.000.
- Voor de inspectie van elektrische installaties, noodverlichting, ontruiming- en inbraakinstallaties van de gemeentelijke gebouwen hebben wij een contract afgesloten t/m 2027. De jaarlijkse verplichting bedraagt ca. € 15.000.
- Voor het schilderwerk van de gemeentelijke gebouwen is een contract afgesloten t/m 2021. Voor 2023 is dit contract stilzwijgend verlengd, en een nieuw contract wordt onderzocht. De jaarlijks hieruit voortvloeiende lasten bedragen ca. € 80.000. De resterende contractwaarde bedraagt ca. € 80.000. Het nieuwe contract vanaf 2024 is nog onderhanden.
- Voor onderhoud aan de Cv-installaties, sanitair e.d. zijn contracten afgesloten t/m 2025. De jaarlijks hieruit voortvloeiende lasten bedragen ca. € 45.000. De resterende contractwaarde bedraagt ca. € 90.000.
- Voor de gebouwen, inventaris, auto's en materiaal is vanaf 2022 een verzekeringscontract afgesloten. Dit contract wordt jaarlijks stilzwijgend verlengd en bedraagt ca. € 145.000 per jaar.
- Voor onderhoud van de openbare verlichting is een onderhoudscontract afgesloten t/m 2024. De jaarlijks hieruit voortvloeiende lasten bedragen ca. € 280.000. De resterende contractwaarde bedraagt ca. € 280.000.
- Voor accountantskosten is het bestaande contract met een jaar verlengd tot 2024. De jaarlijkse lasten bedragen ca. € 80.000. De resterende contractwaarde bedraagt € 80.000.
- Voor de ICT heeft de gemeente contracten afgesloten met GR de Bevelanden. De jaarlijkse verplichting bedraagt ca. € 100.000

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt.

Er is sprake van nog niet opgenomen verlofuren en opgebouwde overuren per 31-12-2023 van ca. 28.000 uur. De kosten hiervan bedragen € 839.000.

Hiervan is op basis van de huidige beleidsstandpunten een voorziening voor verlofsparen op de balans opgenomen van € 522.000. De resterende jaarlijks verplichting bedraagt € 317.000

Onderuitputting Algemene uitkering

Als gevolg van lagere overheidsuitgaven (waaraan de algemene uitkering gekoppeld is) kan er een korting op de algemene uitkering volgen.

Eigen bijdrage op grond van de Wmo

Een aanvrager van een voorziening op grond van de WLZ en de WMO (zoals hulp in de huishouding, begeleiding, hulp- en vervoersmiddelen of beschermd wonen) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.

Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Niet uit de balans blijvende rechten

Stille reserves

Conform het BBV melden we de stille reserves.

- **Landbouwgronden.**

De voorraad verpachte landbouwgronden bedraagt 53 hectare, met een geraamde waarde van ca. € 2.400.000.

- **Aandelen BNG.**

Op grond van de jaarstukken van de BNG hebben de 39.273 aandelen een waarde van € 3.575.000. Dit is € 3.485.000 hoger dan de boekwaarde.

- **Aandelen PZEM N.V. (Delta N.V.)**

De vaststelling van de jaarrekening van PZEM N.V. is uitgesteld. Gelet op de onzekerheid op de energiemarkt is de waarde bepaald op ca. € 10.000.000. Dit is aanmerkelijk lager dan de intrinsieke waarde.

- **Aandelen Holding Aqua B.V.**

De aandelen zijn in 2021 aangeschaft voor nominale waarde van € 26.440. In 2022 en 2023 hebben er kapitaalstortingen van respectievelijk € 2.152.000 en € 2.351.517 plaatsgevonden. Van een stille reserve is nog geen sprake.

Toelichting programmarekening 2023

In de programma's zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen. De financiële afwijkingen t.o.v. de begroting zijn toegelicht. De analyse is opgenomen in de programmaverantwoording die integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening. Om deze reden is de toelichting op deze hier achterwege gelaten. We verwijzen nadrukkelijk naar de toelichting van de analyse per programma. Het is toegestaan te volstaan met een verwijzing in de jaarrekening naar de analyse in de programma's. De jaarrekening en de programma's presenteren we integraal in één boekwerk.

Overzicht incidentele baten en lasten

In de programma's zijn de belangrijkste incidentele baten en lasten toegelicht. Veel incidentele lasten betreffen eenmalige projecten die gedekt worden uit reserves.

	Incidentele lasten	Incidentele baten	Hiervan is gedekt uit reserves	Saldo
Incidentele baten en lasten				
Bestuur, dienstverlening en veiligheid				
Vrijval pensioenvoorziening		134		134
Opvang Oekraïne	2.374	5.554		3.180
i-Burgerzaken	6		6	0
Verkiezingen	25		25	0
Handhavingszaken	5		5	0
Vorbereiding Brandweerpost Heinkenszand	45		45	0
Verkeer en openbare ruimte				
Mutatie egalisatie wegenbeheer	245		245	0
Mutatie egalisatie openbare verlichting	-41		-41	0
Mutatie egalisatie groenstructuur	-142		-142	0
Lokale economie				
Grootschalige Energietransitie & Leefkwaliteit BSL	158	335		177
Dividend PZEM/Aqua		2.351	-2.351	0
Grondexploitaties		297		297

	Incidentele	Incidentele	Hiervan is gedekt	Saldo
Incidentele baten en lasten	lasten	baten	uit reserves	
Leefbaarheid, onderwijs, cultuur en sport				
Onderwijsachterstandenbeleid	364		364	0
Actieplan sport, bewegen en gezondheid	68		68	0
Onderzoek toekomst buitensportaccommodaties	5		5	0
Masterplan Nieuwdorp (eenmalige lasten)	9		9	0
Kaderplan maatschappelijke voorzieningen	72		72	0
Mutatie egalisatie buitensportaccommodaties	-39		-39	0
Mutatie egalisatie gebouwenbeheer	291		291	0
Werk en inkomen				
Betho uitkering jaarresultaat		212		212
Energietoeslag	1.282		545	-737
Zorg				
Scouting Heinkenszand tijdelijke huisvesting	15		15	0
Milieu				
RUD uitkering jaarresultaat		60		60
OLAZ afrekening reststromen		85		85
Asbestsanering	4		4	0
Energiearmoedebestrijding	17		17	0
Nationaal Isolatieprogramma	7		7	0
Energietransitie	32		32	0
Projecten IBP	87		87	0
Ruimtelijke ontwikkeling				
Dorpsvernieuwing	7		7	0
Omgevingswet, Omgevingsvisie, Omgevingsplan	177		177	0
Inhuur handhaving	7		7	0
Kerkenvisie	7		7	0
Inhuur trainee RO	33		33	0

	Incidentele	Incidentele	Hiervan is gedekt	Saldo
Incidentele baten en lasten	lasten	baten	uit reserves	
Algemene dekkingsmiddelen				
OZB-woningen		105		105
OZB-niet-woningen		90		90
Rentebaten		766		766
Meicirculaire		139	-139	0
Septembercirculaire		-329	329	0
Decembercirculaire, algemene uitkering		362		362
OZB en overige belastingen		30		30
Saldo begroting 2022		262		262
Programmaraportage	-1.087		-633	454
Overheveling naar 2024			-61	-61
Forensenbelasting		26		26
Bedrijfsvoering				
GT-Connect	27		27	0
Dienstverleningsvisie / communicatievisie	14		14	0
Inhuur team Ruimtelijke ontwikkeling	34		34	0
Informatiebeheer op orde	16		16	0
Flexibel werken	11		11	0
Vervanging financieel pakket, HRM-pakket en website	10		10	0
Totaal incidentele lasten en baten	4.145	10.479	-892	5.442
Structurele baten en lasten	67.822	72.045	1.444	5.667
Totaal saldo na bestemming	71.967	82.524	552	11.109

In principe zijn alle projecten die gedekt worden uit reserves incidenteel van aard. Daarnaast worden de jaarlijkse resultaten van grondexploitaties wel als incidenteel beschouwd. De bijbehorende mutaties aan de reserves zijn ook niet als incidenteel opgenomen.

Overzicht reserves en voorzieningen

Specificatie reserves	Boekwaarde 01-01-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	Resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 31-12-2023
Algemene reserves					
Algemene reserves	13.377.740	4.125.205	4.345.543	4.107.178	17.264.580
Totaal algemene reserves	13.377.740	4.125.205	4.345.543	4.107.178	17.264.580
Saldo baten/lasten na bestemming	4.107.178	11.108.735		-4.107.178	11.108.735
Totaal Saldo	4.107.178	11.108.735	-	-4.107.178	11.108.735
Bestemmingsreserve:					
Weerstandvermogenreserve bouwgr.expl.	3.678.239	306.877	687.800	-	3.297.316
Reserve kwaliteit openbare ruimte	1.417.268	186.629	-	-	1.603.897
Reserve heractivering activa	3.748.094	180.000	183.800	-	3.744.294
Reserve afschrijving Investing Maatschappelijk nut	358.000	315.000	38.625	-	634.375
Reserve Interbestuurlijk Programma (IBP)	1.551.297	-	702.885	-	848.412
Reserve precariorechten	126.264	-	126.264	-	-
Reserve Sloebos	1.813.090	-	-	-	1.813.090
Reserve Sloerand	907.504	-	-	-	907.504
Reserve Sociaal Domein	1.758.558	300.000	-	-	2.058.558
Reserve Duurzaamheid	-	1.114.347	-	-	1.114.347
	-	-	-	-	-
Egalisatiereserve Gebouwenbeheer	3.992.438	-	291.325	-	3.701.113
Egalisatiereserve Wegenbeheer	921.235	-	395.836	-	525.399
Egalisatiereserve Buitensportaccommodaties	263.010	38.387	-	-	301.397
Egalisatiereserve Openbare verlichting	166.388	41.352	-	-	207.740
Egalisatiereserve Groenstructuur	635.525	142.631	-	-	778.156
Egalisatiereserve Riolering	530.847	-	530.847	-	-
Totaal Saldo	21.867.757	2.625.223	2.957.382	-	21.535.598
Totaal	39.352.675	17.859.163	7.302.925	-	49.908.913

Vorzieningen	Boekwaarde 01-01-2023	Toevoegingen	Aanwendungen	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2023
Voorziening precariorechten (verplichting)	2.032.797	-	-	-	2.032.797
Voorziening APPA (verplichting)	1.946.542	-	67.961	-	1.878.581
Voorziening Verlofsparen (verplichting)	483.542	-	2.621	-	480.921
Voorziening Riolering (egalisatie)	790.132	195.213	-	-	985.345
Voorziening Afvalstoffenheffing (egalisatie)	494.698	-	54.227	-	440.471
Totaal	5.747.711	195.213	124.809	-	5.818.115

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen (WNT)

Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Gemeente Borsele. Het voor Gemeente Borsele toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023: € 223.000 resp. 2022: € 216.000.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen, gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Hieronder zijn de volgende personen opgenomen:

Secretaris:

J.M. Jansen: zijn formatie in 2023 en 2022 was 1 fte.

Griffier:

Ph.J.M. de Vree: zijn formatie in 2023 en 2022 was 1 fte.

Op de volgende pagina vindt u het overzicht van deze functionarissen.

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Gegevens 2023		
bedragen x € 1	J.M. Jansen	Ph.J.M. de Vree
Funcctiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	133.911	115.731
Beloningen betaalbaar op termijn	29.570	27.444
<i>Subtotaal</i>	<i>163.481</i>	<i>143.175</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	163.481	143.175
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2022		
bedragen x € 1	J.M. Jansen	Ph.J.M. de Vree
Funcctiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	116.587	114.050
Beloningen betaalbaar op termijn	28.475	28.170
<i>Subtotaal</i>	<i>149.087</i>	<i>142.388</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	216.000
Bezoldiging	145.062	142.220

Verplichte beleidsindicatoren

Programma / beleidsindicator		Eenheid	Borsele	Nederland	Bron	
1	Bestuur, dienstverlening en veiligheid	1.06 Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	60	70	Bureau Halt
		1.07 Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	1,0	1,2	KLPD
		1.08 Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,18	1,76	CBS
		1.09 Gewelddsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	0	0,1	CBS
		1.10 Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	3,07	13,45	CBS
		1.11 Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2,15	4,12	CBS
3	Verkeer en openbare ruimte	2.12 Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	20,6	16,0	VeiligheidNL
		2.13 Overige vervoersongevallen met een gewonde(fietser)	%	13	11	VeiligheidNL
4	Lokale economie	3.14 Functiemenging	%	51,6	53,2	LISA
		3.16 Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	8,10	8,70	LISA
6	Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport	4.17 Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	0	1,8	DUO
		4.18 Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	32	19	DUO
		4.19 Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,4	1,9	Ingrado
		5.20 Niet-Sporters	%	58,3	49,3	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)
7	Werk en inkomen	6.21 Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	619,9	685,7	LISA
		6.22 Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	1	1	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
		6.23 Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	3	6	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel

Programma / beleidsindicator		Eenheid	Borsele	Nederland	Bron
9 Milieu	6.24 Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	71,4	68,4	CBS
	6.26 Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	1	2	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
	6.27 Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	165,2	431,2	CBS
	6.28 Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	154,7	130	CBS
	6.29 Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	12,8	12,9	CBS
	6.30 Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	1,3	1,2	CBS
	6.31 Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	n.n.b.	0,3	CBS
	6.32 Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	730	700	GMSD
	7.33 Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	214	170	CBS
	7.34 Hernieuwbare elektriciteit	%	59,3	26,8	RWS
10 Ruimtelijke ontwikkeling	8.35 Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	242	270	CBS
	8.36 Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	8,3	8,9	Basisregistratie adressen en gebouwen
11 Algemene dekkingsmiddelen	8.37 Demografische druk	%	78,6	70,3	CBS
	8.38 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	786	733	COELO
	8.39 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	925	810	COELO
12 Bedrijfsvoering	0.01 Formatie	Fte per 1.000 inwoners	7,56	-	Eigen gegevens
	0.02 Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,56	-	Eigen gegevens
	0.03 Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 383	-	Eigen begroting
	0.04 Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2,95%	-	Eigen begroting
	0.05 Overhead	% van totale lasten	12,6%	-	Eigen begroting

SiSa bijlage

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024								
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T)	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO)
			<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/01	<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/02	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A16/03	<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/04	<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/05	<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/06
			€ 5.391.680			€ 151.650	€ 0	€ 0
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T)	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01/02/04/05/06/07 en 08	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)		
<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/07	<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/08	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A16/09	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A16/10					
€ 0	€ 0	€ 5.543.330	€ 8.865.448					
JenV	A18B	Bekostiging eerste opvang ontheemden Oekraïne door Veiligheidsregio's (SiSa tussen medeoverheden) SiSa tussen medeoverheden	Naam veiligheidsregio	Naam kostensoort	Besteding per kostensoort (jaar T)			
			<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A18B/01	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A18B/02	<i>Aard controle R</i> Indicator: A18B/03			
			1 50619 Veiligheidsregio Zeeland	Meerkosten coördinerende gemeente	€ 16.032			
			2 50619 Veiligheidsregio Zeeland	Hotels/centra	€ 0			
			3 50619 Veiligheidsregio Zeeland	Overige specifieke meerkosten	€ 0			
			4 50619 Veiligheidsregio Zeeland	Overige Meerkosten	€ 0			
			Eindverantwoording (Ja/Nee)	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld				
<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A18B/04	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A18B/05							
Ja								

FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T)	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T)	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T)	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T)	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)	Normbedragen voor e (ja/nee)
		Gemeenten	Aard controle R Indicator: B2/01	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/02	Aard controle D2 Indicator: B2/03	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/04	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/05	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/06
			0	19	2	21	Ja	Ja
		Wijziging keuze per (2023/2024)	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/07	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/08	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle n.v.t. Indicator: B2/10		
		N.V.T.		Nee				
		Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/11	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/12	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/13	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/14	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/15	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/16	
		€ 13.855	€ 13.855	€ 13.855	€ 13.855	€ 0	€ 0	
		Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/17	Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/18	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/19	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/20	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/21	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/22	
		€ 0	€ 7.220	€ 6.936	€ 0	€ 3.590	€ 5.834	
		Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/23	Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/24	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/25	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/26	Totaal Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling Aard controle n.v.t. Indicator: B2/27	€ 0	
		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
BZK	C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	Beschikingsnummer /naam	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 december 2023 (Ja/Nee)	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
		Gemeenten	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/01	Aard controle R Indicator: C32/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/03	Aard controle D2 Indicator: C32/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/06
		1	SUVIS21-2-02758912	€ 107.085	€ 107.085	Ja		Ja
		2						
		100						
		Kopie Beschikingsnummer/Naam	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld)				
		Aard controle n.v.t. Indicator: C32/07	Aard controle D2 Indicator: C32/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/09				
		1	SUVIS21-2-02758912	Ja				
		2						
		100						

BZK	C55	Aanpak energiearmoede	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: C55/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: C55/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/06</i>
			0	€ 0	€ 0	26	€ 7.173	€ 7.173
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten			
<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: C55/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/09</i>						
20	€ 17.316	€ 17.316						
Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlagings energieverbruik/energierekening tot gevolg.	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen			
<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/12</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/13</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/14</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/15</i>			
34	2	0	0	20	0			
BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle R Indicator: C62/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C62/02</i>				
			€ 0	Nee				

BZK	C85	Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	Projectnaam	Cumulatief aantal flex- of transformatiewoningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor Ontheemden of vergunninghouders per project (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden
		Gemeenten	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C85/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C85/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C85/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: C85/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: C85/05</i>
			1 B1 Colenshoek 3, 's-Heer Abtskerke	0	0	€ 44.741	€ 0
			2 B2 Tolhoek 2, Oudelande	0	0	€ 39.276	€ 0
			3 B3 Schuitweg, 's-Gravenpolder	0	0	€ 7.092	€ 0
			4 G1 Stationspark, Goes	0	0	€ 4.494.274	€ 0
			5 R1 Krabbendijke	0	0	€ 7.773	€ 0
			6 R2 Hansweert	0	0	€ 6.736	€ 0
			7 K1 Kapelle	0	0	€ 139.080	€ 0
			8 K2 Wemeldinge	0	0	€ 2.700	€ 0
			9 NB1 Kamperland	0	0	€ 968.559	€ 0
			10 NB2 Sportvelden Galgendijk Kortgene	0	0	€ 7.860	€ 0
			11 Kopie projectnaam	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C85/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C85/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C85/08</i>		
			1 B1 Colenshoek 3, 's-Heer Abtskerke	Nee	Nee		
			2 B2 Tolhoek 2, Oudelande	Nee	Nee		
			3 B3 Schuitweg, 's-Gravenpolder	Nee	Nee		
			4 G1 Stationspark, Goes	Nee	Nee		
			5 R1 Krabbendijke	Nee	Nee		
			6 R2 Hansweert	Nee	Nee		
			7 K1 Kapelle	Nee	Nee		
			8 K2 Wemeldinge	Nee	Nee		
			9 NB1 Kamperland	Nee	Nee		
			10 NB2 Sportvelden Galgendijk Kortgene	Nee	Nee		
			11				
BZK	C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Besteding (jaar T)	Bedrag doorgeschoven naar t+1	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten in de gemeente behandeld is	Aantal gebruikte leermiddelen
			<i>Aard controle R Indicator: C92/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: C92/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C92/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C92/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C92/05</i>
			€ 17.311	€ 5.292	2	120	130

BZK	C94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties	Beschikkingnummer	Besteding (jaar T)	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...], eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...]	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...], eventueel in samenhang [...] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en	Het totaalbedrag van de overschrijding boven de € 4.000 van die laatstbedoelde woningen
			Aard controle n.v.t. Indicator: C94/01	Aard controle R Indicator: C94/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C94/03	Aard controle R Indicator: C94/04	Aard controle R Indicator: C94/05	Aard controle R Indicator: C94/06
1			LA123-03522026	€ 0	0	0	0	€ 0
2								
100								
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen.	Eindverantwoording (ja/nee)		
			Aard controle R Indicator: C94/07	Aard controle R Indicator: C94/08	Aard controle R Indicator: C94/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C94/10		
1			€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
2								
100								
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, ouders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO)	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
		Gemeenten	Aard controle R Indicator: D8/01	Aard controle R Indicator: D8/02	Aard controle R Indicator: D8/03	Aard controle R Indicator: D8/04	Aard controle R Indicator: D8/05	
			€ 313.313	€ 27.912	€ 22.500	€ 0	€ 122.425	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D8/06	Aard controle R Indicator: D8/07	Aard controle n.v.t. Indicator: D8/08	Aard controle R Indicator: D8/09		
1			060654 Gemeente Borsele	€ 0	060654 Gemeente Borsele	€ 0		
2								
100								

OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
			Aard controle R Indicator: D14/01	Aard controle R Indicator: D14/02	Aard controle R Indicator: D14/03	Aard controle R Indicator: D14/04	Aard controle R Indicator: D14/05	
			€ 98.357	€ 0	€ 98.357	€ 0	€ 201.318	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D14/06	Aard controle R Indicator: D14/07	Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08	Aard controle R Indicator: D14/09		
			1 060654 Gemeente Borsele	€ 0	060654 Gemeente Borsele	€ 0		
			2					
			10					
IenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02	Aard controle R Indicator: E44B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04	Aard controle R Indicator: E44B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06
			1 060654 Gemeente Borsele	IENW/BSK-2023/43984	€ 66.086	€ 66.086	€ 209.752	€ 209.752
			2					
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09			
			1 060654 Gemeente Borsele	IENW/BSK-2023/43984	Nee			
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Naam/hummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13		
			1 060654 Gemeente Borsele	IENW/BSK-2023/43984	1.1 / verlagen maaiveld Clara'spad	Nee		
			2		1.2 / herinrichting Groen Parkzone 's-Gravenpolder	Nee		
			3		1.3 / verlagen groenzone Parkzone 's-Gravenpolder	Nee		
			4		1.4 / vergroten afvoercapaciteit Parkzone 's-Gravenpolder	Nee		
			5		1.5 / Aanleg Wadi Coudorp Maximastraat Nieuwdorp	Nee		
			6		2.1 / vergroten afvoercapaciteit Stationsweg Heinkenszand	Nee		
			7		2.2 / vergroten afvoercapaciteit Wilhelminastraat Oudelande	Ja		
			8		2.3 / Ruimtelijke inrichting Wilhelminastraat Oudelande	Ja		
			9		3.1 / Ruimtelijke inrichting Schuitweg 's-Gravenpolder	Nee		
			10		3.2 / Waterberging Schuitweg 's-Gravenpolder	Nee		
			11		3.3 / Schuitweg 's-Gravenpolder	Nee		
			12		3.4 / vergroten afvoercapaciteit Schuitweg 's-Gravenpolder	Nee		
			13		4.1 / Ruimtelijke inrichting Stationstraat Oudelande	Nee		
			14		4.2 / vergroten afvoercapaciteit Stationstraat Oudelande	Nee		
			15		5.1 / Ruimtelijke inrichting Bosseweide 's-Gravenpolder	Nee		
			16		5.2 / vergroten afvoercapaciteit Bosseweide 's-Gravenpolder	Nee		

lenW	E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: E84/01</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/02</i>	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T) <i>Aard controle R Indicator: E84/03</i>	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/04</i>		
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
			Naam/nummer per maatregel <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/05</i>	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/06</i>	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/07</i>	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/08</i>		
		1 310 Aanbrengen van kant- en asmarkering op fietspaden/aantal in Meters	Nee	Nee	0			
		2 317 Vervangen verharding fietspad/aantal in Meters	Nee	Nee	0			
		3 319 Aanleg plateau kruispunt GOW/ETW/aantal in Stuks	Nee	Nee	0			
		4 330 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW 30km/h/aantal in Stuks	Nee	Nee	0			
		5 344 Het volwaardig afwaarderen van een GOW 50 km/h naar een ETW 30 km/h/aantal in meters	Nee	Nee	0			
EZK	F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel <i>Aard controle R Indicator: F28/01</i>	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel <i>Aard controle R Indicator: F28/02</i>	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten <i>Aard controle R Indicator: F28/03</i>	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: F28/04</i>	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten <i>Aard controle R Indicator: F28/05</i>	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: F28/06</i>
			€ 0	€ 209.507	€ 35.725	€ 245.232	€ 0	€ 0
			Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: F28/07</i>					
			Nee					
EZK	F41	Specifieke uitkering uitvoering afspraken kerncentrale	Besteding (jaar T-1) alleen voor SiSa 2023 <i>Aard controle R Indicator: F41/01</i>	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: F41/02</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: F41/03</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: F41/04</i>		
			€ 157.960	€ 2.189.164	€ 2.347.124	Nee		

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2/01</i>	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2/02</i>	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R Indicator: G2/03</i>	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R Indicator: G2/04</i>	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R Indicator: G2/05</i>	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R Indicator: G2/06</i>
			€ 2.861.875	€ 59.882	€ 178.225	€ 0	€ 52.209	€ 138
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) <i>Aard controle R Indicator: G2/07</i>	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) <i>Aard controle R Indicator: G2/08</i>	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) <i>Aard controle R Indicator: G2/09</i>	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2/10</i>	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2/11</i>	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2/12</i>
			€ 190.855	€ 90.134	€ 0	€ 361.707	€ 0	€ 1.571
		Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) <i>Aard controle D2 Indicator: G2/13</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G2/14</i>					
		€ 0	ja					
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2023 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/01</i>	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/02</i>	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/03</i>	Besteding (jaar T) Bob Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/04</i>	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/05</i>	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/06</i>
			€ 0	€ 0	€ 12.500	€ 0	€ 0	€ 8.850
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/07</i>	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/08</i>	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/09</i>	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/10</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G3/11</i>	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	ja	

SZW	G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het?	Besteding (jaar T) levensonderhoud	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking	Baten (jaar T) levensonderhoud	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig)
				Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/06</i>
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 7.701	€ 5.187	€ 289
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 1.200	€ 9.732	€ 915
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 8.901	€ 14.919	€ 1.205
			Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/10</i>		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja		
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja		
			6 Totaal	0	0	N.v.t.		
			Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/11</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/12</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/13</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/14</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/15</i>	
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)					
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)					
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)					
			6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Kapitaalverstrekingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/16</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/17</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: G4/18</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/19</i>		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			6 Totaal	0	0	0	0	

SZW	G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G10/01</i>	Baten (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G10/02</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G10/03</i>			
			€ 252.692	€ 0	Ja			
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G12/01</i>	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G12/02</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G12/03</i>			
			€ 3.846	€ 0	ja			
SZW	G13	Onderwijsroute_ deel gemeente 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G13/01</i>	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G13/02</i>	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G13/03</i>	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G13/04</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05</i>	
			€ 6.207	€ 0	€ 0	€ 0	ja	
VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: H4/01</i>	Totale werkelijke berekende subsidie <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02</i>				
			€ 401.140	€ 150.478				
			Activiteiten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03</i>	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: H4/04</i>	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken <i>Aard controle R Indicator: H4/05</i>	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken <i>Aard controle R Indicator: H4/06</i>	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten <i>Aard controle R Indicator: H4/07</i>	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H4/08</i>
			1.3 Onderhoud	€ 13.815	€ 13.815			
			2.3 Beheer en exploitatie	€ 9.220		€ 9.220		
3.3 Overige	€ 127.443			€ 127.443				
VWS	H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Beschikingsnummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/01</i>	Totaal bedrag volgens beschikking <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/02</i>	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) Gerealiseerd <i>Aard controle R Indicator: H8/03</i>	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) Gerealiseerd <i>Aard controle R Indicator: H8/04</i>	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) Gerealiseerd <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/05</i>	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) Gerealiseerd <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/06</i>
			1 1042520	€ 37.757	€ 0	€ 0	€ 0	€ 83.159
			2					
			3					
			4					
		Kopie beschikingsnummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/07</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/08</i>					
1	1042520	Ja						
2								
3								
4								

VWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R Indicator: H12/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: H12/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H12/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H12/04</i>		
			€ 30.469	€ 53.969	Ja	Nee		
VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Naam onderdeel	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel	Besteding (jaar T) per onderdeel	Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024?	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)?
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: H30/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/06</i>
			1 Lokaal Sportakkoord	€ 16.407	€ 16.516	€ 0	€ 16.516	Ja
			2 Brede regeling combinatiefuncties	€ 112.958	€ 113.100	€ 0	€ 113.100	Ja
			3 Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 25.242	€ 53.880	€ 0	€ 12.662	
			4 Kansrijke Start	€ 18.932	€ 50.561	€ 0	€ 53.880	Ja
			5 Mentale Gezondheid	€ 8.835	€ 18.682	€ 0	€ 95.887	Ja
			6 Aanpak overgewicht en obesitas	€ 22.087	€ 25.626	€ 0	€ 54.365	Ja
			7 Valpreventie	€ 64.998	€ 65.420	€ 0	€ 50.661	Ja
			8 Leefomgeving	€ 12.621	€ 12.662	€ 0	€ 35.579	Ja
			9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 3.155	€ 3.285	€ 0	€ 50.561	Ja
			10 Versterken sociale basis	€ 46.067	€ 95.887	€ 0	€ 18.682	Ja
			11 Mantelzorg	€ 12.621	€ 54.365	€ 0	€ 25.626	Ja
			12 Eén tegen eenzaamheid	€ 12.621	€ 50.661	€ 0	€ 65.420	Ja
			13 Welzijn op recept	€ 6.942	€ 35.579	€ 0	€ 3.285	Ja
			14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 3.155	€ 10.910	€ 0	€ 10.910	Ja
			15 Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 11.233	€ 11.978	€ 0	€ 11.978	Ja
			Kopie naam onderdeel	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)?				
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/08</i>				
			1 Lokaal Sportakkoord	N.v.t.				
			2 Brede regeling combinatiefuncties	N.v.t.				
			3 Terugdringen Gezondheidsachterstanden	N.v.t.				
			4 Kansrijke Start	N.v.t.				
			5 Mentale Gezondheid	N.v.t.				
			6 Aanpak overgewicht en obesitas	N.v.t.				
			7 Valpreventie	N.v.t.				
			8 Leefomgeving	N.v.t.				
			9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	N.v.t.				
			10 Versterken sociale basis	N.v.t.				
			11 Mantelzorg	N.v.t.				
			12 Eén tegen eenzaamheid	N.v.t.				
			13 Welzijn op recept	N.v.t.				
			14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	N.v.t.				
			15 Coördinatiekosten regionale aanpak	N.v.t.				
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/09</i>					
			Nee					

VWS	H31	Regeling Specifieke uitkering noodfonds energie amateursportverenigingen	Beschikingsnummer / kenmerk	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H31/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H31/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: H31/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H31/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H31/05</i>
			SPUKNEAS230011	€ 24.579	€ 24.579	Ja	
VWS	H32	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden	Beschikingsnummer / kenmerk	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee)	Toelichting
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/03</i>		
			MEOZ23030	€ 75.920	€ 75.920		
			Naam zwembad	Totale verlening per zwembad (jaar T)	Cumulatieve besteding per zwembad (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee)	Toelichting
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: H32/06</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: H32/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/08</i>
			1 Stalleplas	€ 75.920	€ 75.920	Ja	
			2				
			20				

Overzicht taakvelden 2023

	Lasten	Baten
Hoofdstuk 0 Bestuur en ondersteuning		
0.1 Bestuur	1.816	462
0.2 Burgerzaken	896	295
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	177	488
0.4 Overhead	8.580	331
0.5 Treasury	353	3.647
0.61 OZB woningen	0	3.256
0.62 OZB niet-woningen	172	5.641
0.63 Parkeerbelasting	0	0
0.64 Belastingen overig	0	-75
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	43.094
0.8 Overige baten en lasten	200	233
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	34	0
0.10 Mutaties reserves	7.384	7.936
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	11.109	0
Totaal hoofdstuk 0 Bestuur en ondersteuning	30.721	65.307
Hoofdstuk 1 Veiligheid		
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.683	6
1.2 Openbare orde en veiligheid	3.167	5.586
Totaal hoofdstuk 1 Veiligheid	5.851	5.592

	Lasten	Baten
Hoofdstuk 2 Verkeer, vervoer en waterstaat		
2.1 Verkeer en Vervoer	4.275	108
2.2 Parkeren	0	0
2.3 Recreatieve havens	0	0
2.4 Economische havens en waterwegen	0	0
2.5 Openbaar vervoer	0	0
Totaal hoofdstuk 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	4.275	108

Hoofdstuk 3 Economie		
3.1 Economische ontwikkeling	295	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.195	2.350
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	23	0
3.4 Economische promotie	87	87
Totaal hoofdstuk 3 Economie	2.600	2.438

Hoofdstuk 4 Onderwijs		
4.1 Openbaar basisonderwijs	79	0
4.2 Onderwijshuisvesting	852	206
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.041	739
Totaal hoofdstuk 4 Onderwijs	2.972	945

	Lasten	Baten
Hoofdstuk 5 Sport, cultuur en recreatie		
5.1 Sportbeleid en activering	446	201
5.2 Sportaccommodaties	584	202
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	308	0
5.4 Musea	32	0
5.5 Cultureel erfgoed	363	26
5.6 Media	802	58
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	2.662	60
Totaal hoofdstuk 5 Sport, cultuur en recreatie	5.197	547

	Lasten	Baten
Hoofdstuk 6 Sociaal domein		
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	3.709	910
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.728	2
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0	0
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	0	0
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	0	0
6.3 Inkomensregelingen	6.564	4.073
6.4 WSW en beschut werk	1.628	206
6.5 Arbeidsparticipatie	557	-71
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.287	-26
6.60 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	0	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	2.510	164
6.71b Begeleiding (WMO)	1.429	53
6.71c Dagbesteding (WMO)	1.263	0
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	78	20
6.714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	0	0
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	2
6.72a Jeugdhulp begeleiding	1.015	23
6.72b Jeugdhulp behandeling	129	0
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	524	0
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	527	0
6.73a Pleegzorg	614	0
6.73b Gezinsgericht	126	0
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	954	0
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	1.193	0
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	614	0
6.74c Gesloten plaatsing	176	0
6.751 Jeugdhulp ambulante lokaal	0	0
6.752 Jeugdhulp ambulante regionaal	0	0

	Lasten	Baten
6.753 Jeugdhulp ambuland landelijk	0	0
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	0	0
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	0
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	0
6.791 PGB Wmo	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0
6.792 PGB Jeugd	0	0
6.811 Beschermd wonen (Wmo)	0	0
6.812 Maatschappelijke - en vrouwenopvang (Wmo)	0	0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	0	0
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	11	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0
6.82b Jeugdreclassering	23	0
6.82a Jeugdbescherming	445	0
6.821 Jeugdbescherming	0	0
6.822 Jeugdreclassering	0	0
6.91 Coördinatie en beleid Wmo	0	0
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	0	0
Totaal hoofdstuk 6 Sociaal domein	27.105	5.357

Hoofdstuk 7 Volksgezondheid en milieu		
7.1 Volksgezondheid	1.336	163
7.2 Riolering	1.432	2.056
7.3 Afval	2.734	3.789
7.4 Milieubeheer	1.543	421
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	409	346
Totaal hoofdstuk 7 Volksgezondheid en milieu	7.455	6.774

	Lasten	Baten
Hoofdstuk 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		
8.1 Ruimte en leefomgeving	622	153
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	2.225	2.568
8.3 Wonen en bouwen	1.436	669
Totaal hoofdstuk 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	4.283	3.391
Totaal taakvelden	90.459	90.459

Rechtmatigheidsverantwoording

Inleiding

Tot 2022 gaf de accountant naast de getrouwheid een oordeel over de rechtmatigheid van de gemeente. Met ingang van 2023 geeft het college van burgemeester en wethouders een rechtmatigheidsverantwoording af. De gemeenteraad heeft hiervoor regels vastgelegd in de financiële verordening 2023, welke is vastgesteld op 7 december 2023. De controlerend accountant controleert die verantwoording en hetgeen daaraan ten grondslag ligt op getrouwheid. En geeft vervolgens een verklaring af over de getrouwheid van deze verantwoording.

Hieronder is hierover het een en ander toegelicht en wordt het rechtmatigheidsoordeel van het college van burgemeester en wethouders gegeven.

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre deze criteria zijn nageleefd.

Dit houdt in dat de verantwoorde baten, lasten en balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders en met bepalingen in relevante wet- en regelgeving. De raadskaders zijn de begroting en gemeentelijke verordeningen.

Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 7 december 2023 vastgestelde normenkader van relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording kent een grensbedrag. Deze grens (lees: verantwoordingsgrens) is door de raad bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves. De grens is daarmee vastgesteld op afgerond € 794.000. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van november 2023.

Bevindingen

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties onrechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

	Begrotingsonrechtmatigheid	Fouten	Onduidelijkheden
A.	Overschrijding lasten programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid		
	Overschrijding lasten programma Verkeer en openbare ruimte	€ 263	
	Overschrijding lasten programma Lokale economie		
	Overschrijding lasten programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport		
	Overschrijding lasten programma Werk en inkomen	€ 1.280	
	Overschrijding lasten programma Zorg		
	Overschrijding lasten programma Milieu		
	Overschrijding lasten programma Ruimtelijke ontwikkeling		
	Overschrijding lasten programma Algemene dekkingsmiddelen		
	Overschrijding lasten programma Bedrijfsvoering		
B.	Overschrijding investeringsbudgetten	€ 374	
C.	Ongeautoriseerde reservemutaties	€ -	
D.	Overige afwijkingen niet tijdig gewijzigd in de begroting/gemeld aan raad	€ -	
	Totaal begrotingsonrechtmatigheden	€ 1.917	€ -
	Verantwoordingsgrens	€ 794	
	Op te nemen in rechtmatigheidsverantwoording	€ 1.917	€ -
E.	Acceptabel deel overschrijdingen A en B volgens financiële verordening (zie bij toelichting baten en lasten)	€ 1.543	
	Resterende begrotingsonrechtmatigheden	€ 374	€ -
	Waarvan toegelicht in paragraaf bedrijfsvoering > € 50.000	€ 236	€ -
	Voorwaarden criterium	Bedrag	Toelichting
1.	Bevindingen rond aanbestedingsonrechtmatigheden	€ 535	
	M&O criterium	Bedrag	Toelichting
	Geen M&O-beleid		

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de gemeenteraad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke acties het onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Toelichting Begrotingscriterium

Bij het onderdeel begrotingscriterium wordt de verantwoordingsgrens bij de fouten overschreden met € 1.123.000.

Van de totale begrotingsonrechtmatigheden is € 1.543.000 acceptabel volgens de financiële verordening. Resteert een bedrag van € 374.000 als onrechtmatig.

Toelichting Voorwaardencriterium

Het betreft hier een tweetal ten onrechte niet Europees aanbestede inhuurcontracten. In de analyse op de naleving van Europese wet- en regelgeving omtrent inkoop en aanbesteding is geconstateerd dat bij 1 leverancier sprake is van een onrechtmatige besteding in 2023. Het gaat dan om een totaalbedrag van € 535.000. Een uitgebreide toelichting vindt u terug in de paragraaf bedrijfsvoering.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Afkortingenlijst

ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
AMHK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en Huiselijk Geweld
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B2030	Borsele 2030
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BDU	Brede Doel Uitkering
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
BONS	Borsele Na School
BRIKS	Bouwen, Reclame, Inritten, Kappen en Slopen
BRZO	Besluit Risico Zware Ongevallen
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BZZB	Behoud de “Zak van Zuid-Beveland”
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CEO	Chief Executive Officer
CISO/FG	Chief Information Security Officer/functionaris gegevensbescherming
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CMHF	Centrale van Middelbare en Hogere Functionarissen bij Overheid, Onderwijs, Bedrijven en Instellingen
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden
COVRA	Centrale Organisatie Voor Radioactief Afval
CRB	Culturele Raad Borsele
CROW	Centrum Regelgeving en Onderzoek Wegenbouw
DCMR	Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
EMU	Europese Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
ESF	Europees Sociaal Fonds

Fido	Financiering decentrale overheden
FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging
FPU	Flexibel Pensioen en Uittreden
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
GFT	Groente-, Fruit- en Tuinafval
GGD	Gemeenschappelijke Geneeskundige Dienst
GI	Gecertificeerde Instelling
GMSD	Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
GVVP	Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan
HABOG	Hoogradioactief Afval Behandelings- en Opslag Gebouw
IBP	Inter Bestuurlijk Programma
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IKC	Integraal Kindcentrum
i-NUP	i- Nationaal Uitvoeringsprogramma
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IVB	Integraal Veiligheidsbeleid
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
KLPD	Korps landelijke politiediensten
LEA	Lokale Educatieve Agenda
LISA	Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen
MDO	Multidisciplinair Overleg
NIEGG	Niet In Exploitatie Genomen Gronden
OGGZ	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKC	Omnis Kindcentra
OKE	Wet Ontwikkeling door Kwaliteit en Educatie
OLAZ	Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland
OLOB	Overleggroep Lokaal Onderwijsbeleid
OZB	Onroerendezaakbelasting
PGB	Persoonsgebonden Budget
PZEM	Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij

RBL	Regionaal Bureau Leerplicht
REA	Regionale Educatieve Agenda
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne
RODIN	Referentie Opbouw Digitaal Informatiebeheer
RPCZ	Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
RvC	Raad van Commissarissen
SaBeWa	Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling
SGB	Stoomtrein Goes-Borsele
SISA	Single Information Single Audit
SLOK	Stimulering Lokaal Klimaatbeleid
SMWO	Stichting Maatschappelijk werk en Welzijn Oosterschelderegio
SVn	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten
SVRZ	Stichting Verpleeg- en Rusthuizen Zeeland
SWVO	Samenwerkingsverband Welzijnszorg Oosterschelderegio
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek
Ufdo	Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VANG-HHA	Van Afval Naar Grondstof-Huishoudelijk Afval
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VRZ	Veiligheidsregio Zeeland
VSV	Voortijdig Schoolverlaten
VE	Vroegtijdig Voorschoolse Educatie
VV	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
VZG	Vereniging van Zeeuwse Gemeenten
WIZ	Werk, Inkomen en Zorg
WMO	Wet Maatschappelijke Ontwikkeling
WNT	Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WPG	Wet Publieke Gezondheid